

*Управління культури, з питань релігій та
національностей
Волинської обласної державної адміністрації
Волинський краєзнавчий музей
Волинська державна обласна універсальна
наукова
бібліотека імені Олени Пчілки*

*КАЛЕНДАР
знаменних і пам'ятних дат
Волині
на 2021 рік*

Луцьк, 2020

УДК 94(477.83)(059.3)

К 17

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2021 рік / Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк : «Тези» – 308 с.

«Календар знаменних і пам'ятних дат Волині» видається з 1991 року. До нього включаються матеріали про визначні події історії, громадсько-політичного і культурного життя області, ювілеї видатних уродженців краю та відомих діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Волинню.

Посібник відкривається хронологічним переліком пам'ятних дат на 2021 рік. Про основні події подаються: дата, назва, авторська текстова довідка, список літератури, у якому вказуються документи, книги, статті зі збірників і періодичних видань, довідники та бібліографічні посібники.

У «Календарі» є Показчик імен видатних діячів, представлених у ньому, Географічний показчик населених пунктів, списки авторів, які брали участь у написанні історичних і біографічних довідок, та укладачів.

Видання буде корисним для працівників культури і освіти, викладачів, студентів, краєзнавців.

Редактори-упорядники:
Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук
А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:
О. Г. Вожатко
Л. А. Стасюк, засл. прац. культури України

Видано в авторській редакції

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей несуть автори довідок.

Знаменні та пам'ятні дати Волині на 2021 рік

Січень

- 1 січня 80 років від дня народження
С. К. Наумова (1941–2009) – українського
скульптора
- 1 січня **70 років від дня народження М. В. Ілляшенка
(1951) – заслуженого діяча мистецтв України**
- 1 січня 75 років від дня народження
В. П. Маренича (1946) – народного
артиста України
- 5 січня **75 років від дня народження
Г. А. Літвінчук (1946) –
заслуженого вчителя України**
- 6 січня 135 років від дня народження
О. Д. Алмазова (1879–1936) – українського
військового діяча,
генерал-хорунжого армії УНР
- 14 січня 80 років від дня народження
С. К. Пирожка (1941) – заслуженого
журналіста України
- 14 січня 85 років від дня народження
В. В. Поліщука (1936) – заслуженого
вчителя Української РСР
- 15 січня **150 років від дня народження
А. Ю. Кримського (1871–1942) –
українського сходознавця,
історика, фольклориста, літературознавця,
письменника, перекладача**
- 19 січня 75 років від дня народження
Г. В. Бондаренка (1946) – українського
історика, педагога,
краєзнавця
- 19 січня **70 років від дня народження
Л. Л. Залізняка (1951) – українського
археолога, дослідника Волині**
- 19 січня 70 років від дня народження
В. І. Бортнікова (1951) – українського
політолога та педагога
- 20 січня 55 років від початку будівництва «Ковельсільмашу»

- (1966)
- 23 січня 90 років від дня народження
І. В. Сподаренка (1931–2009) –
українського письменника і
перекладача
- 24 січня 65 років від дня народження
В. К. Барана (1956) –
українського історика і педагога
- 24 січня 80 років від дня народження Ю. В. Покальчука
(1941–2008) – українського письменника і
перекладача
- 26 січня 135 років від дня народження
М. Т. Тележинського (1886–1939) –
українського композитора,
діяча музичної культури
- 29 січня 90 років від дня народження
В. П. Бондара (1931–1998) –
волинського гончара
- 29 січня 65 років від дня народження
М. Ф. Ткачука
(1956–2012) – волинського поета
та художника
- 30 січня 120 років від часу завершення
Лесею Українкою написання
драматичної поеми «Одержима» (1901)
- 31 січня 60 років від дня народження
Г. Л. Овсійчук (1961) –
артистки Волинського державного
академічного народного хору, заслуженої
артистки України
- січень-
квітень 75 років від часу проведення
«Великої блокади» (1946) – комплексу
заходів радянської влади з метою ліквідації
українського визвольного руху

Лютий

- 2 лютого 85 років від дня народження
Б. Й. Заброварного (1936–2010) –

- 2 лютого українського історика та педагога
90 років від дня народження
П. С. Теслюка (1931–2018) –
українського вченого-агронома,
засновника Рокинівського агромістечка,
дендропарку «Байрак»,
музею історії сільського господарства Волині.
- 4 лютого **275 років від дня народження**
Тадеуша Костюшка (1746–1817) –
діяча польського
національно-визвольного руху
- 5 лютого 140 років від дня народження
С. П. Тимошенка (1881–1950) –
українського архітектора
і суспільно-політичного діяча
- 6 лютого **125 років від дня народження**
Г. Є. Філіповича (1896–1987) –
волинського краєзнавця,
організатора музейної справи
- 9 лютого 140 років від дня
народження О. К. Левчанівської –
сенаторки у польському
Сеймі від Волині, громадсько-політичної
діячки (1881–1940)
- 10 лютого 65 років від дня народження
В. С. Мельника (1956) –
заслуженого журналіста України
- 11 лютого 140 років від дня народження
Л. А. Петкевича (1881–1972) –
українського музиканта, диригента
військових парадів
- 14 лютого 90 років від дня народження
С. Кордунової (1931) –
української письменниці
- 14 лютого 65 років від дня народження
П. Й. Коробчука (1956) –
українського письменника
- 16 лютого 80 років від дня народження
О. Л. Нагорного (1941) –

- 19 лютого українського журналіста
100 років від часу утворення
Волинського воєводства з центром
у Луцьку (1921–1939)
- 25 лютого **150 років від дня народження
Лесі Українки (1871–1913) –
української письменниці,
поетеси, драматурга, громадської діячки**

Березень

- 1 березня 65 років від дня народження
С. О. Маренич (1956) –
народної артистки України
- 2 березня 95 років від дня народження Ф. О. Балабухи
(1926–1990) – українського актора, народного
артиста України
- 5 березня 75 років від дня народження
Л. Д. Мікоян (1946) – української актриси,
заслуженої артистки України
- 8 березня **80 років від дня народження
Р. А. Авагяна (1941–1991) –
українського художника**
- 8–10 березня 75-річчя з часу проведення
Львівського собору –
ліквідації Української греко-католицької церкви
- 9 березня 207 років від дня народження Т.Г.Шевченка
(1814–1861) – видатного українського поета,
художника, мислителя
- 9 березня 65 років від дня народження
Д. Л. Гершензона (1956) –
заслуженого артиста України
- 10 березня 160 років від дня смерті
Т. Г. Шевченка (1814–1861) –
видатного українського поета,
художника, мислителя
- 12 березня 70 років від дня народження
О. О. Ковальчука (1951) –
заслуженого працівника освіти України

-
- 13 березня 85 років від дня народження
О. П. Кондратович (1936) –
української педагогині, краєзнавиці,
етнологині
- 13 березня 80 років від дня народження
А. Г. Данилюка (1941–2008) –
українського етнографа, музеолога
- 13 березня 65 років від дня народження Г. М. Божик
(1956) – директора Ковельської районної
централізованої бібліотечної системи,
заслуженого працівника
культури України
- 14 березня **50 років від дня народження**
М. І. Мартинюка (1971) – українського
письменника та журналіста
- 15 березня **90 років від дня народження Є. П. Шаюка**
(1931–2020) – заслуженого працівника
культури України
- 18 березня **100 років від часу підписання Ризького**
мирного договору між
представниками РСФРР і УСРР з одного
боку, та Польщі – з іншого, який формально
закінчив україно-польсько-радянську
війну (1920)
- 18 березня 70 років від дня народження Б. П. Клімчука
(1951–2014) – українського державного діяча,
посла України в Литві та Азербайджані,
голови Волинської обласної ради та
Волинської обласної держадміністрації
- 19 березня **125 років від дня народження**
Якуба Гофмана (1896–1964) –
польського освітнього діяча,
краєзнавця, дослідника Волині
- 21 березня 130 років від часу
останнього приїзду до
Луцька Лесі Українки (1891)
- 22 березня 95 років від дня народження
В. К. Гаврилюка (1926–2005) –
волинського краєзнавця та

- філателіста
- 25 березня 100 років від дня народження О. В. Омельчука (1911–1981) – народного артиста України
- 28 березня 55 років від початку діяльності правління Волинської обласної організації українського товариства охорони пам'яток історії та культури (1966)
- березень 65 років від часу створення Ківерцівського механічного заводу (1956)
- березень 60 років від початку спорудження Луцького електроапаратного заводу (1961)

Квітень

- 6 квітня 80 років від дня народження С. Ф. Кривенького (1941–1992) – українського самодіяльного композитора і поета
- 15 квітня 85 років від дня народження В. Я. Мороза (1936–2019) – українського історика, дисидента
- 17 квітня 80 років від дня народження В. В. Федчука (1941) – заслуженого журналіста України
- 19 квітня 120 років від дня народження М. А. Рокицького (1901–1944) – українського художника
- 22 квітня 125 років від дня народження І. К. Міщук (1896–1982) – заслуженого вчителя школи Української РСР
- 24 квітня 55 років від дня народження А. О. Опейди (1966) – директорки культурно-мистецького центру «Красне», заслуженої артистки України
- 24 квітня 85 років від дня народження А. Я. Солодухи (1936) – Героя Соціалістичної праці, прохідника шахти, уродженця смт. Головне Любомльського району

- 26 квітня 130 років від дня народження В. Комаревича (1891–1927) – громадського і церковного діяча
- 26 квітня 35 років від дня Чорнобильської трагедії (1986)
- 27 квітня 115 років від дня народження Є. С. Шабліовського (1906–1983) – українського літературознавця
- 28 квітня 85 років від дня народження Н. Г. Артисюк (1936) – заслуженого працівника народної освіти Української РСР
- 29 квітня 60 років від дня народження В. В. Стемпковського (1961) – волинського краєзнавця, директора Володимир-Волинського історичного музею імені Омеляна Дверницького

Травень

- 1 травня 80 років від дня народження В. Т. Василюка (1941) – українського журналіста, перекладача
- 1 травня 75 років від дня народження В. І. Павлова (1946–2015) – українського вченого, заслуженого економіста України
- 2 травня 60 років від дня народження Ю. В. Сидорчука (1961–2014) – Героя України, учасника Революції Гідності 2013–2014 рр., Героя Небесної Сотні
- 4 травня 85 років від дня народження П. С. Собка (1936) – українського художника
- 5 травня 160 років від народження П. М. Янковського (1861–1932) – українського борця, учасника та переможця міжнародних борцівських турнірів
- 5 травня 60 років від дня народження В. А. Ленартовича (1961) – волинського гончаря, музиканта
- 8 травня 65 років від дня народження

- В. Ф. Давидюка (1956) – українського фольклориста, філолога**
- 9 травня 55 років від дня народження митрополита Луцького і Волинського ПЦУ Михаїла (Зінкевича) (1966)
- 13 травня 80 років від дня народження А. В. Філатенко (1941-2018) – заслуженої журналістки України**
- 13 травня 65 років від дня народження В. О. Вербича (1956) – українського поета і журналіста
- 13 травня 60 років від дня народження Ю. А. Гетьман (1961) – української художниці
- 21 травня 100 років від дня народження М. Г. Киричука (1921–2010) – українського педагога та краєзнавця**
- 23 травня 90 років від дня народження Є. І. Гіщинського (1931) – заслуженого працівника культури України
- 30 травня 195 років від дня народження З. Сераковського (1826–1863) – діяча польського і литовського визвольних рухів
- 30 травня 130 років від часу приїзду Івана Франка до Колодяжного (1891)
- 30 травня 70 років від дня народження В. Є. Гаврилюк (1951) – заслуженого діяча мистецтв України

Червень

- 1 червня 55 років від дня народження В. В. Хурсенка (1966–2009) – українського співака та композитора
- 2 червня 100 років від дня народження Яна Липинського (1921–2017) – хранителя родинного архіву**
- 4 червня 90 років від дня народження

- Б. П. Певного (1931–2002) –
українського художника, мистецтвознавця,
журналіста
- 4 червня 75 років від дня народження**
Є. М. Возняка (1946) –
заслуженого працівника освіти України
- 6 червня 140 років від дня народження**
В. П. Островського (1881–1950) –
українського письменника,
видавця і редактора
- 6 червня 80 років від дня народження**
Ю. А. Германа (1941) –
українського художника
- червня 65 років М. І. Гнатюка (1956) – заслуженого
артиста України
- 8 червня 95 років від дня народження**
Л. С. Гіттика (1926–2004) –
українського письменника, лікаря, педагога
- 8 червня 100 років від дня народження**
А. Г. Тимонішина (1921–1969) –
українського кіномитця,
режисера кіностудії імені О. П. Довженка
- 12 червня 65 років від дня створення Волинської**
державної обласної сільськогосподарської
дослідної станції Інституту сільського господарства
Західного Полісся Національної
академії аграрних наук України (1956)
- 14 червня 130 років від дня народження**
Є. М. Коновальця (1891–1938) –
першого голови ОУН
- 17 червня 85 років від дня народження**
Й. А. Секунди (1936) –
заслуженого працівника культури України
- 18 червня 340 років від дня народження**
Феофана Прокоповича (1681–1736) –
українського церковного діяча
- 20 червня 60 років від дня народження**
О. К. Шарко (1961) –
заслуженого працівника культури України

- 21 червня 60 років від дня народження
Т. С. Ядчук-Богомазової (1961) –
української художниці
- 22 червня 80 років від дня народження
Й. В. Гошовського (1941–2000) –
заслуженого вчителя України
- 22 червня 80 років від початку
німецько-радянської війни та
нападу нацистів на Волинь (1941)
- 23 червня 80 років від часу розстрілу
в'язнів Луцької тюрми карателями
радянських органів НКВС (1941)
- 23–29
червня 80 років від часу однієї з найбільших
танкових битв Другої світової війни
Луцьк – Броди – Дубно (1941)
- 25 червня 135 років від дня народження
І. П. Крип'якевича (1886–1967) –
українського історика
- 25 червня 85 років від дня народження
Л. В. Хведчука (1936) –
українського художника
- 28 червня–370 років початку Берестецької битви (1651)**
- 10 липня**
- 28 червня 90 років від дня створення Волинського
українського об'єднання (1931)
- 29 червня 172 роки від дня народження Олени Пчілки
(1849–1930) – української письменниці,
фольклориста, етнографа, громадської діячки

Липень

- 1 липня 125 років від дня народження
В. Ф. Покальчука (1896–1983) –
українського діалектолога,
краєзнавця, педагога
- 2–10 липня 80 років від часу створення Відділу окремого
призначення імені Євгена Коновальця і
проголошення у Луцьку відновлення
Української Держави (1941)

-
2 липня	55 років від дня відкриття в м. Луцьку відділення загальнотехнічного факультету Київського автодорожного інституту, нині Луцький національний технічний університет (1966)
3 липня	85 років від дня народження О. І. Петрика – українського вченого біолога і педагога (1936–2019)
3 липня	80 років від дня народження Б. А. Которовича (1941–2009) – українського скрипаля-диригента, народного артиста України
9 липня	75 років від дня народження Р. А. Арцишевського (1946–2017) – українського вченого-філософа, заслуженого діяча науки і техніки України
10 липня	115 років від дня народження Б. Г. Шведа (1906–1945) – українського письменника
13 липня	95 років від дня народження Б. М. Карабуліна (1926–2012) – українського художника
18 липня	65 років від дня народження О. Є. Дубенчука (1956) – волинського майстра деревообробки
20 липня	75 років від дня народження М. О. Якименка (1946) – українського журналіста, почесного краєзнавця України
25 липня	155 років від дня народження М. П. Левицького (1866–1932) – українського письменника і громадського діяча
25 липня	75 років від дня народження Є. Т. Короля (1946–2019) – заслуженого вчителя України
27 липня	90 років від дня народження Н. В. Бурчака (1931–1989) – українського економіста, ректора Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки (1980–1989)

27 липня 85 років від дня народження Д. Л. Шумчука (1936–2008) – заслуженого працівника народної освіти України

28 липня 85 років від дня народження Я. Н. Димнича (1936–1986) – волинського краєзнавця і педагога

Серпень

2 серпня 95 років від дня народження М. Р. Чорної (1926–2011) – української вишивальниці, заслуженої майстрині народної творчості України

6 серпня 110 років від дня завершення Лесею Українкою драми-феєрії «Лісова пісня» (1911)

10 серпня 60 років від дня народження О. М. Будчика (1961) – українського поета, музиканта, композитора

15 серпня **75 років від дня народження В. О. Ольховича (1946) – заслуженого працівника освіти України**

21 серпня 65 років від дня народження В. В. Місюри (1956) – українського поета, перекладача, художника-аматора

24 серпня **День незалежності України. 30 років від Дня прийняття Акту проголошення незалежності України (1991)**

25 серпня 25 років з часу введення в обіг національної грошової одиниці – гривні (1996)

28 серпня **70 років від дня народження Б. І. Ясинського (1951) – українського художника**

31 серпня **95 років від дня народження Ю. М. Головацького (1926–2000) – українського літератора, учасника національно-визвольної боротьби за незалежність України**

31 серпня 70 років від дня народження

**М. І. Кумановського (1951–2017) –
українського художника**

Вересень

- 3 вересня 50 років від дня народження
С. О. Вербича (1961)–
українського вченого філолога
- 6 вересня 85 років від дня народження
А. П. Клімова (1936) –
заслуженого художника України
- 6 вересня 75 років від дня народження С. В. Крещука
(1946–2006) – заслуженого журналіста України**
- 13 вересня 90 років від дня народження Б. М. Харчука
(1931–1988) – українського письменника
- 15 вересня 75 років від дня народження І. Ф. Корсака
(1946–2017) – українського письменника,
почесного громадянина Луцька**
- 17 вересня 85 років від дня народження
В. Ф. Кирилкова (1936) –
українського художника
- 17 вересня 110 років від дня народження
І. Ф. Онуфрійчука (1911–1999) –
дослідника Волині
- 25 вересня 70 років від дня народження
Ф. Г. Мандзюка (1951–2015) –українського
письменника та журналіста**
- 25 вересня 60 років від дня народження
М. Є. Матвійчук (1966) –
волинської краєзнавиці,
директорки Ковельського історичного музею
- 25 вересня 65 років від дня народження
Ю. В. Войнаровського (1956) –
заслуженого діяча мистецтв України
- 27 вересня 235 років від дня народження
А. Фірковича (1786–1874) –
караїмського історика і археолога
- 30 вересня 100 років від дня народження
В. Ф. Єлісєєвої (1921–2004) –організатора
бібліотечної справи на Волині**

Жовтень

- table border="0">
1 жовтня	130 років від дня народження А. Л. Братуня (1891–1979) – громадського діяча і педагога
3 жовтня	75 років від дня народження М. Д. Гереса (1946) – заслуженого працівника культури України
3 жовтня	**75 років від дня народження М. Д. Юхти (1946) – заслуженого журналіста України**
4 жовтня	**70 років від дня народження Є. Я. Хотимчука (1951) – українського письменника, заслуженого журналіста України**
4 жовтня	**60 років від дня народження М. Б. Чорного (1961) – заслуженого діяча мистецтв України**
10 жовтня	85 років від дня народження В. А. Наконечного (1936–2008) – українського архівіста, історика, краєзнавця
12 жовтня	120 років від дня народження А. І. Коновалюка (1901–1977) – волинського краєзнавця, самодіяльного поета
17 жовтня	75 років від дня народження М. М. Зінчука (1946–2004) – українського фотожурналіста
19 жовтня	105 років від дня народження А. Є. Ніколаєнка (1926–2011) – українського художника
22 жовтня	**85 років від дня народження Я. П. Федорчука (1936) – українського політичного та громадського діяча, письменника**
24 жовтня	**80 років від дня народження Ф. Г. Щегельського (1941–2016) – заслуженого працівника культури України**
28 жовтня	65 років від дня народження В. О. Марчука (1956) –

- заслуженого артиста України
- 30 жовтня 55 років від дня народження
А. М. Русановича (1966) –
українського художника
- жовтень 175 років від часу перебування
Т. Г. Шевченка у складі
Київської археографічної комісії
на Волині (1846)
- Листопад**
- 2 листопада 70 років від дня народження
**С. С. Костукевич (1951) –
української художниці**
- 3 листопада 130 років від дня народження
П. М. Кривенка-Матієнка
(1891–1937) – офіцера Армії УНР,
журналіста, політв'язня
- 5 листопада 75 років від дня народження
**Я. М. Зеленова (1946) –
заслуженого артиста України**
- 9 листопада 75 років від дня народження
**М. М. Петрученка (1946) –
українського художника і
музиканта, учасника ансамблю «Колос»**
- 18 листопада 70 років з дня народження
**Віталія Кушніра (1951) –
волинського краєзнавця, музейника**
- 22 листопада 80 років від дня народження
М. Ю. Малиновської
(1941–1983) –
української письменниці та літературної
критики
- 24 листопада 75 років від дня народження
**В. Й. Гутчинського (1946–2014) –
заслуженого вчителя України**
- 30 листопада 80 років від дня народження
А. В. Микити (1941) –
майстра народної творчості
- 30 листопада 60 років від дня народження

О. О. Стадника (1961) –
художнього керівника Волинського
державного академічного народного хору,
заслуженого діяча мистецтв України

Грудень

3 грудня	100 років від дня народження
М. О. Царенка (1921–2010) –
заслуженого працівника
культури України
4 грудня	75 років від дня народження
І. В. Циганкової (1946) –
заслуженого працівника
культури України
4 грудня	70 років від часу створення
самодіяльного народного ансамблю
пісні і танцю «Колос» (1951)
6 грудня	95 років від дня народження
С. М. Курила-Шванса (1926–2003) –
українського письменника
9 грудня	90 років від дня народження
О. П. Каліщука (1931) –
заслуженого працівника
культури України
12 грудня	85 років від дня народження
А. І. Бондарчука (1936) –
українського журналіста, письменника
та громадсько-політичного діяча
13 грудня	130 років від часу надрукування оповідання
Лесі Українки «Біда навчить» (1891)
17 грудня	70 років від дня народження
М. В. Приймака (1951–2003) –
заслуженого працівника
культури України
17 грудня	65 років від дня народження
С. Н. Цюриця (1956) –
українського письменника і журналіста
19 грудня	170 років від дня народження
Миколая Крушевського (1851–1887) – вченого

- 19 грудня **мовознавця, фольклориста, перекладача**
20 років від часу створення Черемського природного заповідника (2001)
- 23 грудня 125 років від дня народження А. Ю. Бойко (1896–1985) – заслуженого вчителя школи Української РСР
- 23 грудня **60 років від дня народження В. Д. Слапчука (1961) – українського письменника, лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка, заслуженого діяча мистецтв України**
- 24 грудня 80 років від часу створення на Волині Української Православної Автокефальної Церкви на чолі з архієпископом Полікарпом Сікорським (1941)
- 25 грудня **80 років від дня народження Т. Г. Музичука (1941–1995) – українського актора, поета-пісняка, художника**

- 575 років **від часу першої писемної згадки про село Милуші Луцького району (1446)**
- 575 років **від часу першої писемної згадки про село Окунин Турійського району (1446)**
- 525 років **від часу першої писемної згадки про село Білашів, тепер Ковельського району (1496)**
- 475 років **від часу першої писемної згадки про село Комарове, тепер Ратнівського району (1546)**
- 475 років **від часу першої писемної згадки про село Конище, тепер Ратнівського району (1546)**
- 475 років **від часу першої писемної згадки про село Кречів,**

- p>тепер Іваничівського району (1546)
-
- 475 років від часу першої писемної згадки про село Лахвичі, тепер Любешівського району (1546)
-
- 475 років від часу першої писемної згадки про село Морозовичі, тепер Іваничівського району (1546)
-
- 475 років від часу першої писемної згадки про село Хрипськ, тепер Шацького району (1546)
-
- 475 років від часу першої писемної згадки про село Ростань, тепер Шацького району (1546)
-
- 450 років від часу першої писемної згадки про місто Кошер, тепер село Нові Кошари Ковельського району (1571)
-
- 250 років від часу побудови Свято-Михайлівської церкви в селі Несвіч, тепер Луцького району (1771)
-
- 250 років від часу побудови Свято-Михайлівської церкви в селі Грудки, тепер Камінь-Каширського району (1771)
-
- 250 років від часу відбудови костелу Успіння Богородиці у місті Ковелі (перенесений з села Вишеньки Рожищенського району) (1771)
-
- 200 років від часу побудови Хрестовоздвиженської церкви в селі Обенижі, тепер Турійського району (1821)
-
- 195 років від дня народження В. П. Бродського (1826–1904) – українського і російського скульптора
-
- 175 років від початку будівництва Петропавлівської церкви в селі Світязь, тепер Шацького району (1846)
-
- 165 років від дня народження М. І. Теодоровича (1856–30-ті рр. XX ст.) –

150 років	історика, церковного діяча від часу закладання Казимиром Липинським фундаментів родинного будинку в Затурцях (1871)
135 років	від часу виходу поетичної збірки Олени Пчілки «Думки-мережанки» (1886)
110 років	від дня народження М. М. Маркової (1911–1987) – української художниці наївного мистецтва
65 років	від дня створення Ківерцівського механічного заводу (1956)
55 років	від часу встановлення пам'ятника Лесі Українці у м. Луцьку по вул. Глушець, парк ім. Лесі Українки (1966) – пам'ятки історії та культури

1 СІЧНЯ**70 років від дня народження М. В. Ілляшенка (1951) –
заслуженого діяча мистецтв України**

Михайло Васильович Ілляшенко народився 1 січня 1951 року на Черкащині, український режисер, є заслуженим діячем мистецтв України, лауреатом мистецької премії імені Марка Кропивницького. У 1972 році закінчив Київський інститут культури, отримав спеціальність культосвітнього працівника вищої кваліфікації та режисера творчого колективу. Оскільки така освіта давала можливість бути режисером тільки самодіяльних колективів, у 1975 році Михайло Ілляшенко вступив до Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. Карпенка-Карого, по закінченні якого отримав спеціальність режисера драми. Його наставниками були відомі режисери й актори. Зокрема, засновники кафедри театральної режисури та акторського мистецтва Київського державного інституту культури, радянський режисер і заслужений діяч мистецтв України Броніслав Мешкіс та заслужений артист України, режисер Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка у Києві, професор Дмитро Чайковський український режисер, народний артист УРСР, лауреат Державної премії України імені Т. Шевченка Сергій Сміян, режисер-постановник, заслужений діяч мистецтв України Володимир Судьїн.

У 1980 році, після постановки дипломної роботи – вистави за твором О. Островського «Без вини винні», Михайло Ілляшенко отримав персональне запрошення Міністерства культури УРСР на посаду режисера-постановника Волинського обласного академічного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, де пропрацював 21 рік, з них сім років – головним режисером і художнім керівником. У цей період визначними постановками театру стали вистави: «Забути Герострата» Г. Горіна, «Дім Бернарди Альби» Ф. Г. Лорки, «Одержима», «Оргія» та «Бояриня» Лесі Українки, «Плаха» Ч. Т. Айтматова, «Лісістрата» Арістофана, «Гайдамаки» за Т. Г. Шевченком, «Зрізані троянди в замерзлому саду», «Чорна рада» П. О. Куліша. У 1990 році за заслуги у розвитку театрального мистецтва Михайло Васильович Ілляшенко отримав звання заслуженого діяча мистецтв України.

У 2001 році режисер прийняв запрошення очолити

Кіровоградський обласний музично-драматичний театр імені Марка Кропивницького – правонаступника першого українського професійного театру, де працював упродовж 9 років.

У 2016 році Михайло Ілляшенко, перемігши у конкурсі на посаду головного режисера Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, знову повернувся до роботи в Луцьку, де нині успішно працює. У творчих планах режисера на 2021 рік до 150-річчя від дня народження Лесі Українки підготувати вистави за її творами. Так, у ювілейний рік у репертуарі театру з'являться «Лісова пісня», «Біда навчить» і «Блакитна троянда».

Микола Юхимчук

Література:

Ілляшенко М. З Шевченкового краю / М. Ілляшенко // Волинь. – 1995. – 30 груд.

Ілляшенко М. Ювілейний сезон театру / М. Ілляшенко // Рад. Волинь. – 1989. – 25 жовт.

Михайло Ілляшенко: «Я мріяв бути шпигуном!...» // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 1998. – 8 жовт.

В облмуздрамтеатрі – новий головний режисер // Луцьк. замок. – 2016. – 20 жовт. – С. 2.

Гуменюк Н. Поборюючи зло в собі / Н. Гуменюк // Театр. бесіда. – 1997. – № 1. – С. 14–15.

Гуменюк Н. Театр, театр! Півцарства за театр!? / Н. Гуменюк // Віче. – 1997. – 27 берез.

Занюк Л. Михайло Ілляшенко: «Театр повинен бути різнобічним, але не потерплю в ньому вульгарщини, мату, грубіяництва» / Л. Занюк // Волинь-нова. – 2017. – 22 черв. – С. 9.

Занюк Л. «Циганка Аза» знову в Луцьку – через 60 років після першої постановки / Л. Занюк // Волинь-нова. – 2018. – 18 жовт. – С. 20.

Ластівка П. Історичні віхи, театральний здвиг, погляд у майбутнє Волинського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка / П. Ластівка // Театр. бесіда. – 2014. – N 1(33). – С. 35–49.

Три запитання до головного режисера // Культура і життя. – 1988. – 3 січ.

У облмуздрамтеатрі – новий головний режисер // Волин. новини. – 2016. – 20 жовт. – С. 19.

Уліцький В. Михайло Ілляшенко: «Це було божевільно весело» / В. Уліцький // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 1997. – 4 січ.

Філатенко А. До зустрічі із Чеховим й Шекспіром / А. Філатенко // Волинь. – 2000. – 30 груд.

Чечелюк П. «Я візьму в подруги Мельпомену...» / П. Чечелюк // Висок. Замок. – 2000. – 11 лют.

Михайло Ілляшенко про роботу в Луцьку, тамтешнього вимогливого глядача та вульгаризацію сучасного театру [Електронний ресурс] // 3 перших уст : сайт. – Режим досту: <https://zpu.kr.ua/interv-yu/4302-mykhailo-illiashenko-pro-robotu-v-lutsku-tamteshnoho-vymohlyvoho-hliadacha-ta-vulharyzatsii>. – Назва з екрану.

5 СІЧНЯ

75 років від дня народження Г. А. Літвінчук (1946) – заслуженого вчителя України

Професійна і життєва палітра Ганни Арсентіївни Літвінчук для усіх, хто її знає, для колишніх її учнів та колег із навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів – дитячий садок» села Видраниця Ратнівського району не меркне у часі, не втрачає яскравості і неповторності.

Народилась Г. А. Літвінчук 5 січня 1946 року в селі Козлиничі Ковельського району в багатодітній сім'ї колгоспників. Навчалась у Козлиничівській восьмирічній школі, Поворський середній, яку закінчила з золотою медаллю в 1964 році. Студентські роки (1964–1968) у Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки поряд із сумлінним навчанням були наповнені активною громадською роботою.

Після закінчення фізико-математичного факультету (математичне відділення) розпочала у 1968 році педагогічну діяльність за направленням у Видраницькій середній школі і пропрацювала у ній до виходу на заслужений відпочинок у 2002 році. Один запис у трудовій книжці і 33 роки на посаді заступника директора з навчально-виховної роботи. Ганна Арсентіївна згадує перше запитання до неї директора школи Г. М. Королькової,

заслуженого вчителя УРСР: «А ти любиш дітей?». І коли Галина Микитівна почула у відповідь: «Люблю», то додала: «Якщо так, то віддай їм все краще, що маєш: знання, вміння, доброту і щедрість душі, щоб вирости вони хорошими людьми». Так і працювала вчителька, даруючи школярам своє серце, свій педагогічний хист, свою любов до математики.

З перших своїх уроків намагалась зацікавити дітей, щоб вони активно працювали, швидко засвоювали програмовий матеріал, вправно розв'язували приклади і задачі. З роками прийшло розуміння того, що кожен урок має бути неповторним за змістом і формою, наповненим творчістю та натхненною працею і вчителя, і учня. Любов до математики формувалась у дітей і під час багатьох позакласних заходів, що проводились Ганною Арсентіївною, серед яких незабутні тижні математики та математичні вечори.

Зростанню авторитету педагога сприяло глибоке знання свого предмета, вміння цікаво й захоплююче розповісти про складні речі. Результативність фахової діяльності підтверджувалась участю і перемогами учнів в районних та обласних олімпіадах з математики.

Колишні учні Г. А. Літвінчук, які з часом стали її колегами, так характеризують улюблену вчительку на сторінках періодичного видання волинських педагогів «Педагогічний пошук»: «Вимоглива, принципова в роботі Ганна Арсентіївна до цього привчала і нас, своїх вихованців. І не просто давала нам знання, а розкривала закономірності життєвих «формул» і «теорем», знайомила з «алгоритмами» життя. І, мабуть, не один випускник, згадуючи Ганну Арсентіївну, може сказати, що кожен її урок – це окремий спогад, бо всі вони різні, змістовні, бажані, корисні, цікаві, і, головне, – доступні для всіх. Її педагогічна школа, її досвід – це творчий скорб, невичерпне джерело наснаги і мудрості для кожного з нас».

Як заступник директора з навчально-виховної роботи Ганна Арсентіївна, добре вивчивши стиль роботи, резерви кожного вчителя, вміло скеровувала роботу педагогічного колективу на вирішення проблем навчання і виховання школярів. У шкільному методичному кабінеті збирала і систематизувала під рубрикою «У творчій лабораторії вчителя» матеріали з досвіду роботи вчителів-новаторів, ветеранів рідної школи, матеріали

на допомогу педагогам-початківцям. Завдяки її діяльності у школі склалась чітка система методичної роботи, усі складові якої спрямовувались на професійний розвиток педагогічного колективу.

У різні роки Ганна Арсентіївна очолювала районне методичне об'єднання вчителів математики, школи молодих педагогів і передового педагогічного досвіду. У її авторській школі з проблем організації навчально-виховного процесу отримували навички методичної роботи заступники директорів шкіл не лише Ратнівського району, а й багатьох навчальних закладів області. Своїм досвідом щедро ділилась на сторінках місцевої преси та фахових педагогічних видань. Її виступи на науково-практичних конференціях різних рівнів, районних та обласних семінарах викликали незмінний інтерес у колег.

Односельчани знали і шанували Г. А. Літвінчук як досвідченого, ерудованого фахівця, людину високої культури, яка переймалася проблемами не лише школи, а й села. Неодноразово обирали її депутатом сільської ради. Громадську роботу у колективі школи організовувала як член місцевого комітету профспілки. Обиралась також членом Ратнівського районного комітету профспілки працівників освіти.

Визнанням досягнень вчительки стали численні відомчі відзнаки та державні нагороди: значок «Відмінник народної освіти» (1979 р.), орден «Знак пошани» (1981 р.), орден Жовтневої Революції (1986 р.), почесне звання «Заслужений вчитель України» (1996 р.), Почесні грамоти Міністерства освіти України, грамоти та подяки обласного управління освіти та районного відділу освіти, обласної та районної державних адміністрацій.

Присвятивши все своє життя школі, Ганна Арсентіївна пройшла його «твердою ходою пошуку і неспокою» і з гордістю стверджує: «Крізь призму років життя і праці я збрала щедрий ужинок: мої учні, колеги, всі ті люди, які мали можливість спілкуватися зі мною чи просто йшли поруч, усвідомлюють і цінують мій вклад у формування горизонту та орбіти національної шкільної освіти». І сьогодні береже вчителька у пам'яті свій дорогий душі і серцю подих минулого і неповторних літ праці у Видраницькій середній школі.

Наталія Кот

Література:

Літвінчук Г. Від знань до переконань / Г. Літвінчук // Червон. прапор. 1970. – 17 берез. – С. 3.

Літвінчук Г. Досвід кращих – на озброєння / Г. Літвінчук // Червон. прапор. – 1978. – 5 січ. – С. 2.

Літвінчук Г. Екзамени в школах: Видраниця / Г. Літвінчук // Червон. прапор. – 1971. – 1 черв. – С. 4.

Літвінчук Г. На початку шляху / Г. Літвінчук // Червон. прапор. – 1969. – 18 січ. – С. 2.

Літвінчук Г. Пам'ятаю, згадую, ціную і пишаюсь / Г. Літвінчук // Ратнівщина. – 2016. – 4 квіт.

Літвінчук Г. А. Протоптати свою стежку / Г. А. Літвінчук // Пед. пошук. – 1997. – №4 (16). – С. 29–31.

Літвінчук Г. Тепла зустріч / Г. Літвінчук // Червон. прапор. – 1971. – 24 квіт. – С. 3.

Літвінчук Г. Тиждень математики / Г. Літвінчук // Ратнівщина. – 1996. – 29 груд. – С. 2.

Анотований каталог передового педагогічного досвіду. – Луцьк, 1997. – 27 с.

Про Г. А. Літвінчук – с. 6.

Денисюк В. Т. Ратнівська земля : іст. краєзн. нарис. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 452 с.

Про Г. А. Літвінчук – С. 142, 230.

Назарук Т. Село Видраниця: минуле і сучасне загальна характеристика села Видраниця / Т. Назарук, В. Авдіюк, Г. Лахтюк, П. Янцевич, Л. Андріюк, С. Дейнека // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині : матеріали 42 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2012. – С. 125–129.

Балик Н. Спливають літа журавлями / Н. Балик // Рад. Волинь. – 1967. – 17 жовт. – С. 3.

Важливі завдання педагогів: з районної наради працівників освіти // Червон. прапор. – 1972. – 11 квіт. – С. 2.

Вісті з Київської площі // Луцьк. замок. – 1996. – 3 трав. – С. 1.

Вітаємо! // Волинь-нова. – 2016. – 5 січ. – С. 14.

Гуменюк М. Ганна Арсентіївна Літвінчук – заступник директора Видраницької загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів Ратнівського району, вчитель-методист / М. Гуменюк // Пед. пошук. – 1997. – № 4 (16). – С. 4.

Досвід кращих – на озброєння // Червон. прапор. – 1978. – 3 січ. – С. 1.

Ковтун Н. Позакласна і позашкільна робота з учнями / Н. Ковтун // Червон. прапор. – 1969. – 26 лип. – С. 4.

Кот Н. Одержима педагогічною працею / Н. Кот // Пед. роздуми. – 2016. № 22. – С. 2–3.

Нарада освітян // Ратнівщина. – 1996. – 13 січ. – С. 1.

Нарада вчителів // Червон. прапор. – 1969. – 9 січ. – С. 1.

Півень В. Відзнака висока і заслужена / В. Півень // Ратнівщина. – 1996. 15 трав. – С. 3.

Півень В. Педагог не буває байдужим / В. Півень // Ратнівщина. – 1996. – 2 жовт. – С. 3 ; 9 жовт. – С. 3.

15 СІЧНЯ

**150 років від дня народження А. Ю. Кримського
(1871–1942) – українського сходознавця, історика, фольклориста, літературознавця, письменника, перекладача**

Народився Агатангел Юхимович Кримський 15 січня 1871 року у м. Володимирі-Волинському у змішаній родині: по батьковій лінії вона мала татарсько-білоруське коріння, а по материній – польське та литовське. У дитячі роки його батьки переїхали до Звенигородки (нині Черкащина). Навчався Агатангел спочатку в Острозькій протогімназії та Другій київській гімназії, а після закінчення останньої у 1885–1889 роках – у Колегії Павла Галагана, де познайомився із видатним українським мовознавцем Павлом Житецьким, що вплинуло на його подальшу долю.

У 1889 році А. Ю. Кримський вступив до Лазаревського інституту східних мов у Москві, після закінчення якого у 1892 році залишився для підготовки до професорського звання при кафедрі арабської філології. Упродовж 1892–1896 років Кримський навчався на історико-філологічному факультеті Московського університету під керівництвом таких вчених, як В. Міллер, Р. Брандт, П. Ф. Фортунатов, П. Г. Виноградов, В. І. Гер'є, В. Ключевський та ін. Після закінчення навчання у 1896 році склав магістерські іспити з арабістики та слов'янської філології у Петербурзькому та Московському університетах.

У 1896 році А. Кримський відправився у відрядження на Близький Схід для наукової роботи, а після повернення почав

працювати в Лазаревському інституті, де викладав курси історії семітських мов, вивчення Корану і граматичних текстів, читав лекції з історії арабської літератури, викладав арабську поезію і займався проблемами перекладу арабською мовою філософсько-літературних текстів. У 1901 році Кримський очолив кафедру арабської словесності Лазаревського інституту і аж до 1918 року був професором арабської літератури та історії мусульманського Сходу. Протягом 1900–1918 років А. Ю. Кримський також виконував обов'язки неодмінного секретаря Східної комісії Московського археологічного товариства.

У 1918 році Кримський переїхав до Києва на постійне проживання, де до 1929 року працював секретарем заснованої гетьманом Павлом Скоропадським Української академії наук (УАН), а також очолював її історико-філологічний відділ, кабінет арабо-іранської філології, комісію словника живої мови, комісію історії української мови, діалектологічну та правописну комісії.

У 1918–1921 роках Кримський працював професором всесвітньої історії в Київському університеті. Водночас був редактором «Записок Історично-філологічного відділу Української Академії наук», а з 8 серпня 1925 року – головою Київського філіалу Всесоюзної асоціації сходознавства, створеного при Всеукраїнській академії наук (ВУАН).

Спочатку радянська влада ставилася до Кримського лояльно, однак з 1929 року було розпочато переслідування вченого. У 1930-х роках він був практично усунений від науково-викладацької роботи. 20 липня 1941 року Кримського було заарештовано співробітниками НКВС, після чого його звинуватили в «антирадянській націоналістичній діяльності» та ув'язнили в одній із тюрем НКВС у Кустанаї Казахської РСР (нині м. Кустанай, Казахстан). Виснажений ув'язненням та хворобами, 25 січня 1942 року Агатангел Кримський помер.

А. Ю. Кримський здійснив значний вклад у розвиток української філологічної та історичної науки. Він є автором понад 1000 публікацій – монографій, підручників, статей. Вагоме місце в доробку вченого посідають праці з арабістики, семітології, тюркології та іраністики. Кримський був поліглотом – за різними даними, вчений знав понад 60 мов, а деякі дослідники вважають, що їх було понад 100. Окрім сходознавства, багато уваги Кримський також надавав проблемам розвитку української

літературної мови, фольклористичним та етнографічним дослідженням, зокрема з української антропології. Учений був також науковим редактором багатьох словників та збірників. Вільно володіючи майже шістдесятьма мовами, а також знаючи всі діалектні особливості української мови, А. Кримський зробив значний внесок в українське й російське сходознавство та україністику.

Волинською обласною державною адміністрацією за досягнення в літературі встановлено 1992 року літературно-мистецьку премію імені Агатангела Кримського. Першим лауреатом у 1992 році був визнаний письменник Йосип Георгійович Струцюк.

Іван Чорний

Література:

Кримський А. Ю. Андрій Лаговський : роман / А. Ю. Кримський. – Київ : Нац. кн. проект, 2011. – 336 с. : іл. – (Бібліотека шкільної класики).

Кримський А. Вибрані твори / А. Кримський. – Київ : Дніпро, 1965. – 659 с.

Кримський А. Ю. Виривки з мемуарів одного старого гріховоди : вибране / А. Ю. Кримський ; упоряд., авт. передмов. Ю. Коваліва. – Київ : Академія, 2016. – 317 с.

Кримський А. Історія Туреччини. – 2-е вид., випр. – Київ ; Львів : ОЛІР, 1996. – 288 с.

Кримський А. Поезії / А. Кримський. – Київ : Рад. письменник, 1968. – 339 с.

Кримський А. Нарис історії українського правопису до 1927 року / А. Кримський // Історія українського правопису XVI–XX ст. : хрестоматія. – Київ, 2004. – С. 392–414.

Кримський А. Ю. Нечестиве кохання ; На душі якась тривога : вірші / А. Ю. Кримський // Шедеври української любовної лірики. – Харків, 2006. – С. 182–183.

Кримський А. Тарасове свято на чужині / А. Кримський // Література рідного краю : Волинь. 5-6 кл. – Луцьк, 1999. – С. 62.

Кримський А. Українська мова, звідкіля вона взялася і як розвивалася / А. Кримський // Історія української мови : хрестоматія. – Київ, 1996. – С. 16–37.

Агатангел Кримський – учений, письменник, українець : зб. наук. пр. / упоряд. Н. Данилюк. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 128 с.

А. Ю. Кримський – україніст і орієнталіст : матеріали ювілейної сесії до 100-річчя з дня народж. – Київ : Наук. думка, 1974. – 173 с.

Волинь філологічна : текст і контекст. Вип. 1 : Агатангел Кримський у контексті української та світової культури. – Луцьк : Вежа, 2006. – 255 с. .

Крालюк П. М. Історія релігієзнавства в Україні / П. М. Крालюк, М. В. Шкрібляк. – Київ : КНТ, 2017. – 159 с.

Про А. Ю. Кримського – див. Іменний покажчик.

Лицар честі і краси. Микола Вороний у спогадах, листах і матеріалах / упоряд., передм. та прим. І. М. Лисенко. – Київ : Рада, 2011. – 208 с. : іл.

Про А. Ю. Кримського – див. Іменний покажчик.

Мартинюк М. І. Національна ідея в життєтворчості Володимира Самійленка : монографія / М. І. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 192 с.

Про А. Ю. Кримського – див. Іменний покажчик.

Огнева О. Д. Східні стежини Лесі Українки : (статті та матеріали) / О. Д. Огнева. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 234 с.

Про А. Ю. Кримського – див. Іменний покажчик.

Ольшевський І. Агатангел Кримський: поклик Сходу : спроба тракту в особах / І. Ольшевський . – Луцьк : Терен, 2012. – 252 с.

Останіна Г. Г. Агатангел Кримський : особливості поетики художньої творчості / Г. Г. Останіна. – Київ : Твім Інтер, 2008. – 220 с.

Шаповал Ю. Мить історії. 366 мініатюр про людей і події / Ю. Шаповал. – Київ : Парламент. вид-во, 2019. – 399 с. : іл.

Про А. Ю. Кримського – див. Іменний покажчик.

Українка Леся Листи: 1898–1902 / Леся Українка ; упоряд., авт. приміт. В. Прокіп. – Київ : Комора, 2017. – 544 с. – (Persona).

Про А. Ю. Кримського – див. Іменний покажчик.

Бондаренко Г. Історико-краєзнавча діяльність установ та організацій освіти, науки, культури Волинської області (90-ті роки ХХ – поч. ХХІ ст.) / Г. Бондаренко // Волинський музейний вісник / ред. А. Силук. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 97–114.

Данилюк Н. О. Агатангел Кримський – організатор Української академії наук у 20–30 роки ХХ ст. / Н. О. Данилюк // Сучасна на-

ука та освіта Волині : зб. матеріалів наук.-прак. конф. 22 лист. 2018 р. / упоряд., ред. Б. Є. Жулковський. – Луцьк ; Володимир-Волинський, 2018. – С. 28–31.

Даниленко О. В. Кримський Агатангел Юхимович / О. В. Даниленко // Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності. 1841–2008 : навч. посіб. / ред. А. П. Коцур, В. П. Коцур, Н. В. Терес. – Чернівці ; Київ, 2010. – С. 308–310.

Киба Я. Відомі і знамениті жителі / Я. Киба // Володимирщина: минулина і сучасність : іст.-економ. і краєзн. вид. / Я. Киба. – Луцьк, 2017. – С. 209–259.

Констанкевич І. М. Автобіографічна сповідь декадента: «Андрій Лагановський» Агатангела Кримського / І. М. Констанкевич // Українська проза першої половини ХХ століття: автобіографічний дискурс : монографія / І. М. Констанкевич. – Луцьк, 2014. – С. 90–104.

Корнійчук Н. Деякі штрихи літературної Волині / Н. Корнійчук // Теплий тренок живиці : літ.-критич. статті, есе, поезія / Н. Ф. Корнійчук. – Луцьк, 2019. – С. 4–25.

Кралюк П. М. Агатангел Кримський – дослідник ісламу / П. М. Кралюк, М. В. Шкрібляк // Кралюк П. М. Історія релігієзнавства в Україні / П. М. Кралюк, М. В. Шкрібляк. – Київ, 2017. – С. 93–95.

Левчук І. П. Мікротема «Недоліки книги» в рецензіях Агатангела Кримського / І. П. Левчук // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – № 2. – С. 63–67.

Локайчук С. Термінологічні питання в публікаціях академіка Агатангела Кримського / С. Локайчук // Лінгвостилістичні студії / ред. С. К. Богдан. – Луцьк, 2017. – Вип. 7. – С. 91–100.

Локайчук С. Українські мовознавчі терміни в наукових працях Агатангела Кримського / С. Локайчук // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2011. – Ч. 9. – С. 146–149.

Луцак С. Художня модель самопізнання через іншого в романі «Андрій Лагановський» А. Кримського / С. Луцак // Волинь філологічна. – Луцьк, 2011. – Вип. 12: Імагологічні виміри національної літератури. – С. 106–112.

Музика К. Вивчення теми «Видатні постаті Волині» на уроках «Я і Україна» у початковій школі / К. Музика // Волинь очима науковців і практиків: історія, теорія, методика : матеріали наук.-

практ. конф. – Луцьк, 2010. – С. 66–69.

Огнева О. «Українським націоналістом я ніколи не був...» / О. Огнева // Реабілітовані історією. У 27 т. : Волинська область / авт. тексту М. М. Кучерепа, В. В. Вісин, О. Ю. Ленартович, В. В. Оніщук, О. І. Півень, О. П. Сущук. – Луцьк, 2010. – Кн. 1. – С. 628–635.

Рева Л. Кримський Агатангел Юхимович та Комісія візантології ВУАН / Л. Рева // Хроніки Ладомерії : матеріали IV Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. «Хроніки Ладомерії», присвяч. 820-тій річниці утворення Галицько-Волинської держави та 695-тій річниці надання Володимиру Магдебурзького права : наук. зб. – Тернопіль, 2019. – Вип. IV. – С. 213–219.

Романов С. Леся Українка – Агатангел Кримський: історія становлення та спілкування / С. Романов // Волинь філологічна : Текст і контекст. – Луцьк, 2012. – Вип. 13 : Портрет кафедри української літератури. – С. 158–174.

Синюк С. Діагнози й рецепти професора Кримського / С. Синюк // Тисячоліття волинської книжності / С. Синюк. – Тернопіль, 2016. – С. 115–158.

Стельмах Б. Звертання як елемент мовного етикету у творчості Агатангела Кримського / Б. Стельмах // Волинь філологічна: текст і контекст. – Луцьк, 2014. – Вип. 17 : Лінгвостилістика ХХІ: стан і перспективи. – С. 283–289.

Троцюк М. Перекладацька діяльність А. Ю. Кримського / М. Троцюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Володимир-Волинський в історії України і Волині : матеріали ХХХІІ Між-нар. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., присвяч. 70-річчю утворення Волин. обл., 810-ій річниці надання місту Володимир-Волинському магдебурзького права. – Луцьк, 2009. – Вип. 32. – С. 71–74.

Цьось В. А. Агатангел Кримський – перший вчений секретар Української академії наук / В. А. Цьось, М. П. Цьось // Сучасна наука та освіта Волині : зб. матеріалів наук.-практ. конф. 22 листоп. 2018 р. / упоряд., ред. Б. Є. Жулковський. – Луцьк ; Володимир-Волинський, 2018. – С. 32–34.

Авербух О. Агатангел Кримський у Лівані: орієнталізм і гомоеротичне бажання в поезії українського модерніста / О. Авербух // Критика. – 2020. – № 3/4. – С. 2–3.

Гримич М. Бейрутська мапа Агатангела Кримського: до і після вибуху / М. Гримич // Слово Просвіти. – 2020. – 13–19 серп. – С. 5.

Маценко Г. Живе відчуття доби / Г. Маценко // Дзвін. – 2016. – № 9/10. – С. 165–173.

Про перебування А. Кримського у Львові – с.168–169.

Нікітенко Л. Він першим переклав українською Коран : на Черкащині 2021-й оголосили роком видатного вченого-мовознавця Агатангела Кримського / Л. Нікітенко // Україна молода. – 2020. – 22 верес. – С. 8.

Мchedладзе І. Агатангел Кримський та грузинсько-українські взаємозв'язки в контексті орієнталістики: деякі нові аспекти / І. Мchedладзе // Всесвіт. – 2017. – № 9/10. – С. 277–281.

Павлюк О. Агатангел Кримський з Волині знав більше 60 мов! : тіло всесвітньо відомого науковця кілька місяців валялося на морозі, а потім його закопали / О. Павлюк // Вісник і К. – 2020. – 23 січ. – С. 15.

Янович Б. Усе життя він кохав Лесю Українку – таємно і безнадійно / Б. Янович // Волинь-нова. – 2018. – 25 січ. – С. 13.

Агатангел Кримський (1871–1942) // Новий довідник: Історія України / упоряд.: С. Крупчан, Т. Крупчан, О. Скопненко, О. Іванюк. – Київ, 2005. – С. 484.

Агатангел Кримський // 100 найвідоміших українців / ред. Ю. Павленко. – Київ, 2015. – С. 380–385.

Пріцак О. Й. Агатангел Юхимович Кримський / О. Й. Пріцак // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2014. – Т. 15 : Кот-Куз. – С. 441–442.

Пушкар Н. 15 січня 135 років від дня народження А. Ю. Кримського (1871–1942) – українського сходознавця, історика, фольклориста, літературознавця, письменника, перекладача / Н. Пушкар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік / Упр. культури і туризму Волин. обл. держадміністрації ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2006. – С. 19–23.

Шаров І. Ф. Кримський Агатангел Юхимович (1871–1942) : видатний діяч світу / І. Ф. Шаров // Шаров І. Ф. Вчені України : 100 видатних імен / І. Ф. Шаров. – Київ, 2006. – С. 196–201.

А. Ю. Кримський : бібліогр. покажч. (1889–1971). – Київ :

Наук. думка, 1972. – 167 с.

Кримський Агатангел Юхимович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/7>. – Назва з екрану.

19 СІЧНЯ

75 років від дня народження Г. В. Бондаренка (1946) – українського історика, педагога, краєзнавця

Геннадій Васильович Бондаренко – український дослідник, краєзнавець, кандидат історичних наук, професор кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Народився Г. В. Бондаренко 19 січня 1946 року у м. Сатанів Хмельницької області. У 1964 році закінчив Ізяславську школу № 2. Продовжив навчання на заочній формі у Кам'янець-Подільському культосвітньому училищі (1964–1968 рр.) і водночас працював у Ізяславській районній бібліотеці для дітей та юнацтва. Вищу освіту за спеціальністю «вчитель історії та суспільствознавства» здобув у 1968–1972 роках у Кам'янець-Подільському державному педагогічному інституті. Працював учителем історії у школі м. Полонного Хмельницької області. У 1977 році закінчив аспірантуру при Київському педагогічному інституті, з того часу працює у Луцькому державному педінституті (нині – Волинському національному університеті імені Лесі Українки), спершу на посаді старшого викладача, з 1982 року – доцента (отримав вчене звання у 1984 р.), а з 2008 року – професора (отримав вчене звання у 2013 р.). Займав посади заступника декана історичного факультету, завідувача кафедри, проректора.

У 1982 році науковець захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю 07.00.01 Історія України. У 1997 році обраний член-кореспондентом Української Академії історичних наук.

Г. В. Бондаренко з 2006 року є директором Центру дослідів Волині при Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Його науковий доробок нараховує понад 500 праць, серед яких – 5 монографій, 7 підручників, з яких «Теорія і методологія

історії» та «Спеціальні історичні дисципліни» були рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

З 2005 року в освітньому просторі Волинської області дослідник запровадив шкільний факультативний курс «Волинезнавство» і реалізував авторський проєкт «Інтелектуальна еліта Волині», опублікувавши монографію у 2012 році.

Більше, як 30 років, Г. В. Бондаренко очолює Волинську обласну організацію Національної спілки краєзнавців України. Упродовж цього часу безпосередньо ним підготовлено і проведено десятки конференцій, семінарів, круглих столів, пов'язаних з історією, краєзнавством, музеєзнавством краю, опубліковано збірники «Минуле і сучасне Волині та Полісся» (з 1985 р. видано 68 номерів). Вчений є членом редакційних колегій таких наукових видань України як «Краєзнавство», «Літопис Волині», «Педагогічний пошук», «Українське державотворення: проблеми і сучасність», альманаху «Волинський колекціонер», наукового проєкту «Західне Полісся: історія і культура».

Краєзнавець, виступаючи на радіо і телебаченні, активно популяризує історію і культуру Волині, державну і національну символіку України.

За вагомий внесок у розвиток освіти Волині у 1988 році став «Відмінником народної освіти», а в 1993 році одержав звання «Заслужений працівник народної освіти України». Нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України і Почесною грамотою Міжнародного благодійного фонду національної пам'яті України. Має грамоти і подяки від Міністерства освіти та науки України, Волинської обласної ради і обласної адміністрації.

Краєзнавча діяльність науковця відзначена преміями Національної спілки краєзнавців України імені Дмитра Яворницького (1993 р.) і академіка Петра Тронька (2015 р.), званням Почесний краєзнавець України (2014 р.), обласною премією Волинського фонду культури імені Галшки Гулевичівни (1996 р.) та премією імені Василя Кмецинського Камінь-Каширської районної ради (2017 р.).

Указом Президента України № 946/2019 від 24 грудня 2019 року Заслуженому працівникові народної освіти, члену Правління Національної спілки краєзнавців України, Почесному краєзнавцю України Г. В. Бондаренку призначена дворічна державна стипендія.

Г. В. Бондаренко майстерно поєднує науково-педагогічну діяльність, краєзнавчу та громадську роботу та власні захоплення, серед яких – написання віршів, рибалка, гра в шахи (член команди з шахів та шашок факультету історії, політології та національної безпеки, що неодноразово здобувала перемогу в університетських змаганнях) та у більярд. Так, у 2019 році він двічі вигравав Кубок України «Наукова еліта» серед науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти з більярду в Лізі «Доктор наук v Професор». Тому його визнано кращим гравцем 2019 року цього ж кубка.

Світлана Чибирак

Література:

Про призначення державних стипендій видатним діячам культури і мистецтва : Указ Президента України від 24 груд. 2019 р. № 946 // Уряд. кур'єр. – 2019. – 26 груд. – С. 1–2.

Бондаренко Г. В. Історична топоніміка : навч. посіб. / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2012. – 162 с.

Бондаренко Г. В. Історичне краєзнавство Волині : монографія / Г. В. Бондаренко. – Луцьк : Вежа. – 2003. – Кн.1. – 2003. – 238 с.

Бондаренко Г. В. Історичне краєзнавство Волині : монографія / Г. В. Бондаренко. – Луцьк : Вежа. – 2003. – Кн.2. – 2003. – 214 с.

Бондаренко Г. В. Спеціальні історичні дисципліни / Г. В. Бондаренко. – Луцьк : Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, 1997. – 222 с.

Бондаренко Г. В. Спеціальні історичні дисципліни : навч. посіб. / Г. В. Бондаренко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 422 с.

Бондаренко Г. В. Теорія та методологія історії : програма й тестові завдання, основи курсу, словник понять і категорій : навч. посіб. / Г. В. Бондаренко. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 196 с.

Бондаренко Г. В. Теорія та методологія історії: поняття і категорії історичного пізнання : слов.-довід. / Г. В. Бондаренко. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 92 с.

Бондаренко Г. Волинь: символіка тризуба на предметах доби середньовіччя / Г. Бондаренко, Г. Гулько // Хроніки Ладомерії :

матеріали IV Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. «Хроніки Ладомерії», присвяч. 820-тій річниці утворення Галицько-Волинської держави та 695-тій річниці надання Володимиру Магдебурського права : наук. зб. – Тернопіль, 2019. – Вип. IV. – С. 32–37.

Бондаренко Г. Волинь у Другій світовій війні : до 70-річчя від часу завершення / Г. Бондаренко // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. 70-й річниці закінч. Другої світової війни / ред.: Г. В. Бондаренко, О. Й. Дем'янук. – Луцьк, 2015. – Вип. X. – С. 8–22.

Бондаренко Г. ВООНСКУ у 2014–2019 роках : до 30-річчя Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України / Г. Бондаренко, А. Силук, А. Шваб // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти : матеріали 66–67 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 30-річчю від часу створення Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, м. Луцьк. – Луцьк, 2019. – Вип. 66–67. – С. 4–8.

Бондаренко Г. 21 жовтня 50 років від дня народження А. Г. Шваба (1967) – українського вченого історика / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2016. – С. 185–187.

Бондаренко Г. 24 січня 60 років від дня народження В. К. Барана (1956) – українського історика і педагога / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2015. – С. 39–43.

Бондаренко Г. 28 липня 75 років від дня народження І. В. Кічія (1943–2005) – українського історика / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2018 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Запоріжжя, 2017. – С. 142–146.

Бондаренко Г. 24 листопада 75 років від дня народження Г. С. Маслай (1942) – заслуженого працівника освіти України / Г. Бондаренко, Г. Романчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2017 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2016. – С. 210–212.

Бондаренко Г. 2 лютого 80 років від дня народження

Б. Й. Заброварного (1936–2010) – українського історика, педагога, краєзнавця / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2015. – С. 50–54.

Бондаренко Г. Дослідження революційних і воєнних подій 1917–1939 рр. на теренах Західної Волині / Г. Бондаренко // Волинь у роки Української революції 1917–1921 рр. : зб. наук. пр. / упоряд. А. Шваб. – Луцьк, 2019. – С. 232–244.

Бондаренко Г. Історико-етнографічний огляд літератури за 1991–2017 рр. / Г. Бондаренко, А. Силюк // Народна творчість українців у просторі та часі : матеріали Міжнар. наук. конф. в рамках VIII Міжнар. фест. укр. фольк. «Берегиня» : наук. зб. / ред. Г. Аркушин. – Луцьк, 2018. – С. 43–86.

Бондаренко Г. Краєзнавство України і Волині у контексті рішень V з'їзду Національної спілки краєзнавців України / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. істор.-конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права : наук. зб. / упоряд. А. Силюк. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 394–396.

Бондаренко Г. В. «Літопис Волині» : (науковий часопис. засн. 1953 у м. Вінніпег т-вом «Волинь» та Ін-том дослідів Волині / Г. В. Бондаренко // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2016. – Т. 17 : Лег–Лощ. – С. 532.

Бондаренко Г. Луцьк у нумізматиці і боністиці / Г. Бондаренко // Волинський колекціонер : альманах. – Луцьк, 2019. – С.4–9.

Бондаренко Г. Луцьке братство : іст.-бібліогр. огляд краєзн. л-ри (від середини 90-х років ХХ ст.) / Г. Бондаренко // Роль особистості в Церкві : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. ВПБА УПЦ КП. – Луцьк, 2016. – С. 21–27.

Бондаренко Г. Любомльщина у публікаціях від 1991 р. / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії : Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 730-ій річниці часу першої відом. писем. згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писем. згадки про літописне м. Угровське : наук. зб. / упоряд.: Г. Бондаренко, О. Остапюк, А. Силюк. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 9–12.

Бондаренко Г. 1 квітня 75 років від дня заснування у м. Луцьку

учительського інституту, нині Східноєвропейського університету ім. Лесі Українки (1940) / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2014. – С. 51–56.

Бондаренко Г. Під зорею Кобзарєвого слова / Г. Бондаренко, М. Філонюк // Україна Тараса Шевченка / упоряд.: Р. Маньковська, В. Мельниченко ; авт. передм.: О. Реєнт, Л. Новохатько. – Харків, 2015. – С. 119–131.

Бондаренко Г. Погляди Г. О. Гуртового на козацьку історію Волині / Г. Бондаренко // Волинь – край козацький : матеріали наук.-практ. конф. з пед. краєзн. : наук. зб. / ред.: Г. Бондарук, О. Дем'янюк, П. Олешко. – Луцьк, 2018. – С. 103–104.

Бондаренко Г. Проекти гербів і прапорів сільських громад Ковельського району / Г. Бондаренко, І. Хамежук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 316–328.

Бондаренко Г. 15 березня 100 років від дня народження О. Г. Михайлюка (1920–1994) – українського історика і педагога / Г. Бондаренко, Г. Романчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2020 рік / Упр. культури з питань релігій та національностей Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Тернопіль, 2019. – С. 73–78.

Бондаренко Г. Рецензія на книгу «Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр.» / Г. Бондаренко // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор. проекту, збирач матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 6–8.

Бондаренко Г. Рецензія на книгу: Трембіцький А. М. ДІКЗ «Меджибіж»: десять років поступу. Історія, матеріали і документи. – Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2012. – 390 с. / Г. Бондаренко // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2012. – Вип. 3. – С. 126–132.

Бондаренко Г. Роль бібліотек у поширенні та вдосконаленні

краєзнавчої освіти / Г. Бондаренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років : матеріали LIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 75-річчю від дня заснування Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки / відпов. за вип.: А. М. Силук, Л. А. Стасюк. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 3–5.

Бондаренко Г. 70 років історичного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / Г. Бондаренко // Українське державотворення: проблеми і сучасність : зб. наук. пр., присвяч. становленню іст. освіти на Волині та 70-й річниці від часу створення історичного факультету в Луцьку / ред.: Г. В. Бондаренко, О. Й. Дем'янюк. – Луцьк, 2016. – Вип. XII. – С. 5–10.

Бондаренко Г. 7 січня 50 років від дня народження О. Й. Дем'янюка (1968) – українського історика / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2018 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Запоріжжя, 2017. – С. 20–27.

Бондаренко Г. 3 січня 70 років від дня народження Є. І. Франчука (1945–2006) – українського вченого-історика, заслуженого працівника народної освіти України / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2014. – С. 15–18.

Бондаренко Г. 3 лютого 70 років від дня народження С. В. Борисюка (1945–2010) – українського письменника і краєзнавця / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2014. – С. 27–29.

Бондаренко Г. 13 січня 100 років від дня народження П. К. Сміяна (1918–2011) – українського історика / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2018 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки). – Запоріжжя, 2017. – С. 32–37.

Бондаренко Г. 16 вересня 60 років від дня народження А. М. Силука (1958) – історика, краєзнавця, директора Волинського краєзнавчого музею, заслуженого працівника культури України / Г. Бондаренко // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2018 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Во-

лин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Запоріжжя, 2017. – С. 191–201.

Бондаренко Г. В. Вклад ВІППО у розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти у Волинській області в 1997–2006 роках / Г. В. Бондаренко // Пед. пошук. – 2015. – №1(85). – С. 54–56.

Бондаренко Г. Волинська обласна організація Національної спілки краєзнавців у 2014–2019 роках : (до 30-річчя Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України) / Г. Бондаренко, А. Шваб // Краєзнавство. – 2020. – № 4. – С. 164–168.

Бондаренко Г. Історико-бібліографічний огляд літератури до історії населених пунктів і районів Волинської області (2009–2012 рр.) / Г. Бондаренко // Краєзнавство. – 2015. – №3/4. – С. 303–311.

Бондаренко Г. Літопис національно-визвольного руху на Волині у ХХ ст. в іменах / Г. Бондаренко // Краєзнавство. – 2020. – № 4. – С. 176–177.

Бондаренко Г. Петро Тронько та краєзнавчий рух на Волині / Г. Бондаренко // Краєзнавство. – 2015. – № 3/4. – С. 40–41.

Бондаренко Г. Прихована етнокультурна спадщина Берестейщини / Г. Бондаренко // Народна творчість та етнологія. – 2018. – № 1. – С. 65–70.

Волинський національний університет імені Лесі Українки : ювілейне видання / ред. колег. І. Я. Коцан, М. Г. Жулинський, І. Р. Юхновський ін. – Луцьк, 2010 – 244 с.

Про Г. В. Бондаренка – с. 168.

Краєзнавство: науковий журнал. 1927–2017 : системат. показч. змісту / ред. О. П. Реєнт ; упоряд. О. Михайлова. – Київ : [б. м.], 2019. – 396 с.

Про Г. В. Бондаренка – див. Іменний показчик.

Бондаренко Геннадій Васильович (нар. 1946 р.) // Материк краєзнавства : зб., присвяч. лауреатам Премії імені Дмитра Яворницького Нац. спілки краєзнав. України / упоряд. Р. Маньковська. – Київ, 2013. – С. 26–27.

Визнання : премію імені Василя Кмецинського вручили голові краєзнавців Волині // Волинь-нова. – 2018. – 23 січ. – С. 2.

Державні нагороди та відзнаки краєзнавців за 2019 рік // Краєзнавство. – 2020. – № 4 – С. 173–175.

Зозуля С. Шахи, вудку та... більярд не покине за мільярд / С. Зозуля // Волин. новини. – 2019. – 11 квіт. – С. 9.

Бондаренко Геннадій Васильович: сторінки життя і діяльності : біобібліогр. покажч. / упоряд.: А. М. Силюк, С. В. Яцечко. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 152 с.

Костриця М. Бондаренко Геннадій Васильович / М. Костриця // Енциклопедія сучасної України. – Київ, 2004. – Т. 3. – С. 260.

Силюк А. 19 січня 60 років від дня народження Г. В. Бондаренка (1946) – українського історика і педагога / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2005. – С. 23–29.

Силюк А. 19 січня 70 років від дня народження Г. В. Бондаренка (1946) – українського історика, педагога, краєзнавця / А. Силюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 29–35.

Бондаренко Геннадій Васильович [Електронний ресурс] // Волинський національний університет імені Лесі Українки : сайт. – Режим доступу: <https://vnu.edu.ua/uk/personal/bondarenko-gennadiy-vasilovich>. – Назва з екрану.

19 СІЧНЯ

70 років від дня народження Л. Л. Залізняка (1951) – українського археолога, дослідника Волині

Леонід Львович Залізняк неодноразово проводив розвідки, розкопки на Волинському Поліссі: у с. Лютка Старовижівського району, Майдан-Липно, Мала Осниця Маневицького району Волинської області, Балаховичі Володимирецького району, Сенчиці Зарічянського району, у Березнівському районі Рівненської обл. Результати цих робіт висвітлено в монографіях, статтях.

Народився Л. Залізняк 19 січня 1951 році в Києві. Археологією зацікавився ще в шкільні роки. З 1972 року працював у відділі археології кам'яного віку Інституту археології НАН України

(2000 р. очолив цей відділ), одночасно навчаючись на вечірньому відділенні історичного факультету Київського державного університету ім. Т. Шевченка. Ще в студентські роки Леонід Львович визначився зі своєю майбутньою спеціалізацією – мезоліт Полісся. Закінчуючи навчання в університеті 1977 року, вже мав низку особисто відкритих археологічних пам'яток кам'яної доби. У 1979 році захистив кандидатську дисертацію «Мезоліт Південно-Східного Полісся». Поступово об'єктом дослідження вченого стала вся територія Українського Полісся – від Західного Бугу до Подесення.

З 1983 році, у зв'язку з призначенням відповідальним за підготовку Зводу пам'яток археології Рівненської та Волинської областей Л. Залізняк знову концентрує увагу на Західній Волині, щорічно обстежує вже відомі пам'ятки, відкриває і розкопує нові. Особливо плідними були дослідження «кущів» свідерських матеріалів біля волинських озер Нобель, Люб'язь, Омит, Самари, Лютка, стоянок Переволоки, Мульчиці, Рудня, Сенчиці, Воронцово, Данилово, Даріпин, Грушвиця, Красносілля, Балаховичі, Кричельськ, Березно, Тутовичі, Хрінники та ін. У цей же період – до кінця 1980-х років – досліджувалися стоянки інших мезолітичних культур: кудлаївської (Люботинь 3, Омит, Поляни, Криница 1 і 2) та яніславицької (Сенчиці 5а, Непірець, Переволока 2, Рудня 1, Корма). До пошукових робіт Л. Залізняка фінальний палеоліт і мезоліт Українського Полісся фактично були *terra incognita* на мапі мезолітичної Європи. У ході розвідок і розкопок упродовж 1970–1980-х років дослідник створив і впорядкував джерельну базу фінального палеоліту та мезоліту півночі України, яка нараховує сотні стоянок.

Із середини 80-х років минулого століття Л. Залізняк працював над методикою соціально-економічних реконструкцій первісних суспільств через відтворення їхнього господарсько-культурного типу з залученням археологічних та етнографічних даних. У монографіях «Охотники на северного оленя Украинского Полесья эпохи финального палеолита» (1989), «Население Полесья в мезолите» (1991) «The Swidrian Reindeer-Hunters of Eastern Europe» (1995), «Mesolithic Forest Hunters in Ukraine Polесьsya» (1997) здійснено культурно-хронологічну періодизацію фінального палеоліту й мезоліту поліської зони України і переконливо доведено, що культурні явища Українського Полісся XI–V тис. до

н. е. генетично пов'язані з великими культурними спільнотами мезоліту Південної Балтії. Як зазначають Ю. Кухарчук, С. Конча, ці праці пролили світло не тільки на маловідомий фінальний палеоліт і мезоліт Північної України, але й на кам'яну добу Білорусі та Південно-Східної Балтії (Кухарчук, Конча, 2010, с. 12).

1989 року Л. Залізняк захистив докторську дисертацію на тему «Населення Полісся у фінальному палеоліті і мезоліті». У 1990-ті рр. підготував серію узагальнювальних праць з фінального палеоліту та мезоліту України та суміжних територій. Власне бачення проблем, викладене у десятках наукових статей, дослідник узагальнив у чотирьох фундаментальних монографіях: «Передісторія України X–V тис. до н. е.» (1998), «Фінальний палеоліт південного заходу Східної Європи» (1999), «Фінальний палеоліт і мезоліт континентальної України» (2005), «Мезоліт заходу Східної Європи» (2009).

Леонід Львович також досліджує первісну історію України, проблеми індоєвропеїстики та генези українців. Останню тему почав розробляти в 1993–2003 роках, коли працював за сумісництвом у відділі етнології Інституту українознавства Київського національного університету.

З 1994 року Л. Залізняк – професор Національного університету «Киево-Могилянська академія». У 2000 році заснував у цьому університеті першу в Україні магістерську програму з підготовки археологів та істориків-первісників.

Загалом, у творчому доробку професора Л. Залізняка близько 300 наукових праць, з яких – 12 монографій, авторські розділи в численних колективних монографіях, навчальні посібники для вишів, науково-популярні книги. І це – без урахування доброї півсотні науково-популярних і на потребу дня статей в журналах і газетах, кількох авторських програм на радіо, через які вчений доносить до широкого загалу власну компетентну думку та колосальний багаж знань, які виходять далеко за межі археологічної науки. До наукових зацікавлень Л. Залізняка належать проблеми походження індоєвропейців, україногенезу, питання фінального палеоліту та мезоліту України, Прибалтики, Східної Європи, реконструкція мисливських суспільств кам'яної доби.

Професор Л. Залізняк – представник України в Комісії з палеоліту Міжнародної спілки протоісториків. Його наукові

погляди й концепції добре відомі за рубежем, зокрема, дві монографії, присвячені фінальному палеоліту і мезоліту Полісся (1995, 1997), видані англійською мовою в Берліні й Оксфорді.

**Григорій Охріменко,
Світлана Локайчук**

Література:

Археологія України : курс лекцій : навч. посіб. для студ. вузів / ред. Л. Л. Залізняк. – Київ : Либідь, 2005. – 504 с.

Залізняк Л. Л. Від склавинів до української нації / Л. Л. Залізняк. – 2-ге вид., доп. – Київ : Б-ка українця, 2004. – 256 с.

Зализняк Л. Л. Мезолит Юго-Восточного Полесья / Л. Л. Зализняк. – Киев : Наук. думка, 1984. – 118 с.

Залізняк Л. Мезоліт заходу Східної Європи / Л. Залізняк. – Київ : Шлях, 2009. – 278 с.

Залізняк Л. Л. Найдавніше минуле України / Л. Л. Залізняк. – Київ : Наук. думка, 1997. – 80 с.

Залізняк Л. Нариси стародавньої історії України / Л. Залізняк. – Київ : Абрис, 1994. – 255 с.

Зализняк Л. Л. Население Полесья в мезолите / Л. Л. Зализняк. – Киев : Наук. думка, 1991. – 158 с.

Зализняк Л. Л. Охотники на северного оленя Украинского Полесья эпохи фінального палеолита / Л. Л. Зализняк. – Киев : Наук. думка, 1989. – 173 с.

Залізняк Л. Л. Передісторія України Х–V тисячоліття до н. е. / Л. Л. Залізняк. – Київ : Наук. думка, 1998. – 307 с.

Залізняк Л. Л. Первісна історія України : навч. посіб. / Л. Л. Залізняк. – Київ : Вища шк., 1999. – 264 с. : іл.

Залізняк Л. Л. Свідерські стоянки біля с. Лютка / Л. Л. Залізняк, П. Петровський. – Луцьк, 2002. – 60 с.

Залізняк Л. Стародавня історія України / Л. Залізняк. – Київ : Темпора, 2012. – 542 с.

Залізняк Л. Фінальний палеоліт північного заходу Східної Європи / Л. Залізняк. – Київ, 1999. – 283 с.

Залізняк Л. Л. Культурно-історичні провінції території України у первісну добу / Л. Л. Залізняк // Археологія – 2006. – N3. – С. 3–14.

Залізняк Л. Л. Неолітичне поселення в гирлі р. Злобич на Житомирщині / Л. Л. Залізняк, В. К. Пясецький // Археологія. – Київ, 1980. – Вип. 34. – С. 75–82.

Залізняк Л. Л. Неолітичне поселення Корма І та Крушники на Житомирщині / Л. Л. Залізняк, С. А. Балакін, Г. В. Охріменко // Археологія. – 1987. – Вип. 58. – С. 64–73.

Залізняк Л. Л. Нові мезолітичні пам'ятки Волинського Полісся / Л. Л. Залізняк, Г. В. Охріменко // Археологія. – 1985. – Вип. 52. – С. 86–98.

Залізняк Л. Л. Періодизація та культурна диференціація верхнього палеоліту України / Л. Л. Залізняк // Археологія. – 2010. – № 4. – С. 3–15.

Залізняк Л. Л. Фінальний палеоліт – доба кардинальних змін / Л. Л. Залізняк // Археологія. – 2015. – № 2. – С. 3–18.

Zaliznyak L. The Swidrian Reindeer-Hunters of Eastern Europe / L. Zaliznyak. – Berlin, 1995. – 152 p.

Zaliznyak L. Mesolithic forest hunters in Ukrainian Polesie. / L. Zaliznyak. – Oxford, 1997. – 659 p.

Кричевський О. Пам'ятки фінального палеоліту біля озера Лютка (за Л. Л. Залізняком) / О. Кричевський, А. Потрапелюк, О. Забедюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина у світовій та українській історії : матеріали ЛІІІ Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 24-й річниці Незалежності України : наук. зб. / ред., відпов. за вип.: А. Бондарчук, А. Силук. – Луцьк, 2015. – Вип. 53. – С. 402–408.

Охріменко Г. Дослідники археологічних пам'яток Ратнівщини / Г. Охріменко, С. Локайчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ратнівщина в історії України і Волині : матеріали XLІІ Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., приуроч. 70-річчю Кортеліської трагедії 1942 р., смт. Ратно – с. Кортеліси, 20 верес. 2012 р. : наук. зб. / ред. В. Сікачова ; відпов. за вип.: А. Силук, М. Михалевич. – Луцьк, 2012. – Вип. 42. – С. 20–23.

Охріменко Г. 19 січня 65 років від дня народження Л. Л. Залізняка (1951) – українського археолога / Г. Охріменко, С. Локайчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзнав. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2015. – С. 36–39.

4 ЛЮТОГО

275 років від дня народження Тадеуша Костюшка
(1746–1817) –

діяча польського національно-визвольного руху

Тадеуш Костюшко – військовий і політичний діяч Речі Посполитої, учасник Війни за незалежність США, інженер-фортифікатор, керівник польського повстання 1794 року.

Народився Тадеуш Костюшко 4 лютого 1745 року в селі Меречовщина, Білорусь. Початкову освіту здобув у Любешівській школі піарів на Волині, яка славилась високим рівнем викладання. Пізніше вступив на навчання в Академію Шляхетного Корпусу Кадетів у Варшаві (Лицарська школа), в якій готували кадрових військових офіцерів. Ставши одним з найкращих кадетів, він закінчив академію капітаном. Отримав стипендію на навчання в Королівській академії живопису та скульптури у Франції.

Після повернення з Франції Костюшко намагався влаштуватися в польську армію, проте це йому не вдалося через нестачу коштів. Саме тому він був змушений піти викладати живопис донькам магната Юзефа Сосновського.

У 1775 році Т. Костюшко виїхав до Америки, де брав участь в Американській революції. Саме там у повній мірі проявилися його військові знання, старанність і виняткові здібності в питаннях фортифікації. Молодому військовому довірили зведення фортеці в Вест-Пойнт, і саме він вигадав перегородити річку в Філадельфії великими ланцюгами, щоб англійські кораблі не змогли в неї увійти.

Здібності Костюшка помітив Б. Франклін, а також Дж. Вашингтон. За свої старання Тадеуш Костюшко отримав звання полковника інженерних військ Континентальної армії. Також він став другою людиною (після Дж. Вашингтона), хто був нагороджений орденом Цинциннаті – тоді найпрестижнішою нагородою в США.

Відмовившись від власності, яку отримав за службу в США, він повертається на батьківщину.

У березні 1794 року Костюшко вирушає до Кракова, де очолює визвольний рух та оголошує Акт повстання громадян. Він закликав боротися проти російської окупації. Костюшко був обраний головнокомандувачем. 4 квітня повстанці отримали

перемогу над царськими військами під Рацлавицями. В травні було видано Полянецький універсал, який звільняв селян від залежності і закликав до активних військових дій. Але вже восени повстанці зазнали ряд поразок у битвах. В одній з них, 10 жовтня 1794 року під Мацейовицями Тадеуш Костюшко був поранений і взятий у полон, а згодом відправлений в Петропавлівську фортецю у Санкт-Петербурзі. Але був звільнений Павлом I в обмін на складання Присяги на вірність, за що отримав свободу та грошову винагороду. Але Костюшко навіть не думав підкорятися московському імператору. Він виїхав в Європу, звідки повідомив, що не збирається виконувати умови присяги та повернув гроші. Залишаючись вірним своїм поглядам, він відмовляється від співпраці з Наполеоном, якого вважав тираном.

Тадеуш Костюшко помер в швейцарському містечку Золотурні 15 жовтня 1817 року у віці 71 рік.

Тадеуш Костюшко досі залишається прикладом для наслідування та героєм не однієї країни. Його заслуги шанують в США, Польщі, Литві та Білорусії, він є почесним громадянином Франції.

Ім'я Костюшка носить Товариство польської культури у місті Луцьку.

Адріана Зозуля

Література:

Островер Л. И. Тадеуш Костюшко / Л. И. Островер. – Москва : Мол. гвардія, 1961. – 272 с.

Бензярук А. Валынскія і Палескія вытокі роду Касцюшка-Сяхновіцкіх / А. Бензярук // Хронікі Ладомерії : матеріали II Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1025-й річниці заснування єпископської кафедри у Володимирі, м. Володимир-Волинський 30 листоп. 2017 р. : наук. зб. / ред. В. Пикалюк. – Тернопіль, 2017. – С. 75–80.

Білик В. Комплекс матеріалів Тадеуша Костюшка у фондах Волинського краєзнавчого музею / В. Білик // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. Луцьк-Колодяжне, 19–20 трав. 2009 р. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 50–53.

Вербич В. Вчився у Любешові, захоплювалися ним Вашингтон і Байрон / В. Вербич // Вербич В. Під куполом спільного неба : есеї

та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2006. – С. 71–72.

Киричук М. Г. Повстання Костюшка. Кінець Речі Посполитої / М. Г. Киричук // Киричук М. Г. Волинь – земля українська : навч. посіб. / М. Г. Киричук. – Луцьк, 2005. – Т. 1. – С. 384–387.

Кралюк П. М. Костюшко Тадеуш / П. М. Кралюк // Кралюк П. М. Княжими шляхами Волині. Віднайдення раю / П. М. Кралюк. – Луцьк, 2010. – С. 138–139.

Леонюк В. Г. Оце твої діти. Україна в походженні Т. Костюшка / В. Г. Леонюк // Словник Берестейщини / В. Г. Леонюк. – Львів : Афіша, 2010. – Т. II. – С. 195–200.

Остапюк О. Любомльська земля в період розпаду Польської держави / О. Остапюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю: матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф., 24–25 берез. 2009 р. – Луцьк, 2009. – Вип. 30. – С. 154–156.

Усенко П. Світовий масштаб світоча волі : від Дніпра до Гудзона – обшир діянь Тадея (Тадеуша) Косцюшка / П. Усенко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 490-ій річниці надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель, 5–6 груд. 2008 р. – Луцьк, 2008. – С. 227–232.

Ковалік П. У Луцьку вшанували Тадеуша Костюшка / П. Ковалік // Волин. монітор. – 2019. – 14 лют. – С. 12.

Наумук С. Керівника польського повстання привезли в Луцьк пораненим / С. Наумук // Волинь-нова. – 2017. – 17 жовт. – С. 2.

Пісарський В. У Луцьку вшанували Тадеуша Костюшка / В. Пісарський // Волин. монітор. – 2018. – 15 лют. – С. 13.

Ярмошик І. Листопадове (1830–1831) та січневе (1863) польські повстання проти царизму на сторінках часопису «ROCZNIK WOLYNSKI» (1930-ті рр.) / І. Ярмошик // Мандрівець. – 2010. – №1. – С. 24–27.

Storozynski A. The Peasant Prince. Thaddeus Kosciuszko and the Age of Revolution / A. Storozynski. – New York : St. Martin's Press, 2009. – 370 p.

Zahorski A. Naczelnik w sukmanie / A. Zahorski. – Krakow : Krajowa Agencja Wydawnictwa, 1990. – 38 s.

Брокгауз Ф. А. Tadeusz Andrzej Bonawentura Kościuszko // Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Эфронь. –

Санкт-Петербург, 1895. – Т. 1. – С. 420–421.

Усенко П. Г. Косцюшко Тадей / П. Г. Усенко // Енциклопедія історії України. – Київ, 2009. – Т. 5 : Кон–Кю. – С. 231.

Усенко П. Г. Косцюшко (Kościuszko, Костюшко) Тадей (Андрій-Тадей-Бонавентура, Тадеуш; 1745 чи 1746–15(03). 10. 1817) / П. Г. Усенко [Електронний ресурс] // Інститут історії України : сайт. – Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>. – Назва з екрану.

6 ЛЮТОГО

**125 років від дня народження Г. Є. Філіповича
(1896–1987) –**

волинського краєзнавця, організатора музейної справи

Є на Волині люди, які належать до когорти збирачів минушини, духовних та культурних надбань. Таким невтомним шукачем історичної істини та ентузіастом музейної справи був один із зачинателів краєзнавчого руху на Волині, фундатор та громадський директор Берестечківського історичного музею — Григорій Євстахійович Філіпович.

Народився Григорій Євстахійович 6 лютого 1896 року в сім'ї ремісника-шевця у м. Берестечку. З юних років Григорій мріяв обрати гуманну та мирну професію вчителя. У 1915 році після шести років навчання у Почаївській духовній семінарії отримав свідоцтво, яке давало право на педагогічну роботу. Проте події Першої світової війни змінили плани Григорія Євстахійовича: мобілізація, служба в 44-му піхотному полку, що дислокувався у Херсоні та робота у Кам'янець-Подільській губернській міліції, яка стала для нього доброю школою гарту.

Тільки у 1924 році здійснилась мрія Григорія Євстахійовича – він став учителем. Після закінчення спеціальних курсів у Києві був направлений на роботу на Чернігівщину, згодом – на Київщину. Тут же одружився на Зої Боніфатіївні, у них народився син Олексій.

У 1946 році разом із сім'єю, повернувся до рідного Берестечка. Це невеличке мальовниче місто на все життя полонило душу вчителя російської мови та літератури, і він багато часу приділяв

вивченню історії рідного краю. «Берестечко – це, свого роду, хрещата дорога, на якій творилась історія» – любив повторювати Григорій Євстахійович.

Разом зі своїм колегою – таким же палким краєзнавцем-ентузіастом – Дмитром Опанасовичем Шпаньком – Григорій Євстахійович вміло спрямовує пошукову роботу учнівського колективу та громадськості.

Розмови з дорослими та цікаві ігри з дітьми про історію рідного краю незабаром дали свої результати. Місцеві жителі почали зносити пам'ятки періоду неоліту, зброю різних часів, предмети з життя міщан древнього Берестечка, ремісничі знаряддя ковалів, шевців, кушнірів та столярів, предмети побуту, нумізматичні та археологічні знахідки. Якимось прогулюючись рідним містом, Григорій Євстахійович помітив, як на сусідній вулиці діти гралися великою книгою із потемнілими від часу сторінками. Це була «Цеховая книга сапожнического цеха Берестечка», яка велась з 1871 по 1913 роки. Книга теж поповнила фонди майбутнього музею. Г. Філіпович поглиблено вивчав історичну літературу, брав участь в археологічних розкопках на місцях битви війська Богдана Хмельницького з армією польського короля Яна Казимира під Берестечком влітку 1651 року, налагоджував контакти з науковцями Волинського краєзнавчого музею, працював в архівах Львова, Рівного, Одеси, Черкас – і все це з власної ініціативи, під час відпусток та за власні кошти.

У 1961 році завдяки праці й ентузіазму Григорія Євстахійовича Філіповича був створений Берестечківський історичний музей — один із перших музейних закладів Волинської області на громадських засадах. Відкриття музею відбулось у травні 1963 року. 10 грудня 1968 року Берестечківському історичному музею було присвоєно почесне звання «Народний». Чудові екскурсії, які проводив Григорій Євстахійович у музеї, надовго запам'яталися всім, кому пощастило слухати «ерудованого екскурсовода».

Г. Є. Філіпович зібрав велику бібліотеку художньої та довідкової літератури, є автором понад 30 публікацій з історії Берестечка та його околиць. Він ділився своїми знаннями з усіма, кого цікавила історія рідного краю.

Краєзнавча робота, започаткована Г. Є. Філіповичем, сьогодні плідно примножується місцевими краєзнавцями. «Пам'ятайте, що спокійна старість — це віддяка за розумно, цікаво та змістовно

прожиті молоді літа, за вміння жити та трудитись», — любив повторювати Григорій Євстахійович.

Олександр Вернидубов

Література:

Національний пантеон «Козацькі могили»: іст.-краєзн. нарис. – Луцьк: Медіа, 2003. – 544 с.

Про Г. Є. Філіповича – с. 325.

Чучман Л. Берестечко: іст.-краєзн. нарис / Л. Чучман. – Луцьк: Надстир'я, 1997. – 72 с.

Про Г. Є. Філіповича – с. 67–69.

Влашинець Л. Берестечківський народний історичний музей відзначив новосілля / Л. Влашинець // Горохів. вісник. – 2019. – 28 листоп. – С. 6.

Нагорна О. Дослідник козацької слави: до 105-річчя від дня народж. Г. Філіповича – фундатора Берестецького народного історичного музею / О. Нагорна // Волинь. – 2001. – 6 лют. – С. 4.

Вернидубов О. Травень 50 років від часу відкриття Берестечківського історичного музею (1963) / О. Вернидубов // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2012. – С. 67–69.

Криштапюк Л. 6 лютого 120 років від дня народження Г. Є. Філіповича (1896–1987) – волинського краєзнавця, організатора музейної справи / Л. Криштапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки / ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А.А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 57–59.

25 ЛЮТОГО

**150 років від дня народження Лесі Українки
(1871–1913) –**

української письменниці, поетеси, драматурга, громадської діячки

Леся Українка – славетна й улюблена письменниця

українського народу, феноменальна жінка у світовій культурі, яку можна охарактеризувати її ж поетичним образом – «світло нагірне». Нагірною проповіддю було її слово, що будило з летаргійного сну націю й вселяло віру й надію в її духовні сили в боротьбі за волю України.

Народилася Лариса Петрівна Косач (Леся Українка) у м. Новограді-Волинському. Її дитинство минуло на берегах старовинної річки, яку так поетично оспівала Леся Українка в циклі поезій «Подорож до моря»: «

Славути красної бори соснові і Случі рідної веселі береги». У чотири роки вона уміла читати, у п'ять – писати, у шість – шити й вишивати. Саме у шість років уперше вишила батькові сорочку.

У 1879 році родина переїжджає на проживання до міста Луцька, куди на службу був переведений батько Павло Антонович. У Луцьку Леся Українка написала свою першу поезію «Надія», яку присвятила тітці по батькові Олені Антонівні Косач-Приходько. Юна авторка зуміла в цьому творі передати почуття своєї дорослої тітки, її любов до своєї Вітчизни і тугу за нею на чужині. (тітку було заслано до Олонецької губернії): «Ні долі, ні волі у мене нема, зосталася тільки надія одна. Надія вернутись ще раз на Вкраїну, поглянути ще раз на рідну країну, поглянути ще раз на синій Дніпро, – там жити чи вмерти, мені все одно...». Її роки, проведені в Луцьку, проходять серед руїн давнього замку Любарта. Про це письменниця описала в поезії «Віче» (1901). В Луцьку Леся Українка тяжко і невиліковно захворіла на кістковий туберкульоз. За спогадами сестри Ольги Косач-Кривинюк, Леся дістала простуду, коли зі старшим братом Михайлом ходили освячувати воду на річку Стир, побачити водохрещення. Як писала сама письменниця, з того часу розпочалася її «тридцятилітня війна з туберкульозом». Постійна боротьба за своє життя та спадкова міцна косачівська жіноча лінія сформували у Лесі сильний характер, сильний дух, одночасно любов до життя і стоїцизм. У листі до Михайла Старицького Леся Українка писала, що її біль є її силою.

У 1882 році родина Косачів переїжджає з Луцька на постійне проживання до свого родового маєтку в село Колодяжне Ковельського повіту. В Колодяжному, в оточенні природи, Леся Українка складає гімн Волинському краю в поезії «Вечірня година». У своєму «Білому» домику вона написала понад 80 поезій.

Готувала до друку першу поетичну збірку «На крилах пісень», підручник по історії «Стародавня історія східних народів».

У Києві в 1893 році вийшла друком збірка «Дитячі ігри, пісні, казки», матеріал до якої зібраний у селах Ковельського, Луцького, Новоград-Волинського повітів Волинської губернії. В Колодяжному Леся разом з сестрою Ольгою записують народні пісні від селян. Рукописний зошит із записами цих пісень зберігається у фондах Волинського краєзнавчого музею. Хронологія перебування поетеси у Колодяжному охоплює більше двадцяти років. Вона позначена коротшим чи довшим перебуванням – виїздами письменниці до Луцька, Києва, Гадяча, Одеси, Криму, Варшави, Берліна, Риги, Тарту, Мінська, Швейцарії, Італії, Єгипту, на Кавказ та інших країв.

За свій вік Леся Українка видала три прижиттєві поетичні збірки: «На крилах пісень» (1893 р. Львів), «Думи і мрії» (1899 р.), «Відгуки» (1902 р. Чернівці). Написала близько двадцяти драматичних творів. З Лесиних працелюбних рук, тонкого інтелекту народжувалися високоякісні твори світового рівня.

У Києві Леся Українка разом зі старшим братом Михайлом створюють літературний гурток «Плеяда», головним завданням якого було робити переклади кращих творів світової літератури на українську мову. У 1906 році в Києві була створена «Просвіта». Леся із сестрою Ольгою завідували в ній бібліотечним сектором. Зібрали понад дві тисячі книг. В листі до Ольги Кобилянської Леся Українка писала: «У Києві тепер єдиний ясний пункт на темному тлі українського життя – то наша недавно відкрита «Просвіта». Се ж перше легальне українське товариство у Києві, відколи він став «губернським городом російської імперії». З 1907 року Леся Українка живе в Криму та в Грузії. Безпосередньої участі в роботі «Просвіти» брати не може. Натомість, сама стає «об'єктом» просвітницької організації. 22 січня 1909 року заходами товариства «Просвіта» в Києві в Народній аудиторії було влаштовано літературно-музичний вечір на честь Лесі Українки з нагоди 25-річчя її літературної діяльності.

У 1908 році поетеса разом з своїм чоловіком Климентом Квіткою за власні кошти і кошти меценатів організовують етнографічну експедицію на Полтавщину з запису мелодій українських народних дум. На прохання Лесі Українки її очолив етнограф, фольклорист європейського рівня Філарет Колесса. В

1910 році НТШ у Львові видало перший том Мелодій українських народних дум, а в 1913 році після смерті поетеси – ще два.

Будучи тяжко хворою, залишивши писати своє останнє оповідання з історії арабської жінки «Екбаль ганем», почала надиктовувати тексти українських народних пісень. 225 текстів пісень Климент Квітка записав з голосу Лесі Українки і видав у Києві збіркою, яку назвав «Народні мелодії з голосу Лесі Українки» (1917 р.).

Померла Леся Українка 1 серпня 1913 року у грузинському місті Сурамі. Через сім днів тіло своєї доньки, мати, Олена Пчілка перевезла до Києва. Домовину поетеси несли одні жінки. Це був несподіваний спонтанний вияв волі кращого жіноцтва у шану Великій поетесі. Серед тих, хто несли домовину – дружина відомого українського вченого, історика Дмитра Дорошенка – Наталія; її подруга – Валерія Пахаревська; українська співачка, поетеса – Олена Журлива, яка в 14 років читала свої вірші Лесі Українці, а у 15 написала у поезії «На смерть Лесі Українки», що на її «хитке плече» лягла тяжка домовина із тілом поетеси, але ще тяжчий і пекучий біль був у серці. Україна втратила найславнішу дочку. Закінчила Олена Журлива свою поезію такими рядками: «Та в нас пісні її лишилися, в яких живе душа жива, в яких для вічності відбилися її бажання і слова».

**Марія Чашук,
Катерина Волох**

Література:

Українка Леся. Біда навчить : казка / Леся Українка ; худож. Є. Рудюк. – Луцьк : Сні Старого Дуба, 2016. – 32 с.

Українка Леся. Біда навчить : казка для молодш. шк віку / Леся Українка ; худож. П. Гулин. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2016. – 16 с.

Українка Леся. Волинський скарб : вибр. твори / Леся Українка ; упоряд. С. М. Романов ; упоряд. Т. Я. Данилюк-Терещук. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 552 с.

Українка Леся. Давня Ковел. міськ. друк., весна : вірші для серд. шк. віку / Леся Українка ; худож. Л. Іванова. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2016. – 32 с.

Леся Українка – дітям. – Львів : Априорі, 2015. – 64 с.: іл.

Українка Леся. Купала на Волині / Леся Українка. – Ковель : Ковел. міськ. друк., 2016. – 44 с.

Українка Леся. Листи: 1876–1897 / Леся Українка ; упоряд., авт. приміт. В. Прокіп. – Київ : Комора, 2016. – 512 с.

Українка Леся. Листи: 1898–1902 / Леся Українка ; упоряд., авт. приміт. В. Прокіп. – Київ : Комора, 2017. – 544 с.

Українка Леся. Листи: 1903–1913 / Леся Українка ; упоряд., авт. приміт. В. Прокіп. – Київ : Комора, 2018. – 732 с.

Українка Леся. Лісова пісня : вибране / Леся Українка. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2019. – 349 с.

Українка Леся. Лісова пісня : драма-феєрія в 3 діях / Леся Українка ; упоряд. : С. Романова, Т. Данилюк-Терещук ; пер. на нім. Е. Берман ; худож. І. Рублюк. – Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2017. – 138 с.

Українка Леся. Лісова пісня : драма-феєрія в 3-х діях / упоряд. пол. мовою С. Романова, Т. Данилюк-Терещук / пер. з укр. Є. Літвінюка / іл. З. Сойко. – Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2016. – 284 с.

Українка Леся. Лісова пісня : драма-феєрія в 3 діях / Леся Українка ; упоряд. : С. Романова, Т. Данилюк-Терещук ; пер. з укр. Є. Літвінюк ; худож. З. Сойко. – Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2016. – 138 с.

Українка Леся. Лісова пісня : драма-феєрія в 3-х ч. / Леся Українка. – Факс. вид. 1914 р. – Луцьк–Ковель : Надстир'я, 2015. – 88 с.

Українка Леся. На крилах пісень : твори / Леся Українка. – репринт. вид. 1893 проку. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 116 с.

Українка Леся. Слово, моя ти єдина зброе... / Леся Українка ; упоряд. : В. Комзюк, Пушкар Н., А. Силук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 292 с.

Вісич О. Естетика нон-фініто у творчості Лесі : монографія / О. Вісич. – Луцьк : Твердиня, 2014. – 196 с.

Кодак М. Долаючи драматизм життя : наук. розмисли над творч. Лесі / М. Кодак ; авт. передм. Л. Мороз. – Луцьк : Твердиня, 2016. – 88 с.

Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка). Біографічні матеріали. Спогади. Іконографія. Кн. 2 / ред., авт. проекту Т. Скрипка. – Київ ; Нью-Йорк, 2015. – 536 с.

Левчук Т. Феномен літературності : монографія / Т. Левчук. – Луцьк : Твердиня, 2018. – 364 с.

Леся Українка. Апокриф. Вибране / Леся Українка. Чотири розмови про Лесю Українку / О. Забужко, С. Шевчук. – Київ : Комора, 2020. – 632 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 165-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 65-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-меморіал. музею Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 26–27 черв. 2014 р. : наук. зб. – Луцьк, 2014. – Вип. 51. – 308 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині, 24–25 лют. 2016 р. : наук. зб. Вип. 57 / відпов. за вип.: В. М. Комзюк, А. Силук. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2016. – 288 с.

Моклиця М. В. Естетика Лесі (контекст європейського модернізму) : монографія / М. В. Моклиця. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 242 с.

Савчук В. Доля листів Лесі : монографія / В. Савчук. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 168 с.

Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 170-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 70-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-меморіал. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 25–26 черв. 2019 р. – Луцьк, 2019. – 128 с.

Романов С. Леся Українка і Олександр Олесь: на порубіжжі часів, світів, ідентичностей : монографія / С. Романов. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 498 с.

Скрипка Т. Родові гнізда Драгоманових-Косачів: їх устрій та культура / Т. Скрипка ; ред. І. Давидко. – Київ : Темпора, 2013. – 655 с.

Спогади про Лесю Українку Т. 1 / авт. проекту, ред. Т. Скрипка. – Київ ; Нью-Йорк, 2016. – 519 с.

Стежками «Лісової пісні» : збірник / уклад. В. С. Гей, Н. П. Горик, Н. П. Гуменюк. – Луцьк : Терен, 2011. – 200 с.

Стащенко Н.»Та в нас пісні її лишилися, В яких живе душа жива...» : до історії публікації перших поетичних збірок Лесі

Українки / Надія Сташенко; уклад.: В. М. Комзюк, Н. Ю. Пушкар. – Ковель : Ковельська міська друкарня, 2011. – 40 с.

Федорець М. А. Навчальний творчий проект «Перекладацька діяльність Лесі Українки» : посібник / М. А. Федорець. – Луцьк : Пед. кол., 2011. – 72 с.

Якубський Б. В. Творчий шлях Лесі Українки / Б. В. Якубський. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 471 с.

Диба А. Катарсис: в горнілі апогею болю, або Леся Українка: до історії тексту й контексту / А. Диба // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. 18 жовт. 2018 р. – Ковель, 2018. – С. 370–382.

Кочерга С. О. Леся Українка (1864–1913): «...хоч сама не житиму, та завжди буду в силі помагати жити іншим...» / С. О. Кочерга // Кочерга С. О. Письменницький епістолярій : навч. посіб. для студ. вузів / С. О. Кочерга. – Луцьк, 2017. – С. 161–182.

Мержвинська Л. Колодяжне у фольклорних записях Лесі Українки / Л. Мержвинська // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 54–63.

Моклиця М. Формування національної ідентичності Лесі Українки в родинному колі / М. Моклиця, Н. Ковальчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Ковель, 2018. – С. 403–407.

Павлюк І. З. Олюдження горизонту / І. З. Павлюк // Павлюк І. З. Інтимне дихання епохи. Статті, рецензії, інтерв'ю (1994–2010) / І. З. Павлюк. – Тернопіль, 2016. – Т. 1. – С. 51–55.

Пахолок З. Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка). До Лесі Українки з любов'ю / З. Пахолок // Пахолок З. Луцька homo візія : істр.-краєзн. нариси / З. Пахолок. – Луцьк, 2019. – С. 100–

123.

Романов С. Мала батьківщина як топос становлення (Леся Українка та Ольга Кобилянська) / С. Романов // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурського права*. 18 жовт. 2018 р. – Ковель, 2018. – С. 423–428.

Стащенко Н. Леся Українка в еміграційних дослідженнях і виданнях / Н. Стащенко // *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці незалежності України, 100-й річниці Української революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурського права*. – Ковель, 2018. – С. 434–440.

Стрільчук Т. Просвітницька діяльність Лесі Українки / Т. Стрільчук // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині*. – Луцьк, 2016. – Вип. 57. – С. 90–92.

Чашук М. Завжди почувала своєю душею: з історії творчих взаємин Лесі Українки та Михайла Коцюбинського / М. Чашук // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині*. – Луцьк, 2016. – Вип. 57. – С. 79–83.

Янович Б. Вплив сімейного виховання на формування національної самосвідомості Лесі Українки / Б. Янович // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-річчю від дня народж. Лесі Українки, с. Колодяжне на Волині*. – Луцьк, 2016. – Вип. 57. – С. 83–86.

Бойко О. Вершина творчості Лесі Українки : 105 років з часу виходу першого окремого видання «Лісової пісні» / О. Бойко // *Вісті Ковельщини*. – 2019. – 24 січ. – С. 6.

Борковський А. Подруга Лесі Українки подарувала їй ніж для розрізання паперу: 10 липня 1949 року відкрито меморіальний

музей великої поетеси в селі Колодяжне Ковельського району / А. Борковський // Волинь. – 2019. – 9 лип. – С. 8.

Волох К. Недаремно її ім'я – Леся Українка / К. Волох // Вісті Ковельщини. – 2019. – 21 лют. – С. 5.

10 цікавих фактів із життя Лесі Українки // Слава праці. – 2019. – 22–28 лют. – С. 4.

Зборовська Н. В. Кохання чи страждання? / Н. В. Зборовська // Яровиця – 2019. – № 1/2. – С. 62–68.

Жіноча любов чи дружба? : (Леся Українка та Ольга Кобилянська) // Волинь-нова. – 2018. – 1 листоп. – С. 9.

Леся Українка і Сергій Мержинський. Історія кохання // Волин. новини. – 2018. – 22 лют. – С. 22.

Ліваренко О. Леся Українка: вражаючі факти, які мало кому відомі / О. Ліваренко // Наше місто. – 2018. – 1 берез. – С. 5.

Літвенчук В. Яків Оренштайн – український видавець єврейського походження / В. Літвенчук // Волин. монітор. – 2018. – 10 трав. – С. 8–9.

Мержвинська Л. Леся Українка бачила наперед : 25 лютого минає 143 роки від дня народж. класика укр. л-ри Лесі Українки / Л. Мержвинська // Вісті Ковельщини. – 2014. – 25 лют. – С. 4.

Мержвинська Л. Перерваний політ / Л. Мержвинська // Волинь-нова. – 2018. – 2 серп. – С. 2.

Наурук С. Маму Лесі Українки чекіст прив'язав до коня і так погнав на допит / С. Наурук // Волинь-нова – 2017. – 3 жовт. – С. 2.

Наурук С. Племінник Лесі Українки [Ю. Косач] сидів за націоналізм і мав прорадянські погляди / С. Наурук // Волинь-нова. – 2017. – 5 груд. – С. 2.

Недільський В. Я. Роберто Гааб, внучатий племінник Лесі Українки... / В. Я. Недільський // Вільним шляхом. – 2018. – 7 лип. – С. 5.

Огнева О. Леся Українка та Ігор Стравінський: що поєднувало двох митців / О. Огнева // Волин. новини. – 2018. – 19 квіт. – С. 18.

Пирожик О. Леся Українка пророкувала, що не може російський окупант дати нам визволення / О. Пирожик // Вільн. шляхом. – 2014. – 9 серп. – С. 4.

Пушкар Н. Щоб лікуватися, Леся Українка продавала свої речі / Н. Пушкар // Вісник+К. – 2013. – 1 серп. – С. 5.

Романов С. Нові видання Науково-дослідного інституту Лесі

Українки / С. Романов // Наш ун-т. – 2013. – 20 лют. – С. 8–9.

Скрипка Т. Знайти себе і пізнати своє коріння: швейцарець Роберто Гааб – охоронець і літописець історії роду Драгоманових-Косачів / Т. Скрипка // Сім'я і дім. – 2013. – 16–22 трав. – С. 4.

Харів О. Леся Українка: нове й незнане постає з архівів / О. Харів // Луцьк. замок. – 2019. – 8 серп. – С. 12.

Чічка Л. «Я їм тоді проспіваву все, що колись ти для мене співав...» / Л. Чічка // Волинь-нова. – 2016. – 27 лют. – С. 12.

Поліщук Т. 125 років від часу виходу першої поетичної збірки Лесі Українки «На крилах пісень» (1893) / Т. Поліщук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2018 рік / Упр. культури Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Запоріжжя, 2017. – С. 90–93.

Пушкар Н. 25 лютого 140 років від дня народження Лесі Українки (1871–1913) – видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки / Н. Пушкар, В. Комзюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2011 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – С. 33–36, 80–83.

Данилюк-Терещук Т. Леся Українка і Волинь: шлях до університетської спільноти [Електронний ресурс] / Т. Данилюк-Терещук // Волинський національний університет імені Лесі Українки. – Режим доступу: <https://vnu.edu.ua/uk/news/suspilstvo/lesya-ukrainka-i-volin-shlyakh-do-universitetskoi-spilnoti>. – Назва з екрану.

8 БЕРЕЗНЯ

**80 років від дня народження Авагяна Р. А. (1941–1991) –
українсько-вірменського художника**

Яскрава особистість художнього життя Луцька 1970-х років, цей мистець вирізнявся не тільки притаманним йому виявом людської гідності, інтелігентністю, а й підкреслено-шанобливим ставленням до творчості, незаангажованістю пошуків та здобутків.

Рафаель Арамович Авагян народився 8 березня 1941 року в патріархальній вірменській сім'ї григоріанського священника. Селище Гегануш, що на теренах Капанського району Сюникської області у Вірменії – його мала батьківщина. Малювання приваблювало Рафаеля Авагяна з раннього дитинства, а прагнення стати на шлях мистецтва було сокровенною мрією. Отож, після закінчення середньої школи він вступив на навчання до Єреванського державного художнього училища ім. Ф. П. Терлемезяна, яке закінчив у 1964 році. Отримавши фахову освіту, Рафаель Авагян все ж прагнув набутися знань про сучасну художню культуру, продовживши навчання у вузі. Нездійсненими сподіваннями тоді, в часи «залізної завіси», було потрапити до європейської академії. Від товариша – члена футбольної команди «Арарат», який багато їздив по Радянському Союзу, довідався про Львів, неймовірне європейське містечко, та його інститут прикладного та декоративного мистецтва. Юнака із Арарату колись вразили львівські старожитності, стиль побуту містян, особливий дух творчості. Сила цього захоплення передалась й Рафаелю Авагяну. Друзі вирішують разом їхати на навчання саме до Львова. У 1964 році вони, зреалізовуючи цю ідею, прибувають до мистецької столиці України. Вірменським хлопцям у збитих черевиках, в зім'ятому одязі, зі старими валізами тоді дуже пощастило. На одній із вуличок у першого ж перехожого ламаною російською із кавказьким акцентом юнаки запитали «дорогу до художнього інституту...». Цим випадковим перехожим був Яким Запаско (1923–2007) – відомий мистець, науковець, на той час ректор Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва. Він не тільки вказав потрібний напрямок, а й сам повернувся до закладу, щоб посприяти прибулим із облаштуванням, адже вступні іспити тривали вже декілька днів. Так Рафаель Авагян опісля успішних екзаменів стає студентом цього навчального закладу, а товариш вступає до Львівського училища декоративно-прикладного мистецтва ім. Івана Труша. Цей, здавалося б, незначний факт знайомства із поважним професором назавжди закарбувався в пам'яті Рафаеля Авагяна, цілком розвіявши облуду радянських байок про «страшних українських націоналістів». Львів, як відомо, переживав тоді не найкращі часи. Однак ритм буття інституту, творча аура старовинного міста, знайомство з його історичною долею, дружба з мо-

лодими художниками, музикантами, літераторами повпливали на становлення молодого вірменина. Незабутні враження на нього справили роки спілкування із провідним педагогом з фаху Романом Сельським (1903–1990) – художником європейського вишколу, надзвичайно цікавою інтелектуальною людиною. Розповіді професора про Париж початку ХХ століття, особливості його художнього життя залишили в душі юнака глибокий слід. Пояснюючи естетичні засади сучасного мистецтва, специфіку барв українських традицій, Роман Сельський зумів привідкрити студенту і мелос його рідної вірменської культури. Настанови вчителя стали для Рафаеля Авагяна підґрунтям у формуванні власної творчої моделі. Носій традицій львівської школи він творив мистецтво, притаманне цій виражальній мові, однак духовно співзвучне національній культурі, яка його породила. На становлення майбутнього мистця суттєво повпливали також стилістичні прийоми молодого тоді викладача інституту Любомира Медвідя (1941 р. н.), його захоплення лінійним малярством, шляхетним звучанням стриманого колориту, філософським контекстом тематичних мотивів.

Опісля закінчення вузу в 1969-му Рафаель Авагян прибуває до Луцька на роботу до Художньо-виробничих майстерень Художнього фонду УРСР. Тут він був нечужим, адже з лучанами приятелював ще в роки студентства: Богдан Федорук, Іван Гаврилюк, Віталій Мельник радо зустріли його. Одразу ж знайшлися і нові друзі: Михайло Андрійчук, Володимир Жежерун, Віктор Шингур, Олександр Шмаков, ін. Кость Борисюк гостинно запропонував спільно працювати у його маленькій творчій майстерні. Стриманий, небагатослівний Рафаель Авагян захоплював силою переконань, ерудованістю, вимогливістю, вмінням дати влучну характеристику того або ж іншого явища в мистецтві. До його думки дослухалися навіть старші за віком авторитетні художники. Працюючи у Луцькій дитячій художній школі, він також набув особливої пошани у педагогів, прихильності та визнання учнів.

1970-ті у Луцьку в біографії Рафаеля Авагяна – час активної праці та вагомих здобутків. Виконані ним портрети, натюрморти, пейзажі часто демонструвались на міських та обласних виставках, завжди вирізняючись несподіваним вирішенням, особливим кутом зору. Важливою подією професійної діяльності

художника цього часу було створення мозаїки для автобусної зупинки «Цукровий завод» у Луцьку. Цей твір став резонансною подією також у художньому середовищі міста. Він вражав сміливістю вирішень, професійністю використаних прийомів. На площині стандартної будови у синьо-жовтих барвах було подано зображення козаків. Лаконічна композиція, злагодженість кольорових плям, образи персонажів еманують на глядача силою нескореного духу, виразною войовничістю, енергією нескореності та відваги. Тоді така героїзація козацтва нечасто зустрічалася в мистецтві. Подібне рішення для українського художника могло стати вироком. Однак вірменину неможливо було дорікнути українським націоналізмом. Цей твір Рафаеля Авагяна звучав як своєрідний вияв пошани та вдячності до народу і землі, які стали для нього рідними. Не зважаючи на дражливість теми Художня рада у Києві за найвищим балом оцінила мозаїку, допустивши її без виправлень до реалізації в матеріалі. Технічними виконавцями твору також були непересічні особистості. Олександр Валента, Юрій Герман – прекрасні художники професійно й самовіддано працювали над втіленням задуму автора. Об'єкт створювався навіки! Однак нащадки розпорядилися інакше: зупинку з унікальною мозаїкою було знесено під час ремонту і перетворено в брукт.

У 1977-му Рафаель Авагян одружується на волинянці, у зв'язку з погіршенням стану здоров'я від'їжджає до Вірменії, повернувшись у старий батьківський дім, що у містечку Капан. Мешкаючи тут, він не призупиняє контактів із Луцьком. Йому постійно не вистачає спілкування із близькими по духу українськими друзями. Тому постійно кличе до себе на гостину кожного із них. Володимир Жежерун та Іван Гаврилук здійснили таку мандрівку, підтримавши емоційний стан художника.

У Капані Рафаель Авагян займає певний час посаду головного художника міста, викладає у місцевій художній студії та напружено працює творчо. Адже перед від'їздом із Луцька за прощальною вечерею дав обітницю друзям незабаром приїхати сюди із персональною виставкою творів. Художник дотримався слова. На початку 80-х він прибуває до міста із колекцією нових робіт (скульптура, графіка, малярство, проекти монументального мистецтва). Ця експозиція у виставковій залі Художнього фонду стала своєрідним творчим звітом автора перед лучанами.

Вона викликала багато схвальних відгуків і дискусій. В цей час Кость Борисюк створив прекрасний портрет Рафаеля Авагяна, закарбувавши в часі та просторі дану подію.

У 1980-х роках стан здоров'я Рафаеля Авагяна різко погіршується. Однак не тільки фізичні, а й духовні страждання завдавали йому неймовірно-важкої депресії. У 1990-му після складної операції він повністю втрачає слух. Позбавлений можливості повноцінно спілкуватися художник переживає справжню духовну кризу. В останньому листі до Костянтина Борисюка, сповненому гіркоти та болю, він описує свої драматичні відчуття: «Мені не знайшлося місця ніде. Я не зміг залишитись в Україні, а тепер відчуваю себе чужим тут, на батьківщині. Мене розривають обставини...». Рафаель Авагян помер у Катані в 1991 році. Похоронений на місцевому кладовищі.

Зоя Навроцька

Volart.com.ua Рафік Абрам Авагян [Електронний ресурс] // ART GALLERY : сайт. – Режим доступу: <https://www.facebook.com>. – Назва з екрану.

Рафік Абрам Авагян [Електронний ресурс] // Галерея мистецтв : сайт. – Режим доступу: <https://www.volart.com.ua/art/avahyan>. – Назва з екрану.

14 БЕРЕЗНЯ

50 років від дня народження М. І. Мартинюка (1971) – українського письменника та журналіста

Мартинюк Микола Іванович (Віктор Березнюк, М. Іванович, Марко Комар, Нік Мак-Тернюк, Микола Сало (Свіжина), Микола Верес) – український письменник, літературний критик, перекладач, журналіст, науковець, педагог, видавець.

Народився 14 березня 1971 року в с. Залібівка Здолбунівського району Рівненської області.

Закінчив Маломощаницьку восьмирічну школу (1986), шкільний відділ Луцького педагогічного училища ім. Я. Галана (1990), факультет україністики Волинського державного університету ім. Лесі Українки (1995) та аспірантуру при ВДУ ім. Лесі Українки (1998). Один рік (1998–1999) завідував музеєм Лесі Українки, викладав історію української літератури й історію

української літературної критики на факультеті україністики ВДУ. З жовтня 1999 року працював викладачем кафедри української та зарубіжної філології, а з 2000 р. – доцентом, завідувачем кафедри журналістики Вищої школи «Луцький гуманітарний університет». З листопада 2008 до серпня 2011 року працював на посаді доцента кафедри української літератури Волинського національного університету ім. Лесі Українки. З вересня 2011 включно до червня 2013 року – доцент кафедри журналістики ПВНЗ «Луцький гуманітарний університет». З вересня 2013 року – завідувач кафедри словесних дисциплін Луцького педагогічного коледжу. 2014 року викладав редакторську майстерність, керував науковими роботами і виробничою практикою в Інституті філології та журналістики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

17 квітня 2000 року в Інституті літератури НАН України захистив кандидатську дисертацію на тему «Своєрідність художнього втілення національної ідеї у творчості Володимира Самійленка» за спеціальністю 10.01.01 – українська література. Вчене звання доцента кафедри української літератури М. І. Мартинюку присвоєно в січні 2011 року.

Дописувати до газет розпочав ще навчаючись в Луцькому педагогічному училищі. Перша публікація датована 16 квітня 1988 року. Відтак у підсумку за цей рік став одноосібним переможцем обласного поетичного конкурсу «Перші акорди». Вихованець літературної студії «Лесин кадуб» (1988–1994 рр.). Навчання у вузі й аспірантурі поєднував із журналістською практикою.

У 1991–1993 роках працював у редакції газети «Педагог» Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки, 1993–1996 роках – на посадах редактора та співредактора (разом з М. Лапківим) часопису «Альма-матер» ВДУ ім. Лесі Українки, а також – диктором Луцької міськрайонної редакції радіомовлення (1995–1996).

Із січня 1991 до червня 1993 року – автор і ведучий літературної сторінки «Лесина вітальня» в газеті «Педагог» ЛДПІ ім. Лесі Українки. З дня створення в березні 1991 року – член студентської літературної студії «Співаниця». 1992 року удвох із дружиною Ларисою на правах позаштатного тандему авторів вели інтелектуально-розважальну рубрику у волинській обласній газеті для дітей і батьків «Добрий день». У різні роки співпрацював з пері-

одичними виданнями – «Молодий ленінець», «Молода Волинь», «Віче», «Волинський вісник», «Радянська Волинь», «Волинь», «Нате», «Народна трибуна», «Луцький замок» (Луцьк), «Шлях Ілліча» (Здолбунів), «Зоря комунізму», «Нова доба» (Маневичі) та ін. 1992 року у статусі позаштатного літературного редактора працював у першому приватному луцькому видавництві «Родовід» (директор – С. В. Лець). У середині 1990-х років належав до неформальної творчої спілки «ЦВІрКуН» («Цивільна ватага іронічно-культурного нахилу»).

1995–1998 роках – автор пізнавально-інформаційної передачі «Книгозбірня» на радіостанції «Луцьк» та Волинському радіо (96 радіовипусків), з 2003 до 2005 року – пізнавально-літературної програми «Фоліант» (34 вип.), з 2004 до 2005 року – літературно-мистецької програми-сателіта «Книгозбірня «Фоліанта» (19 вип.), 2006 року – тематичної радіопрограми «Літературна студія «Досвітні вогні» (3 вип.), 2007 року – «З книжкової скрині видавництва «Твердині» (експеримент. вип.) на Волинському радіо.

25 жовтня 2004 року М. І. Мартинюк заснував приватне підприємство «Поліграфічно-видавничий дім «Твердиня», яке стало одним з лідерів на ринку видавничо-поліграфічних послуг. Позаштатний літературний редактор видавництва «Клуб сімейного дозвілля» (2016–2019).

Член Національної спілки журналістів України із січня 2000 року (належить до первинного осередку газети «Вісник + К») і Волинського Академічного дому Академії наук вищої освіти України з часу його заснування (березень 1995 року). Учений секретар Волинського академічного дому. Секретар редакційної колегії фахових наукових часописів «Філологічні студії», «Проблеми славістики».

3 квітня 2011 року – член Міжнародного громадського об'єднання «Волинське братство».

Член НСПУ з 15 жовтня 2014 року. Заступник голови обласної організації НСПУ з 23 лютого 2018 року.

Член журі Волинського обласного літературно-мистецького конкурсу «Неповторність» (2004–2019), почесний член журі Всеукраїнського конкурсу романів, п'єс, кіносценаріїв та пісенної лірики про кохання «Коронація слова» у номінації «Романи» (2011–2019).

Учасник у складі Волинської делегації VII (2014) та VIII (2017) та X (2018) чергових і позачергових з'їздів письменників України.

Лауреат Міжнародної літературної премії імені М. В. Гоголя («Тріумф») 2007 року, Міжнародної літературної премії імені Г. С. Сковороди «Сад божественних пісень» 2016 року; дипломант Всеукраїнського літературного конкурсу сучасної малої прози «Сила малого» (2008). Фіналіст Міжнародного конкурсу романів, п'єс, кіносценаріїв та пісенної лірики про кохання «Коронація слова-2012» у номінації «Прозові твори для дітей».

2011 року нагороджений Почесним знаком НСЖУ, 2016 року найвищою нагородою – почесним знаком НСЖУ «Золота медаль української журналістики».

2014 року нагороджений ювілейною медаллю Українського фонду культури «За вірність заповітам Кобзаря» – до 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка.

2016 року удостоєний грамоти і нагрудного знака «Золотий Пегас» Союзу Болгарських Письменників, диплома (друга премія) Міжнародного конкурсу поезії «Лиричні гласове» (Софія, Болгарія), Міжнародної почесної нагороди – Медаль Івана Мазепи, медалі «За відродження України».

2017 року відзначений Премією імені Якова Гальчевського у номінації «за видавничу діяльність».

2020 року став лауреатом Премії імені Галшки Гулевичівни «за видання українською мовою серії книг зарубіжних авторів».

Автор понад 50 наукових і публіцистичних праць, у т. ч. – однієї монографії (2 видання), однієї хрестоматії, ряду статей у фахових виданнях. Викладацький і науково-практичний досвід М. І. Мартинюка узагальнено в доброму десяткові навчально-методичних праць.

Автор поетичних книжок – «Одинадцять заповідь» (1997), «Грибний дощ» (2004), «На святого Миколая» (2006), «Світ за Брайлем» (2012), «Сага за свещи» (2017, в перекл. болгарською Димитра Христова), прозової – «Під мурами твердині» (2012), книг перекладів – «Ангела Димчева. Игли в сѣня/Голки уві сні» (2017, у співавт. з В. Мельником), «Бойка Драгомірецька. Читання піску» (2017, у співавт. з В. Мельником), «Христо Черняев. Єдина любов» (2017), «Божена Боба-Дига «завтра сьогодні вчора» (2017, у співавт.), «Аксана Спринчан «Кава з українським м'єдам/Кава з українським медом» (2017), «Броніслава Волкова «Vitr na kolenou/

Вітер на колінах» (2019), наукової – «Хрестоматія української легальної преси Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр.» (2005, у співавт. з І. Павлюком), монографії – «Національна ідея в життєтворчості Володимира Самійленка» (2009); добірок в альманахах – «Струни життя» (1999), «Світязь» (2000, 2006, 2015–2020), тематичних поетичних антологіях – «Кіт Матіфас та інші» (2008), «Луцький замок у мистецькому просторі України» (2012) та «Помежи словом і століттями» (2016), «Вільний вітер/Волен вятър» (укр.-болг., 2017), «Ако търсиш любов» (болг., 2018), «Антологія сучасної української літератури: Армія. Мова. Віра» (2019), «Далягляды'19: замежная літаратура» (білорус., 2019), «Цветя от ангели» (болг., 2019), «Антологія літератури письменників Волині «Під Лесиним небом»» (2019), «20th Jubilee anthology» (США, 2020), «ЖЫВЕ БЕЛАРУСЬ! За нашу і вашу свободу! : Антологія сучасної білоруської поезії» (2020); наукових та літературно-критичних публікацій у фахових виданнях «Слово і час», «Філологічні студії», «Проблеми славістики», «Сіверянський літопис», «Мова та історія» (переклади), «Бористен» (переклади), літературно-мистецькому журналі «Терен», часописах «Форма(р)т», «Книжник-Review», «Золота пектораль», «Яровиця», «Літературна Україна», «Українська літературна газета», «Літаратурная Беларусь» (поезія в пер. Аксани Спринчан), «Словото днес» (Болгарія, поезія в пер. Димитра Христова), «Знаци» (Болгарія, поезія в пер. Єлки Няголової), «Ciechanowskie Zeszyty Literackie» (Польща, поезія в пер. Павла Крупки), «Hybryda» (Польща, поезія в пер. Марека Вавжинського), (Польща, поезія в пер. Лілі Гелени Метрики), «3η Χιλιετία» (Греція, поезія в пер. Павла Крупки), обласній, міській і районній періодиці.

Автор поетичних та прозових перекладів з білоруської (Аксана Спринчан, Віктар Шніп, Людміла Рублевська, Ригор Барадулін, Микола Кандратов, Володимир Некляев, Сяргей Амьальчук), болгарської (Пейо Яворов, Георги Атанасов, Атанас Капралов, Магдалена Абаджиева, Невена Борисова, Анжела Димчева, Бойка Драгомирецька, Тодор Іванов, Христо Черняев, Катя Кремзер, Мина Карагьозова, Любомир Левчев, Гален Ганев), чеської (Броніслава Волкова) та російської (Павло Кричевський, Сергій Драгомирецький) мов. Поезії М. Мартинюка перекладені білоруською (Аксана Спринчан), болгарською (Димитр Христов,

Бойка Драгомірецька, Елка Няголова, Гален Ганев), польською (Марек Вавжинський, Павел Крупка, Агнешка Герман, Ліля Гелена Метрика), грецькою (Павел Крупка), англійською (Броніслава Волкова) та російською (Павло Кричевський) мовами.

Доробок представлено у всеукраїнському виданні «Сучасна література рідного краю: посібник серії «Шкільна бібліотека» для 5–7 класів закладів загальної середньої освіти» (2020).

Працює над укладанням нового біобібліографічно-хрестоматійного проекту «Літературна мапа Волині».

Ольга Ляснюк

Література:

Мартинюк М. І. Грибний дощ : вірші / М. І. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня. 2004. – 24 с.

Мартинюк М. І. На святого Миколая : поезія для дошк. та молодш. шк. віку / М. І. Мартинюк ; худ. І. Романюк. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 8 с.

Мартинюк М. І. Національна ідея в життєтворчості Володимира Самійленка : монографія / М. І. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 192 с.

Мартинюк М. І. Одинадцята заповідь : поезії / М. Мартинюк. – Київ : Європа, 1997. – 92 с.

Мартинюк М. І. Під мурами твердині : іст. повість : для серед. та ст. шк. / М. І. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 128 с.

Мартинюк М. І. Сага за свещи : стихове / М. І. Мартинюк ; пер. з укр. Д. Христов. – София : Мультипринт, 2017. – 71 с.

Мартинюк М. І. Світ за Брайлем : поезії / М. І. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 128 с.

Павлюк І. З. Хрестоматія української легальної преси Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр. / І. З. Павлюк, М. І. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 428 с.

Мартинюк М. Сполохи його зорі : слово про вчителя / М. Мартинюк // Волинь філологічна. – Луцьк, 2010. – Вип. 10 : Явище синтезу мистецтв в українській літературі. – С. 13–18.

Мартинюк М. «Веселковий день» / М. Мартинюк // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2019. – Ч. 24. – С. 86–97.

Мартинюк М. «Книга має приваблювати потенційного покупця і читача» ; Встояти й відстояти себе / М. Мартинюк // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письм. України. –

Луцьк, 2015. – Вип. 5/20. – С. 163–168 ; 173–176.

Мартинюк М. «Зачепилася вічність крильми боривітра за вежі...» ; Ода Луцьку / М. Мартинюк // Луцький замок у мистецькому просторі України : тематична антологія віршів ХІХ–ХХІ ст. / упоряд. М. М. Хмелюк, В. М. Кумановська. – Луцьк, 2012. – С. 68, 74.

Мартинюк М. Молитва до Хліба ; Із циклу «Ляльковий театр» ; Коли на світі вимер останній мамонт та ін. / М. Мартинюк // Антологія літератури письменників Волині: під Лесиним небом / упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2019. – С. 103–115.

Мартинюк М. Національні особливості традиційної музики клезмерів / М. Мартинюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. 3 історії національних меншин на Волині : матеріали Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. «Минуле і сучасне єврейської громади на Волині», 20–21 серп. 2013 р., смт. Маневичі та Міжнар. наук. конф. «Польська культура в контексті волинського тексту», 3–4 квіт. 2014 р. – Луцьк, 2014. – С. 60–63.

Мартинюк М. Ненаукові студії, або Апологія універсальності / М. Мартинюк // Олександр Рисак – педагог, науковець, письменник: у вінок світлої пам'яті О. О. Рисака : публіцистика, поезії. – Луцьк, 2004. – С. 147–152.

Мартинюк М. Під знаком і оберегом книги : Наті Гранич – 50 / М. Мартинюк // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України / ред.-упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2017. – Ч. 22. – С. 157–160.

Мартинюк М. Проблеми використання народних традицій у творчості Олени Пчілки / М. Мартинюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині : матеріали XXXIII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф., присвяч. 160-річчю від дня народж. Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 30 черв. – 1 лип. 2009 р. – Луцьк, 2009. – Вип. 33. – С. 256–259.

Мартинюк М. Полювала Киця / М. Мартинюк // Кіт Матіфас та інші : тематична антологія віршів ХІХ–ХХІ ст. / упоряд. М. М. Хмелюк. – Луцьк, 2008. – С. 83.

Мартинюк І. Симфонія Молочного Шляху / М. Мартинюк // Струни життя : поезія, проза, публіцистика. – Луцьк, 1999. – С. 73–79.

Мартинюк М. Твори Олени Пчілки у формуванні моральних цінностей української дитини / М. Мартинюк // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-річчю від дня народження Лесі Українки, с. Колодажне на Волині, 24–25 лют. 2016 р. – Луцьк, 2016. – Вип. 57. – С. 133–135.*

Мартинюк М. Шляхи духовного єднання письменника Володимира Самійленка з Волинню / М. Мартинюк // *«Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських док. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 40–81.*

Мартинюк М. Сходінками на голгофу визнання і слави // *Яровиця. – 2014. – № 1–2 (3–4). – С. 8–30.*

Мартинюк М. Три іпостасі Художника, або Мандрівка Равлика по спіралі часу // *Яровиця. – 2015. – № 3–4 (9–10). – С. 174–176.*

Martyniuk M. A slowo bylo na poczatku / M. Martyniuk // *Ciechanowskie Zeszyty Literackie : Bruno Dionizy hr. Kiciński – poeta, dziennikarz, wydawca. – Ciechnaów : Związek Literatów na Mazowszu, 2017. – Nr 19. – С. 170.*

Боба-Дига Б. Завтра сьогодні вчора : поезії / Б. Боба-Дига ; пер. з пол. Я. Девдер ; пер. з пол.: М. Мартинюк, В. Мельник, Ю. Почиюк. – Луцьк : Твердиня, 2017. – 64 с.

Волкова Б. Вітер на колінах = Vitr na kolenu : вибрані поезії / Б. Волкова ; пер. з чес. М. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня, 2019. – 124 с. – Текст чес., укр.

Димчева А. Голки уві сні : ліричні фрагменти / А. Димчева ; пер. з бол.: М. Мартинюк, В. Мельник. – Луцьк : Твердиня, 2017. – 148 с.

Драгомірецька Б. Читання піску : поезії / Б. Драгомірецька ; пер. з болг. В. Мельник ; пер. М. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня, 2017. – 64 с. – (Сучасна балканська поезія). – Текст укр., болг.

Спринчан А. Кава з українським медом : поезія = Кава з українським мёдам : паэзія / А. Спринчан ; пер. з білорус. М. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня, 2017. – 212 с.

Черняев Х. Єдина любов : поезія = Единствена любов : поезия / Х. Черняев ; пер. з болг. М. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня, 2017. – 116 с. – (Сучасна балканська поезія). – Текст болг., укр.

Мартинюк М. Поезії : переклад з української / М. Мартинюк // Строки и смыслы : стихотвор., перевод. / П. Кричевский. – Луцк : Твердыня, 2016. – С. 104–110.

Баран Є. «Пілігримам завжди сниться шлях» / Є. Баран // Філологічні студії. – Луцьк, 1999. – Вип. 1. – С. 127–128.

Вербич В. «І не твори собі ілюзій»: поетичні заповіді М. Мартинюка / В. Вербич // Філологічні студії : наук. часоп. – Луцьк, 2000. – Ч. 4. – С. 118–119.

Вербич В. Микола Мартинюк: «В самісінькому серці Великої Волині» / В. Вербич // Вербич В. У погляді століть: Есеї та діалоги / В. Вербич. – Луцьк, 2011. – С. 201–210.

Денисюк В. Мартинюк Микола Іванович / В. Денисюк // Денисюк В. Журналістика Волині: факти й імена / В. Денисюк. – Луцьк, 2005. – С. 116.

Книжкова полиця // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України / ред.-упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк : Твердиня, 2017. – Ч. 22. – С. 206–212.

У творчому горінні : Мирослав Стефанишин : портрет митця у статтях, рецензіях, відгуках, інтерв'ю, спогадах, листах і фотоматеріалах. - Луцьк : Твердиня, 2010. – 244 с. : іл.

Хмелюк М. Замок Любарта у Луцьку: архітектурні емоції поетів / М. Хмелюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцьк в історії Волині та України: матеріали XXXV Міжнар. іст.-краєзн. наук. конф., 15–17 верес. 2010 р., м. Луцьк. – Луцьк, 2010. – Вип. 35. – С. 349–353.

Яручик В. Микола Мартинюк: «Книга має приваблювати потенційного покупця і читача» : видавництву ПВД «Твердиня» – 10 років / В. Яручик // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письм. України / ред.-упоряд. П. Й. Коробчук. – Луцьк. – № 5/20. – С. 163–168.

«Вірю в наш колективний здоровий глузд і відповідальність»: виступ голови Національної спілки письменників України Сидоржевського на VIII з'їзді НСПУ // Літ. Україна. – 2017. – 13 квіт. – С. 6–7, 14.

Михайло Сидоржевський: «Якщо ми будемо консолідами, діятимемо в інтересах спілки і Господь буде з нами – здолаємо труднощі» : текст виступу голови Національної спілки письменників України М. Сидоржевського перед делегатами Х

з'їзду письменників України // Літературна Україна. – 2018. – 29 листоп. – С. 1, 4–5, 6–7.

Оголошено імена письменників, нагороджених медаллю Івана Мазепи // Укр. літ. газ. – 2016. – 8 лип. – С. 2.

Павлюк О. Збірку луцького поета переклали в Болгарії / О. Павлюк // Вісник + К. – 2017. – 23 берез. – С. 20.

Слапчук В. Лауреати премії імені Григорія Сковороди / В. Слапчук // Літ. Україна. – 2016. – 25 серп. – С. 2.

Хмельовська Г. Завдяки волинянам болгари відкривають собі Україну / Г. Хмельовська // Волинь-нова. – 2017. – 25 берез. – С. 12.

Коробчук П. Мартинюк Микола Іванович / П. Коробчук // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2018. – Т. 19 : Малиш-Медицина. – С. 299–300.

Пащук І. Мартинюк Микола Іванович / І. Пащук // Пащук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пащук. – Рівне, 2005. – С. 118.

15 БЕРЕЗНЯ

**90 років від дня народження Є. П. Шаюка
(1931–2020) –**

заслуженого працівника культури України

Євген Шаюк народився 15 березня 1931 року в селі Бовшів Галицького району Івано-Франківської області. Першу музичну освіту здобув в Івано-Франківську, а згодом у Харківському інституті культури.

У 1958 році, приїхавши на Волинь, він очолив музичну школу в Горохові та започаткував чоловічу капелу (1960). У 1965 році колегія Міністерства культури УРСР за активну концертну діяльність і високу виконавську майстерність присвоїла чоловічій капелі звання народної.

У 1966 році, працюючи директором музичної школи в Нововолинську, при Палаці культури він створив чоловічу хорову капелу шахтарів з 80 учасників. У 1967 році Євгену Пахомовичу Шаюку присвоєно звання «Заслужений працівник культури».

Євген Шаюк з 1974 по 1980 працював художнім керівником Волинської обласної філармонії. 1991 року він очолив аматорську

хорову капелу «Злагода», яка була створена при обласному відділенні Всеукраїнського об'єднання ветеранів у Теремнівському будинку культури. Через три роки праці Євгена Шаюка з колективом йому присвоїли почесне звання народного. Репертуар хористів складали українські народні пісні. Як правило, хор починав свої концерти «Молитвою за Україну» М. Лисенка. Хор, яким керував Євген Шаюк, об'єднував патріотів, що закохані в українську пісню. Хор дав сотні концертів у селах і містах Волині, у Львові, Житомирі, Вінниці, в Криму.

Девізом аматорського ветеранського хору стали слова «За Україну, за її волю!». Всі учасники хору щиро боролися за волю України і твердо відстоювали ідеї патріотизму. Євген Шаюк вболівав за майбутнє України, все своє життя вирізнявся стійкістю характеру та принциповістю, весь його життєвий шлях був тісно пов'язаний з мистецтвом, зокрема з піснею.

Євген Шаюк помер 22 квітня 2020 року.

Руслана Волосюк

Література:

Волинська обласна філармонія / керівник, авт. проекту: С. І. Єфіменко, В. В. Москалюк. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 144 с.
Про Є. П. Шаюка – с. 27.

Влашинець Л. Дім, в якому живе музика / Л. Влашинець // *Горохів. вісник*. – 2008. – 13 трав. – С. 3.

Вікно рубрики: хор «Злагода» та його таємна зброя // *Волинь-нова*. – 2016. – 5 берез. – С. 2.

Дідик О. Неповторний дім, в якому 60 років звучить музика / О. Дідик // *Горохів. вісник*. – 2018. – 26 квіт. – С. 7.

Калиновська Н. Патріоти із «Злагоди» / Н. Калиновська // *Волинь*. – 2003. – 5 лип. – С. 3.

Крошук І. ...Й українська пісня зацвіла! Голосами народної самодіяльної чоловічої капели РНД «Просвіта», яка святкувала свій ювілей / І. Крошук // *Горохів. вісник*. – 2005. – 25 черв. – С. 3.

Левчук З. Дорога довжиною тридцять літ / З Левчук // *Горохів. вісник*. – 1995. – 24 черв. – С. 1.

Співає чоловічий цвіт // *Віче*. – 1995. – 16 черв. – С. 2.

Філатенко А. І у 80 з піснею нерозлучний / А. Філатенко // *Волинь-нова*. – 2011. – 19 берез. – С. 11.

22 квітня не стало заслуженого працівника культури України Євгена Шаюка [Електронний ресурс] // Луцька міська рада: офіційний сайт. – Режим доступу: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/22-kvitnia-ne-stalo>. – Назва з екрану.

18 БЕРЕЗНЯ

100 років від часу підписання Ризького мирного договору між представниками РСФСР і УСРР з одного боку та Польщі – з іншого, який формально закінчив україно-польсько-радянську війну

Україно-польсько-радянська війна 1920 року є важливою сторінкою Української революції 1917–1921 років. Адже саме за її результатами майже на два десятиліття відбулася фіксація кордонів, які розділили етнічні українські землі. Її передумовою стало підписання 21 березня 1920 року між II Річ Посполитою і УНР Варшавського договору про військово-політичну співпрацю. Україна була змушена поступитися Галичиною, Холмщиною та Західною Волиню (на її території польська влада ще в 1919 році утворила Волинський округ). Натомість II Річ Посполита визнала незалежність УНР та відповідно до тексту договору зобов'язалася не укладати жодних угод проти України. Польська влада відпустила більшу частину українських військовополонених, зокрема і тих, які перебували в Луцькому і Рівненському таборах. Вже 7 травня об'єднанні польсько-українські війська зайняли Київ.

Успіхи Війська Польського і Дієвої Армії УНР на антибільшовицькому фронті були нетривалими. 7 червня Червона армія захопила адміністративний центр Волинської губернії (Східної Волині) Житомир, а потім зайняла залишений (аби не потрапити в оточення) польсько-українськими військами Київ. Потому більшовики продовжили своє просування на терени Волинського округу. 3-4 серпня червоноармійці вибили польські підрозділи з Луцька та уенерівські з Ковеля, та до 10 серпня оволоділи всією Волиню.

Однак у ході Варшавської битви Війську Польському вдалося розбити частини Червоної Армії. 16 серпня поляки розпочали контрнаступ, в результаті якого більшовики змушені були

відступити від польської столиці. Цього могло й не статися, якби під Замостем частини Дієвої Армія УНР на чолі з Марком Безручком (перед тим – оборонцем Ковеля) не зупинили будьонівців, які йшли на допомогу червоноармійцям під Варшавою. 13 вересня 1920 року Військо Польське знову зайняло Володимир-Волинський, а впродовж наступного тижня Луцьк, Рівне і зрештою – весь Волинський округ.

12 жовтня 1920 року Польща і Радянська Росія несподівано для українців підписали у столиці Латвії Ризі договір про перемир'я. Опинившись без військової підтримки Варшави, Дієва Армія УНР 21 листопада втратила останню контрольовану нею територію на Поділлі та відступила за річку Збруч на терени зайнятої поляками Західної України. Тут «союзники» роззброїли українських військових та відправили більшість із них у табори для інтернованих.

Подальшим польсько-радянським переговорам безуспішно намагалися протидіяти посол УНР у Латвії Володимир Кедровський та представник уряду УНР Сергій Шелухін. Зрештою, 18 березня 1921 року II Річ Посполита з одного боку, та Радянська Росія зі своїм сателітом УСРР з іншого, підписали Ризький мирний договір. Більшість теренів Наддніпрянської України відійшло до радянської влади, натомість Західна Волинь, Холмщина та Галичина – до польської. Закарпаття ще раніше зайняла Чехословаччина, а Буковину й Ізмаїльщину – Румунія.

Ризький договір розділив надвоє і Велику Волинь. Волинський округ (Західну Волинь) 19 лютого 1921 року офіційно було перетворено на воєводство з центром у Луцьку, яке проіснувало до 1939 року. На підконтрольній же радянській владі Східній Волині залишилася до 1925 року адміністративна одиниця Волинська губернія з центром у Житомирі (згодом із трохи звуженими межами – Житомирська область).

Формально Польща замість УНР «згідно з принципом самовизначення народів» визнавала тепер суверенність УСРР. Але про те, яким способом репрезентували інтереси України члени радянської делегації, показово свідчить той факт, що зміст договору українською мовою мусив скласти представник польської делегації Леон Василевський.

Ризький договір зафіксував фактичну ліквідацію УНР. Проте він дозволив українському уряду УНР в екзилі (у вигнанні) тепер

з повним правом заявити про денонсацію II Річчю Посполитою Варшавського договору. А, отже, ствердити своє право на подальшу визвольну боротьбу не лише в Наддніпрянській, але й Західній Україні.

Останнім актом Української революції став Другий Зимовий похід. У 1921 році частина ветеранів Дієвої Армії УНР згуртувалася на Західній Україні, аби перейти польсько-радянський кордон та спробувати здійснити наступ на Київ. 17 жовтня Головний Отаман Симон Петлюра підписав наказ про початок військового походу. Командувачем Другого Зимового походу (Листопадового рейду) він призначив начальника українського Партизансько-повстанського штабу генерал-хорунжого Юрія Тютюнника.

У ході наступу найчисельніша Волинська група повстанців 7 листопада зайняла східноволинський Коростень. Однак до Києва вона не дійшла. 17 листопада 1921 року в бою під селом Малі Мінки на Житомирщині Волинська група була розбита Червоною Армією. Частина українських бійців потрапила у полон. 21 листопада 1921 року після відмови перейти на службу до радянської влади 359 повстанців було розстріляно під Базаром. Ця битва формально вважається останньою в Українській революції.

Проте ще й 1922 року в радянській Волинській губернії з більшовицькою владою боролася Волинська Повстанська Армія на чолі з колишнім учасником Листопадового рейду Панасом Петриком. У Волинському воєводстві в цей же час проти польської влади діяв партизанський загін Івана Куця, який, вочевидь, був колишнім стрільцем Діючої Армії УНР.

Попри загалом негативне значення для України Ризького мирного договору, те, що не вся Україна стала радянською мало все ж і певний позитивний момент. Західна Україна уникла страшного сталінського Голодомору 1932–1933 років. У Польщі до самої Другої світової війни залишалися невідконтрольні владі легальні політичні та громадські українські організації. Колишні державні діячі УНР були провідниками української громади у Волинському воєводстві в 1921–1939 роках. У Луцьку, зокрема, за II Речі Посполитої жили член Центральної Ради Григорій Степура, міністр шляхів уряду УНР Сергій Тимошенко, міністр рільництва УНР Олександр Ковалевський, головний капелан Дієвої Армії УНР Павло Пашевський, генерал-хорунжий і один

з командирів гайдамаків Дієвої Армії УНР Олекса Алмазов та багато інших діячів Української революції.

Яна Лис

Література:

Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569–1999 / Т. Снайдер ; пер. з англ.: А. Котенко, О. Надтока. – Київ : Дух і літера, 2016. – 464 с. – (Бібліотека спротиву, бібліотека надії).

Про Ризький мирний договір – с. 93, 173–174, 176, 183.

Дем'янюк О. Й. Волинь під час радянсько-польської війни 1920 р. / О. Й. Дем'янюк // Дем'янюк О. Й. Воєнна історія Волині: історичні нариси / О. Й. Дем'янюк, І. М. Пасюк, С. П. Яровенко. – 2015. – Т. 3 : 1914–1923. – С. 187–194.

Дем'янюк О. Наслідки поразки Української революції 1917–1921 рр.: волинський вимір / О. Дем'янюк // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. / ред. І. Я. Коцан. – Вінніпег, 2013. – Ч. 12. – С. 55–60.

Лис С. Волинь в українській революції 1917–1921 років: передумови, перебіг подій, наслідки / С. Лис // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2018. – Вип. 9. – С. 43–50.

Пасюк І. Військові дії на території Волині у 1920 році / І. Пасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії : міжнар. іст.-краєзн. конф. присвяч. 730-ій річниці часу першої відомої писемної згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писемної згадки про літописне м. Угровське, 24–25 жовт. 2017 р. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 431–441.

Українська дипломатія // 100 років боротьби. Українська революція 1917–1921 / ред. Т. Порхун. – Київ, 2018. – С. 28–29.

Шабала Я. Розвиток української революції на Західному Поліссі в період гетьманату П. Скоропадського та директорії / Я. Шабала, А. Шваб // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії : матеріали XXXVIII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 20-річчю Незалежності України, смт. Маневичі, 13–14 трав. 2011 р. – Луцьк, 2011. – Вип. 38. – С. 271–277.

Кавунник В. Прелімінарний мирний договір та військове перемир'я в Ризі 12 жовтня 1920 року: українське бачення /

В. Кавунник // Зовнішні справи. – 2017. – № 9. – С. 31–33.

Лісевич І. Т. Договір про перемир'я й прелімінарні умови миру між Українською СРР і Російською СФРР та Польщею 1920 / І. Т. Лісевич // Енциклопедія історії України / Інститут історії України НАН України. – Київ, 2004. – Т. 2 : Г–Д. – С. 432.

Ризький мирний договір [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%>. – Назва з екрану.

19 БЕРЕЗНЯ

125 років від дня народження Якуба Гофмана (1896-1964) – польського освітнього діяча, краєзнавця, дослідника Волині

Якуб Гофман – науковий, освітній, громадський діяч часів Другої Речі Посполитої, засновник та головний редактор видання «Rocznik Wolynski», голова спілки вчителів у Волинському воєводстві, посол до сейму 1935–1938 років.

Я. Гофман народився 19 березня 1896 року у м. Коломиї, на той час Австро-Угорщина, у родині вчителів. Через нестачу коштів не зміг отримати належної освіти до початку Першої світової війни і змушений був працювати на підприємстві з видобування нафти. З початком військових дій у 1914 році Я. Гофман вступив до лав польських легіонерів, що входили до складу австро-угорської армії. Брав участь у бойових діях, а пізніше був переведений у службу забезпечення. В 1921 році в чині поручника був переведений у запас.

Після повернення до цивільного життя Я. Гофман працював учителем на території сучасної Білорусі з 1921 по 1924 роки. Пізніше переїхав у Рівне, де став директором школи ім. Ю. Словацького. З цього часу Я. Гофман вів активну наукову та громадську діяльність. У 1920-1930-х роках був керівником Волинського відділу спілки вчителів Польщі та редагував педагогічну періодичну пресу. В 1930 році став головним редактором наукового видання «Rocznik Wolynski», яке сам і започаткував. Щорічник видавався до початку Другої світової війни і був головним науковим збірником міжвоєнного часу у Волинському

воеводства. Тематика видання охоплювала історію, археологію, природознавство, етнографію. Сам Я. Гофман був автором ряду статей, зокрема: «Pisanki wołyńskie», «Bibliografia Wołynia», «Wołyń w walce 1831 r.» та багатьох інших.

Я. Гофман був одним із організаторів створеного на рубежі 1934 і 1935 роках Волинського товариства приятелів наук (ВТПН) у Луцьку. Організація стала головним науковим осередком воеводства з відділами та філіями в Рівному, Дубні, Кременці та інших містах. Члени ВТПН утримували і розвивали музей та бібліотеку в Луцьку, займалися науковими дослідженнями, а також проводили історичні, археологічні, етнографічні експедиції. Сам Я. Гофман брав участь у кількох археологічних експедиціях спільно з польськими науковцями з Кракова.

У 1935–1938 роках Я. Гофмана було обрано послом до Сейму IV каденції, де він був секретарем групи з питань освіти. Також він входив до групи, що займалася військовими питаннями.

Після радянської окупації Західної України Я. Гофмана репресували, однак згодом відпустили. Пізніше він працював на різних посадах в Ірані, Кенії, Великій Британції. Помер у 1964 році в Лондоні. За життя отримав чимало нагород, серед яких: «Хрест Незалежності», «Орден Відродження Польщі», «Хрест Хоробрих».

Тарас Верба

Література:

Прищепа О. П. Міста Волині у другій половині XIX – на початку XX ст. / О. П. Прищепа. – Рівне, 2010. – 287 с.

Про Якуба Гофмана – с. 14–15.

Бусленко В. В. Якуб Гофман – посол до Сейму / В. В. Бусленко // Роде наш красний... : Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. II. – С. 272–273.

Гофман Якуб // Острозька Академія XVI–XVII ст. : енцикл. вид. – Острог, 1997. – С. 35–37.

Дмитрук В. Якуб Гофман – дослідник Волині міжвоєнного часу ; Вибрані часом : (краєзнавці Волині 20–30 рр. XX ст.) / В. Дмитрук // Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. / ред. А. Силук. – Луцьк, 1999. – Вип. 2. – С. 12, С. 59–62.

Добровичинська В. Дослідження польських краєзнавців на сторінках «Rocznika Wołyńskiego» (1930–1939 рр.) / В. Добровичинська // Українська історична наука на шляху творчого поступу.

– Луцьк, 2007. – Т. 2. – С. 251–254.

Дослідники Волині. Якуб Гоффман // Нариси культури давньої Волині / Ред. Г. В. Охріменко ; Упоряд. Г. В. Охріменко, С. М. Локайчук. – Луцьк, 2006. – С. 19.

Зіневич Є. Є. Якуб Гоффман і «Рочнік Волинський» / Є. Є. Зіневич // Історія бібліотечної справи Рівненщини : зб. статей. – Рівне, 1999. – С. 29–31.

Кінд-Войтюк Н. Музейна політика Другої Речі Посполитої у Волинському воєводстві у 1920–1930-х роках / Н. Кінд-Войтюк // Волинський музейний вісник : наук. зб. / ред. А. Силюк. – Луцьк, 2010. – Вип. 2. – С. 13–17.

Кінд-Войтюк Н. Волинський краєзнавчий музей – центр збереження, дослідження та популяризації пам'яток історико-культурної спадщини краю (1929–2016 рр.) / Н. Кінд-Войтюк // Історичні студії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / ред. В. К. Баран. – Луцьк, 2015. – Вип. 13–14. – С. 42–47.

Ковальський М. Гоффман Якуб / М. Ковальський // Острозька Академія XVI–XVII ст. : енцикл. / ред. І. Пасічник. – Київ, 2010. – С. 85–86.

Климчук А. «Бібліографія Волині» Якуба Гоффмана – джерело до вивчення історії краю / А. Климчук // Четверті бібліографічні студії, присвячені 120-річчю Михайла Ясинського / уклад. Т. О. Сосновська, В. О. Ярошик. – Харків, 2009. – С. 34–38.

Климчук А. Етнографічні студії на шпальтах «Рочника Волинського» / А. Климчук // Минуле і сучасне Волині й Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині : матеріали п'ятої Волин. наук.-етногр. конф. : наук. зб. / відпов. за вип. А. Силюк. – Луцьк, 2017. – Вип. 61. – С. 161–163.

Климчук А. Якуб Гоффман та його пам'яткоохоронна діяльність / А. Климчук // Волинський музей: історія і сучасність : наук. зб. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – Вип. 5. – С. 305–308.

Охріменко Г. Археологічні дослідження на Волині у міжвоєнний період / Г. Охріменко, Н. Скляренко // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 290–292.

Поперецька Л. Гоффман Якуб – дослідник волинського краю / Л. Поперецька // Історико-культурна спадщина Дубна: правові, історичні, мистецькі та музейні аспекти : матеріали наук.-теорет. конф., присвяч. 15-річчю створення Державного іст.-культ. заповідника міста Дубна / Упр. культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації ; Держ. іст.-культур. заповідник міста Дубна ; Дубенська міська рада. – Луцьк, 2008. – С. 43–45.

Терський С. Етап формування джерельної бази археології Волині та організація краєзнавчої роботи (1920-ті рр.) ; Фундатори історичного краєзнавства Волині ; Короткі біографії дослідників Волині / С. Терський // Терський С. Історія археологічних досліджень та історичного краєзнавства Волині / С. Терський. – Львів, 2010. – С. 55–57, С. 80–86, С. 161–257.

Ярмошик І. Участь волинських дослідників у підготовці матеріалів «Polskiego Słownika Biograficznego» у 1930-х роках / І. Ярмошик // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – № 22 : Історичні науки. – С. 89–94.

Ярмошик І. Листопадове (1830–1831) та січневе (1863) польські повстання проти царизму на сторінках часопису «ROCZNIK WOLYNSKI» (1930-ті рр.) / І. Ярмошик // Мандрівець. – 2010. – №1. – С. 24–27.

Пушкар Н. Волинському краєзнавчому музею – 85 / Н. Пушкар // Волин. монітор. – 2014. – 12 черв. – С. 6–9.

Гоффман Якуб [Електронний ресурс] // 1576. Бібліотека українського світу : сайт. – Режим доступу: <http://1576.ua/people/4516>. – Назва з екрану.

1 ТРАВНЯ

80 років від дня народження В. Т. Василюка (1941) – українського журналіста, перекладача

Василюк Володимир Тихонович народився 1 травня 1941 року в селі Щурин Рожищенського району Волинської області у багатодітній селянській сім'ї. В родині Тихона та Єлизавети Василюків був останнім, сьомим школярем.

У 1954 році закінчив Щуринську семирічну школу, а через три

роки – Доросинівську середню школу, по закінченні якої працював старшим піонервожатим Баб'єнської (нині Квітневської) семирічної школи. 1959 року вступив до Львівського державного університету на факультет іноземних мов (німецька філологія), який закінчив 1964 року. Працював учителем німецької та англійської мов в Устилузькій СШ Володимир-Волинського району, займався культурно-масовою та туристичною роботою у Волинському обласному комітеті Молодіжних Організацій України.

1973 рік став визначальним у його подальшому професійному виборі – очоливши редакцію видань іноземними мовами у видавництві «Дніпро», він віддав видавничій справі понад 20 років свого життя. Згодом очолив редакцію перекладної літератури республіканського видавництва «Молодь», почав ґрунтовно займатися художнім перекладом.

1989–2002 роках В. Василюк – головний редактор україномовного журналу «Кур'єр ЮНЕСКО». А з 2002 року працював відповідальним секретарем, головним редактором літературно-мистецького журналу для дітей «Веселочка». Цю сторінку його біографії високо оцінив Ярема Гоян: «Славна це робота – нести дітям України рідною мовою народу найкращі твори світової класики. Порівняти її можна хіба що з невтомною працею бджоли, яка летить у далекі поля і сади, знаходить найкращу квітку, заглядає в кожну пелюсточку, бере нектар і поспішає до вулика, де родинно трудиться велика бджолина сім'я. А наш вулик – це Україна з красивим щільником «Веселкою», де святиться для дітей українське слово – нектар».

Ґрунтовна філологічна підготовка (досконало володіє німецькою та англійською мовами), знання світової літератури, плідна співпраця з ученими й перекладачами дали змогу Володимирі Тихоновичу розробити проспекти багатьох серій і типізованих видань, підготувати і випустити в перекладах українською мовою десятки кращих творів зарубіжної літератури, що збагатили українську культуру, духовний світ читачів. Також він брав активну участь у популяризації надбань української літератури за кордоном, здійснив серію видань творів Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Михайла Коцюбинського, низки сучасних письменників у перекладах найпоширеніших іноземними мовами, залучивши до цієї роботи вітчизняних та

зарубіжних перекладачів.

В. Т. Василюк був членом Національної комісії України в справах ЮНЕСКО, головним редактором її друкованого органу – Бюлетеня, завданням якого було залучення наукових і творчих кіл нашої держави до міжнародного гуманітарного співробітництва та популяризації національних надбань за кордоном.

Із травня 1994 року Володимир Тихонович є членом Національної спілки письменників України. Активно працює в галузі перекладу. Переклав з англійської та німецької мов понад 20 високохудожніх творів відомих зарубіжних письменників: романи А. Зегерс «Довіра», В. Гельда «Світло чорної свічки», повісті для дітей американського письменника Джеймса В. Шульц, сучасних німецьких письменників Отфріда Пройслера, Міхаеля Енде, австрійських письменниць Міри Любе, Вері Ферри-Мікури, Крістіни Нестлінгер, а також наукові дослідження американських філософів Джона Ролза «Моральні засади свободи» та Майкла Епла «Культурна політика та освіта», документальну книгу Гергарда Фітткау «Мій тридцять третій рік», відредагував низку перекладних видань зарубіжної літератури.

19 квітня 2004 року Верховна Рада України нагородила його грамотою «За заслуги перед українським народом», відповідальною секретаря журналу «Веселочка» Державного спеціалізованого видавництва дитячої літератури «Веселка».

7 липня 2005 року удостоєний звання лауреата літературно-мистецької премії імені Олени Теліги, за випуск журналу «Веселочка» та здійснення й опублікування у «Веселці» низки високохудожніх перекладів книжок для дітей письменників Австрії, Німеччини, США.

Тетяна Переходько

Література:

Баумерт В. Юність Фрідріха Енгельса / В. Баумерт ; з нім. пер. В. Василюк. – Київ : Молодь, 1986. – 535 с.

Борхерт В. Избранное / В. Борхерт ; пер. с нем. В. Василюк. – Москва : Худож. лит., 1977. – 302 с.

Гельд В. Світло чорної свічки / В. Гельд ; з нім. пер. В. Василюк. – Київ : Рад. письменник, 1975. – 167 с.

Еппл М. В. Культурна політика і освіта / М. В. Еппл ; пер. з англ. В. Василюк. – Київ : Веселка, 2002. – 158 с.

Зегерс А. Довір'я : роман / А. Зегерс ; пер. з нім. В. Василюк. –

Київ : Дніпро, 1977. – 383 с.

Мейк В. Сальві : повість / В. Мейк ; з нім. пер. В. Василюк. – Київ : Молодь, 1973. – 107 с.

Отто Г. Пора лелек : роман / Г. Отто ; пер. з нім. В. Василюк. – Київ : Молодь, 1981. – 263 с.

Пройслер О. Крабат / О. Пройслер ; з нім. пер. В. Василюк. – Львів : Кальварія, 2006. – 171 с.

Пройслер О. Привидення : повість-казка / О. Пройслер ; пер. з нім. В. Василюк. – Київ : Махаон-Україна, 2009. – 112 с. : іл.

Ткаченко В. Спільно плекаймо юнь / В. Ткаченко // Літ. Україна. – 1995. – 7 груд.

Федчук В. 27 книжок стотисячними накладками : про творчий ужинок перекладача Володимира Василюка / В. Федчук // День. – 2018. – 26–27 січ. – С. 12.

Федчук В. Творчий ужинок Володимира Василюка / В. Федчук // Волин. газ. – 2018. – 15 лют. – С. 11.

Ткаченко В. І. Василюк Володимир Тихонович / В. І. Ткаченко // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2005. – Т. 4. – С. 143–147.

Василюк Володимир Тихонович [Електронний ресурс] // Енциклопедія Сучасної України : сайт. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php. – Назва з екрану.

2 ТРАВНЯ

60 років від дня народження Ю. В. Сидорчука

(1961–2014) –

**Героя України, учасника Революції Гідності 2013–2014 рр.,
Героя Небесної Сотні**

Сидорчук Юрій Володимирович народився 2 травня 1961 року у селі Дерно Ківерцівського району Волинської області. Батьки Сидорчука були простими сільськими працівниками, будувалися, мали господарство, городи. У 1969 році родина Сидорчука Юрія втратила годувальника. Щоб забезпечити необхідним дітей, матері довелося працювати на декількох

роботах. Юрій був третім за віком серед п'яти дітей у сім'ї. На Юрія, старшого брата, і сестер були покладені усі обов'язки у веденні домашнього господарства. Діти в родині росли дружно, разом і грались, піклувались і доглядали один одного. Юрій навчався у місцевій школі, відмінником не був, мав багато друзів та загострене почуття справедливості.

Після школи Юрій Сидорчук закінчив Луцьке професійно-технічне училище № 2. Здобув спеціальність електрогазозварювальника, згодом був призваний до армії на строкову службу служив по контракту у Східній Німеччині. Після розпаду Радянського Союзу та проголошення незалежності України чоловік продовжив службу в військовій частині «Десна» в Чернігівській області, де і познайомився зі своєю дружиною Зоєю. Звільнився зі служби через 10 років у званні прапорщика. Згодом подружжя оселилося в Києві, у них народилася дочка Анна. Юрій разом з дружиною займався підприємницькою діяльністю, торгували на місцевому ринку.

Юрій дуже любив свою Батьківщину. Намагався Різдво і Великдень провести на Волині, у Дерно. Юрій успадкував від батька красивий і сильний голос. Разом з дружиною співали українських пісень. Їх виконання «Яворини» та «Волинь моя» зачаровувало усіх слухачів.

Юрій ніколи не стояв осторонь політичних подій в країні. Брав активну участь у Помаранчевій революції, допомагав продуктами мирним протестувальникам, сам долучався до протестів. З самого початку Революції Гідності він дуже переймався з приводу подій, які розгортались на Майдані. А коли ситуація особливо загострилась, він не зміг залишитись осторонь. Побиття студентів в ніч на 30 листопада 2013 року шокувало всю країну, родина Сидорчуків була дуже схвильована цими подіями... Вранці наступного дня Юрій з дружиною і дочкою їздили на народне Віче, Юрій записався до лав Самооборони Майдану, з чого дуже тішився. Покидав робоче місце лише за першим дзвінком від керманічів організації «Спільна справа», то з приводу отримання форми одягу, то з очікування штурму, мобілізації. У ніч на 19 січня під час штурму Юрій отримав поранення. Тієї ночі перцева граната влучила йому в обличчя. За його словами, він відразу вмився чи то водою, чи снігом, після чого на обличчі почали з'являтися один за одним фурункули. Він майже місяць лікувався

і Майдан не відвідував, але завжди був у курсі усіх подій.

Почувши вдень 18 лютого про розстріли протестуючих, Юрій Сидорчук зі словами: «Як? Як я можу заробляти гроші, коли відстрілюють дітей?!», рушив до середмістя Києва. Донька Анна пригадує, що зранку ще бачила тата вдома, він дивився телевизор і нелюдським криком кричав і коментував все, що відбувалось на центральній площі столиці. Потім Анна дізналася, що на татів телефон прийшло повідомлення зі змістом: «Увага!!! Захисти Майдан (чекаємо вночі на штурм), збір в «інформаційному наметі» Спільної Справи (Хрещатик навпроти Прорізної)». Після цього Юрій вибіг з квартири, гримнув дверима, але через декілька хвилин повернувся додому, викласти ключі від квартири... Знаючи куди він йде, Юрій взяв лише з собою своє старе пошарпане посвідчення, щоб встановити особу, в разі чого... Аня згадує: «Я ніколи не пробачу собі того, що відпустила, що не стала на порозі і не просила, щоб не йшов... Але по-іншому він би не зміг, він у нас воїн по життю. Це було його покликання, військова справа, а щодо патріотизму і захисту Батьківщини, це взагалі не обговорювалося».

Не маючи ані шолома, ані щита для захисту, Юрій допомагав виносити поранених з передової. Тут він і отримав важке поранення – ворожа куля, випущена з гвинтівки снайпера, влучила в голову чоловіка. Був прооперований в Інституті нейрохірургії імені А. П. Ромоданова НАМН України. Разом з іншими важкопораненими майданівцями лікувався у Чехії. Переніс складне запалення мозку, сепсис. 130 днів перебував у комі. 28 червня 2014 року його серце зупинилось у військовому шпиталі міста Оломоуц в Чехії.

У Празі на прощання з Юрієм, окрім родини, прийшли представники посольства України в Чехії, близькі і друзі, а також інші українці, які там живуть і працюють. До України тіло Юрія було перевезено 4 липня 2014 року, а 6 липня на Майдані Незалежності в Києві люди прийшли віддати йому свою шану. Поховали Героя в Києві на міському кладовищі “Берківці”.

За громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народу, виявлені під час Революції гідності, Указом Президента України № 890/2014 від 21 листопада 2014 року Юрію Сидорчуку було присвоєно звання

Герой України з удостоєнням ордена “Золота Зірка” (посмертно).

4 липня 2015 року патріарх УПЦ КП Філарет нагородив Героя почесною медаллю “За жертвність і любов до України” (посмертно).

Оксана Сушук

Література:

Багряна А. «Без вагань і прикрас хтось вмирає за нас, а точніше – за наше прозоріння» / А. Багряна // Волинь-нова. – 2016. – 20 лют. – С. 1.

Борковський А. 5 років тому народилася «Небесна сотня»... : 20 лютого беркутівці розстріляли майданівців / А. Борковський // Волинь. – 2019. – 19 лют. – С. 5.

Козюпа М. «Мамо, не плач, я повернуся героєм...» / М. Козюпа // Волинь-нова. – 2014. – 27 листоп. – С. 3.

Манжула В. Вшанування загиблих героїв / В. Манжула // Вільн. шляхом. – 2015. – 23 трав. – С. 4.

Слюсар Н. П'ять років минуло, як розстріляли «Небесну Сотню». Убивць досі не покарано / Н. Слюсар // Вісник+К. – 2019. – 14 лют. – С. 1, 10.

Сидорчук Юрій Володимирович [Електронний ресурс] // Герої України : сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrgeroes.com.ua/SydorchukYuV.html>. – Назва з екрану.

5 ТРАВНЯ

**160 років від народження П. М. Янковського (1861–1932)
–українського борця, учасника та переможця міжнародних
борцівських турнірів**

Петро Михайлович Янковський народився 5 травня 1861 року на хуторі Юзефін біля села Городок Луцького повіту Волинської губернії. Його мати Оксана – шанована сільська співачка і ткаля. Батько Михайло – умілий тесля і хлібороб. Малий Петро ходив до церковно-парафіяльної школи. У парубоцькому віці був відмінним скрипалем та серед ровесників він вирізнявся непомірною силою.

На 23-му році він став воїном лейб-гвардії уланського полку в Варшаві. Закінчив полкову школу зі званням унтер-офіцера. Це місто стало початком борцівської кар'єри Петра

Янковського. Одного разу він пішов до варшавського цирку. Там велетень-борець припрошував когось із публіки помірятися силою. Янковський вийшов на поміст і вперші секунди поборов його. Після закінчення військової служби Петра Янковського запросили працювати в цьому закладі. Спочатку виступав як борець-любитель, а з набуттям досвіду – як професіонал. Бо ретельно вивчав методи богатирського поєдинку. Гастролюючи з цирком, побував у Кишиневі, інших містах. Адміністратор московського цирку Богданов переконав переїхати до Москви. Тут виступав разом з атлетом Владиславом Петляїнським. Навіть під одним іменем – як побратими. Показували чудодійні зразки класичної, поясної боротьби, підняття великої ваги зі штангами і гирами.

Після переїзду до Петербургу Петро Янковський навчався в атлетичній школі лікаря Владислава Краєвського. Набуті в цій школі вміння він вражаюче демонстрував на літній естраді саду «Ермітаж». Тут Янковський установив своєрідний рекорд: сидючи на підлозі, підняв на долоні правої руки вагову трипудову гиру. Цього ніхто інший не міг зробити. За це його нагородили великою срібною медаллю.

Літопис богатирських поєдинків Петра Янковського позначений багатьма блискучими перемогами. Його борцівська біографія охоплює майже 40 років. Стаючи популярним у спортивних колах, Янковський вирішує взяти собі псевдонім «Урсус», який завжди буде поряд із його іменем на афішах. Слово «ursus» в перекладі з латині означає «ведмідь», саме так на Янковського з дитинства говорили однолітки через його кремезний вигляд. Вага волинського спортсмена сягала близько 146 кг, а ріст 192 см.

Ім'я Петра Янковського зустрічається в численних публікаціях кінця XIX століття. Це він розвінчав на нижньоновгородському ярмарку німецького атлета Фосса, якого вважали досі непереможним. Умілим прийомом поклав на брезенті винятково спритного болгарського борця, тодішнього чемпіона світу Ніколу Петрова. Однією з найбільших перемог Петра Янковського в колі борців вважали поєдинок 1897 року в Феодосії. На ньому він вистояв проти чемпіона світу з боротьби Івана Піддубного. Арбітри зафіксували нічию. Потім спортсмени подружилися. Відтоді його почали називати «папашею», тобто хрещеним бать-

ком молодого Піддубного.

Насиченим на поєдинки був для борця початок ХХ століття. 1901 року в Севастополі знову вів боротьбу з Іваном Піддубним. Полтавчанину довго не вдавалося здолати волинянина. Та несподіваним прийомом таки вдалося покласти Янковського. У 1904 році наш земляк брав участь в Чемпіонаті з французької боротьби, який відбувся в Житомирі. У 1905 році в Петербурзі зібрався цвіт борцівської еліти всієї Європи. Тут Янковський з десяти борців здолав п'ятьох. Найбільш успішним був його виступ у 1908 році, де Янковський із шістнадцяти поєдинків виграв усі. Наступного, 1909 року він брав участь у семи найпрестижніших змаганнях у Москві, Нижньому Новгороді, Ярославлі та інших містах. І всюди був призером. Отримав перемогу і в 1911 році – вистояв проти шести найкращих борців у петербурзькому цирку «Модерн».

Останній виступ Петра Янковського відбувся у 1924 році. До 1927 року він організовував чемпіонати з боротьби в Нижньому Новгороді та Москві, де був головним суддею, арбітром. Очолював Московське відділення борців-атлетів, проте жив в убогості в тісній квартирі. Заробляв на прожиток, продаючи на ринку ваксу. Помер Петро Янковський від хвороби 20 березня 1932 року. Похований у Москві.

Алла Сахнюк

Література:

Гуртовий Г. Волинський велет Петро Янковський // Волинь моя : журн. міжнар. громад. об-ня «Волинське братерство». – Київ, 2003. – Вип. 3. – С. 326–328.

Гуртовий Г. Велет-борець з Луцької землі / Г. Гуртовий // Слава праці. – 2001. – 31 берез. ; 24 берез. ; 7 квіт. ; 14 квіт.

Гуртовий Г. Він перемагав Івана Піддубного / Г. Гуртовий // Віче. – 2001. – 22 берез.

Гуртовий Г. Волинський велет Петро Янковський / Г. Гуртовий // Уряд. кур'єр. – 2003. – 13 берез.

Гуртовий Г. Волинянин, якого не здолав велет Піддубний / Г. Гуртовий // Волинь-нова. – 2011. – 5 трав. – С. 6.

Гуртовий Г. На приз Янковського: сьогодні «Молодий лєнінець» розповідає про волинського багатиря / Г. Гуртовий // Мол. лєнінець. – 1982. – 1 січ.

Знаменитий силач народився на хуторі // Волинь. – 1999. – 13

серп.

Малімон Н. А. Італія?. Франція?. Волинь!: у Луцьку дедалі більшої популярності набуває «Файна гутірка», яка відкриває невідомі сторінки історії краю / Н. А. Малімон // День. – 2018. – 21–22 груд. – С. 18.

8 ТРАВНЯ

65 років від дня народження В. Ф. Давидюка (1956) – українського фольклориста, філолога

Віктор Феодосійович Давидюк народився 8 травня 1956 року у с. Тоболи Камінь-Каширського району Волинської області. Після закінчення 8 класів середньої школи навчався у Володимир-Волинському педагогічному училищі імені Агатангела Кримського. Вищу освіту здобував у Київському державному університеті імені Т. Г. Шевченка на філологічному факультеті. Після першого курсу навчання пройшов службу в армії, працював учителем у сільських школах Маневицького району, тренером зі спортивного орієнтування та туризму.

У 1983 році здобув кваліфікацію філолога, викладача української мови та літератури. В 1987 році в Інституті мистецтвознавства, етнографії і фольклору АН Білорусі захистив кандидатську дисертацію «Українська міфологічна легенда та її еволюція» і здобув науковий ступінь кандидата філологічних наук. Був направлений до Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки, де працював асистентом, викладачем, доцентом протягом 1986–1993 рр. Віктор Давидюк був одним із ініціаторів реорганізації інституту в університет. До 1996 року він працював на посаді першого проректора Волинського державного університету імені Лесі Українки та впродовж 1994–1999 років очолював створену ним на факультеті україністики кафедру етнології. У 1998 році захистив докторську дисертацію «Первісна міфологія українського фольклору: синхронічно-хронологічний аспект» зі спеціальності «Українознавство». З перших днів роботи в Луцькому педагогічному інституті викладає на кафедрі української літератури. Впродовж 2012–2016 років завідував кафедрою культурології і менеджменту соціокультурної діяльності Інституту суспільних наук Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Нині працює на посаді

професора кафедри української літератури та викладає навчальні курси «Український фольклор», «Порівняльна фольклористика».

Впродовж 1992–2005 рр. був директором Полісько-Волинського науково-дослідного народознавчого Центру, створеного як сектор Інституту народознавства Національної Академії Наук України (у 2005 р. реорганізований в Інститут культурної антропології). Основною проблематикою досліджень наукових співробітників стало висвітлення питань у галузі фольклористики, етномузикології, лексикології та ономастики, етногенезу, археології тощо.

Віктор Давидюк був організатором експедицій селами Волинської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької, Житомирської, Івано-Франківської, Закарпатської, Чернівецької областей України та Брестської області в Білорусії, Білостоцького воєводства в Польщі. Метою його експедиційної роботи було порівняльне вивчення народної культури народів, дослідження обрядів, народної орнаментики, фольклору. Очолювані ним експедиції дали можливість зібрати унікальні польові матеріали, які лягли в основу цікавих монографій, підручників, науково-популярних книг: «Поліська дома» (1991, 2003, 2012, 2019), «Українська міфологічна легенда» (1992), «Чи казка справді небиллиця» (1993), «Легенди Полісся» (1993), «Зоряна вода: Таємниці поліських знахарів» (1993), «Золота скриня: Народні легенди й перекази з Північної Волині й Західного Полісся» (1996), «Первісна міфологія українського фольклору» (1997), «Крокове колесо: Нариси з історичної семантики українського фольклору» (2002), «Князь Роман героєм поліської щедрівки» (2003), «Етнологічний нарис Волині» (2005), «Чоловічі та жіночі узорі в народному вбранні» (2005), «Генеалогія українського фольклору» (2006), «Вибрані лекції з українського фольклору» (2009, 2010, 2014, 2017, 2018) та ін.

У 1996 році започатковано періодичне фахове видання «Фольклористичні зошити», головним редактором якого є Віктор Давидюк. У 1997 році вийшов збірник наукових праць «Полісся: етнікос, традиції, культура». 2018 році у видавництві «Терен» вийшла друком праця «Зачароване Полісся» як результат багаторічної пошукової праці та вивчення джерел. У 2019 році монографія претендувала на Міжнародну премію ім. Івана Франка, якою щороку відзначають науковців у галузі соціально-

гуманітарних наук та україністики.

2019 побачила світ монографія «Круглий рік. Досліди з поля календарного фольклору Західного Полісся».

Із 2005 року Віктор Давидюк є директором Інституту культурної антропології, основний напрямок діяльності якого – дослідження людини в культурному середовищі. Дослідник цікавиться «білими плямами» українського фольклору, його походженням, культурною антропологією, етнологією та археологією. У його доробку понад 300 наукових публікацій, цікавих науково-популярних книг, ґрунтовних монографій.

Під науковим керівництвом В. Давидюка захищено близько 2-х десятків дисертацій, більше сотні оригінальних магістерських і дипломних робіт. Наукова школа Віктора Давидюка – одна з найвідоміших фольклористичних шкіл в Україні. Її представники працюють в університетах Києва, Львова, Ужгорода, Одеси та багатьох інших міст.

Авторитетний і шанований дослідник, професор Віктор Давидюк – член редколегій дев'яти фахових видань, в т. ч. є головним редактором «Фольклористичних зошитів», а також – членом спеціалізованих вчених рад у Київському (з 1999 р.) та Львівському (з 1999 по 2010 р.) національних університетах.

Віктор Давидюк – серйозний науковець, справжній фанат своєї справи, для якого традиційна народна культура – не лише захоплення, а й справа всього життя.

Аліна Андреєва

Література:

Давидюк В. Ф. Вибрані лекції з українського фольклору : (в авт. дискурсі) / В. Ф. Давидюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 436 с.

Давидюк В. Ф. Вибрані лекції з українського фольклору : (в авт. дискурсі) / В. Ф. Давидюк. – 2-е вид., випр. і доп. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 448 с.

Давидюк В. Вибрані лекції з українського фольклору (в авт. дискурсі) : навч. посіб. для студ. вузів / В. Давидюк. – 4-е вид., випр. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 448 с.

Давидюк В. Ф. Вибрані лекції з українського фольклору : (в авт. дискурсі) : навч. посіб. для студ. вузів / В. Ф. Давидюк. – 5-е вид., випр. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 448 с

Давидюк В. Ф. Генеалогія українського фольклору /

В. Ф. Давидюк. – Рівне : Волин. обереги, 2005. – 108 с.

Давидюк В. Ф. Етнологічний нарис Волині : за матеріалами експедиції Полісько-Волинського народознавчого центру «Волиняна – 2003» / В. Ф. Давидюк. – Луцьк : Ін-т культ. антропології, 2005. – 70 с.

Давидюк В. Ф. Концепції і рецепції / В. Ф. Давидюк. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 288 с.

Давидюк В. Ф. Кроковеє колесо: нариси з історії семантики українського фольклору / В. Ф. Давидюк. – Київ : Наук. думка, 2002. – 187 с.

Давидюк В. Круглий рік : досліди з поля календарного фольклору Західного Полісся : монографія / В. Давидюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – 243 с.

Давидюк В. Купало на Заході Волині : наук. дослід. / В. Давидюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 75 с.

Давидюк В. Нерозгадані таємниці волинян : публ. лекція / В. Давидюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 30 с.

Давидюк В. Ф. Первісна міфологія українського фольклору / В. Ф. Давидюк. – 2-е вид., доп. й перероб. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 310 с.

Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору : монографія / В. Давидюк. – 3-є вид., доп. й перероб. – Луцьк : Волин. книга, 2007. – 324 с.

Давидюк В. Ф. Походження українського фольклору : конспект лекцій / В. Ф. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 2006. – 120 с.

Давидюк В. Ф. Українська міфологічна легенда / В. Ф. Давидюк. – Львів : Світ, 1992. – 176 с.

Давидюк В. Чи казка справді небилиця / В. Давидюк. – Луцьк : Ін-т культ. антропології, 2005. – 190 с.

Давидюк В. Ф. Чоловічі та жіночі узорі в народному вбранні / В. Ф. Давидюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 44 с.

Давидюк В. Археологічні знакові архетипи в регіональних традиціях орнаментування українських народних строїв / В. Давидюк // Нове життя старих традицій : традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті : матеріали міжнар. наук. конф. в рамках V Міжнар. фест. укр. фольк. «Берегиня» / ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2007. – С. 337–364.

Давидюк В. Весілля у Гуті-Камінській / В. Давидюк // Фольклористичні зошити / НАН України, Полісько-Волинський

народознавчий центр ; ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2005. – Вип. 8. – С. 175–186.

Давидюк В. Весняна щедрівка про князя Романа / В. Давидюк // Концепції і рецепції / В. Давидюк. – Луцьк, 2007. – С. 64–76.

Давидюк В. Волинське весілля / В. Давидюк // Фольклористичні зошити / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр ; ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2005. – Вип. 8. – С. 3–20.

Давидюк В. Годомицьке весілля / В. Давидюк // Фольклористичні зошити / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр ; ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2005. – Вип. 8. – С. 149–158.

Давидюк В. Дві халепи з «похудами» / В. Давидюк // «З роду нашого красного ...»: перша професорка Волині : зб. наук. пр. на пошану професора Л. К. Оляндера. – Луцьк, 2014. – С. 564–573.

Давидюк В. Курс на далеку зорю : Вікторові Лазаруку – 75 / В. Давидюк // Світазь : альм. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2008. – Вип. 14. – С. 101 – 107.

Давидюк В. Народознавча революція Василя Скуратівського / В. Давидюк // Нове життя старих традицій : традиційна українська культура в сучасному мистецтві і побуті : матеріали міжнар. наук. конф. в рамках V Міжнар. фест. укр. фольк. «Берегиня» / ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2007. – С. 3–7.

Давидюк В. Ніні Горик – 50 : «Слово – то єдиний, човник, що винесе мене до берегів» / В. Давидюк // Світазь : альм. Волин. обл. орг. Нац. Спілки письмен. України. – Луцьк, 2007. – Вип. 13. – С. 106–109.

Давидюк В. Нотатки на берегах «Пісень з-над берегів...» / В. Давидюк // Фольклористичні зошити / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр ; ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2005. – Вип. 8. – С. 205–215.

Давидюк В. Позатекстова міфологія «Лісової пісні» / В. Давидюк // Концепції і рецепції / В. Давидюк. – Луцьк, 2007. – С. 215–224.

Давидюк В. Походження та семантика деяких купальських обрядів / В. Давидюк // Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр ; ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2008. – Вип. 11. – С. 3–29.

Давидюк В. Стара топоніміка Волинського Полісся / В. Давидюк // Концепції і рецепції / В. Давидюк. – Луцьк, 2007. – С. 185–201.

Давидюк В. Старовиживське весілля / В. Давидюк // Фольклористичні зошити / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр ; ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2005. – Вип. 8. – С. 187–204.

Давидюк В. Уховецьке весілля / В. Давидюк // Фольклористичні зошити / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр ; ред. В. Давидюк. – Луцьк, 2005. – Вип. 8. – С. 159–174.

Волинські щедрівки / Ін-т культ. антропології ; упоряд. і коментарі В. Ф. Давидюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 152 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. I / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 1996. – 92 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 3 / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 2000. – 127 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 4 / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 2001. – 135 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 5 / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 2002. – 114 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 6 / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 2003. – 176 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 7 / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 346 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 8 / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 2005. – 219 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 10 / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 2007. – 223 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 11 / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Твердиня, 2008. – 198 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 12 / НАН Украї-

ни, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 2009. – 238 с.

Фольклористичні зошити : зб. наук. пр. Вип. 13 / НАН України, Полісько-Волинський народознавчий центр; ред. В. Давидюк. – Луцьк : Вежа, 2010. – 171 с.

Віктор Феодосійович Давидюк // Волинський національний університет імені Лесі Українки : професори. – Луцьк, 2010. – С. 20.

Денисюк В. Віктор Давидюк / В. Денисюк // Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини : іст-краєзн. нарис. – Луцьк, 2001. – С. 313–314.

Ворон В. Професор Віктор Давидюк : «Археологія за великим рахунком, – це німе кіно, яке добре озвучується фольклором» / В. Ворон // Віче-інформ. – 2012. – 1–7 листоп. – С. 8–9.

Шеметюк І. Віктор Давидюк: «Я хотів повернути світові Полісся, яким можна пишатися» / І. Шеметюк // Полісся. – 2019. – 30 трав. – С. 8.

Завітій Б. Д. Давидюк Віктор Феодосійович / Б. Д. Завітій // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2001. – Т. 7 : Г–Ді. – 2007. – С. 128.

Мірошніченко-Гусак Л. 8 травня 60 років від дня народження В. Ф. Давидюка (1956) – українського фольклориста, філолога / Л. Мірошніченко-Гусак // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 127–134.

Давидюк Віктор Феодосійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D>. – Назва з екрану.

13 ТРАВНЯ

**80 років від дня народження А. В. Філатенко (1941–2018) –
заслуженої журналістки України**

Народилась Анастасія Володимирівна Філатенко 13 травня

1941 року в селі Річиця Чорнобильського району Київської області в селянській родині. З раннього дитинства пізнала воєнні і післявоєнні злигодні, голос рідної природи, барви української мови. Школяркою мріяла поступити в столичний університет імені Т. Г. Шевченка на факультет журналістики, проте цій мрії судилося здійснитись лише з третьої спроби, надто великим був конкурс вступників.

Згодом Анастасія Філатенко скаже: «У дитинства мого – чорнобильські джерела», адже після аварії на Чорнобильській АЕС і її село опинилося в зоні відчуження.

Університетські уроки, хоч і були різними – уроками добра і підлості, щасливими і печальними, – згодилися в житті, не давали зігнутися перед труднощами, ні в чому і ніколи не лицемірити, не називати біле – чорним, хоча й від цього могла залежати кар'єра журналістки.

Яскравим спогадом ранньої творчості було те, коли молода Анастасія Філатенко прочитала в журналі «Сучасність» листи поетеси, жінки Ірини Жиленко до свого чоловіка, письменника Володимира Дрозда. Журналістку вразило ставлення тодішньої влади до української інтелігенції, зокрема, Василя Симоненка, Ліни Костенко, Івана Драча, Леся Танюка, Алли Горської, В'ячеслава Чорновола.

З вересня 1967 року Анастасія Філатенко прийшла працювати в редакцію газети – «Радянська Волинь» (згодом «Волинь») в місті Луцьку.

Анастасія Філатенко зізнавалась: «Мені не соромно за прожиті в журналістиці літа, і я їх ніколи б і ні за що не проміняла. Не надбала, як і мої колеги, ні розкішних автів (власне не мала ніякого), ні палаців, ні статків. Нас учили в редакції – не залазьте в моральні борги, і ми цьому слідували».

Під час своєї багаторічної, наповненої енергією й ентузіазмом журналістської праці Анастасія Філатенко зустрілася і взяла інтерв'ю у багатьох видатних діячів культури й освіти, зокрема, Дмитра Гнатюка, Анатолія Паламаренка, Богдана Ступки, Лариси Хоролець, Ади Роговцевої, Лариси Кадирової, Ліни Костенко, Олеса Гончара, Дмитра Павличка, Івана Драча.

Статті, портрети, інтерв'ю, огляди, рецензії, написані Анастасією Філатенко окреслюють картину національно-духовного життя краю. Вимальовують неповторний світ

режисерів і артистів театру, письменників, художників, педагогів, їхні пошуки і знахідки.

Не раз дякувала благословенній долі за можливість доторкнутися до творчості великої Лесі Українки, багато років висвітлювала усі літературні події, які відбувалися в Літературно-меморіальному музеї-садибі Лесі Українки в селі Колодяжному. Бувала і в урочищі Нечимне, також, оповіла широкій аудиторії про «золотий голос України» з села Білин Тетяну Відник, удостоєну звання лауреатки радіоконкурсу України «Золоті ключі». Як професійний журналіст Анастасія Філатенко завжди готувалася до таких зустрічей, не ставила безбарвних запитань, завжди шукала і знаходила те, чим можна було здивувати.

Анастасія Філатенко багато років пропрацювала завідувачкою відділу культури й освіти в редакції газети «Волинь» («Радянська Волинь»). Завжди раділа успіхам митців, принципово і послідовно висвітлювала проблеми і здобутки творчих колективів.

Колектив газети «Радянська Волинь» рекомендував А. В. Філатенко присвоїти звання заслуженої журналістки України. Указ було опубліковано в газеті у листопаді 1989 року. Анастасія Філатенко стала першою на Волині жінкою-журналісткою, удостоєною високого звання.

«Життя, віддане журналістиці» – вечір-спомин, організований у Волинській обласній універсальній науковій бібліотеці імені Олени Пчілки разом з журналістами газети «Волинь», віддав належну шану пам'яті Анастасії Володимирівни Філатенко, яка відійшла у вічність 20 липня 2018 року. Нині до друку готується книга спогадів (упорядник – Антон Петрович Антонюк).

Меморіальна колекція документів, речей, одягу, описана і опрацьована працівниками Волинського краєзнавчого музею, зберігається у музейних фондах. Колекцію передали родичі Анастасії Філатенко до Волинського краєзнавчого музею у 2020 році.

Олена Дубень

Література:

- Філатенко А. Лобненський меморіальний комплекс / А. Філатенко. – Львів : Каменяр, 1978. – 28 с.
- Філатенко А. Пам'ятники бойової слави на Волині / А. Філатенко. – Львів : Каменяр, 1976. – 80 с.
- Філатенко А. В. Гіркий урок учням від освітянських

чиновників ; Золотий голос Тетяни Відник ; Ольга Богомолець: «Вірші Ліни Костенко – то моя біблія ; Не будинок, а диво-палац / А. В. Філатенко // Доброго дня вам, люди! : док. зб. – Луцьк, 2009. – С. 124–135.

Філатенко А. Життя, як пісня ; Накувала зозуля щасливі літа / А. Філатенко // Антонюк А. П. Життя – як пісня / А. П. Антонюк. – Луцьк, 2019. – С. 16–23 ; 24–30.

Філатенко А. Накувала зозуля щасливі літа : [інтерв'ю з Віктором Чебліном] / А. Філатенко // Антонюк А. П. Життя – як пісня / А. П. Антонюк. – Луцьк, 2019. – С. 24–30.

Філатенко А. Незабутнє і дороге – в газеті і моїй душі / А. Філатенко // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 30–34.

Філатенко А. В Нечимному у Лесі / А. Філатенко // Стежками «Лісової пісні» : до 100-річчя драми-феєрії Лесі Українки / уклад.: В. С. Гей, Н. П. Горик, Н. П. Гуменюк. – Луцьк, 2011. – С. 12–13.

Філатенко А. Патріарх волинської культури ; Прожите і пережите / А. Філатенко // Патріарх волинської культури : з нагоди 90-річчя від дня народження заслуженого працівника культури України Миколи Олександровича Царенка / упоряд. А. Антонюк. – Луцьк, 2011. – С. 55–57 ; 57–61.

Філатенко А. В. Селу не бари потрібні, а клуби ; Чужих дітей не буває ; Музей Гуртового – його радість і біль ; Предмет розкоші чи перша необхідність? / А. В. Філатенко // Шлях до читача ніколи не кінчається : док. зб. – Луцьк, 2004. – С. 114–125.

Філатенко А. «Дякую журналістиці за людей, яких хотілося наслідувати, а не лише писати про них» : народний міністр освіти і культури Волині, серце якої зупинилося минулою п'ятницею у віці 77 років, про правила та закони в професії і її житті / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2018. – 24 лип. – С. 1, 10.

Філатенко А. Петро Савош: «Треба ділом доводити свій патріотизм» / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2014. – 19 лип. – С. 12.

Філатенко А. 50 років на сцені / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2015. – 18 черв. – С. 18.

Філатенко А. Чи не пора переходити від закликів до діла? / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2012. – 8 груд. – С. 5.

Філатенко А. «Щоб незнайома людина відкрила тобі душу, треба самому бути цікавим» / А. Філатенко // Волинь-нова. –

2016. – 12 трав. – С. 8.

Волинь. Новітня історія України / В. Болгов, І. Болгов. – Київ : Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. наук. т-во геральдики і вексикології, 2006. – 320 с.

Про А. В. Філатенко – с. 280.

Павлюк І. Українська преса Волинської області 1939–1941, 1944–2000 рр. : монографія / І. Павлюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 508 с.

Про А. В. Філатенко – див. Іменний покажчик.

Денисюк В. Філатенко Анастасія Володимирівна / В. Денисюк // Денисюк В. Журналістика Волині: факти й імена / В. Денисюк. – Луцьк, 2005. – С. 74.

Скорик М. Т. Філатенко Настя Володимирівна / М. Т. Скорик // Скорик М. Т. На пожарищі власного серця. Студентський бунт – рік 1965 / М. Т. Скорик. – Київ, 2019. – С. 182–187.

Зубенко Т. Анастасія Філатенко : «Тепер зрозуміла, як «мучила» людей» / Т. Зубенко // Слово Волині. – 2013. – 6 черв. – С. 12.

Зубчук К. «Анастасія Філатенко – це не тільки народний міністр освіти і культури Волині, це – ціла планета» / К. Зубчук // Волинь. – 2019. – 25 лип. – С. 12.

Клімчук Л. Сама вибрала тернисту дорогу сівача добра / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2011. – 12 трав. – С. 7.

Люпа В. Цензора провчила і секретаря райкому партії поставила на місце / В. Люпа // Волинь. – 2019. – 24 жовт. – С. 14.

Українська журналістика в іменах: матеріали до енцикл. слов. / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 2001. – Вип. 8. – 416 с.

Про А. В. Філатенко – див. Іменний покажчик.

Яремчук К. 13 травня 75 років від дня народження А. В. Філатенко (1941) – заслуженої журналістки України / К. Яремчук // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 138–139.

Журналістка з Волині «віддала» газеті понад 40 років життя [Електронний ресурс] // Волинь Post : сайт. – Режим доступу: <http://www.volynpost.com/news/tag/filatenko>. – Назва з екрану.

21 ТРАВНЯ

100 років від дня народження М. Г. Киричука (1921–2010) – українського педагога та краєзнавця

Відомий український педагог та краєзнавець Михайло Григорович Киричук народився 21 травня 1921 року в селі Млинище Володимирського повіту (нині Поромівська ОТГ) у багатодітній селянській сім'ї. Освіту здобував у польській школі; на курсах підготовки вчителів української мови при Луцькому учительському інституті у 1940–1941 роках; у Луцькій учительській семінарії до її закриття в 1942 році; Луцькому учительському інституті в 1946–1948 роках; Львівському педагогічному інституті, історико-філологічний факультет якого закінчив у 1954 році.

3 травня 1944 по травень 1945 року брав участь у військових діях Другої світової війни, після закінчення якої до листопада 1945 року служив у військовій комендатурі № 569 міста Раніс (Німеччина).

З поверненням на Волинь розпочалась і майже пів століття тривала педагогічна діяльність Михайла Григоровича: викладав українську мову та літературу в Одерадівській семирічній школі Луцького району, працював інспектором Волинського обласного управління освіти, директором Волинського інституту вдосконалення кваліфікації вчителів, директором Несвіцької семирічної, Сенкевичівської середньої шкіл та Сенкевичівської школи-інтернату, середніх шкіл № 5 та № 2 м. Луцька, заступником директора Луцької школи № 10.

Роки роботи в обласному відділі народної освіти, власний педагогічний досвід заклали підвалини особливого стилю управління Волинським інститутом вдосконалення кваліфікації вчителів, який продемонстрував Михайло Григорович, очоливши навчальний заклад та спрямовуючи його діяльність в 1962–1967 роках.

Очоливши інститут, директор окреслив такі основні напрями,

над реалізацією яких працював колектив у 1962/1963 навчальному році: «1. Удосконалення форм і методів навчально-виховної роботи як основи піднесення якості знань і практичних умінь та навичок учнів; 2. Вивчення, поширення і впровадження кращого педагогічного досвіду – важлива мета методичної роботи в школі, районі, області; 3. Піднесення рівня морального, естетичного і трудового виховання в школах та інших дитячих установах; 4. Методична допомога учителям і керівникам шкіл працюючої молоді».

Протягом наступних років завдання діяльності інституту постійно поповнювались і розширювались, набували нового змісту. У 1964/1965 навчальному році інститут вирішував питання покращення навчально-виховної роботи початкових шкіл; забезпечення єдності навчання і комуністичного виховання учнів; піднесення ефективності уроків і поліпшення на цій основі якості знань учнів; поліпшення роботи опорних шкіл та шкіл передового педагогічного досвіду. У наступному році особливої уваги надавалось методичному супроводу піднесення якості знань учнів у процесі вивчення основ наук; підвищенню ролі й відповідальності директорів шкіл у справі навчання і виховання учнів; створенню та обладнанню навчальних кабінетів у школах. У 1966/1967 навчальному році «приймались необхідні заходи щодо створення умов для запровадження загальної середньої освіти; підготовки вчителів до роботи за новими програмами».

Одним із головних завдань, над вирішенням якого працював директор М. Г. Киричук протягом п'яти років, стало забезпечення інституту висококваліфікованими кадрами. До 1962 року в інституті постійно були вакансії, які не заміщувались роками. Але вже у звіті за 1963/1964 навчальний рік констатувалось, що «інститут в основному укомплектований відповідними педагогічними кадрами за фахом, з вищою освітою та стажем роботи, за винятком завідувачів кабінетів навчального кіно Бабія І. Ю. та дитбудинків і інтернатних установ Друзіної В. А., які мають незакінчену вищу освіту, але педстаж у них понад 25 років».

Працівники інституту вивчали досвід роботи колег Львівського інституту удосконалення кваліфікації вчителів щодо роботи кушових фільмотек, Запорізького інституту з питання керівництва опорними школами (1962/1963 н. р.);

Сумського інституту щодо створення в школах кабінетів технічних засобів навчання, Чернігівського – з подолання неуспішності та другорічництва у початкових класах (1963/1964 н. р.) та Вінницького – з організації роботи опорних шкіл (1964 р.). У Вінницю виїздили не лише працівники інституту, а й всі заступники директорів опорних шкіл області.

Напружена робота Михайла Григоровича з підвищення фахового рівня кадрів інституту дала позитивні наслідки в організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників області.

За роки роботи М. Г. Киричука значно збільшилась кількість вчителів, які підвищували кваліфікацію на курсах в інституті. У 1966/1967 році вона становила 2521 чоловік, з них місячними курсами було охоплено 324 педагоги, на двотижневих курсах навчались 1173 слухачі, на тижневих – 585 директорів та їх заступників, на постійно діючих – 231 чол., очно-заочних – 208. На семінарах, які у переважній більшості тривали 3–5 днів, розглядались актуальні питання різних галузей наук, педагогіки та психології, методики викладання. У семінарах взяли активну участь «5141 працівник народної освіти, в тому числі на обласних семінарах 2550, на районних 2134, на постійно діючих 457».

Поряд з основним напрямом діяльності Михайла Григоровича – розвитком освіти у рідному краї – надзвичайно важливим для нього була організація краєзнавчого пошуку та його особисті дослідження «колеритної минувшини» і створення «систематизованого посібника українською мовою». Такий посібник під назвою «Волинь – земля українська» вийшов 1995 року. Він отримав схвальні рецензії науковців та позитивні відгуки широкого кола читачів. За оцінкою Г. Юхимчука, ця книга стала «найновішим виданням з історії Волині, по суті першим правдивим поширеним літописом минулого нашого краю, написаним українською мовою, виданим в Україні, на Волині». За це дослідження М. Г. Киричука було відзначено у 1995 році обласною літературно-мистецькою премією імені Агатангела Кримського. Перевидання книги, доопрацьованої та значно доповненої здійснювалось у 1998, 2000 та 2005 роках. Внесок Г. М. Киричука у розвиток волинезнавства високо оцінений науковим загалом. У 1998 році його обрано Вченою радою Волинського державного університету імені Лесі Українки Почесним професором

в галузі історії.

За ратні та трудові заслуги М. Г. Киричук нагороджений орденом «Отечественной войны», двома медалями «За отвагу», медалями «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина», «За победу над Германией», багатьма ювілейними медалями, зокрема, «Захиснику Вітчизни» (2000), значком «Відмінник народної освіти».

Актуальними і сьогодні є настанови М. Г. Киричука педагогам: «Процес навчання сьогодні не може зводитись до старої формули: учитель пояснює – учень запам'ятовує. Основне місце на уроці повинні зайняти такі чинники, як розумова діяльність і активність школярів, тобто вони повинні самі вміти спостерігати, порівнювати, аналізувати. На думку передових вчителів, ніщо так не притуплює інтересу до вивчення предмета, як шаблон у побудові уроку. Відсутність постійної форми, творчий характер діяльності вчителя і учнів – основні дидактичні і методичні особливості ефективного уроку».

Петро Олешко

Література:

Киричук М. Волинь – земля українська : навч. посіб. / М. Киричук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 530 с.

Киричук М. Волинь – земля українська : навч. посіб. / М. Киричук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2000. – 508 с.

Киричук М. Волинь – земля українська : іст. посіб. / М. Киричук. – Луцьк : Надстир'я, 1995. – 392 с.

Киричук М. В експозиції – дитяча творчість / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1967. – 4 лип. – С. 3.

Киричук М. Розвиток самостійності учнів у навчанні / М. Киричук, І Макаровська // Рад. Волинь. – 1967. – 21 трав. – С. 3.

Киричук М. Чи завжди ефективний урок? / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1966. – 14 груд. – С. 3.

Киричук М. І вчитель повинен навчатись / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1966. – 20 серп. – С. 2.

Киричук М. Велика педагогічна рада / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1966. – 5 січ. – С. 3.

Киричук М. Шукати і знаходити / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1965. – 31 берез. – С. 3.

Киричук М. У життя виходить юнь / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1964. – 14 черв. – С. 3.

Киричук М. Пошуки і дерзання – кредо педагога / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1964. – 16 трав. – С. 3.

Киричук М. Піклуватися про освіту сільської та робітничої молоді / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1954. – 17 берез. – С. 3.

Киричук М. Більше уваги освіті дорослих / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1952. – 16 листоп. – С. 2.

Киричук М. Щоденно дбати про навчання сільської молоді / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1951. – 14 листоп. – С. 3.

Киричук М. Вся сільська молодь повинна вчитись / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1951. – 16 трав. – С. 3.

Киричук М. Більше уваги освіті дорослих / М. Киричук // Рад. Волинь. – 1951. – 8 трав. – С. 3.

Бондаренко Г. В. Історичне краєзнавство Волині : монографія. Кн. І. / Г. В. Бондаренко. – Луцьк : Вежа, 2003. – 238 с.

Про М. Г. Киричука – с. 193, 225, 226, 234, 240.

Бондаренко Г. В. Історичне краєзнавство Волині : монографія. Кн. II. / Г. В. Бондаренко. – Луцьк : Вежа, 2003. – 214 с.

Про М. Г. Киричука – с. 61.

Кот Н. М. Від сорокових до восьмидесятих / Н. М. Кот // Становлення та розвиток системи післядипломної педагогічної освіти у Волинській області : кол. моногр. / за ред.: П. С. Олешка, Н. М. Ткачук, Г. Д. Романчук. – Луцьк, 2020. – С. 7–35.

Про М. Г. Киричука – с. 18

Олешко П. Михайло Григорович Киричук, директор Волинського інституту вдосконалення кваліфікації вчителів у 1962–1967 роках / П. Олешко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в українській та європейській історії : матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 27-й річниці Укр. революції та 500-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. – Ковель, 2018. – Вип. 65. – С. 546–550.

Вербич В. Михайло Киричук: наша історія – наш оберіг / В. Вербич // Луцьк. замок. – 2001. – 24 трав.

Клімчук Л. Лише в одному бою Михайло Киричук втратив 36 своїх побратимів / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2004. – 6 трав.

Кот Н. Сторінки історії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (1960-ті – початок 70-х років) / Н. Кот // Пед. пошук. – 2015. – № 2. – С.17–22.

Олешко П. С. Очільник інституту в 1962–1967 рр. М. Г. Киричук / П. Олешко // Пед. пошук. – 2020. – № 1. – С. 6–9.

Дудар Т. 21 травня 85 років від дня народження М. Г. Киричука (1921) – волинського краєзнавця та педагога / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік / Упр. культури і туризму Волинської ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2005. – С. 76–79.

2 ЧЕРВНЯ

100 років від дня народження Яна Липинського (1921–2017) –хранителя родинного архіву

Серед фундаторів Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського найпомітнішою є постать племінника політика -- Яна Липинського. Саме завдяки йому збережено і передано до Волинського краєзнавчого музею родинний архів, матеріали якого стали основою музейної експозиції в Затурцях. Велика кількість документів, фотографій, предметів побуту, укладене ним родове дерево відтворюють окремі сторінки життя польської шляхетської родини в українському селі Затурці. Ян Липинський першим відгукнувся на пропозицію волинських краєзнавців до співпраці у справі гідного пошанування в Україні і світі його видатного дядька. Прибувши до Затурець 1991 року вперше через пів століття після вимушеного виїзду з рідного краю, Ян Липинський підтримав ідею створення меморіального музею в колишньому родинному домі. З того часу разом з дружиною Марією та братами самовіддано трудився над поповненням музейних фондів. Ян Станіславович був учасником кількох міжнародних конференцій (у т. ч. першої 1992 року), присвячених В'ячеславу Липинському. Завдяки родині Яна Липинського волинські краєзнавці відкрили для себе ім'я останнього власника маєтку в Затурцях Станіслава Казимировича Липинського як талановитого агронома-селекціонера, доктора філософії, турботливого батька великої сім'ї, члени якої стали в Польщі гідними нащадками видатного затурчанина.

Народився Ян Липинський 2 червня 1921 року в дворянській родині Станіслава Липинського і Марії з Липських, які були

останніми власниками родинного гнізда за його столітню історію. Високоосвічені і працелюбні батьки стали добрим життєвим прикладом своїм дітям. Із п'яти дітей двоє (син Ян і донька Ядвіга), як і батько, обрали фах агронома і стали відомими в Польщі науковцями в галузі агрономії.

Ще в підлітковому віці в Україні Ян разом з братом Збігневом та сестрою Ядвігою закінчив Володимир-Волинську гімназію, де нарівні з іншими предметами вивчалась українська мова, про досконале володіння якою свідчать написані ним листи у 1990-х роках до авторки цього матеріалу. Краківський Ягеллонський університет став наступним щаблем юнака в освіті, після закінчення якого Ян Станіславович захистив дисертацію на звання доктора агрономічних наук. Його ім'я поряд з іменами батька та сестри, яка стала «доктором габілітованим», занесені до числа найвидатніших агрономів Польщі ХХ століття. Добре знання кількох іноземних мов, у тому числі французької і російської, сприяли участі науковця Яна Липинського у численних міжнародних конференціях та симпозіумах. Дружина Марія, син Анджей, невістка Марія та онука Марта – теж стали агрономами-науковцями, імена яких відомі у цій царині сільськогосподарських наук на теренах Польщі.

Ян Липинський щиро вітав здобуття Україною незалежності, схвально відгукувався про демократичні перетворення в нашому суспільстві, висловлював віру у велике майбутнє нашої держави та добросусідські стосунки країн по обидва береги Західного Бугу.

Навесні 2012 року Ян Липинський з дружиною і дітьми востаннє побував у рідних Затурцях, але продовжував листуватися з місцевими музейниками. Серце Яна Липинського перестало битись 15 жовтня 2017 року. Цей чоловік залишився в пам'яті тих, хто його знав і з ним спілкувався, мудрим, толерантним, доброзичливим другом України, його першої Батьківщини.

16 січня 2020 року затурцівські музейники привітали дружину Яна пані Марію з поважним столітнім ювілеєм і продовжують спілкуватися з сином Анджеем.

В одному з листів пан Ян написав: «Хай збудеться ваша мрія – відкриття музею, а Липинським – велика приємність, що щось залишиться після нас і прислужиться українській культурі».

Наталя Гатальська

Література:

Ліпінський Ян. Нащадки славної родини / Ян Ліпінський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Локачинський район і Затурці в історії України та Волині : матеріали XLVI Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України та 510-ій річниці першої писемної згадки про Затурці – малу батьківщину В'ячеслава Липинського, с. Затурці, 14 черв. 2013 р. – Луцьк, 2013. – Вип. 46. – С. 83–84.

Кушнір В. Таємниця поховання в парку колишньої садиби Липинських у Затурцях / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти : матеріали 66-67 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 30-річчю від часу створення Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, 6–7 грудня 2019 р. – Луцьк, 2019. – Вип. 66/67. – С. 204–208.

Гатальська Н. Зневажена пам'ять про Липинського / Н. Гатальська // Волинь-нова. – 2007. – 5 квіт. – С. 3.

Кушнір В. Ян Липинський: «Тішимося, що залишиться слід після нас» / В. Кушнір // Волин. газ. + Кур'єр 7 муз. – 2006. – 28 груд. – С. 3.

Осташко Т. Польське коріння в українській землі : пам'яті Яна Липинського / Т. Осташко // День. – 2017. – 24–25 листоп. – С. 18–19.

Романюк І. Нащадки Липинських побували у Затурцях / І. Романюк // Волинь-нова. – 2012. – 14 квіт. – С. 11.

Романюк І. Ян Ліпінський: «Тішимося, що наш дім прислужиться вашій культурі» / І. Романюк // Слово Волині. – 2013. – 11 квіт.

Липинські [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0>. – Назва з екрану.

4 ЧЕРВНЯ

75 років від дня народження Є. М. Возняка (1946) –
заслуженого працівника освіти України

Євгеній Михайлович Возняк з 1985 року очолює Княгининівський ліцей Волинської обласної ради. Школа визнана «Флагманом освіти і науки» за вагомий внесок у розвиток іміджу освіти і науки України (2009 р.). У 2014 році освітній заклад, якому цього року виповнилося 60 років, пройшов з відзнакою державну атестаційну експертизу, результати якої засвідчили високий рівень освітньої діяльності колективу школи.

Євгеній Михайлович народився у селі Роговичі Локачинського району в сім'ї колгоспників. Навчався у Звірівській початковій, Дєрнівській середній школах та Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки на фізико-математичному факультеті, який закінчив у 1966 році.

Роботі в Княгининівському ліцеї передував майже двадцятирічний шлях становлення педагога та управлінця у різних освітніх закладах області: вчитель фізики у Суській середній школі Ківерцівського району, заступник директора з навчально-виховної роботи Тростянецької середньої школи та директор Дєрнівської середньої школи цього ж району. Колега Євгенія Михайловича по роботі у Тростянецькій середній школі О. Г. Ольхович у своїх спогадах відзначила: «Пощастило працювати з Є. М. Возняком, під чиїм мудрим керівництвом робила перші педагогічні кроки». Пощастило не лише Ользі Георгіївні, відомому на Волині педагогу, нині вчительці української мови та літератури Комунального закладу «Луцький навчально-виховний комплекс «загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 22 – ліцей Луцької міської ради», пощастило педагогічним колективам, якими керував і керує Євгеній Михайлович, та педагогам, яких він вчив, яким передавав свій досвід, таланту яких допомагав розкриватися.

Директор постійно знаходиться в інноваційному пошуку: в 1991 році в закладі освіти відкрито спеціалізовані класи з поглибленим вивченням іноземних мов (англійської, німецької) у 9–11 класах; з 2001 року розпочато вивчення польської мови у 10–11 класах; у 2004 році школу-інтернат реорганізовано у Маяківський навчально-виховний комплекс загальноосвітня

школа-інтернат I–III ступенів «Центр освіти та соціально-педагогічної підтримки». Із зміною назви селища змінилась і назва школи на Княгининівська та вона стала спеціалізованою школою-інтернатом I–III ступенів «Центр освіти та соціально-педагогічної підтримки»; у 2018 році відбулась чергова реорганізація та розширення напрямів діяльності. Школа стала Княгининівським ліцеєм Волинської обласної ради.

Високий науковий рівень підготовки школярів забезпечується співпрацею з Київським національним лінгвістичним університетом, Волинським національним університетом імені Лесі Українки, Луцьким інститутом розвитку людини Університету «Україна», Тернопільським національним економічним університетом, яка здійснюється на основі підписаних з цими закладами вищої освіти договорів.

Директор постійно працює над створенням комфортних умов для роботи педагогів, навчання і проживання ліцеїстів: добудовано навчальні приміщення, проведено сучасний ремонт, оснащення навчальних кабінетів і 4-х комп'ютерних класів, реконструйовано спальний корпус, їдальню, шкільні майстерні, побудовано сучасний спортивний майданчик, відкрито зал загальнофізичної підготовки тощо. Педагоги у підготовці до занять активно використовують шкільний методичний кабінет.

Сучасне освітнє середовище ліцею забезпечує високий рівень підготовки ліцеїстів. Практично всі випускники ліцею стають студентами престижних закладів вищої освіти в Україні та за її межами. Випускники ліцею готові відповідати на виклики сьогодення. З отриманням вищої освіти вони успішно працюють у різних сферах економіки, освіти, культури України тощо. Кращими поповнились заклади загальної середньої освіти області, у тому числі й педагогічний колектив ліцею. Для багатьох з них ефективним став науковий пошук та викладання у закладах вищої освіти.

Святкуючи 45-річчя, в ліцеї вперше провели конкурс «Шкільний Олімп», який з 2001 року відбувається щорічно. У різних номінаціях визначаються найталановитіші діти, які демонструють розмаїття напрямів творчості. Це такі конкурси для 1–8 класів: «Найкращий у навчанні», «Кращий знавець рідного слова», «Юний аматор сцени», «Золотий голос школи», «Кращий спортсмен», Олімпійська надія школи», «Найактивніший

гуртківець», «Найактивніший член «Групи милосердя»; для 9–11 класів: «Учень, який має найвищий рівень знань», «Кращий знавець рідного слова», «Шкільний лідер», «Кращий читець поезії», «Кращий знавець англійської мови», «Кращий знавець німецької мови», «Юний інформатик», «Золотий голос школи», «Кращий організатор довілля», «Кращий спортсмен лицею». Лицеїсти стають щорічними призерами та переможцями районних, обласних, Всеукраїнських учнівських олімпіад з різних предметів, різноманітних турнірів та конкурсів. Імена найкращих зберігає історія школи.

Щоденна робота Є. М. Возняка як керівника освітнього закладу спрямована на формування позитивного психологічного клімату та традицій шкільного колективу. Так, традицією школи є проведення Днів української мови і літератури, в які організовуються конкурси, тематичні виставки, мовно-літературні свята; традиція одинадцятикласників – висаджування на шкільних клумбах весняно-літніх квітів, як символу любові і вдячності рідній школі, та проведення в останню п'ятницю січня зустрічі з випускниками школи.

Євгеній Михайлович багато уваги надає організації міжрегіонального та міжнародного співробітництва колективу школи шляхом участі у міжнародних, всеукраїнських та регіональних проєктах. Зокрема, з обміну учнями школи та Люблінської гімназії № 9, у програмі обміну «International student exchange» між студентами США та учнями України з метою розширення зв'язків в освітній та культурній сферах; eTwinning; проєкті МОН України та Гете-Інституту в Україні «Проведення екзаменів з німецької мови B1 і B2 у школі» тощо.

На базі школи систематично проводяться всеукраїнські, обласні, районні навчальні семінари та семінари-практикуми для слухачів курсів підвищення кваліфікації Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, науково-практичні конференції, конкурси педагогічної майстерності та інші методичні заходи.

Упродовж багатьох років Є. М. Возняк – член колегії управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації, голова ради директорів шкіл нового типу. Чотири рази обирався депутатом районної ради, членом виконкому сільської ради.

Де б не тривав Євгеній Михайлович за свою понад 50-літню

трудова діяльність, його праця була новаторською, творчою, відповідальною. Про це свідчать численні відзнаки: занесення на районну Дошку пошани як директора Дернівської середньої школи (1980 р.), знак «Відмінник освіти України» (1998 р.), знак «Василь Сухомлинський» (2011 р.), медаль «За відродження України» (2016 р.), чисельні грамоти Міністерства освіти і науки України (2000 р.), Волинської обласної ради (1996 р.), Управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації (1992, 1996, 1997, 1998, 1999, 2001, 2003, 2006), відділу освіти Луцької райдержадміністрації, Ківерцівського районного відділу освіти тощо. Почесним званням «Заслужений працівник освіти України» Є. М. Возняк відзначений у 2005 році.

Євгеній Михайлович успішно втілює у життя свою мрію – «... зробити «школу майбутнього» для сільської дитини. Дати їй крила, аби вона впевнено почувалася у житті».

Галина Романчук

Література:

Анотований каталог передового педагогічного досвіду. – Луцьк, 1997. – 36 с.

Про Є. М. Возняка – с. 5.

Історія школи: Маяківський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа-інтернат І–ІІІ ступенів – лінгвістичний ліцей» / уклад.: В. З. Квас, Л. Л. Возняк, Т. В. Яручик. – Маяки, 2011. – 70 с.

Маяківський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа-інтернат І–ІІІ ступенів – лінгвістичний ліцей»: 50 років. – Луцьк : ПрАТ Волин. обл. друк., 2010. – 6 с.

Маяківський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа-інтернат І–ІІІ ступенів – лінгвістичний ліцей»: Возняк Євгеній Михайлович, директор, заслужений працівник освіти України, відмінник освіти України // Флагмани освіти і науки України: кращі освітяни та науковці. – Київ, 2009. – С. 76.

Про «школу майбутнього» для сільської дитини мріє директор Маяківського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа-інтернат І–ІІІ ступенів – лінгвістичний ліцей» Євгеній Возняк // Топ-волиняни: зб. інтерв'ю з видат. волинцями / авт.-упоряд. Т. Є. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 52–53.

Дошка пошани // Ленін. шляхом. – 1982. – 4 листоп. – С. 1.

Левонюк М. Дорогу – юним обдаруванням / М. Левонюк //

Слава праці. 1997. – 26 квіт. – С. 2.

Манелюк М. «Іноді мені здається, що в нього в душі тієї доброти більше, ніж у мене...» / М. Манелюк // Віче. – 1995. – 29 верес.

Музичук М. Зліт юних крелеводів / М. Музичук // Ленін. шляхом. – 1980. – 15 квіт. – С. 4.

Недільський В. Праця стала творчою / В. Недільський // Ленін. шляхом. 1984. – 8 верес. – С. 2.

Переможці змагання 1980 р. // Ленін. шляхом. – 1981. – 15 січ. – С. 3.

Романюк Т. І. З ваших листів / Т. І. Романюк // Пед. пошук. – 2002. – № 4 (36). – С. 48.

Філатенко А. Школа – як рідна домівка / А. Філатенко // Волинь–нова. 2011. – 14 трав. – С. 5.

Філатенко А. Європа вже у Маяках / А. Філатенко // Волинь–нова. – 2010. – 30 листоп. – С. 7.

6 ЧЕРВНЯ

80 років від дня народження Ю. А. Германа (1941) – українського художника

Юрій Антонович Герман народився 6 червня 1941 року в селі Лаврів, що біля Луцька. Виховувався у патріархальній, національно-свідомій селянській родині. Батько був гарним господарем, художником-самоуком, мав пристрасть до читання, підвищення власного інтелектуального рівня. Про таких людей інколи говорять: «Сільська інтелігенція». За патріотичну позицію, пропагування праць Михайла Грушевського у 1944 році Антона Германа було засуджено й вислано до Сибіру в Нижньоангарськ. Через три роки туди ж змушена була переїхати і вся сім'я. Тож сім класів середньої школи Юрій Герман закінчував у сибірському містечку, далеко від рідної домівки. Назад до Лаврова родина Германів змогла повернутися лише у 1957-му. Захопившись ідеєю отримати фахову освіту художника (те, що не вдалося зробити батькові), у тому ж році Юрій вступає до Львівського училища декоративно-прикладного мистецтва ім. І. Труша (викладачі з фаху: В. Черкасов, С. Костирко). Згодом проходить строкову службу в армії. У 1964 році він стає студентом Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва, навчаючись у знаних

педагогів-художників: Зиновія Флінти та Йосипа Бокшая. Творча атмосфера Львова вплинула не лише на формування Юрія Германа як митця, а й визначила його особистісні пріоритети.

У 1971 році, опісля закінчення вузу, Юрій приїздить до Луцька. Продовжуючи вдосконалювати свій фаховий рівень, він робить перші кроки на ниві малярства, розпочинає виставкову діяльність (бере участь в обласних та міських виставках). Першим місцем його праці став Волинський художньо-оформлювальний комбінат. Декілька роками пізніше Юрій Герман влаштувався на престижну роботу у Волинські художньо-виробничі майстерні Художнього фонду УРСР (1975–1999). Роки його праці у цих двох структурах позначені активністю пошуків й значущістю перших здобутків, а також здобуттям авторитету в середовищі творчої інтелігенції та друзів по фаху. Знайомство із молодими колегами-однодумцями, бесіди про творчість сприяли становленню Юрія Германа як художника станкового малярства й створенню низки цікавих монументальних об'єктів. Один із них – вітраж «Весняні птахи» й дотепер є окрасою торговельної зали Центрального ринку у Луцьку.

У 1977 році Юрій знайомиться із молодим художником Олександром Валентою. Спільно із ним, а ще – з побратимом по пензлю Вячеславом Цветковим, деякий час винаймає свою першу творчу майстерню у підвальному приміщенні по вул. Маяковського. Тут він не лише розробляє ескізи майбутніх монументальних творів (виконуючи подібні замовні роботи, художники заробляли собі на хліб насущний), а й натхненно займається живописом. Згодом на довгі роки він заприятелював із Олександром Валентою. З ним та іншими художниками (Віктором Шингуром, Миколою Ковальчуком, Анатолієм Кучеруком, Олегом Байдуковим) виконав низку монументальних об'єктів у Луцьку та поза його межами. Звістка про смерть Сашка Валенти стала для Юрія Германа страшною несподіванкою, болючим ударом долі.

У мистецтві Юрій Герман – лірик та романтик, який до сьогодні залишається відданим своєму кредо. Шанобливе ставлення до творчості спонукало його залишатись відданим високим ідеалам, не скочуючись до рівня прислужництва радянському офіціозу. Провідне місце у його творчості займають пейзаж та натюрморт – у них він поєднує реалістичні прийоми із декоративним

трактуванням («Осінь», «Човни» (1990-ті), «Поліський мотив» (1997), «Туман над річкою» (1999), «Поліський мотив» (1997) та ін.). Митець створює пейзажі-настрої, сповнені поетичних нот, мрійливості, почуттів. Іноді Юрій Герман вирішує колорит твору у стриманій шляхетній гамі, однак, ця вдавана монохромність, найчастіше жовтого відтінку, насправді спалахує й мерехтить тонкими нюансами тонів та напівтонів: від холодного лимонного до сліпуче сонячного. Крізь ранішні тумани, наче марева, проглядаються силуети дерев, копиці сіна, розмиті дощем лісові дороги, затишні луки... («На долині туман» (1980), «Осінній ранок. Передчуття» (1982), «Стоги сіна на березі» (2002). Особливо виразно декоративні прийоми прочитуються у натюрмортах художника. Шляхетно та зі смаком мовою малярства митець виявляє красу звичайних предметів, створюючи атмосферу затишку, гармонії світу, краси («Айстри» (кін. 1990-х рр.), «Букет» (2002), «Осінній натюрморт» (2005), тощо).

Нині Юрій Герман мешкає у рідному селі – подалі від метушні міського життя. З-під його пензля твори з'являються вкрай нечасто: поважний вік та самоізоляція від кола творчих побратимів дають про себе знати... Його творчий доробок розпорошений по приватних зібраннях. Невелике за розміром полотно «Поліські тумани» (1996) знаходиться у колекції Волинського краєзнавчого музею і часто є окрасою виставкових експозицій.

Олена Старикова

Література:

Репетука І. Краса Волині, опромінена талантом / І. Репетука // Слава праці. – 2004. – 2 груд.

Слота О. Л. Герман Юрій Антонович (с. Лаврів Луцького району Волинської області) – живописець / О. Л. Слота // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2008. – Т. 8. – С. 698.

Слота О. Л. 6 червня 65 років від дня народження Ю. А. Германа (1941) – волинського художника / О. Слота // Календар знаменних і пам'ятних Волині на 2006 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки / ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2005. – С. 82–83.

Герман Юрій [Електронний ресурс] // Галерея мистецтв : сайт.
– Режим досту: https://www.volart.com.ua/art/herman_yuriy/ –
Назва з екрану.

8 ЧЕРВНЯ

**100 років від дня народження А. Г. Тимонішина
(1921–1969) – українського кіномитця, режисера кіностудії
імені О. П. Довженка**

Народився Антон Тимонішин 8 червня 1921 року на хуторі Береззя (тепер село Сьомаки Луцького району Волинської області). Він був першою з чотирьох дітей у сім'ї. Підростаючи, допомагав батькам по господарству, ходив у школу, яка була аж за вісім кілометрів у селі Несвіч. Після школи батьки віддали сина в Луцьку торгову гімназію. Там він успішно навчався до 1939 року, але до цієї професії душа не лежала. Вперше побувавши у кінотеатрі, вирішив стати актором. Це бажання було настільки сильним, що він приходив і просився до театру. Йому дозволили бувати тут у вільний час. А незабаром 19-річний юнак Антон Тимонішин виконував епізодичні ролі у деяких п'єсах.

У 1941 році він одержав атестат зрілості. Проте у мрії Антона, пов'язані з театром, втрутилася війна. До того ж в родині дізналися, що 23 червня 1941 року енкаведисти розстріляли в'язнів Луцької тюрми, куди за хист до господарювання «перші совети» запроторили батька. Мати Неоніла з дітьми поспішили туди і знайшли чоловіка закривавленим, але живим. У наступні роки Антон на власні очі бачив обличчя гітлерівського нацизму. Щоб мати можливість врятуватися від насильного вивезення в Німеччину, він вирішив вступити у фіктивний шлюб, на подвір'ї навіть зіграли «шлюбну виставу». Однак хтось доніс у комендатуру, що це обман. І той мусив рятуватися втечею в с. Пілганів (тепер Промінь), де почав працювати рахівником на господарстві.

Антон Тимонішин продовжував відвідувати театр, навіть заприятелював з актором Волинського українського театру Богданом Кохом і його братом Юрком, які були пов'язані з українським націоналістичним підпіллям. З Богданом він зустрівся уже 1955 році, коли той після повернення з ГУЛАГу

працював у Львівському театрі ім. Марії Заньковецької. Тоді Богдан познайомився з молодшою сестрою Антона – Галиною, і невдовзі вони побралися.

З лютого 1944 по липень 1953 року А. Тимонішин працював актором Волинського драматичного театру ім. Тараса Шевченка. Жага до сцени молодого актора була такою помітною, що його зарахували у склад театру уже на третій день після звільнення обласного центру. Дебютом на сцені стала роль Дем'яна у класиці українського репертуару – виставі «Безталанна» за Іваном Карпенко-Карим. Працював Тимонішин багато. Грав телеграфіста у виставі «Правда» (написана 1937), Трохима Голуба у «Макарі Діброві» (написана 1948) та в багатьох інших постановках. Про його гру добре відгукувалися колеги-актори, преса, один із них – письменник Анатолій Дімаров, який тоді працював у газеті «Радянська Волинь», звернув увагу, що Тимонішин грає легко і весело.

З часом Антон Тимонішин вирішує здобути фахову освіту. Тому 1953 році вступає до Київського інституту театального мистецтва ім. І. Карпенка-Карого, але не на акторське відділення, а на режисерське. Успішно закінчує його в 1958 році, одержавши диплом з кваліфікацією режисера драми. Дипломну практику проходив у рідному театрі в Луцьку, де з січня по квітень 1958 року поставив три вистави: драму Михайла Шатрова «Ім'ям революції», п'єсу Якова Мамонтова «Княжна Вікторія» і комедію Миколи Зарудного «Веселка». В одній з рецензій Петро Мах зазначав, що «А. Г. Тимонішин не шукає легких шляхів у створенні спектаклю, а береться за найважчі психолого-багатопланові полотна, де потрібна і творча знахідка, і копітка робота, і мистецька сміливість». Це був успіх. Тому колектив театру звернувся до Волинського обкому партії, аби талановитого режисера залишили в Луцьку.

Однак у А. Тимонішина були інші плани і бажання. Він повернувся до Києва – дуже хотів працювати в кіно, і його за розпорядженням Міністерства культури УРСР зараховують до штату Київської кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка. Спочатку знімав короткометражні фільми: «Михайло Романов» (про кумира тогочасної публіки, народного артиста СРСР Михайла Романова) «Київська соната» (ігрова стрічка за твором Юрія Яновського).

Справжньою ж пристрастю Антона Тимонішина стали фільми про Другу світову війну, зняті у пригодницькому жанрі. Усприятливі для українського кіно шістдесяті роки на Київській кіностудії ім. О. Довженка він поставив гостросюжетні фільми «Ракети не повинні злетіти», «Їх знали тільки в обличчя», «Експеримент доктора Абста», де йшлося про боротьбу з нацистами під час Другої світової війни: про дії підпільників в окупованому українському місті, про колишнього в'язня нацистського концтабору Михайла Скибу, який з групою партизанів знищив у Голландії німецькі секретні ракети «Фау-2», про Кирила Карцова, який далеко в океані зумів не лише вижити, а й знищив підводну печеру, де проводив нелюдські експерименти доктор Артур Абст.

Ці фільми користувалися значним успіхом і здобули прихильність як місцевих, так і зарубіжних глядачів. Так, стрічка «Ракети не повинні злетіти» стала однією з найкасовіших у Радянському Союзі, з успіхом демонструвалася за кордоном. За офіційною довідкою 1966 року, її придбали 38 країн світу. А фільм «Їх знали тільки в обличчя» визнали справжнім творчим успіхом кіностудії, лідером прокату 1967 року. У Тбілісі на кінофестивалі республік Закавказзя та України він був нагороджений дипломом за кращий пригодницький фільм.

Персонажі фільмів А. Тимонішина – як борці, так і вороги, для яких пекло війни було природним станом, – психологічно виразні. У свій час ці фільми переглянуло багато глядачів, вони залишаються цікавими й актуальними і сьогодні.

Антон Тимонішин мав ще багато планів, в роботі були сценарії нових фільмів, однак 21 жовтня 1969 року серце режисера перестало битися. Нині сімейну традицію продовжує донька Оксана Тимонішина, яка закінчила Київський інженерно-будівельний інститут і довгий час працює художницею-постановницею на кіностудії ім. О. Довженка, є членом Національної спілки кінематографістів України.

Олександр Мельник

Література:

Брюховецька Л. Кінопростір Антона Тимонішина від ракет Фау-2 до Артура Абста / Л. Брюховецька. – Київ : Лазурит-Поліграф, 2016. – 208 с.

Кох Б. Сенс життя : спогади / Б. Кох. – Львів ; Республіка Комі ; Дубно, 2003. – 122 с.

Про А. Г. Тимонішину. – с. 34.

Занюк Л. «Штірліц з'явився після фільмів про розвідників Волинянина Тимонішину» / Л. Занюк // Волинь-нова. – 2016. – 9 черв. – С. 10.

Іванишина Л. Героїв його фільмів знали в обличчя / Л. Іванишина // Кіно-Театр. – 2015. – № 6. – С. 35–38.

Люпа В. Кіно на трьох / В. Люпа // Яровиця. – 2014. – № 4. – С. 146–149.

Люпа В. Чи можна відродити кіно / В. Люпа // Волинь-нова. – 2011. – 9 черв. – С. 6.

Тимонішин Антон Григорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим досту: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

21 ЧЕРВНЯ

60 років від дня народження Т. С. Ядчук-Богомазової (1961) – української художниці

Тетяна Степанівна Ядчук-Богомазова – майстер професійного декоративного мистецтва, живописець; працює в галузі тканого та розписного текстилю (гобелен, міні-гобелен, батік); член Національної спілки художників України з 1990 року. Вона – учасниця наймасштабніших арт-проектів: «Декоративне мистецтво України кінця ХХ ст. 200 імен», Київ, 2002 р. та «Сучасне декоративне мистецтво України», Франція, Париж, 2004 р. Твори художниці експонуються на всеукраїнських, регіональних та міжнародних виставках з 1984 року, має кілька персональних виставок.

Народилась у селі Бобли Турійського району Волинської області у родині педагогів. Її першими вчителями у мистецтві були викладачі художньої студії при районному Будинку культури у Володимирі-Волинському та наставниця у Луцькій дитячій художній школі (1973–1976) Віра Черній, яка зуміла передати учениці жадобу до творчості. 1980 року Тетяна з відзнакою закінчує Львівське училище прикладного мистецтва імені Івана Труша (відділ художнього ткацтва). Два роки (1980–1982) працює художником-дисенатором на Луцькому шовковому комбінаті. У

1982–1987 рр. продовжує навчання у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва (відділ художнього текстилю). Із вдячністю згадує фахівців-педагогів (Ігор Боднар, Олег Мінько, Наталя Дяченко-Забашта, Таміла Печенюк), які допомогли їй утвердитись у власному виборі, набуті необхідних знань, досягнути високого професіоналізму. Особливістю львівської фахової школи завжди було розуміння значення джерельних основ професійної творчості, а саме: плекання традицій народного мистецтва та їх особистісна трансформація у власній творчості з урахуванням новітніх реалій світового текстильного авангарду.

Творчий набуток художниці – десятки оригінальних творів зі складним своєрідним індивідуальним стилем. Діапазон її образного ладу – від фігуративного потрактування до абстрактної медитації. Відбувається вибудова власного жанру, техніки, авторського творчого процесу. Художниця вивчає народне мистецтво, фольклор, історію України. До архаїки та вічних філософських питань звертається у гобеленах «Відлуння віків», диптих; «Арка в небо»; «Вікно». Експериментує з колірною семантикою, передає емоційний стан. У гобелені «Імпульс» ахроматичні кольори – чорний, білий, сірий протиставлені червоному, що проникає в матерію і робить її надемоційною.

І все ж перевагу Ядчук-Богомазова віддає батьку, самобутньому різновиду художнього текстилю, витоки якого – в генетичних зв'язках із писанкою, з її символічним орнаментом, з традиціями українського іконопису. Вишуканою колористикою вирізняються твори, виконані в цій техніці: «Народження перлини», диптих; «Різдвяна містерія», диптих; серія «Сім архангелів». Використовуючи різноманітні варіанти кольоросполучень, їх сумішей, що різняться за світлотою, насиченістю та контрастом, створює образи гармонійної поліхромії. Мисткиня досліджує шлях світла у просторі, намагається створити метафоричний образ світобудови. Ступає за світлом, утверджуючи чистоту, доводить свій твір до медитативного звучання: «Народження сонця»; «Народження вітру»; «Таїнство творення». Сакральна тема є ключовою у її творчості. І в цьому контексті проблеми пошуків духовного Абсолюту, одвічної боротьби добра і зла знаходять відображення у батікових композиціях – «Дорога в храм», «Повернення», «Вознесіння». Релігійна тема – не данина моді. Вона хвилює ху-

дожницю упродовж усього творчого шляху.

Багато часу Ядчук-Богомазова відводить олійному малярству. Пише імпресійно-декоративні композиції, конструктивно зритмізовані натюрморти. У своїй специфічній пластичній манері виконує портрети. Один із автопортретів подарувала Волинському краєзнавчому музею.

З 2005 року Тетяна Ядчук-Богомазова працює викладачем композиції, рисунка і живопису в Луцькій дитячій художній школі. Навчає і сама навчається. Щедрий ужинок дають зерна добра, які упродовж десятиліть сіє ця залюблена у свою нелегку справу мисткиня.

Тамара Левицька

Література:

Каталог виставок ВОНСХУ 2007 : каталог. – Луцьк : Медіа, 2008. – С. 21.

Про Т. С. Ядчук-Богомазову – с. 2, 5, 7, 10, 12, 18, 20.

Каталог виставок ВОНСХУ 2008 : каталог. – Луцьк : Медіа, 2008. – С. 21.

Про Т. С. Ядчук-Богомазову – с. 1, 3, 4, 12, 15, 17.

Волинія. Terra : книга-фантазія, книга-спогад / ідея О. Дишка. – Луцьк : Куля, 2012. – 89 с.

Про Т. С. Ядчук-Богомазову – с. 10.

Волинь / Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ : Поліграфкнига, 2006. – 318 с.

Про Т. С. Ядчук-Богомазову – с. 254.

Мистецтво України 1991–2003 : альбом / упоряд. Т. Придатко, З. Чегусова. – Київ : Мистецтво, 2003. – 416 с.

Про Т. Ядчук-Богомазову – див. Іменний покажчик.

Художній текстиль / упоряд. Т. Печенюк ; пер. на англ. І. Муращик. – Львів : Поллі, 1998. – С. 159.

Про Т. Ядчук-Богомазову – с. 110–111.

Чегусова З. Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття : 200 імен : альбом-каталог / З. Чегусова. – Київ : Атлнт ЮЕМСІ, 2002. – 511 с.

Про Т. Ядчук-Богомазову – с. 288.

Головей В. Спроба інтерпретації / В. Головей // Луцьк. замок. –

1996. – 24 серп. – С. 4.

Гуменюк Н. Арка в небо, виткане з уяви / Н. Гуменюк // Віче. – 1999. – 16 груд.

Данилюк В. Новий імідж «Нової Волині» / В. Данилюк // Віче. – 1998. – 12 лют.

Занюк Л. На її роботах нагороджуються сонце і вітер / Л. Занюк // Волинь-нова. – 2017. – 23 верес. – С. 13.

Мартинюк Н. Спілкування з митцями за кавою / Н. Мартинюк // Волинь-нова. – 2006. – 20 лип. – С. 7.

Мартинюк Н. «Художник – це тричі мислитель...» / Н. Мартинюк // Луцьк. замок. – 2006. – 15 черв. – С. 3.

Навроцька З. Причетність до таїни / З. Навроцька // Віче. – 1996. – 12 верес. – С. 5.

Сарапін Г. Мистецтво, що будить думку / Г. Сарапін // Волинь-нова. – 2011. – 23 черв. – С. 10.

Троневи́ч П. Відлуння вічності: цими днями в худож. салоні відкрито виставку творів Т. Ядчук-Богомазової / П. Троневи́ч // Волинь. – 1996. – 19 верес. – С. 2.

Троневи́ч П. Познайомтесь: художниця Тетяна Ядчук-Богомазова / П. Троневи́ч // Бізнес-аналіз. – 1996. – № 34. – С. 32.

Філатенко А. Чарівний світ художниці / А. Філатенко // Волинь. – 2000. – 18 січ. – С. 4.

* * *

Левицька Т. 21 червня 50 років від дня народження Т. С. Ядчук-Богомазової (1961) – української художниці // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2011 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – С. 66–68.

Ядчук-Богомазова // Волинські художники : Нац. спілка худож. України : [буклет]. – Луцьк, 2006.

22 ЧЕРВНЯ

**80 років від дня народження Й. В. Гошовського
(1941–2000) – заслуженого вчителя України**

Пам'ять про талановитого педагога, директора Нововолинського ліцею-інтернату в 1970–2000 роках Йосипа Васильовича Гошовського по-особливому увічнена в освітньому

просторі Волині – кращі педагоги краю за значні досягнення в сфері освіти з 2013 року щорічно відзначаються обласною премією імені Й. Гошовського.

Народився Йосип Васильович 22 червня 1941 року в селі Тростянець Долинського району Івано-Франківської області. Середню школу закінчив у 1962 році і вступив до Івано-Франківського педагогічного інституту на фізичний факультет. Закінчивши інститут, отримав направлення на роботу в Нововолинськ. У середній школі №2 розпочалась його учительська дорога. Після служби в армії повернувся у другу школу, але вже на посаду заступника директора. У 1969/1970 навчальному році працював заступником директора з навчально-виховної роботи у восьмій школі. З травня 1970 року – директор Нововолинської школи-інтернату.

Роки самовідданої праці директора дозволили створити заклад освіти зі своїм особливим мікрокліматом, талановитим педагогічним колективом, в якому кожен вчитель – особистість, а директор, як писала В. Блінова: «знав особисто кожного ліцеїста, його характер, вдачу, здібності. У ньому жив талант від Бога – бути великим Учителем. Без напускної суворості, високопарного стилю, дуже просто і по-домашньому спілкувався він чи то на уроках, чи то на святкових урочистостях або на батьківських зборах. На своїх плечах виніс нелегкий тягар реорганізації звичайної школи-інтернату в ліцей, який згодом увійшов у десятку кращих таких закладів України».

У 1992 році заклад змінив свій статус і став закладом нового типу Нововолинським обласним ліцеєм-інтернатом. Основну мету для себе та колективу директор визначив у відборі, навчанні і вихованні здібної молоді, формуванні особистості свідомих громадян України. Йосип Васильович активно пропагував свій ліцей в статтях у районних газетах області, запрошуючи на навчання в ліцей сільських школярів. Аналіз перших трьох років діяльності закладу директор зробив у статті в науково-методичному віснику «Педагогічний пошук», особливо відзначивши діяльність наукового товариства ліцеїстів «Імпульс», та, наголосивши, що «концепція освіти в ліцеї – не зупиняється на досягнутому, а орієнтуватись на завтрашній день розвитку дитини. Вона передбачає створити реальні умови для удосконалення виховання і навчання, перетворення ліцею

в науково-методичний центр з творчими лабораторіями і експериментальними майданчиками».

Досвід Й. В. Гошовського з проблеми «Особливості управлінської діяльності щодо оновлення змісту освіти, форм навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів» вивчався Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти та був схвалений колегією управління освіти облдержадміністрації у 1995 році. У довідці та рішенні колегії відзначалось запровадження елементів модульно-розвиваючого навчання; залучення до викладання викладачів вищих навчальних закладів, які ведуть окремі курси у своїх лабораторіях; проведення в ліцеї фестивалів нестандартних уроків: урок-науковий пошук з хімії, біології, фізики; урок поетичної творчості, урок-театр з української літератури; урок-рольова гра в школі гарних манер; урок-конкурс тощо. Нововведенням в організації навчального процесу стало застосування рейтингової системи оцінки роботи педагогів та ліцеїстів. Вражали результати перших трьох років діяльності ліцею у новому статусі: 36 медалістів, 21 призер Всеукраїнських предметних олімпіад, 16 переможців Всеукраїнської та 15 переможців обласної науково-практичних конференцій МАН, понад 90% випускників стали студентами закладів вищої освіти.

Наступні навчальні роки теж були багатими на успіхи та перемоги і педагогів, і учнів. З гордістю писав про це Й. В. Гошовський в одній із своїх останніх статей у всеукраїнському виданні «Директор школи», проаналізувавши втілення в житті ліцею основних принципів діяльності: забезпечення умов для індивідуалізації навчання, науково-дослідницької роботи; виховання морально та фізично здорового покоління; формування у ліцеїстів громадянської позиції і почуття власної гідності. «Так, у 1999/2000 навчальному році ліцеїстам було запропоновано 32 спецкурси, значна частина з них працювала за авторськими програмами. Їх розробляли вчителі-предметники ліцею спільно з викладачами базових вищих закладів освіти міст Луцька, Львова, Києва».

Поряд з управлінською діяльністю, Йосип Васильович щороку викладав фізику у різних класах. Кожен його урок – це творчість, відкриття, експеримент. Педагогічна майстерність і творчий підхід робили його заняття цікавими, викликали інтерес до фізики. Його

учні були переможцями міських і обласних олімпіад з фізики. Педагог плідно працював над створенням методичних посібників і задачників. Не стояв осторонь обговорення державних програм. У нього завжди були до них пропозиції і доповнення. Ділився своїми надбаннями з вчителями і директорами міста і області.

Йосип Васильович був активним у громадському житті міста та області. Обирався депутатом Волинської обласної ради.

Плідна педагогічна діяльність Й. В. Гошовського відзначена орденом «Знак пошани», ювілейною медаллю «За доблесну працю», нагрудним значком «Відмінник народної освіти», значком «Отличник просвещения СССР», Почесною грамотою Міністерства освіти УРСР, Грамотами Волинського обласного відділу народної освіти. За визначні досягнення в справі розбудови національної освіти в Україні у 1992 році Указом Президента України Й. В. Гошовському присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель України».

Жив у серці Йосипа Васильовича «ліцейний вільнолюбний дух» і «свій розум, праця, серце, рух», про що йдеться в гімні ліцею, віддав «Україні до остатку». Добрий погляд очей першого директора Нововолинського ліцею-інтернату з меморіальної дошки, відкритої на фасаді закладу в березні 2015 року, супроводжує життя ліцею і сьогодні.

Наталія Кот

Література:

Нововолинськ та його околиці. Край шахтарської справи. – Львів : Укрпол, 2008. – 164 с.

Про Гошовського Й. В. – с. 111.

Палиця І. Про обласну Премію імені Гошовського Й. В. за заслуги у сфері освіти / І. Палиця // Волинь. – 2019. – 28 трав. – С. 9.

Звання, премії, грамоти: у Луцьку освітянам вручили нагороди [Електронний ресурс] // Перший : канал соціальних новин : сайт. – Режим доступу: <https://pershyj.com/p-zvannya-premiyi-gramoti-u-lutsku-osvitya>. – Назва з екрану.

Кращі освітяни Волині отримали високі державні нагороди та обласні премії у сфері освіти і науки [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Волинської обласної ради : сайт. – Режим доступу: <http://volynrada.gov.news>. – Назва з екрану.

Першому директору ліцею Гошовському Й. В. присуджено

звання Заслужений вчитель України [Електронний ресурс] // Нововолинський науковий ліцей-інтернат : сайт. – Режим доступу: http://novovolynsk-lyceum.edukit.volyn.ua/informaciya_pro_zaklad/istoriya. – Назва з екрану.

28 ЧЕРВНЯ–10 ЛИПНЯ **370 років початку Берестецької битви** **(1651)**

Битва під Берестечком – найбільший збройний конфлікт періоду Хмельниччини, що відбувся 28 червня – 10 липня 1651 року між козацьким і кримськотатарським військом з однієї сторони і армією Речі Посполитої під керівництвом Яна II Казимира з іншої. Загальна чисельність польського війська становила 150–200 тис. осіб, а козацького – 120–140 тис. і 28 тис. татар на чолі з Іслам-Гіреєм.

Вночі проти 28 червня авангард українсько-татарської кінноти переправився під Козином через річку Пляшівку. Вранці спалахнули незначні збройні сутички з польськими силами. 29 червня Іслам-Гірей зайняв висоти неподалік від Берестечка, а польське військо завдало удару по позиціях козаків. Однак цей наступ виявився невдалим – Богдан Хмельницький напав на супротивника з флангу. Як наслідок, близько 7 тис. поляків загинуло, козаки захопили 28 їхніх бойових хоругв.

Вранці 30 червня Ян II Казимир вирішив застосувати військову хитрість – численні гусари з червоними прапорами розмістились у різних частинах війська, що створило ефект його чисельності. Аби унеможливити відступ військ у разі паніки, було наказано розібрати мости через р. Стир. Після того, як кіннота Речі Посполитої підійшла до таборових возів, Хмельницький змушений був вдатися до відступу, однак невдовзі здійснив контратаку, яка була зупинена німецькими піхотинцями. Згодом поляки розпочали артилерійський обстріл позицій кримських татар, які в паніці почали тікати. Хмельницький наздогнав кримськотатарське військо і намагався переконати Іслам-Гірея повернутись на поле бою, однак безрезультатно. За однією із версій, хан взяв у полон козацького гетьмана.

Опинившись без керівника, козацьке військо продовжило боротьбу. Протягом 2–9 липня наказними гетьманами обирались

Ф. Джалалій, М. Гладкий, І. Богун. В умовах відсутності твердої дисципліни козацькій старшині не вдалося розробити чіткий план оборонних дій. 8 липня розпочалась підготовка трьох переправ через річку Пляшівку для виходу з оточення. Однак сам відступ уночі 10 липня перетворився на втечу: селянська частина війська, вважаючи, що їх кидають напризволяще, хаотично кинулась до переправи, внаслідок чого загинуло близько 8 тис. осіб, до рук поляків потрапило чимало бойової здобичі.

Таким чином, битва під Берестечком, яка завершилась поразкою для козацького війська, призвела до укладення Білоцерківського договору (28 вересня 1651 р.), за яким, зокрема, реєстр козаків скорочувався до 20 тис. осіб, гетьманська влада поширювалась лише на територію Київського воєводства, а шляхті повертались володіння, які вона втратила раніше.

Любомир Дударчук

Література:

«Берестецька битва – відгомін боротьби за віру Христову» : зб. тез наук.-практ. конф., присвяч. 1025 річниці Хрещення Русі, 365-річниці початку Визвольної війни 1648–1657 років, 362-ій річниці Берестецької битви / упоряд.: Л. Галабуз, О. Борисюк. – Рівне : [б. в.], 2013. – 306 с.

Брехуненко В. Програна битва виграної війни. Битва під Берестечком 1651 року / В. Брехуненко. – Київ : Темпора, 2013. – 115 с. – (Militaria Ucrainica).

Горобець В. В. Зірки та терени козацької революції. Історія звиятг і поразок / В. В. Горобець. – Харків : Клуб сім. дозвілля, 2017. – 479 с.

Про Берестецьку битву – с. 251–282.

Гуртовий Г. Волинь – край козацький : іст.-краєзн. нариси / Г. Гуртовий. – 2-е вид. доп., уточ. – Луцьк : Надстир'я, 2009. – 386 с.

Коляда І. А. Битва під Берестечком / І. А. Коляда, С. А. Марченко, О. Ю. Кирієнко. – Київ : Шанс, 2012. – 128 с.

Костенко Л. В. Берестечко : іст. роман / Л. В. Костенко ; авт. ст.: І. Дзюба, В. Панченко ; худож. С. Якутович. – 2-е вид. – Київ : Либідь, 2017. – 232 с.

Матеріали конференції : присвяч. 360-ій річниці початку Визвольної війни 1648–1654 років / М-во культури і туризму України ; Управління культури Рівненської облдержадміністрації ; Держ. іст.-мемор. заповідник «Поле Берестецької битви». – Рівне

: [б. м.], 2008. – 108 с.

Ошуркевич О. Ф. Там, під Берестечком : статті, нариси / О. Ф. Ошуркевич. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 144 с.

Свешніков І. К. Битва під Берестечком / І. К. Свешніков. – Львів : Слово, 1993. – 304 с.

Сегеда С. П. Герої битви під Берестечком / С. П. Сегеда // Сегеда С. П. Гетьманські могили / С. П. Сегеда. – Київ : Наш час, 2009. – С. 112–133.

Струцюк Й. Г. Бог задумав інакше... : роман / Й. Г. Струцюк. – Луцьк : Твердиня, 2014. – 390 с.

Трінчук Я. Україна: війни, битви, персони / Я. Трінчук. – Львів : Апріорі, 2017. – 286 с.

Про Берестецьку битву – с. 124–205.

Верстюк В. Берестецька кампанія 1651 року в оцінці М. Костомарова / В. Верстюк // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки / ред. В. С. Степанков. – Кам'янець-Подільський, 2011. – Вип. 4 : на пошану професора А. О. Копилова. – С. 49–62.

Гуржій О. І. Народна катастрофа під Берестечком / О. І. Гуржій // Гуржій О. І. Славенні битви. Від Донбасу до Карпат. Від Києва до Криму / О. І. Гуржій, О. П. Реєнт. – Київ : Арії, 2015. – С. 100–105.

Дем'янюк О. Й. Битва під Берестечком (червень 1651 р.) / О. Й. Дем'янюк, І. М. Пасюк // Воєнна історія Волині: історичні нариси : в 4 т. / О. Й. Дем'янюк, І. М. Пасюк. – 2013. – Т. 1: Давня доба – кінець XVIII ст. – С. 136–149.

Киричук М. Битва під Берестечком / М. Киричук // Киричук М. Волинь – земля українська : навч. посіб. / М. Киричук. – Луцьк, 2005. – Т. 1. – С. 327–332.

Кралюк П. М. Від Берестечка до Переяслава / П. М. Кралюк // Кралюк П. М. Богдан Хмельницький. Легенда і людина / П. М. Кралюк ; худож. О. А. Гугалова. – Київ, 2018. – С. 258–272.

Лотоцький Ю. Поле козацької звитяги під Берестечком / Ю. Лотоцький, О. М. Данилишин // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Волинь – край козацький : матеріали 1-ої та 2-ої всеукр. наук.-практ. конф. з питань збереження й дальшого розвитку козацьких традицій, які відбулися 23–24 черв. 2007 р., 22 жовт. 2010 р. на базі Музею історії сільського господарства Волині-скансену. – Луцьк, 2010. – Вип. 36. – С. 75–78.

Пилипів Л. А. Козацьке військо Богдана Хмельницького:

тактика ведення бою та організація / Л. А. Пилипів // Дослідники козацької минувшини : зб. тез наук.-практ. конф., присвяч. 155-ій річниці від дня народж. Д. Яворницького та 95-ій річниці від дня народж. І. Свешнікова / упоряд. Л. Галабуз. – Рівне, 2010. – С. 68–70.

Починок М. Козацькі могили під Берестечком ; Битва під Берестечком ; Будова монастиря – Козацькі могили ; Поляки вернулись по «шапку» / М. Починок // Старожитна Волинь : краєзн.-інф. вісник / упоряд. Г. С. Марчук. – Луцьк, 2016. – С. 92–93 ; 93–96 ; 97–101 ; 101–105.

Сергійчук А. Берестецька битва в контексті українсько-польських відносин / А. Сергійчук // Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи : наук. зб. / ред. Л. К. Оляндер. – Луцьк, 2014. – Т. 3. – С. 125–129.

Забрідний Л. Посварили «Козацькі могили» : вшанування 357-ї річниці битви під Берестечком... / Л. Забрідний // Волинь-нова. – 2018. – 21 черв. – С. 7.

Карп'юк А. Круг містечка Берестечка : виповнюється 365 років від часу битви під Берестечком / А. Карп'юк // Літ. Україна. – 2016. – 23 черв. – С. 8.

Коляда І. Виборення козацькою Україною незалежності. Весна 1649 – червень 1652 року / І. Коляда // Історія в рідній школі. – 2017. – № 9. – С. 33–40.

Мицик Ю. Знущання над історією = (про фільм «Берестечко. Битва за Україну» / Ю. Мицик // Краєзнавство. – 2016. – № 1/2. – С. 283–286.

Мицик Ю. А. Нові документи з історії Берестецької битви 1651 р. / Ю. А. Мицик // Укр. іст. журн. – 2012. – № 1. – С. 133–142.

Сергійчук В. Історія краю. Ч. Х. «Я сам князь у князівстві своїм» / В. Сергійчук // Голос України. – 2017. – 18 жовт. – С. 12–13.

Степанюк Т. Аби вийти з оточення, козаки котилися через болото на списах : 10 липня 1651 року під Берестечком завершився бій між польським та козацько-татарським військом / Т. Степанюк // Волинь-нова. – 2018. – 10 лип. – С. 9.

Онацький Є. Берестечко / Є. Онацький // Українська мала енциклопедія / Є. Онацький ; упоряд., ред. С. Білокінь. – Київ : Пульсари, 2016. – Т. 1 : А–І. – С. 79.

Степанков В. С. Берестецька битва – 1651 / В. С. Степанков // Енциклопедія історії України. – Київ, 2003. – Т. 1 : А–В. – С. 233–235.

Битва під Берестечком [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

1 ЛИПНЯ

**125 років від дня народження В. Ф. Покальчука
(1896–1983) – українського діалектолога, краєзнавця,
педагога**

Володимир Феофанович Покальчук – український діалектолог, краєзнавець, педагог, дослідник життя і творчості Лесі Українки та Тодося Осьмачки, життя та діяльність якого з 1941 року були тісно пов'язані з волинським краєм.

Володимир Покальчук народився 1 липня 1896 року на Житомирщині, у селі Великій Фосні Овруцького повіту в селянській сім'ї колишнього унтер-офіцера Феофана Карповича Покальчука і Параскеви Миколаївни Тищенко. Дитинство Володі минуло в селі Яровище (нині – район Луцька), куди невдовзі переселилась родина. Навчався у луцькій чоловічій гімназії, де разом з ним у 1911–1913 роках здобував освіту український письменник Валер'ян Поліщук.

Про подальші події життя Володимира Покальчука у своїх спогадах писав його син Юрій: «З гімназійних літ обстоюючи ідею українства, потрапивши до царської армії уже при закінченні Першої світової війни, Володимир Покальчук стає одним з найактивніших українізаторів армії, і незабаром, разом із полком, що складався переважно з українців, стає під знамена УНР. Після її падіння і нового переагитування полку до Червоної Армії (в Одесі) його звільняють з війська як неблагонадійного «мазепинця».

1925 року юнак вступив на українську філологію до Київського інституту народної освіти (КІНО), згодом став старостою Гуртка культури українського слова (ГУКУС). Його викладачами були видатні українські поети, літературознавці, перекладачі Микола Зеров, Павло Филипович, Євген Тимченко та інші. По закінченні

інституту 1929 року здібний студент навчався в аспірантурі Інституту літератури імені Тараса Шевченка.

У Києві Володимир познайомився зі своєю майбутньою дружиною Оксаною Тушкан, донькою професора-агронома Павла Федоровича Тушкана, обраного від Катеринослава до Центральної Ради. Обдарована дівчина, хрещениця видатного історика Дмитра Яворницького отримала дві вищі освіти: біологічну й геологічну.

Тоді ж, у Києві, відбулись ще два знайомства, знакових для формування наукових інтересів майбутнього дослідника та зміцнення його ідейних переконань. Під час засідань Етнографічної комісії Академії наук студент особисто запізнався з музикознавцем Климентом Квіткою, вразивши його зібраними матеріалами про кобзарів і лірників. А ще була зустріч з письменницею Оленою Пчілкою, слова якої зберігав у пам'яті все життя.

1929 року Володимир Покальчук та Оксана Тушкан одружуються. Але невдовзі аспіранта Покальчука заарештовують за сфабрикованою ОДПУ справою вигаданої організації – Спільки визволення України (СВУ). Майже півтора року він провів у Лук'янівській в'язниці, після чого був звільнений «за недоказаністю провини», проте до навчання в аспірантурі більше не був допущений.

Подружжя їде до Полтави, де мешкають батьки Оксани Павлівни. Колишній аспірант працює робітником у друкарні, згодом йому вдається влаштуватись викладачем до Полтавського педагогічного інституту.

У цей час Володимир Покальчук цікавиться творчістю відомого на той час українського письменника Тодося (Теодосія Степановича) Осьмачки (1895–1962), теж випускника КІНО, з яким був особисто знайомий. Як відомо, під час Другої світової війни Осьмачка залишив Україну. Вже після смерті Володимира Феофановича буде опубліковано фрагменти його спогадів, присвячені життю та творчості Тодося Осьмачки.

У 1939 році родина переїздить з Полтави до Кременця, де Володимир Феофанович отримав посаду викладача в нововідкритому Кременецькому державному учительському інституті. Проте складні побутові умови змусили перебраться до Луцька.

Влітку 1941 року, в окупованому німцями Луцьку Володимир Покальчук запропонували працювати у відновленій українській гімназії. Після її закриття Володимир Феофанович вчителював на так званих матуральних курсах, де учням старших класів пропонували закінчити гімназійну освіту.

У повоєнні роки Володимир Покальчук викладає українську мову та діалектологію в Луцькому державному педагогічному інституті імені Лесі Українки. Результатом плідної праці історика, філолога і лінгвіста на ниві краєзнавства стали публікації «Про деякі історико-географічні особливості Волинської області», «Надсарнський говір на Волині та його фонетичні особливості», «З історії антропонімії Волині» та інші.

Науковець здійснює і ряд експедицій місцями Лесі Українки на Волині, знайомиться зі старожилами, які знали родину Косачів, записує їх розповіді. 13 липня 1953 року у Львові зустрічається з Аріадною Михайлівною Труш, дочкою Михайла Драгоманова, спогади якої про її зустрічі з Ларисою Косач також документує. Зібрані цінні матеріали лягли в основу ґрунтовної праці «Слідами Лесі Українки», опублікованої в збірнику «Спогади про Лесю Українку».

Глибокі знання дослідника різних аспектів життєвої і творчої діяльності поетеси засвідчили його публікації «Волинізми у творах Лесі Українки», «Про Мавку з «Лісової пісні» і Мавку з народної творчості», «Від поліської міфології до «Лісової пісні» Лесі Українки», «Де мешкала Леся в Луцьку», «Волинь у житті і творчості Лесі Українки».

Поза тим Володимир Феофанович підготував унікальні матеріали, тісно пов'язані з періодом його навчання у Київському інституті народної освіти. На конкретних фактах автор висвітлює панораму життя того покоління української інтелігенції, яка у важких умовах переслідувань намагалась зберегти свою культуру, національну ідентичність. Окремі розділи цієї праці присвячені видатним діячам науки: мовознавцям Євгену Тимченку, Михайлові Калиновичу, Миколі Грунському, літературознавцеві і поету Миколі Зерову. Публікація цих матеріалів, об'єднаних однією назвою «Спогади з ІНОГУКУС» відбулась уже за часів незалежної України.

Володимир Феофанович пішов з життя 5 січня 1983 року, пропрацювавши на педагогічній і науково-дослідницькій ниві до

80 років.

Волиняни пам'ятають Покальчуків. Добре відомі імена геолога Оксани Павлівни Тушкан, яка на початку 1950-х років була директором Волинського краєзнавчого музею, Юрія Покальчука, письменника, перекладача та науковця, його брата – письменника та соціолога Олега Покальчука.

Будинок, у якому мешкала родина в Луцьку, переданий для потреб волинських волонтерів, нині перетворився на культурно-просвітницький центр краю – у травні 2015 року тут відкрито креативний простір «Озерний вітер».

Іменем Покальчуків названо одну із вулиць міста Луцька. На кладовищі у селі Гаразджа на пам'ятнику Володимиру Феофановичу та Оксані Павлівні викарбовано: «Ми гідно йшли, у нас нема зерна неправди за собою».

Людмила Завада

Література:

Покальчук В. «Звідки тебе виглядати?» або старовинний обряд похорон дівчини на Волині / В. Покальчук // Берегиня. – 2005. – № 1. – С. 35–41.

Покальчук В. Ф. «Мені тринадцятий минало...» / В. Ф. Покальчук // Молодь України. – 1989. – 25 лют.

Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Волинська область / ред. В. Г. Кремень. – Київ : Знання України, 2009. – 415 с.

Про В. Ф. Покальчука – с. 157–158.

Костюк Г. О. Зустрічі і прощання : спогади у 2-х кн. Кн. I / Г. О. Костюк ; передм. М. Жулинський. – Київ : Смолоскип, 2008. – 720 с.

Про В. Ф. Покальчука – див. Іменний покажчик.

Баран Т. С. В. Ф. Покальчук (1897–1983) / Т. С. Баран // Минуле і сучасне Волині : тези доп. та повідом. IV Волин. іст.-краєзн. конф., 13–14 квіт. – Луцьк, 1990. – Ч. 1. – С. 230–233.

Козачук Г. Володимир Феофанович Покальчук : слово про Вчителя / Г. Козачук // Волинь філологічна. – Луцьк, 2007. – Вип. 4: Західнополіський діалект у загальноукраїнському та всеслов'янському контекстах. – С. 345–353.

Косач-Борисова І. З приводу публікацій спогадів про Лесю

Українку / І. Косач-Борисова // Лариса Петрівна Косач-Квітка (Леся Українка). Біографічні матеріали. Спогади. Іконографія / ред., авт. проекту Т. Скрипка. – Київ ; Нью-Йорк, 2015. – Кн. 2. – С. 141–150.

Кревська Л. В. Покальчук – дослідник життя і творчості Лесі Українки / Л. Кревська, П. Рудецький // Леся Українка та родина Косачів в контексті української культури : тези та матеріали Всеукр. нак.-практ. конф. – Луцьк, 1996. – С. 22.

Мисан-Іващенко В. Яскравий спалах світла / В. Мисан-Іващенко // Луцька українська гімназія : спогади / ред. та упоряд. Л. Токарук. – Луцьк, 1998. – С. 13.

Ошуркевич О. Покальчук Володимир Феофанович / О. Ошуркевич // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2001. – Вип. 8. – С. 236–239.

Покальчук Ю. Робив, що міг / Ю. Покальчук // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Вінніпег, 1992. – Ч. 17/18. – С. 131–133.

Покальчук Ю. На підніжжі трамвая / Ю. Покальчук // Сучасність. – 1990. – № 2. – С. 18–25.

Покальчук Ю. Спогади з Іногукус / Ю. Покальчук // Дзвін. – 1992. – № 7/8. – С. 141–148.

9 ЛИПНЯ

**75 років від дня народження Р. А. Арцишевського
(1946–2017) – українського вченого-філософа,
заслуженого діяча науки і техніки України**

Роман Антонович Арцишевський – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент Академії педагогічних наук України, дійсний член Міжнародної академії педагогічних і соціальних наук (Москва, Російська Федерація), засновник наукової школи з проблем світоглядної освіти молоді в умовах переходу до інформаційного суспільства та Республіканського центру світоглядної освіти молоді. Він є автором біля 200 наукових праць: 6 монографій, більше 30 підручників і посібників; літературно-художніх видань: поезій, казок і легенд, піснi про Лучеськ.

Р. А. Арцишевський народився 9 липня 1946 року у м. Ківерці Волинської області. У 1969 році він закінчив факультет журналістики Московського державного університету імені

М. В. Ломоносова. Працював у редакції Ногінської міської газети, згодом – викладачем Московського авіаційно-технологічного інституту, старшим лаборантом Московського державного університету імені М. В. Ломоносова (1969–1973), після чого впродовж шести років перебував на посаді старшого редактора московського видавництва «Просвещение». У 1979 році повернувся на Волинь та розпочав роботу в Луцькому педагогічному інституті імені Лесі Українки: старшим викладачем; доцентом; професором; завідувачем кафедр – людинознавства, культурології, філософії; директором Інституту соціальних наук Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки; проктором з наукової (1986–1990 рр., 2005–2007 рр.) і з навчально-експериментальної (1990–1995 рр.) роботи; керівником Республіканського центру світоглядної освіти молоді.

Учений розробив концепцію світоглядної освіти молоді, яка знайшла втілення в програмах і підручниках нового інтегрованого шкільного курсу «Людина і суспільство». До сфери його наукових інтересів входили проблеми сучасного світогляду, світоглядної культури, світоглядної освіти, суспільної свідомості та самосвідомості, філософії, антропології, теорії і методики шкільних підручників.

Науковець брав активну участь у краєзнавчих заходах, конференціях, круглих столах. Він був головним редактором серії «Філософські науки» наукового вісника Волинського національного університету імені Лесі Українки; членом редколегій філософських і педагогічних часописів, що виходили у Києві, Львові, Івано-Франківську, Ялті, Луцьку. Як член міжнародного кураторіуму Всеукраїнського конкурсу учнівських робіт «Слідами історії» залучав до науки учнівську молодь. Учений сприяв підготовці наукових кадрів у галузі філософії та педагогіки. Під його керівництвом захищено понад десятка кандидатських дисертацій.

Р. А. Арцишевський був активним громадським діячем. Він очолював Волинське відділення Ради миру та Волинське відділення Української асоціації В. О. Сухомлинського.

За багаторічну науково-педагогічну діяльність Р. А. Арцишевський був удостоєний низки нагород та грамот, серед яких – медаль А. С. Макаренка Міністерства народної освіти України (1991 р.), знак Міністерства освіти України «Відмінник

освіти України» (1996 р.), знаком Академії педагогічних наук України «Ушинський К. Д.» (2006 р.) та ін.

Після смерті Романа Антоновича Арцишевського (28 січня 2017 р.) на вшанування його пам'яті було прийнято рішення про відкриття у Східноєвропейському (Волинському) національному університеті імені Лесі Українки іменної аудиторії у корпусі А, де він працював. Із 9 липня 2020 року студенти можуть навчатися в аудиторії № 324 професора Романа Арцишевського.

Світлана Чибирак

Література:

Арцишевський Р. А. На шляху до людини : вибр. пед. ст. / Р. А. Арцишевський. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. – 348 с.

Арцишевський Р. А. Філософська антропологія (філософія людини) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Ч. 1 / Р. А. Арцишевський. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 552 с.

Арцишевський Р. А. Філософська антропологія (філософія людини) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Ч. 2 / Р. А. Арцишевський. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 440 с.

Арцишевський Р. А. Духовне осягнення дійсності : монографія / Р. А. Арцишевський. – Луцьк : Смарагд, 2011. – 272 с.

Арцишевський Р. А. Світоглядна освіта: теорія, історія, методика : монографія / Р. А. Арцишевський. – Луцьк : Східноєвропейський нац. ун-т імені Лесі Українки, 2013. – 302 с.

Губерський Леонід. Doctor Honoris Causa Волинського національного університету ім. Лесі Українки / уклад.: І. М. Констанкевич, Р. А. Арцишевський, О. Г. Маховський ; ред. І. Я. Коцан. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 28 с.

Інтеграція освіти, науки та виробництва : (матеріали III міжнар. наук. – метод. конф. 25–29 верес. 1997 р.) / ред. Р. А. Арцишевський, О. Ф. Гордєєв, Г. Г. Карюк. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 236 с.

Людина. Ректор. Педагог: спогади про Нестора Володимировича Бурчака / уклад.: О. Г. Бурчак, І. Я. Коцан, Р. А. Арцишевський. – Київ : Вежа, 2009. – 120 с.

Матеріали звіту про наукову діяльність Волинського

державного університету ім. Лесі Українки за 2005 рік / ред. Р. А. Арцишевський. – Луцьк : Вежа, 2006. – 96 с.

Минуле і сучасне Волині. Тези доп. та повідом. III Волин. іст.-краєзн. конф. / ред. Р. А. Арцишевський. – Луцьк : б. в., 1989. – 278 с.

Філософські студії: зб. наук. пр. Вип. 1 / ред. Р. А. Арцишевський. – Луцьк : б. в., 2013. – 276 с.

Філософські студії: зб. наук. пр. Вип. 2 / ред. Р. А. Арцишевський. – Луцьк : б. в., 2016. – 126 с.

Волинський національний університет імені Лесі Українки : професори / упоряд.: А. В. Цьось, Н. М. Сірук ; заг. ред. І. Я. Коцана. – Луцьк, 2010 – 108 с.

Про Р. А. Арцишевського – с. 6–8.

Волинський національний університет імені Лесі Українки : ювілейне вид. / ред. колег. І. Я. Коцан, М. Г. Жулинський, І. Р. Юхновський ін. – Луцьк, 2010 – 244 с.

Про Р. А. Арцишевського – с. 92–96, 156.

Лукуц Ю. Видатні уродженці Ківерцівщини в енциклопедії сучасної України / Ю. Лукуц, П. Скавронський // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ківерцівщина та Олика в історії України та Волині : матеріали краєзн. чит., 22 верес. 2017 р., м. Ківерці - смт. Олика : наук. зб. / упоряд.: Г. Бондаренко, С. Войчик, А. Силук. – Луцьк, 2017. – Вип. 62. – С. 151–156.

Андрійчук М. «Визнаю один культ освіти» / М. Андрійчук // Волинь. – 1994. – 24 берез.

Арцишевський Роман Антонович: програма кандидата у народні депутати України // Справедливість. – 1994. – 18 лют.

Арцишевський Р. З Ківерців я вирушив пішки до Москви, щоб вступити до літературного інституту : [інтерв'ю з Романом Арцишевським, доктором філософських наук / інтерв'ю взяв Василь Недільський] // Вільним шляхом. – 2017. – 4 лют. – С. 4.

Відійшов у вічність філософ-професор // Волин. новини – 2017. – 2 лют. – С. 3.

Він залишив вагомий слід на землі // Волинь-нова. – 2017. – 31 січ. – С. 10

Гарбарчук К. Волинський Ломоносов / К. Гарбарчук // Експрес. – 2002. – 23 листоп.

Гарбарчук К. Пішки з Волині до Москви / К. Гарбарчук //

Вісник. – 2003. – 23 січ.

Данилюк В. Роман Арцишевський: «Люди не пилюка на чийхось чоботях» / В. Данилюк // Віче. – 1995. – 16 черв.

Колосок С. З поглядом у майбутнє / С. Колосок // Волинь-експрес. – 1995. – 24 лют.

Людина – найвища цінність // Волинь. – 1994. – 19 берез.

Слідами Ломоносова: професор Роман Арцишевський – не тільки перший на Волині доктор філософії, а й наш, колега-журналіст за фахом // Володимир Вечірній. – 2007. – 19 квіт. – С. 2.

Хвень Р. 20 підручників професора Арцишевського / Р. Хвень // Волинь. – 2002. – 6 серп

Хвень Р. «У всьому мрію я дійти самої суті» / Р. Хвень // Досвіт. зоря. 2003. – 16 січ.

Пикалюк В. С. Арцишевський Роман Антонович / В. С. Пикалюк // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2001. – Т. 1. – С. 737.

Роман Антонович Арцишевський : біобібліогр. покажч. / упоряд. і авт. вступ. сл. І. Я. Коцан. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – 60 с.

Вічна пам'ять професорові Роману Арцишевському [Електронний ресурс] // Волинський національний університет імені Лесі Українки : сайт. – Режим доступу: <https://vnu.edu.ua/uk/news/suspilstvo/vichna-pamyat-profesorovi-romanu-arcishevskomu>. – Назва з екрану.

20 ЛИПНЯ

75 років від дня народження М. О. Якименка (1946) – українського журналіста, почесного краєзнавця України

Микола Олександрович Якименко народився 20 липня 1946 року в містечку Кам'янка-Бузька на Львівщині. Його батько – родом з Полтавщини, офіцер-фронтовик, який потім працював вуглерозвідником. Коріння матері з села Веселий Поділ – батьківщини Леоніда Глібова. Напевно, саме тому улюбленою піснею Миколи Олександровича є написана відомим байкарем

і композитором Миколою Лисенком «Журба» («Стоїть гора високая»), де багато що нагадує йому знайомі з дитинства місця, прозору, як скло, річку Хорол.

Микола Олександрович закінчив Сокальську середню школу №1, а згодом, факультет журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка. Перші журналістські навички отримав у міській газеті «Шахтар Червонограда», де обіймав посаду заввідділом промисловості. Звичайно ж, головною темою для публікацій були гірники та їхня робота. Шахти Червонограда тоді працювали на повну потужність і встановлювали рекорди з видобутку вугілля. Видання було надзвичайно популярним, мало тираж 22–23 тисячі, і це – в місті, де тоді проживало 75 тисяч чоловік.

Основний журналістський гарт Микола Олександрович отримав на Волині, куди переїхав з Львівщини в 1975 році. Тут почав працювати заввідділом сільського господарства районної газети «Слава праці». Оскільки виростав у місті, то сільська тематика на перших порах давалася непросто. Тому журналіст намагався частіше залучати спеціалістів, багато читав спеціальної літератури, через день їздив у села, слухав, що розповідають колгоспники. Очевидно, що аграрну науку освоїв швидко, оскільки вже через рік йому запропонували посаду заступника редактора. І хоча Микола Олександрович вже мав би висвітлювати партійну тематику, попросив, щоб і надалі дозволили писати про селянські справи.

Працюючи у «Славі праці», Микола Якименко познайомився і на багато років зберіг дружбу з відомим краєзнавцем, директором Торчинського народного краєзнавчого музею, Григорієм Гуртовим. Саме Григорій Олександрович і прищепив журналісту любов до краєзнавства. Щоправда, перші матеріали про історію рідного краю він написав ще в Сокалі (містечко на Львівщині), зокрема дослідив історію монастиря бернардинів XVII століття, опублікував статтю про будинок Івана Петровича Котляревського у Полтаві, у реконструкції якого як волонтер, брав участь у 1968 році.

Після закінчення у 1981 році Вищої партійної школи при ЦК КПУ М. Якименко продовжив займатися журналістською справою, хоча були пропозиції перейти на партійну роботу. Тоді отримав призначення на Волинське обласне радіо. Працював спочатку

старшим редактором громадсько-політичного мовлення, згодом – коментатором з питань економіки. Одинадцять років, проведених із репортером і перед мікрофоном, стали доброю школою. Поруч працювали такі висококласні журналісти як Григорій Потапенко, Святослав Пирожко, Василь Федчук, Ганна Харів, Лариса Віліщук, Галина Баронова, Любов Ванчугіна, Аркадій Федосюк.

Миколі Якименку довелося побувати в багатьох селах, на десятках промислових підприємств, зустрічатися з сотнями цікавих людей. Робота на радіо вимагала оперативності, часто передачі звучали в прямому ефірі. Радіоточки тоді були в усіх будинках і квартирах волинян. Тож аудиторією була практично вся область. Волинські радіожурналісти постійно звучали на Українському радіо. Миколі Олександровичу доводилося готувати на Київ і короткі повідомлення, і півгодинні тематичні передачі.

У 1990–1991 роках журналісти обласного радіо активно висвітлювали діяльність Народного руху України, а потім – революційні процеси на шляху здобуття Україною незалежності. В січні 1990 року, із сотнями інших волинян, брав участь у Ланцюгу Злуки, пережив неймовірні почуття, будучи свідком важливої миттєвості української історії.

У 1992 році Миколу Якименка запрошують на роботу в популярну тоді республіканську газету «Правда України» власним кореспондентом по Волинській та Рівненській областях. Його попередником був відомий журналіст Андрій Бондарчук, якого обрали народним депутатом України. Пропрацював там до 2000 року. Згодом був заступником редактора газет «Епіцентр» і «Волинські губернські відомості». З травня 2003 року і по цей час – власкор газети Верховної Ради України «Голос України» у Волинській області.

Микола Олександрович є автором досліджень з історії Волинських залізниць, аптек і пожежної охорони Луцька, історії виробництва горілки на Волині, рибальства, подій 1939 року, Першої і Другої світових воєн, меліорації, а також історії містечок Олики, Лукова (Мацеїва), Берестечка, Старого Чорторийська, Любомля, храмів, життя відомих людей краю. М. Якименко – активний учасник багатьох краєзнавчих конференцій. Член національної спілки журналістів України і Національної спілки краєзнавців України. Почесний краєзнавець України.

Свідченням його високої професійності є і творче довголіття. За майже півстоліття роботи в засобах масової інформації Миколою Якименком написано сотні матеріалів як на актуальні теми сучасності, так і дослідження з минулого України та Волині.

Ігор Маркус

Література:

Пушкар Н. Аптеки Старого міста / Н. Пушкар, М. Якименко // Старий Луцьк : наук.-інформ. зб. – Луцьк, 2007. – Вип. III. – С. 145–149.

Якименко М. Як Колодяжне отримало нового господаря / М. Якименко // Борис Клімчук: Я – син волинської землі. – Луцьк, 2015. – С. 12–16.

Якименко М. Від Устилуга до Святої гори / М. Якименко // Волинь моя : журнал Міжнар. громад. об. «Волинське братство» / гол. ред. М. Сорока. – Київ, 2005. – Вип. 5. – С. 199–201.

Якименко М. Волинське коріння Влодзімежа Цімошевича / М. Якименко // Волинь моя : журнал Міжнар. громад. об'єднання «Волинське братство» / гол. ред. М. Сорока. – Київ, 2005. – Вип. 5. – С. 125–126.

Якименко М. На межі трьох областей / М. Якименко // Волинь моя : журнал Міжнар. громад. об'єднання «Волинське братство» / гол. ред. М. Сорока. – Київ, 2005. – Вип. 5. – С. 195–198.

Якименко М. Висока нагорода за історичні романи / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 18 верес. – С. 8.

Якименко М. «Волинь-нова» обрала головного редактора / М. Якименко // Голос України. – 2007. – 16 серп. – С. 32.

Якименко М. Дім здоров'я на перехресті трьох країн / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 3 верес. – С. 14.

Якименко М. Дякую батькам за їхню любов / М. Якименко // Голос України. – 2017. – 2 берез. – С. 10.

Якименко М. Задля декількох стрічок у газеті / М. Якименко // Волин. губерні. відом. – 2002. – 6 черв.

Якименко М. Замість складу амбулаторія / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 22 серп. – С. 4.

Якименко М. І в 98 Яків Чуль залишається бійцем / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 24 верес. – С. 9.

Якименко М. Малиновий дзвін на зорі / М. Якименко // Віче. – 2007. – № 4. – С. 9–11.

Якименко М. Мамине серце болітиме за сином / М. Якименко

// Голос України. – 2020. – 14 лип. – С. 20.

Якименко М. Народ має знати правду про трагедії під Слов'янськом, Іловайськом, Дебальцевим / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 1 серп. – С. 2.

Якименко М. Найкращий командир ветеранів / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 11 листоп. – С. 13.

Якименко М. Піду в ліс... по мед / М. Якименко // Голос України. – 2019. – 1 черв. – С. 10.

Якименко М. Під час святкової акції довелося рятувати / М. Якименко // Голос України. – 2014. – 7 черв. – С. 13.

Якименко М. По здоров'я – до аптеки-музею / М. Якименко // Віче. – 2007. – № 22. – С. 80.

Якименко М. «Світязь» оздоровлюватиме журналістів / М. Якименко // Голос України. – 2003. – 21 черв.

Якименко М. Спонковіку було слово... / М. Якименко // Голос України. – 2006. – 7 черв. – С. 4.

Якименко М. Такими човнами ходили з варяг у греки / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 22 лип. – С. 14.

Якименко М. Творили звуковий літопис краю / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 8 верес. – С. 9.

Якименко М. Три покоління виконували материнський наказ / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 30 лип. – С. 15.

Якименко М. Царів нема, а їх сатрапські звички залишилися / М. Якименко // Голос України. – 2015. – 5 черв. – С. 11.

Якименко М. 60 літ – не старість! / М. Якименко // Волин. губерн. відом. – 2003. – 9 жовт.

Якименко М. Ще рано відспівувати районки / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 4 верес. – С. 7.

Якименко М. Щедрі ужинки Віктора Симоновича / М. Якименко // Голос України. – 2019. – 17 верес. – С. 9.

Баронова Г. Критикували і секретаря обкому / Г. Баронова // Телерадіогазета. – 2010. – 23 черв. – С. 16.

Будити словом, як Шафета // Голос України. – 2004. – 5 черв.

Його думку через «Голос України» знає вся країна // Діалог. – 2011. – 21 лип. – С. 4.

Колеги: Микола Якименко – новий власкор «Голосу України» // Волинь. – 2003. – 31 трав.

Колеги: Миколі Якименку – 60 // Волинь-нова. – 2006. – 22 лип.

Колеги: Миколі Якименку – 60 [Електронний ресурс] // Волинь : сайт. – Режим доступу: <https://www.volyn.com.ua/news/17343-kolegi-mikoli-yakimenku-60.html>. – Назва з екрану.

25 ЛИПНЯ

75 років від дня народження Є. Т. Короля (1946–2019) – заслуженого вчителя України

Євген Тимофійович Король народився на Хмельниччині у селі Везденьки Хмельницького району. У рідному селі пішов у перший клас восьмирічної школи. Навчання продовжував у Миколаївській середній школі. У 1964 році вступив на біологічний факультет Львівського державного університету ім. І. Франка, закінчивши який у 1969 році, отримав кваліфікацію біолога, викладача біології та хімії і направлення на роботу вчителем біології у Смідинську СШ Старовижівського району.

Упродовж 1970–1972 років служив командиром ПТВ у збройних силах. Із закінченням служби повернувся на Старовижівщину, де одержав призначення в Кримненську середню школу. У цій школі він працював військовим керівником, заступником директора з навчально-виховної роботи, а з 1996 року й до середини вересня 2019 року – вчителем хімії, класним керівником, керівником клубу «Твоє здоров'я» та різних гуртків з хімії, організатором різнопланових позакласних заходів з предмета.

Талановитий педагог, учитель-новатор вибудовував освітній процес на основі глибокого вивчення індивідуальних можливостей кожного учня, вмів захопити дітей своїм предметом та сформував в них переконання у необхідності саморозвитку. Високий рівень професійної компетентності вчителя дозволяв забезпечувати ефективну організацію навчальних занять, використання під час проведення уроків та у позакласній роботі з предмета елементів сучасних освітніх технологій. Зокрема це – організація групової навчальної та проектної діяльності, створення ситуацій успіху тощо.

Педагог дбав про створення на кожному уроці доброзичливої атмосфери довіри для творчої співпраці вчителя і учнів,

стимулював учнів до самостійного пошуку та пізнання, розкривав можливості застосування набутих ними знань у повсякденній практичній діяльності. Школярі вільно висловлювали свої думки та ідеї, а вчитель вчив логічно їх обґрунтовувати, робити власні висновки, розуміти напрям і доцільність навчального, дослідницького пошуку, необхідності використання хімічного експерименту. Це забезпечувало стабільні успіхи учнів Євгена Тимофійовича. Щорічно 82% вихованців мали досягнення високого і достатнього рівнів.

Особливої уваги педагог надавав розвитку обдарованості своїх вихованців, залучаючи їх до факультативних занять, гуртків, які вів у школі, до участі в турнірі «Юний хімік», організатором якого він був у районі, в учнівських олімпіадах з хімії. За роки роботи Є. Т. Король підготував 80 призерів II етапу, 70 учасників та 30 призерів III етапу, 3 учасників IV етапу всеукраїнських олімпіад з хімії.

Євген Тимофійович постійно працював над підвищенням фахового рівня та педагогічної майстерності. Вивчав і творчо використовував у роботі елементи передового педагогічного досвіду, зокрема досвід заслуженого вчителя України О. В. Березан, вчителя хімії Нововолинського наукового ліцею-інтернату. Умілий організатор діяльності методичного об'єднання вчителів природничого циклу школи, керівник творчої майстерні з методики розв'язання хімічних задач, у якій навчалися педагоги району, він брав активну участь у роботі районного методичного об'єднання, підготовці і проведенні на базі школи обласних семінарів вчителів хімії, методистів районних методичних кабінетів. Його відкриті навчальні заняття захоплювали не лише молодих учителів, але й досвідчених педагогів області. Неодноразово ділився зі слухачами курсів підвищення кваліфікації вчителів хімії у Волинському інституті післядипломної педагогічної освіти своїм досвідом з питань організації роботи з обдарованими дітьми, використання методу проєктів у викладанні хімії, розв'язування олімпіадних задач з хімії тощо.

Євген Тимофійович був лауреатом обласного туру конкурсу «Вчитель року – 2002», багаторазовим учасником районної та обласної виставок дидактичних та методичних матеріалів «Творчі сходинок педагогів Волині».

Досвід роботи вчителя з проблеми «Розвиток індивідуальних здібностей учнів на уроках хімії» вивчено та узагальнено працівниками відділу природознавчих дисциплін Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти і схвалено колегією управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації (2003 р.).

Багаторічна творча праця Є. Т. Короля відзначена чисельними нагородами різного рівня: значком «Відмінник народної освіти» (1985 р.); нагрудним знаком «Василь Сухомлинський» (2006 р.); ювілейною медаллю «Двадцять років незалежності України» (2012 р.); цінним подарунком (годинник) Голови Верховної Ради України (2013 р.); грамотами Міністерства освіти і науки України, управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації, Старовижівської райдержадміністрації і районної ради, відділу освіти, молоді та спорту. У 2017 році йому присвоєно почесне звання «Заслужений вчитель України».

Толерантний, вимогливий, творчий, ерудований, завжди готовий прийти на допомогу – таким назавжди залишиться в пам'яті учнів і колег Євген Тимофійович Король.

Наталія Кот

Література:

Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня Конституції України : Указ Президента України № 168/2017 [Електронний ресурс] // Президент України : сайт. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/1682017-22090>. – Назва з екрану.

Анотований каталог досвіду роботи переможців обласного, Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» та перспективного передового досвіду освітян Волині. – Луцьк, 2003. – 150 с.

Про Є. Т. Короля – с. 144.

Пізнай себе, створи себе : з досвіду роботи педколективу Кримненсько ЗОШ І–ІІІ ст. з формування здорового способу життя в контексті громадянського виховання. – Ковель : [б. м.], 2001. – 6 с.

Гарбарчук К. Кожне з цих імен – гордість краю / К. Гарбарчук // Волинь-нова. – 2017. – 4 лип. – С. 5.

Коваль Ю. Король хімії став заслуженим / Ю. Коваль // Сіл. новини. – 2017. – 5 серп. – С. 1.

15 СЕРПНЯ

**75 років від дня народження В. О. Ольховича (1946) –
заслуженого працівника освіти України**

Історія комунального закладу «Луцький навчально-виховний комплекс «загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 22 – ліцей Луцької міської ради» нерозривно пов'язана з його першим директором Василем Олексійовичем Ольховичем, який очолив цей заклад на стадії будівництва. 1 вересня 1988 року понад 1400 учнів на поклик шкільного дзвоника наповнили класи новозбудованої школи і з добрими напутніми побажаннями директора розпочали новий навчальний рік «Уроком миру».

В. О. Ольхович народився в селі Тростянець Ківерцівського району Волинської області у селянській сім'ї. Середню освіту здобув у Тростянецькій середній школі. У 1964–1968 роках навчався на фізико-математичному факультеті Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки, після закінчення якого 12 років працював вчителем фізики Луцької середньої школи № 15. З 1980 року – заступник директора з навчально-виховної роботи Луцьких середніх шкіл № 10 і № 3, директор Луцької середньої школи № 15.

Кожен заклад освіти залишив у серці педагога свої особливі спогади, адже, як наголосив Василь Олексійович в одному з інтерв'ю «Мoje життя – це школа. З її проблемами, буднями, святами, труднощами й радощами». І, в якій би школі він не працював, головним було – «більше живої педагогічної активності, щоб в школі панувала атмосфера людяності, налаштованості на цікаву працю, яка усім в радість, щоб усім було комфортно, зручно, затишно», «школа вимагає повної відданості, любові до своєї справи, коли директор – не посада, а доля».

Особливий період в педагогічній діяльності В. О. Ольховича 1988–2015 роки, коли він очолював Луцьку школу № 22, яку в місті й області називали «школою Ольховича». Як згадує Василь Олексійович: «Мене призначили директором Луцької ЗОШ № 22, коли тут був лише фундамент. В пору тотального дефіциту треба було добряче крутитися, щоб придбати усе необхідне, раціонально розпорядитися коштами. Пригадую, ще зводили стіни, а я вже діставав обладнання для кабінетів, замовляв меблі, унаочнення, розвантажував автомашини з шафами, столами,

орендував приміщення для їх зберігання. Зате уже в липні новозбудована школа готова була прийняти дітей. А через три місяці саме тут вирішили провести міжнародний семінар фонду «Відродження».

Директор багато уваги приділяв формуванню та розвитку педагогічного колективу, стимулював педагогів до творчої активності, до методичного зростання та самовдосконалення. Зміст і структура роботи з педагогами базувалась на основі діагностики та аналізу діяльності колективу. У школі проводилась системна методична робота: предметні декади вчителів, що атестуються; тижні наставника, молодого педагога; панорами методичних ідей тощо.

Скільки б не було господарських клопотів у керівника школи, але на першому місці у нього завжди була робота з дітьми. Він умів захопити школярів фізикою, умів навчити їх вчитися, розвинути обдарування і таланти учнів. Його вихованці щорічно брали участь і перемогали у олімпіадах з фізики на міському, обласному та всеукраїнському рівнях.

На базі школи Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти неодноразово проводив обласні семінари вчителів фізики та керівників шкіл. Директори закладів освіти, які навчались на курсах підвищення кваліфікації у ВППО, проходили практику в 22-й школі, вивчали досвід управлінської діяльності В. О. Ольховича. В «Анотованому каталозі передового педагогічного досвіду» (1994 р.) відзначено, що характерним в управлінській діяльності директора є «чітка система планування; добре налагоджене інформаційне забезпечення, впровадження нових педагогічних ідей; дійовий контроль за станом навчання, виховання учнів. Належно реалізуються демократичні засади управління. В основу позакласної виховної роботи покладено проведення колективних творчих справ».

У 2015–2020 роках Василь Олексійович викладав фізику у своїй школі. Головним в його учительській діяльності став індивідуальний підхід до учнів, активна їх самостійна робота на уроках, використання творчих, експериментальних завдань, стимулювання до пошуку нових підходів до їх виконання, розвиток вмінь використовувати здобуті знання в нових життєвих ситуаціях тощо. Безумовно, давалися взнаки і бездоганне володіння матеріалом, і педагогічний стаж, але саме

копітка робота вчителя та володіння інноваційними технологіями стояли за тією легкістю, яку можна було побачити на його уроках. З вдячністю згадують школярі свого вчителя, серце якого завжди було відкритим для них.

Василь Олексійович завжди активно долучався до вирішення проблем жителів мікрорайону школи, обирався депутатом Луцької міської ради. Обирався делегатом першого з'їзду педагогічних працівників України (1992 р.). Член колегії управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації у 1997–2014 роках.

Кроки зростання педагогічної майстерності вчителя, керівника закладів освіти відзначено відомчими освітянськими нагородами: «Відмінник народної освіти» (1985 р.), «Відмінник освіти України» (1996 р.), грамотами Міністерства освіти України, Волинської обласної державної адміністрації та Волинської обласної ради, Управління освіти та науки облдержадміністрації та Луцького міського управління освіти. Указом Президента України 1 жовтня 2008 року йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України».

Галина Романчук.

Література:

Ольхович В. Ідеї О. А. Захаренка актуальні на всі часи / В. Ольхович // Пед. пошук. – 2007. – № 1 (53). – С. 39–40.

Ольхович В. О. Демократичні засади в управлінні школою / В. О. Ольхович, М. У. Гуменюк // Пед. пошук. – 1996. – № 1. – С. 17–19.

Освіта міста за роки незалежності України : інформ. зб. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 183 с.

Про В. О. Ольховича – с. 147–149.

Михайленко С. Директор – не посада, а доля / С. Михайленко // Луцьк. замок. – 2006. – 17 серп. – С. 3.

Проблема і надії освітян // Волинь. – 1992. – 22 груд. – С. 4.

Світліковська Г. Школа Ольховича, педагога і менеджера / Г. Світліковська // Волинь. – 2006. – 15 серп.

Трофимчук Т. «У кожному учневі ми бачимо своє продовження» Т. Трофимчук // Волинь-нова. – 2013. – 7 листоп. – С. 7.

Філатенко А. Уроки миру у новій школі / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1988. – 2 верес.

Анотований каталог передового педагогічного досвіду. – Луцьк, 1997. – 36 с.

Про В. О. Ольховича – с. 5.

Анотований каталог передового педагогічного досвіду. – Луцьк, 1994. – 32 с.

Про В. О. Ольховича – с. 1 –2.

Використання елементів нових і новітніх технологій в управлінні загальноосвітньою школою (за матеріалами семінару директорів в ЗОШ І–ІІІ ступенів № 22) /уклад. Т. П. Матіюк. – Луцьк, 2001.– 21 с.

Все починається з історії. – Луцьк : Волин. облполіграф, 1985. – 4 с.

24 СЕРПНЯ

День незалежності України. 30 років від Дня прийняття Акту проголошення незалежності України (1991)

Починаючи від проголошеної 16 липня 1990 року Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет України, процеси демократизації та національного відродження в Україні почали набирати рис незворотного характеру. Саме 16 липня депутати навіть поспішили офіційно проголосити Днем незалежності України. Насправді Декларація лише максимально розширила права УРСР в рамках Радянського Союзу, але ще зовсім не означала здобуття реальної незалежності.

Активно демократичні процеси тривали й на Волині. Так, якщо Волинська обласна рада залишалася в більшості на позиціях підтримки радянської влади, то у Луцькій міській раді практично постав паритет між комуністами та націонал-демократами. У Верховній Раді УРСР, попри комуністичну більшість, опозиційне об'єднання Народна Рада було надзвичайно активним, постійно перешкоджаючи комуністам у «просуванні» антидемократичних законопроектів. У Народній Раді перебували і шестеро народних обранців з Волинської області: Олександр Гудима, Ярослав Дмитришин, Андрій Мостиський, Федір Свідерський, Андрій Бондарчук та Павло Віцяк.

Та нормальний розвиток демократичного процесу в Україні й СРСР загалом було перервано 19 серпня 1991 року. В цей день ортодокси-неосталіністи здійснили в Москві державний переворот. Президента СРСР Михайла Горбачова вони фактично посадили під домашній арешт на його кримській дачі у Форосі, а самі проголосили створення так званого «Государственного комитета по чрезвычайному положению» на чолі з віцепрезидентом СРСР Геннадієм Янаєвим, який приєднався до заколотників. Нова московська влада призупинила існування всіх політичних партій, окрім Комуністичної Партії Радянського Союзу.

Компартійні функціонери УРСР в цілому підтримали ГКЧП. Масові видання «Радянська Україна», «Робітнича газета», «Сільські вісті», «Правда Украины» три дні друкували матеріали ГКЧП у повному обсязі. Натомість заколотників однозначно засудили члени партій та громадських організацій з націонал-

демократичного табору: Народний рух України, Українська Республіканська Партія, Демократична Партія України, Союз українського студентства», Товариство «Меморіал», Товариство Лева. Донецькі шахтарі теж постановили не визнавати розпорядження ГКЧП, оголосили про безстроковий політичний страйк, вимагаючи заборони КПРС та КПУ.

Надвечір 19 серпня на Театральному майдані у Луцьку зібрався стихійний мітинг протесту проти державного перевороту. Наступного дня голова Волинської обласної ради Володимир Блаженчук скликав позачергову сесію. Частина депутатів від комуністичної більшості висловилися на підтримку ГКЧП, проте депутати від демократичного блоку одностайно засудили путчистів. Зрештою, однозначного рішення Волинська обласна рада не змогла ухвалити, а текст офіційної заяви з приводу ситуації в країні вийшов з дуже обтічними формулюваннями.

Тим часом у Москві 20–21 серпня сотні тисяч обурених людей на чолі з лідерами російської демократичної опозиції зайняли Манежну площу, поруч із Кремлем. Вони несли гасла «Фашизм не пройде!», «Волю!», «ГКЧП – під суд!». Президент суверенної Росії та лідер демократичної опозиції Борис Єльцин узяв на себе виконання обов'язків Головнокомандувача збройними силами на всій території Російської Федерації. Тоді ж радянський спецпідрозділ «А» (Альфа), який очолював уродженець Луцька генерал-майор Віктор Карпукін, відмовився штурмувати приміщення Верховної Ради РРСФР, де засіли лідери демократичної опозиції. А вже 22 серпня всі члени ГКЧП, окрім Бориса Пуго, який застрелився, були заарештовані.

23 серпня керівники більшості демократичних партій України запросили своїх обласних очільників до Києва на термінову сесію ВР УРСР. Від Волинської області туди поїхали великі делегації НРУ, УРП та ДПУ. 24 серпня 1991 року Верховна Рада України ухвалила Акт проголошення незалежності України: «Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною в зв'язку з державним переворотом у СРСР...». За це проголосували майже всі депутати, навіть більшість комуністів. Сам же Акт було укладено на основі чорнового варіанту, написаного українським дисидентом, народним депутатом та головою УРП Левком Лук'яненком.

Наступного дня, під тиском багатотисячного демократичного

мітингу у Києві, Президія ВР України прийняла постанову про тимчасове припинення діяльності КПУ. 26 серпня ВР України створила тимчасову комісію для перевірки діяльності посадових осіб, органів влади та управлінь, об'єднань і організацій у зв'язку з державним заколотом 19–21 серпня 1991 року. Виявлені документи довели безумовну причетність керівництва КПУ до безпосередньої підтримки ГКЧП.

Незалежність України було підтверджено на референдумі 1 грудня 1991 року, коли 90,32% українців сказали незалежності «Так!». Після цього весь світ визнав Україну незалежною державою. Однак пережитки радянського минулого все ще були досить сильними. Колишні радянські чиновники, загалом, залишилися при керівництві країною, а демократи – в опозиції. І якщо на теренах Волинській області перший пам'ятник Володимиру Леніну повалили у Луцьку 25 серпня 1991 року, то останній, в Маневичах, лише 21 лютого 2014 року, вже під час Революції гідності.

Упродовж тридцяти років незалежності абсолютна більшість жителів Волині підтримувала демократичні та проєвропейські політичні устремління, послідовно виступали на захист суверенітету України. З 1995 року Волинська область входить до транскордонного Об'єднання «Євро регіон Буг». Та ще до підписання у 2014-му асоційованого членства України з Євросоюзом кілька десятиліть за це ратувала більшість мешканців Волинського краю. Масово підтримували волиняни Помаранчеву революцію (2004), Революцію Гідності (2013–2014), тисячами записувалися в добровольчі батальйони для захисту східної України від путінської агресії. Захисники й захисниці з Волині продовжують нести службу в зоні ООС у лавах Збройних сил України, а Волинська область – бути одним зі свідомих осередків державотворення.

Яна Лис

Література:

Волинь у умовах демократичної трансформації (кінець XX – початок XXI століття) : кол. моногр. / В. І. Бортніков, Н. Н. Коцан, Н. В. Павліха ; за заг. ред. В. І. Бортнікова. – Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2012. – 654 с.

Головій О. Шляхами української оксамитової революції. Волинь / О. Головій. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 100 с.

Малиновський В. Становлення і розвиток місцевого самоврядування у Волинській області (1990–2010 рр.): монографія / В. Малиновський. – Луцьк : Ініціал, 2013. – 352 с.

Бортніков В. Від «перебудови» до незалежності / В. Бортніков // Бортніков В. Нариси органів державної влади та місцевого самоврядування на Волині (1944–2009) / В. Бортніков, А. Пархом'юк. – Луцьк, 2009. – С. 118–154.

Русначенко А. Проголошення незалежності України / А. Русначенко // Русначенко А. Нариси новітньої історії України / А. Русначенко. – Київ, 2016. – Кн. 5. – С. 85–92.

Кульчицький С. Передумови, перебіг і підсумки «параду суверенітетів» / С. Кульчицький // Укр. іст. журн. – 2018. – № 5. – С. 163–191.

Ми самодостатня і волелюбна нація з нескореним духом свободи : до 25-річчя з Дня Незалежності України // Голос України. – 2016. – 23 серп. – С. 1–16.

Продовжуючи тисячолітню традицію державотворення, або Покликані свободою: до Дня Незалежності // Голос України. – 2017. – 23 серп. – С. 1–16.

Харів О. З Днем Незалежності, рідна країно! / О. Харів // Луцьк. замок. – 2019. – 29 серп. – С. 3, 10.

Шевчук Ю. «Не думайте, що це ваші кроки. Це вже хода історії»: 1 грудня – річниця всеукраїнського референдуму 1991 року / Ю. Шевчук // Голос України. – 2019. – 30 листоп. – С. 1, 3.

Лис С. 24 серпня 25 років від часу проголошення Акту незалежності України та участі волинян у цій події (1991) / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. : Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 214–216.

Пальоха О. 24 серпня 25 років Дня Незалежності України – 15 років від прийняття Акта проголошення незалежності України (1991) / О. Пальоха // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2005. – С. 144–146.

28 СЕРПНЯ

70 років від дня народження Б. І. Ясинського (1951) –
українського художника

Богдан Іванович Ясинський народився 28 серпня 1951 р. в селі Зелений Гай Городоцького району на Львівщині. Неповну середню освіту здобув у школі в сусідньому селі Мильчиці. Творчі здібності проявилися уже в ранньому дитинстві. Доступним матеріалом став пластилін, роботи з якого викликали захоплення у вчителів та жителів села. У 1967–1970 роках продовжує навчання у Нижанковецькому художньо-ремісничому училищі Старо-Самбірського району. У 1974 р. вступив на факультет інтер'єру та обладнання Львівського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва. Значний вплив на становлення майбутнього митця справили викладачі з фаху І. Лазеба, В. Овсійчук, Д. Кравич.

У 1979 р. Богдан Ясинський переїздить до м. Луцька. Творчу діяльність розпочинає у Волинських художньо-виробничих майстернях, де займався проектуванням художнього оформлення предметного середовища, монументальним живописом. Позитивну оцінку фахівців отримали творчі роботи: розпис на тему «Волинський ліс» (1987 р.) у навчальному корпусі Маневицького училища сільського господарства та інтарсія «Українські народні ігри» (1990 р.) у Волинській обласній дитячій лікарні в м. Луцьку. Поступово захоплюється живописом, поставивши собі за мету віднайти і витворити образ Волині в живописі, як Леся Українка зробила це у поезії. В 1980 роках виставляє перші картини на обласних колективних виставках, а з кінця 80-х – у республіканських в м. Києві: «50 років створення СХУ» (1988 р.), «Малюнок та акварель» (1990 р.). У 1992 р. приєднаний до Волинської обласної організації Національної спілки художників України. З 1999 р. стає членом Національної спілки дизайнерів України.

Молодий художник пройшов складний шлях творчих пошуків суті мистецтва, свого місця і ролі в ньому, становлення внутрішнього світу митця. Багато читає, переосмислює світову культурну спадщину, творчі доробки відомих художників, скульпторів, іконописців, виробляє свій власний стиль. Для себе визначив три важливі якості, без яких не може відбутися

художник: воля, інстинкт і пам'ять. Цікавиться іконописом, захоплюється аквареллю. У 1992–1994 рр. створив іконостас для церкви у с. Мильчиці Городоцького району. Основою особистої творчої методики та стилістики митця стали традиції візантійського та українського іконопису. У 1998–2004 рр. здійснив реставрацію іконостасу та розписів церкви у с. Стоянів Радехівського району на Львівщині.

Із 1996 р. Богдан Ясинський працює викладачем кафедри дизайну факультету архітектури, будівництва та дизайну Луцького технічного університету (тепер – Луцький національний технічний університет). Набуті за роки творчої праці досвід та знання стали теоретичним та практичним підґрунтям для викладання навчальних дисциплін «Макетування», «Скульптура», «Формотворення» та ін., виховання у студентів естетичних смаків, патріотичного світогляду, спонукання до власних проб та здобутків у царині мистецтва та дизайну. П'ятнадцятирічні напрацювання Богдана Ясинського лягли в основу навчального посібника «Основи скульптури для дизайнерів», який побачив світ в 2010 році у Редакційно-видавничому відділі ЛНТУ. Митець став автором відомої скульптури-символа, виготовленої із бронзи і алюмінію, студента-випускника Луцького НТУ «Кубика (Студент в кубі)», встановленої на подвір'ї вузу у 2019 р.

Головною темою пошуку митця на межі XX і XXI століть стала Волинь – уже рідний, але все ж ще невідомий і втаємничений край, що вилився у численні акварелі. Вперше двадцять п'ять із них – цілісний творчий доробок, створений автором у 1990-х рр. було представлено лучанам в 2003 р. у Художньому музеї, відділі Волинського краєзнавчого музею. Через два роки, у 2005, загадкові краєвиди, дивовижні квіти, чудові пейзажі, виконані аквареллю, Богдан Ясинський уже експонує на персональній виставці у Державному історико-культурному заповіднику «Старий Луцьк», організованої з нагоди урочистостей до 920-річчя Луцька та 20-річчя створення заповідника. Виставлені твори наповнені романтикою, мінливістю барв, несподіваним ракурсом бачення навколишнього світу, глибоким духовним змістом. Цікавим досвідом для митця стала участь у неординарній події в культурно-мистецькому житті Луцька – виставці-презентації «Щаблі до раю» (Художній музей, 2003 р.).

Луцька дослідниця творчості Богдана Ясинського

О. Старикова підкреслює: «Це той художник, хто не продукує свої твори, підлаштовуючись під смаки та забаганки замовників. У творчості, як і в житті, він послідовний і розважливий. Процес малювання для нього – це тривалі роздумування про проблеми сьогодення, трагічні сторінки історії України. Як людина по-справжньому патріотична він знає цінність національної спадщини... Пошуки художника в царині малярства співголосні зі здобутками бойчукізму. Погляди М. Бойчука, пов'язані із відродженням та становленням національного мистецтва, стали для Б. Ясинського одним із орієнтирів у творчості».

Невід'ємною складовою багатогранного таланту Б. Ясинського є скульптура. Цей вид образотворчого мистецтва особливо зацікавив його ще з дитинства, а особливо, під час навчання в інституті. Від середини 1990-х рр. художник працював як скульптор, брав участь у численних міжнародних пленерах і конкурсах у Польщі та в Україні. Перша велика виставка скульптур Богдана Ясинського відбулася у березні 2013 р. у луцькій «Галереї мистецтв» обласної організації НСХУ. На відкритті митець підкреслив, що в своїй творчості орієнтується на кращі зразки світового мистецтва та народне мистецтво України, яке є для нього джерелом натхнення.

Богдан Ясинський славиться своєю неординарною творчістю та вмінням створювати неймовірні об'ємно-просторові форми. В березні 2020 р. митець презентував чергову виставку скульптури у великій залі «Галереї мистецтв» Волинської обласної організації НСХУ, на якій представив абсолютно різнопланові скульптури, які характеризуються неочікуваним поєднанням витонченої техніки перетікання форм та оригінальними інженерними рішеннями. До експозиції увійшли близько 30 витворів, які автор створив із сучасних синтетичних матеріалів протягом останніх шести років. Фігури об'єднані в умовні сегменти, в кожен із яких скульптор заклад особливий зміст.

Концептуальний зміст виставки Богдан Ясинський охарактеризував так: «Усе розпочалося з білих ажурних робіт: спочатку створив одну, тоді другу, за нею третю... Так виникла ціла серія. Це пливучо-текучі форми, які прекрасно демонструють динаміку руху та приховують власний підтекст. Потім з'явилися зовсім інші витвори. Вони абсолютно відрізняються від попередніх, мають зовсім іншу енергетику, несуть кардинально

інакший зміст. Перша частина – спокійна, пасторальна, а друга розкриває динаміку, контрастність та нестабільність нашого часу. «Нашестя» – саме так я б назвав цю серію скульптур, адже ідея їх створення виникла після Чорнобильської катастрофи. Спочатку це мали бути твори живопису, однак згодом вони знайшли своє вираження у скульптурі. Щодо третього сегменту, то це моя гордість. Тут представлені реалістичні твори, перлиною серед яких є унікальний витвір – фігура янгола в польоті. Запевняю вас, що аналогів такого твору вам не вдасться знайти... Це досить цікава ідея, яка приходить дуже рідко, скульптори називають її щасливим випадком... Це дійсно для мене є дуже цінною роботою за останні роки. Я її бачу в міському середовищі. Вона була б цікавим об'єктом для туристів.»

Богдан Ясинський майже пів століття віддав мистецтву. У майстерні художника – картини, ікони, мініатюрні статуетки, об'ємні абстрактні скульптури. Митець плідно працює у різних техніках, продовжує бути учасником виставкової діяльності і сьогодні. Твори художника є окрасою колекцій музеїв, зберігаються у приватних збірках в Австрії, Польщі, Росії, Іспанії, Україні.

Оксана Вознюк

Література:

Ясинський Б. І. Основи скульптури для дизайнерів : навч. посіб. / Б. І. Ясинський. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2010. – 164 с.

Волинь / Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ : Поліграфкнига, 2006. – С. 318.

Про художника Б. Ясинського – с. 254.

Композиція // Терен : літ.-мист. журн. – Луцьк, 2004. – Ч. 1. – С. 30–31 ; Ч. 2. – С. 30–31 ; Ч. 3. – С. 30–31.

Навроцька З. Одухотворити камінь / З. Навроцька // Артанія : альманах. – Київ, 2013. – С. 26–27.

Вербич В. Притчі про нетлінний скарб життя / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2005. – 15 верес. – С. 8.

Гаврилюк О. Скульптура, яка оживає / О. Гаврилюк // Луцьк. замок. – 2013. – 11 квіт. – С. 8.

Головенко Т. Поезія акварелей Богдана Ясинського /

Т. Головенко // Волинь. – 2003. – 15 лип.

Гуменюк Н. Богдан Ясинський : колекція з шухляди / Н. Гуменюк // Віче. – 2003. – 3 лип. – С. 3.

Довершений світ очима художника // Волинь. – 2005. – 15 верес. – С. 1.

Комарук О. Вересневі акварелі / О. Комарук // Аверс-прес. – 2005. – 15 верес. – С. 4.

Міщенко Г. Синкретизм жанру Богдана Ясинського / Г. Міщенко // Образотворче мистецтво. – 2004. – № 1. – С. 74–75.

Навроцька З. Асоціативні метафори Богдана Ясинського / З. Навроцька // Луцьк. замок. – 2003. – 9 жовт. – С. 2.

Ювілеї : акварелі літ Богдана Ясинського // Волинь-нова. – 2011. – 27 серп. – С. 1.

Старикова О. 28 серпня 60 років від дня народження Б. І. Ясинського (1951) – українського художника / О. Старикова // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2011 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – С. 83–85.

Ясинський Богдан // Волинські художники : Нац. спілка худож. України : [буклет]. – Луцьк, 2006. – С. 24.

31 СЕРПНЯ

95 років від дня народження Ю. М. Головацького (1926–2000) – українського літератора, учасника національно-визвольної боротьби за незалежність України

Юлій Миколайович Головацький – це борець-інтелектуал, борець-інтелігент, борець-патріот, який віддавав свій творчий потенціал і сили задля здобуття незалежної, самостійної та соборної Української держави.

Побачив світ Юлій Головацький 31 серпня 1926 року у сім'ї хлібороба села Боратин (сьогодні Веселе) Луцького повіту. З дитинства виховувався у патріотичному дусі. Батько Микола був прикладом непокори владі, адже самовільно вийшов з колгоспу, за що отримав 10 років заслання. Крім того, у 1931–1939 роках у їхньому будинку мешкав Михайло Савур-Ципріянович – громадський і політичний діяч, прихильник гетьманського ладу

в Україні. Із книг його бібліотеки Юлій дізнавався про боротьбу за Українську державу.

У 1930-х роках він також навчався у Торчинській середній школі, до 1941 року закінчив 7 класів. У 1941–1942 роках, під час німецької окупації, закінчив Луцьку українську гімназію.

З 1943 року 17-річний юнак став членом Організації Українських Націоналістів. Тоді ж очолив молодіжний центр ОУН(м) на Волині. У 1943 році вступив до військового формування – Легіону Української Самооборони. Взяв псевдоніми «Українець», «Оріанець», «Савур».

Юлій Головацький знав не одну іноземну мову, тому у підпіллі часто працював перекладачем. Саме як перекладач він взяв участь у переговорах з німецькою окупаційною владою у селі Милуші 1943 року. Це був час, коли на Волині розгорілося полум'я україно-польського протистояння, що зі свого боку підігрівалося нацистами. Тому метою переговорів було припинення переслідувань останніми українських мешканців краю, що, за спогадами діяча, вдалося певною мірою досягти.

Юлій Миколайович пройшов також солдатські фронтові дороги Другої світової війни. 1944 року його забрали до радянської армії, яка в той час проходила через Волинь. Служив у 8-му шифрувальному відділенні, а війну закінчив у Німеччині, при штабі 6-ї Армії.

У листопаді 1945 року Ю. Головацького заарештували за інакодумство, тому що пробував писати літературні твори, описував хроніку воєнних подій, але забував назвати ім'я Сталіна. За це присудили до заслання. У травні 1946 року він утік з місця ув'язнення і нелегально повернувся в Україну.

З 1946 по 1952 роки Юлій Головацький знову в ОУНівському підпіллі. Там боровся проти радянського ладу та займався організаційною роботою в ОУН.

У 1952 році під час облави в одному зі схронів потрапив до рук НКВС. На закритому судовому процесі в Луцьку йому винесли вирок – до найвищої міри покарання – розстрілу, але згодом замінили його на 25 років заслання.

Відбував покарання у таборах на Уралі, у Пермській області. У важких умовах в'язні по 15–16 годин валили ліс. Після смерті Сталіна у 1953 році став одним із організаторів страйків. Написав лист-звернення до уряду, у якому повідомляв про

безкарну поведінку наглядачів та нелюдські умови утримання репресованих. Входив до комітету в'язнів, який у 1954 році організував страйк в'язнів усього табірному пункту. Після його закінчення шістьох організаторів, у тому числі Ю. Головацького, судив табірний суд. Кожний отримав новий термін ув'язнення у різних тюрмах з особливо суворим режимом. На цей раз Ю. Головацькому присудили додатково один рік в Одеській тюрмі суворого режиму. Ще два роки роки після цього він відбув у таборі для інвалідів у с. Городище Рівненської області та в Дубровлазі.

У 1957 році під час «хрущовської відлиги», справу Юлія Головацького переглянули, а його відпустили.

Повернувшись на Батьківщину, Юлій Миколайович оселився в Луцьку. Разом з дружиною, Галиною Петрівною, виховували двох доньок – Руслану та Юнону. Крім щоденної праці майстром з благоустрою міста, він займався літературною діяльністю, фотографією та відеозйомкою. У своєму помешканні проводив різноманітні літературні зустрічі. Навчав англійської мови, займався перекладами. Дуже хотів написати і видати книгу спогадів, але на жаль не встиг.

Помер Юлій Миколайович Головацький 30 травня 2000 року. Похований у рідному с. Веселе Волинської області, як і його брат Григорій та батьки.

Спадщина українського патріота – це роки боротьби і відданої праці на ниві відродження Української держави. Це також близько сотні літературних творів, які продовжують видавати його рідні.

Олександр Мельник

Література:

Куделя М. Вшановуємо пам'ять: сл. п. Юлій Головацький / М. Куделя // Самостійна Україна. – 2001. – № 4. – С. 72–73.

Головацький Юлій Миколайович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

31 СЕРПНЯ

70 років від дня народження М. І. Кумановського (1951–2017) – українського художника

Микола Іванович Кумановський народився у містечку Сатанів, що на Хмельниччині, 31 серпня 1951 року. В Сатанівській середній школі у 1968 році закінчив десятирічку. Щедро обдарований талантами, він із раннього шкільного віку захопився малюванням. У 1969 році зробив першу спробу «стати справжнім художником». Однак, успішно склавши іспити до Львівського училища декоративно-прикладного мистецтва ім. Івана Труша, все ж не зміг набрати необхідної кількості вступних балів під час конкурсного відбору. Цей не зовсім приємний факт, жодним чином, не вплинув на прийняте рішення щодо обраної професії. У 1970-му Микола Кумановський знову складає екзамени, щоб потрапити на навчання саме у цей заклад – і цього разу вдало: він стає студентом відділу кераміки. Тут йому по справжньому пощастило з учителями. Авторитетний поміж студентства Тарас Драган (1932–2009) і Петро Маркович (1937–2018), учень Карла Звіринського, суттєво вплинули на становлення юнака, формування у нього базових принципів і як людини, і як майбутнього мистця. Художнє середовище Львова також було своєрідним вишколом, спонукаючи до активного інтелектуального та фахового зростання. Цікавий, ініціативний з оригінальним баченням світу та розумінням призначення художника в соціумі Микола Кумановський-студент був дуже харизматичною особистістю. Вільний від кар'єристських устремлінь він ніколи не був лояльним до радянської компартійної системи. Не очікуючи від неї жодних преференцій, стояв осторонь офіційного соцреалізму, прагнучи творити мистецтво цілком відмінне від його шаблонів. Із перших кроків на шляху творчості і аж до останніх миттєвостей життя Микола Кумановський позиціонував себе незалежним художником, який свідомо і послідовно будує національну культуру.

Від 1975 року Микола Кумановський мешкає у Луцьку. В 1977-му, плануючи отримати вищу освіту, вступає до Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва. Однак після дворічного навчання вирішує залишити цю ідею і, повернувшись до Луцька, цілком присвятив себе індивідуальній творчості.

Заробляючи на хліб у різних установах культури обласного центру, він вважав справою свого життя високе мистецтво й самовіддане йому служіння. За сорок років творчої діяльності Микола Кумановський створив колосальний за чисельністю і якістю доробок: станкове малярство, акварель, авторська і друкована графіка, скульптура, твори ассамбляжу, інсталяції, колажі, проекти оформлення вистав, ілюстрування книг, власні поетичні тексти. «Метафоричний реалізм» – таким, достоту влучним терміном, сам мистець означив концептуальні засади і стилістичні пріоритети власних пошуків.

Прониклива поетичність зображальних мотивів, утаємниченість загадкових символів, переконлива правдивість форми у поєднанні з гострою іронією або нищівним сарказмом – весь доробок художника асоціюється із міфотворенням. Він означений бездоганним естетичним смаком, високим рівнем технічного виконання, вмінням захопити глядача красою деталей, торкнувшись до найпотаємніших струн душі, спонукати до мислення та співпереживання. «Їх імена», «Клейноди», «Чарівниці», «Відьми», «Це шарудить надламане стебло», «Темна українська ніч», «На водах», «Білий час», «Великий марш AU-TODAFE», «Хрести, які не продаються», «Умовні українці» – ці та інші величезні за кількістю одиниць серії творів художника є грандіозним внеском у мистецьку скарбницю вітчизняної культури.

Художній музей, відділ Волинського краєзнавчого музею (ВКМ), завжди був для Миколи Кумановського місцем сили та натхнення. Саме тут, за ініціативи Миколи Черенюка (в той час завідувача художнім відділом ВКМ), відбулась його перша персональна виставка (1990 р.). Тут, у затишних залах старого музею, він охоче брав участь у різноманітних мистецьких проектах («Шаблі до раю» (2003), «Споглядання і відображення» (2008), «Послання брату» (2011), відзначаючи особливу ауру середовища та професійність музейників. Часто-густо Микола Кумановський ставав радником та співавтором багатьох їхніх задумів. Зокрема, саме він був єдиний з-поміж волинських митців, хто зголосився взяти участь в одній із культурно-мистецьких акцій (2010), присвячених вшануванню пам'яті Данила Братковського. Так з'явився його проект меморіальної дошки великому українському поету, герою, Святому

мученику. Цей твір вражає глибиною думки, змістовністю й багатобарвністю асоціацій. На жаль дана робота й досі очікує своєї реалізації в матеріалі. Її макет-оригінал, подарований вдовою художника, зберігається у фондосховищі ВКМ. Активно долучився Микола Кумановський до увічнення образу гетьмана-переможця Конотопської битви Івана Виговського, біографія якого пов'язана з приміщенням Художнього музею – так званім Шляхетським будинком. Він створив барельєф із незабутнім образом українського воїна-звитязця. Стилiстичні особливості цього твору викликають у пам'яті мелос українського бароко – мистецтва, яке набуло апогею в часи Виговського. Композиційна вишуканість, портретна подібність гетьмана, багатомовність деталей додають барельєфу звучання справжнього шедевра, який гідно прикрашає фасад Художнього музею. Важливою подією в житті Миколи Кумановського та діяльності музею стала спільна культурно-мистецька акція (2011), присвячена заключному етапу великого виставкового ревію художника по мистецьких центрах України із проектом «Умовні українці». Його велика за форматом експозиція була розгорнена у всіх залах музею. Вона була надзвичайно резонансним явищем мистецького життя краю. Співпраця художника із музейниками плідно означилась і на ниві науково-дослідницької діяльності. У фондових запасниках ВКМ гідно представлено життя і творча біографія Миколи Кумановського (рідкісні фото, начерки, публікації, друкована продукція). Посправжньому унікальною є невелика за кількістю предметів збірка його творів в основному фонді музею. Це – прекрасні взірці раннього періоду творчості художника («Галія», «Пейзаж», 1970-ті рр.), який нині майже невідомий широкому загалу. Об'ємна графічна серія «Білий час» (1980-ті рр.), що демонструє перші авторські примірники друку. Полотно «Солов'їна Україна» – один із найкращих творів серії «Умовні українці» – останній щедрий дарунок художника у ВКМ...

У 2018 році в рамках Музею Сучасного Українського мистецтва Корсаків, що у Луцьку, постав Художньо-меморіальний музей Миколи Кумановського. На засадах партнерства із цією установою наукові співробітники Художнього музею виконують важливу місію популяризації мистецтва мистця в Україні та світі. В жовтні 2020 року до цієї справи долучився луцький театр «Гармидер», який створив мультимедійну виставу-перформанс

«Кострубізми» на основі використання ілюстративного матеріалу та текстів художника, представивши глядачам літературний доробок Миколи Кумановського.

Зоя Навроцька

Література:

Кумановський М. І. Слід у слід. Малюнки Равлика : поезії / М. Кумановський. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 56 с.

Кумановський М. І. Умовні українці : каталог / Волин. орг. Нац. Спілки худож. України ; М. І. Кумановський ; упоряд. В. Марчук. – Луцьк : Медіа, 2008. – 20 с.

Кумановський М. Герметизм як сповідь і відкритість / М. Кумановський // Артанія : альманах. – Київ, 1995. – С. 41.

Кумановський М. «Художник повинен бути відкритим до світу і ніколи не лукавити» / М. Кумановський // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видатними волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 18.

* * *

Волинь / Ін-т біогр. дослідж. ; Укр. наук. т-во геральдики і вексилології ; авт.-упоряд. В. В. Болгов. – Київ : Поліграфкнига, 2006. – 318 с. – (Новітня історія України).

Про М. Кумановського – с. 249.

Навроцька З. Микола Кумановський. 1951–2016. Художньо-меморіальний музей / З. Навроцька. – Луцьк, 2018. – 8 с.

Навроцька З. Метафоричний реалізм Миколи Кумановського / З. Навроцька. – Луцьк, 2016. – 150 с.

Пахолок З. О. Художники. Микола Іванович Кумановський. Політ орла / З. О. Пахолок // Луцька homo візія / З. О. Пахолок. – Луцьк, 2019. – С. 311–314.

Андрієвська О. Подібний камертону : Миколі Кумановському 31 серпня виповнилося би 65 / О. Андрієвська // Сім'я і дім. – 2016. – 8 верес. – С. 13.

Андрієвська О. Реалізм сюрреаліста / О. Андрієвська // Волин. газ. – 2016. – 3 листоп. – С. 9.

Бондар Л. Яким був і що любив художник Микола Кумановський / Л. Бондар // Волин. новини. – 2016. – 11 серп. – С. 17.

Вербич В. Микола Кумановський : «Життя ж таки кольорове» : закінчилася земна дорога визначного майстра / В. Вербич // Укр. літ. газ. – 2016. – 5 серп. – С. 2–3.

Вербич В. Микола Кумановський : «Життя ж таки кольорове» / В. Вербич // Яровиця. – 2016. – № 3 (4). – С. 119–125.

Данилюк В. Вічність художника Кумановського / В. Данилюк // Волин. газ. – 2016. – 11 серп. – С. 7.

Данилюк В. Невгамовний пензлик / В. Данилюк // Волин. газ. – 2016. – 21 квіт. – С. 16.

Данилюк В. Штрих-код Кумановського / В. Данилюк // Волин. газ. – 2018. – 26 лип. – С. 3.

Жижара Р. Помер художник Микола Кумановський / Р. Жижара // Сім'я і дім. – 2016. – 4 серп. – С. 13.

Клімчук Л. «Умовні українці» Миколи Кумановського / Л. Клімчук // Луцьк. замок. – 2008. – 6 листоп. – С. 16.

Кононенко С. Візерунок на фіранці / С. Кононенко // Україна молода. – 2009. – 11 листоп. – С. 11.

Куцик О. Не стало Миколи Кумановського / О. Куцик // Волинь-нова. – 2016. – 4 серп. – С. 4.

Маланій О. «Кострубізми. Кумановський», або вихід за межі провінційного мистецтва / О. Маланій // День. – 2020. – 23–24 жовт. – С. 7.

Мартинюк М. Три іпостасі Художника, або мандрівка Равлика по спіралі часу: Рец. на кн.: Кумановський М. Слід у слід. Малюнки Равлика: поезії / М. І. Кумановський / М. Мартинюк // Яровиця. – 2016. – С. 174–177.

Микола Кумановський : «Краще я би ще жив» // Луцьк. замок. – 2016. – 8 верес. – С. 12.

Навроцька З. Його мистецтво виростало із землі... / З. Навроцька // Образот. мистец. – 2016. – № 2. – С. 111.

Наумук С. «Що робить гора Фудзі в час, коли на Волині обрізують буряки?» : у Луцьку театр «Гармидер» представив виставку «Кострубізми. Кумановський» за мотивами творчості художника Миколи Кумановського / С. Наумук // Волинь. – 2020. – 3 листоп. – С. 9.

Пішов у вічність // Волин. новини. – 2016. – 4 серп. – С. 2.

Подольчак І. Львівська графіка 1970–1980-х рр.: концепції та форми / І. Подольчак // Образот. мистец. – 2018. – № 2. – С. 8–11.

Помер художник Микола Кумановський // Вісник+К. – 2016. – 4 серп. – С. 3.

Фінковська Ю. Прижиттєві таємниці великого художника Волині : вийшов друком метафорично-реалістичний альбом

Кумановського / Ю. Фінковська // Сім'я і дім. – 2016. – 3 листоп. – С. 5.

Шепель Н. «Кострубізми. Кумановський» / Н. Шепель // Волин. газ. – 2020. – 22 жовт. – С. 10.

Навроцька З. Кумановський Микола Іванович : [працював викл. скульптури Луцької дит. худож. шк., гол. художник Волин. театру ляльок] / З. Навроцька // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2016. – Т. 16: Куз-Лев. – С. 138.

Навроцька З. 60 років від дня народження М. І. Кумановського (1951) – українського художника // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2011 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – С. 86–91.

6 ВЕРЕСНЯ

75 років від дня народження С. В. Крещука (1946–2006) – заслуженого журналіста України

Крещук Святослав Васильович народився 6 вересня 1946 року в селі Коршів Луцького району Волинської області. У родині разом із Святославом зростали ще три сестри – Софія, Світлана та Галина. У 1965 році він закінчив Львівський поліграфічний технікум по спеціальності техніка-технолога. З 1966 по 1968 роки Святослав проходив військову службу, неодноразово був на військових зборах і навчаннях, а в 1988 році отримав звання капітана. У 1974 році він закінчив факультет журналістики Львівського державного університету ім. І. Я. Франка.

У пресі Святослав Васильович почав працювати з 1968 року. З 1969 року був кореспондентом газети «Волинь», пізніше завідувачем відділу інформації. Саме тут він зустрів свою долю – дружину Галину, з якою у 1973 році створив сім'ю. Вона була не лише супутницею життя, а й колегою по роботі та його творчою музою. Галина Крещук працювала старшим науковим співробітником відділу фондів у Волинському краєзнавчому музеї (1980–1986 рр.), а пізніше – коректором у газеті «Волинь». Дружина подарувала Святославу двох дітей – сина Ігоря та дочку Інну.

У 1975–1979 роках Святослав Крещук був головним редактором волинської обласної молодіжної газети «Молодий лєнінець».

30 років Святослав Васильович працював журналістом у головній газеті волинського краю «Волинь», в останні роки – на посаді провідного репортера й заступника відповідального секретаря газети «Волинь-нова», був автором та ведучим рубрики «Доброго дня вам, люди!». Усі матеріали, які Святослав готував до випуску, були дуже цікавими, насиченими яскравими подіями і легко сприймалися читачами. Його публікаціям був притаманний особливий зворушливий до глибини душі стиль. У кожному випуску Святослав Крещук звертався до читачів зі щирими словами «Доброго дня вам, люди!» У своїх статтях він подавав свіжу достовірну інформацію, висловлював глибокі думки і переживання. Він завжди спішив на допомогу людям, які щодня зверталися до нього зі своїми потребами та болями. Читачі чекали його нових публікацій.

У своїй творчості особливу увагу журналіст відводив темі охорони природи, друкував публікації про різні непрості життєві ситуації та складні людські долі. Він був яскравою творчою особистістю, людиною із тонкою ліричною душею та глибоким філософським баченням світу. Завдяки своїм психологічним здібностям і притаманній йому ліричності він умів писати просто і дохідливо, й водночас – емоційно, проникливо, образно.

Святослав Васильович став лауреатом двох всеукраїнських премій Національної Спілки журналістів «Золоте перо». На циклах його репортажів «За ліричними адресами», «З Єсенінських місць», «З подорожей по Камчатці» та багатьох інших можна вчитися журналістської майстерності.

Указом Президента України «Про відзначення нагородами України працівників засобів масової інформації» від 3 червня 1999 року № 604/99 Святослав Крещук отримав звання Заслужений журналіст України.

Він був головою первинної журналістської організації газети «Волинь».

Колеги і друзі Святослава називали його «журналістом від Бога», адже він завжди знаходив цікаві теми для своїх публікацій і вмів добре висвітлити матеріал. У своїй статті «У рідній хаті президента», де він писав про першого президента

України Леоніда Кравчука, Святослав Васильович зізнається: «Журналістські дороги кликали мене за близькими і далекими адресами, знайомили з людьми невідомими і знаменитими. По-різному проходили зустрічі з героями майбутніх публікацій у відрядженнях. У розмові з одними свого слова не можна вставити, з інших – мовчазних чи насторожених – слова не можна витягнути. А матеріал писати треба. Без цікавих подробиць, деталей – мука вродити щось на папері. І тут у багатьох випадках я покладав надію на неофіційну частину відряджень... Журналістська доля подарувала мені незабутні знайомства за чаркою з генералами й академіками, іменитими політиками і простими сільськими дядьками, народними цілителями і цікавими людьми рідкісних професій. Були такі okazji при пізній вечірній зорі на березі Стиру, на острові посеред Світязя, на далекому лісовому кордоні, біля гейзерів і кучугур Камчатки, в радіаційній зоні Чорнобиля...»

Святослав захоплювався творчістю двох видатних українських поетів Петра Маха і Олександра Богачука, вірші яких неодноразово цитував. Він був приємною і добродушною людиною, з якою всі поспішали поділитися творчими планами, отримати його схвалення чи підтримку. Митець дружив із відомими волинськими співаками Василем Зінкевичем і Василем Чепелюком. Теплі дружні стосунки поєднували талановитого журналіста з В. А. Шумським (нині – директором передового на Волині СГПП «Рать» Луцького району). Святослав Васильович був довіреною особою кандидата в депутати до ВР України І. Р. Юхновського (1990 р.)

С. Крещук займався й поетичною творчістю. Його колеги й дотепер кажуть про Славу: «Мав душу поета». Він і насправді був поетом. Його віршований доробок – збірка «Роси безсонних ночей», яку він видрукував у 2003 році, додавши до неї епіграф із власних відчуттів: «Немає нічого солодшого, ніж незаймана ранкова роса і вечірня втома прожитого дня». На жаль, робота в газеті залишала дуже мало часу для літературної творчості.

Нелегке життя було у Святослава Васильовича. Досить довгий час він хворів після журналістського відрядження у Чорнобиль, яке стало фатальним у його долі. Повернувшись, він із посмішкою розповідав, як перевдягався у форму полковника, щоб потрапити у заборонену зону (ту форму десь роздобув для нього друг, тодішній начальник пожежної охорони Волинської області

полковник Василь Янченко), як, намагаючись із вертольота сфотографувати жерло реактора, «посіяв» над ним свої окуляри. Через рік він відчув серйозні проблеми зі здоров'ям. Почали відмовляти ноги й довелося взяти до рук ціпок. Людині, яка все життя перебувала у русі, це було дуже нелегко. Медична комісія визнала його інвалідом II групи. Але Святослав Крещук був не з тих, хто впадає в розпач. Він і надалі здійснив кілька експедицій: веслярських на човні та піших по берегах річок Стир, Луга, Чорногузка, озерами Волині, полетів навіть на Камчатку. Він ніколи не відмовлявся від відряджень, враження від яких пізніше описував у своїх публікаціях.

Дуже часто Святослав друкувався в газеті, для української діаспори «Вісті з України». Його син – Ігор Крещук згадує, що батько казав: «Принеси мені, сину, свічу і ми запалимо словом увесь світ».

Долаючи власний біль, Святослав був чутливим до болю інших. Багатьом людям він допоміг у ході заснованих ним благодійних акцій «Візок для інваліда», «Автобуси надії» та багатьох інших. Цей добросердний митець повертав віру в себе тим, кого охопив розпач і розгубленість.

Святослав Крещук з честю носив високе звання заслуженого журналіста, а за багатьма достоїнствами був народним. Йому боляче було дивитися на несправедливість, зрадництво, байдужість і черствість, чого так багато в нашому повсякденному житті. Він переживав і страждав з цього приводу. Багато хто не розумів його, та він знаходив полегшення й розраду в зовсім несподіваних ситуаціях. Святослав дуже любив тварин. Нерідко бездомних собак, поранених птахів він забирав додому, годував їх, а вони йому відповідали прихильністю та любов'ю. Здавалося, що, спілкуючись з тваринами, Святослав хотів розказати їм те, в чому не розуміли його люди.

Навесні 2005 року Святослав отримав важкий перелом стегна і був прикутий до ліжка. Незважаючи на підтримку друзів і колег, сили почали його залишати. Уже на смертному одрі, у своїх неповних 60, вболіваючи всім серцем за долю України, в розмові із сином він із сумом промовив слова, які можна можна назвати заповітом Крещука: «Свіча мого життя догорає... Гадаю, що моя творчість додасть нашим дітям, колегам по перу, моїм друзям та щирим українцям наснаги будувати Україну духовно багатою та

квітучою. Втрачене здоров'я вже не повернеш, але я не жалкую, що був там, де сотнями і мільйонами рентген чорнобильська біда косила мене і тисячі душ таких, як я. Тож поверніть мені вогник надії про кращу Україну. На те, що недарма прожив життя, щоб хотілося знову творити і жити».

17 лютого 2006 року Святослав Крещук помер. Поховали його у рідному селі Коршів Луцького району поряд із мамою, як він і заповідав.

Неповторна творчість журналіста й поета Святослава Васильовича Крещука надихає до плідної праці багатьох молодих митців та журналістів, а друзі та колеги пропонують заснувати обласну премію для творчих людей імені Святослава Крещука.

Людмила Ланшина

Література:

Крещук С. В. Два кролики з Лісового ; Свіжий хліб був найдорожчим подарунком у Польщі ; Свої люди в Трускавці ; Як наш бідний приймак став заможним німцем / С. Крещук // Шлях до читача ніколи не кінчається : док. зб. – Луцьк, 2004. – С. 55–67.

Крещук С. В. Колки. Макаревичі. Тростянець : фотонарис / С. В. Крещук. – Львів : Каменяр, 1977. – 25 с.

Крещук С. Раз добром нагріте серце вік не прохолоне : благодійні акції газети «Волинь» / С. Крещук // Ми – волинські журналісти. – Луцьк, 1999. – С. 35–37.

Крещук С. Гіркий спомин з журналістських доріг / С. Крещук // Віче. – 2004. – 14 жовт. – С. 4.

Крещук С. Гнат Ольхович – 50 літ у журналістиці / С. Крещук // Вісник. – 2000. – 17 серп.

Крещук С. Літопис п'ятирічки / С. Крещук // Молод. ленінець. – 1981. – 21 лют.

Крещук С. Марафон у чотири екватори з газетними сумками / С. Крещук // Волинь. – 1997. – 7 серп.

Крещук С. Обласну журналістську організацію очолив Анатолій Якубюк / С. Крещук // Волинь. – 2003. – 25 січ.

Крещук С. Пам'яті Андрія Іващенко / С. Крещук // Волинь. – 2002. – 4 трав.

Крещук С. Прощай, Григорій Байда! / С. Крещук // Волинь. – 2004. – 7 верес.

Крещук С. У журналістів також буває свято / С. Крещук // Волинь. – 1998. – 6 черв.

Крещук С. Холмський власкор «Волині» / С. Крещук // Волинь. – 2002. – 26 верес.

Павлюк І. Українська преса Волинської області 1939–1941, 1944–2000 рр. : монографія. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 508 с.

Про С. В. Крещука – див. Іменний покажчик.

Десять років без Святослава Крещука // Волинь. – 2016. – 16 лют. – С. 2

Зозуля С. Інтерв'ю у Вічності / С. Зозуля // Волинь-нова. – 2011. – 6 верес. – С. 7.

Зозуля С. Освітлює шлях творчості з вічності / С. Зозуля // Діалог. – 2011. – 8 верес.

Крещук І. Справжні журналісти не вмирають / І. Крещук // Яровиця. – 2014. – № 4. – С. 61–62.

Лис В. Слово про колегу: він умів знайти стежку до людських сердець / В. Лис // Волинь-нова. – 2012. – 6 верес. – С. 2.

Пам'яті талановитого журналіста // Луцьк. замок. – 2008. – 21 лют. – С. 2.

Пам'ять : п'ять років без Святослава Крещука // Волинь-нова. – 2011. – 19 лют. – С. 1.

Святослав Крещук: мить життя // Яровиця. – 2014. – № 4 (6). – С. 60.

Хотимчук Є. Рік без Крещука / Є. Хотимчук // Вісник. – 2007. – 22 лют. – С. 3.

Штинько В. Журналіст від Бога і з душею поета / В. Штинько // Волинь-нова. – 2016. – 6 верес. – С. 8.

Копилова Т. 6 вересня 60 років від дня народження С. В. Крещука (1946) – українського журналіста / Т. Копилова // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2005. – С. 155–157.

Штинько В. 6 вересня 70 років від дня народження С. В. Крещука (1946–2006) – заслуженого журналіста України / В. Штинько // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016

рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2015. – С. 221–225.

Крещук Святослав Васильович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва екрану.

15 ВЕРЕСНЯ

75 років від дня народження І. Ф. Корсака (1946–2017) – українського письменника, почесного громадянина Луцька

«7 грудня 2017 року вранці не стало Івана Корсака. Помер винятково світлої душі чоловік і прекрасний письменник, беззаперечний лідер у жанрі українського історичного роману. В останні 15 років Іван Корсак написав ті твори, котрі стали яскравими відкриттями наших великих людей, яких ще не знає широкий загал в Україні (В'ячеслав Липинський, Юрій Немирич, Миклухо-Маклай, брати Тимошенки, Кістяківські...) Близьке написані його романи про Міхала Чайковського та про Ганну Барвінок. Він був на винятковому творчому піднесенні. Розповідав про задуми кількох романів. Три його твори висунуто на здобуття Національної премії імені Т. Г. Шевченка. Гірко мені усвідомлювати, що я вже не почую його тихого спокійного голосу і що Іван Корсак переходить із цього світу у нашу пам'ять», – так у одній із соціальних мереж написав письменник Михайло Слабошпицький. Волинь втратила талановитого письменника і журналіста, бізнесмена і мецената, людину з великої літери.

Народився Іван Федосійович Корсак 15 вересня 1946 року в селищі Заболоття Ратнівського району Волинської області. Після закінчення місцевої школи вступив на агрономічний факультет Української сільськогосподарської академії, яку успішно закінчив у 1969 році. Працював робітником Заболоттівського деревообробного заводу.

Перші прозові рядки Івана Корсака лягли на папір ще у дитячому віці. Захоплення літературою згодом привело молодого журналіста до ратнівської районної газети, а згодом сторовижівських "Сільських новин". У 1973 році, з немалим журналістським досвідом, вступив на перший курс відділення

журналістики ВПШ при ЦК КПУ. Саме цей час дав великі можливості для знайомств, власного розвитку, досвіду.

У 1975 році Іван Федосійович очолив редакцію Камінь-Каширської районної газети «Радянське Полісся». За 15 років роботи довелося вирішувати масу побутових завдань, знаходити кошти на обладнання, залучати нові молоді кадри. У журналістиці виходили захоплюючі публікації. У 1990 році Івана Корсака було обрано редактором Луцької міської газети «Народна трибуна». Той неймовірний час національного відродження України опише у книзі «Оksamит нездавнених літ»: «Із нотаток автора, інтерв'ю, бесід та розповідей вимальовуються контури низки «оксамитових» і не вельми подій, що відбувалися в краї наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років, окреслювалися силуети людей, завдяки яким і стало можливим Двадцять четверте серпня».

З 1992 року Іван Корсак – член Національної спілки письменників України, відомий громадський діяч. Обирався депутатом Волинської обласної ради, став Почесним громадянином міста Луцька. Заснував популярну серед волинян газету «Сім'я і дім», а згодом і радіостанцію. Талановитий письменник та журналіст став автором багатьох літературних шедеврів, за які удостоєний ряду нагород. Лауреат премії імені В'ячеслава Чорновола (2007, за книгу «Гетьманич Орлик»), Лауреат обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського (2008, за книги «Гетьманич Орлик» та «Імена твої, Україно»), лауреат премії «Світ волинської книги» (2008, за книгу «Таємниця святого Арсенія»), лауреат Міжнародної літературної премії «Тріумф» імені Миколи Гоголя (2008), лауреат Міжнародної премії імені Григорія Сковороди (2009, за книги «Гетьманич Орлик», «Імена твої, Україно», «Таємниця святого Арсенія», «Тиха правда Модеста Левицького», «Капелан армії УНР»), лауреат Міжнародної премії імені Дмитра Нитченка (2010), лауреат Всеукраїнської літературної премії імені Зореслава (2012, за історичні романи «Завойовник Європи», «Немиричів ключ», «Корона Юрія II»), лауреат літературно-мистецької премії імені Пантелеймона Куліша (2013, за історичні книги «Немиричів ключ», «Завойовник Європи», «Діти Яфета», «Корона Юрія II»), лауреат премії «Краща книга України» в номінації проза (2015, за книгу «Вибух у пустелі»), лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії «Світ Пограниччя» (2017), лауреат Міжнародної

літературної премії імені Веніаміна Блаженного (Білорусь, 2017).

Іван Корсак нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, орденом Архистратига Михаїла, двома орденами Юрія Переможця, медаллю Івана Мазепи (2016), медаллю Олександра Довженка (2016), орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого та орденом Кирила й Мефодія. Номінант на здобуття у 2018 році Національної премії України імені Тараса Шевченка (за книги «Борозна у чужому полі», «Вибух у пустелі», «На розстанях долі»). Твори Івана Федосійовича перекладено литовською, польською, англійською, білоруською, російською та турецькими мовами.

У 2018 році родина Корсаків спільно з видавництвом «Ярославів Вал» започаткували літературну премію імені Івана Корсака задля розвитку історичного роману та увіковічення пам'яті письменника Івана Корсака. Першим лауреатом став український письменник, публіцист, філософ, професор Національного університету «Острозька академія», заслужений діяч науки і техніки України Петро Кралюк; другим – український письменник, прозаїк, поет, критик, есеїст Микола Суховецький з Одещини. У 2020 р. премія вручена львів'янину Юрієві Винничуку за романи «Аптекарь» та «Сестри крові». «Я радію, що є така премія, абсолютно унікальна в масштабах України. Як шанувальник творчості Юрія Винничука завжди насолоджуюся його текстами і маю задоволення, якого насправді з віком від книг маєш дедалі менше, – зауважив Михайло Слабошпицький. – Знову й знову радію, що родина Корсаків запровадила цю премію. Це найкраще, що можна було зробити в пам'ять про Івана Федосійовича – чоловіка, якого я поважав і любив».

Марія Філонюк

Література:

Корсак І. Ф. Борозна у чужому полі : роман / І. Ф. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2014. – 218 с.

Корсак, І. Ф. Вибух у пустелі : іст. роман / І. Ф. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2015. – 236 с.

Корсак І. Гетьманич Орлик : худ.-докум. повість / І. Корсак. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 124 с.

Корсак І. Діти Яфета : роман / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2010. – 219 с.

Корсак І. Ф. За серпанком, загадковим серпанком : роман /

І. Ф. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2018. – 256 с. : іл. – (Сучасний бестселер України).

Корсак І. Завойовник Європи : роман / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2011. – 160 с.

Корсак І.Ф. Запізніле кохання Миклухо-Маклая : роман / І. Ф. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2016. – 232 с. : іл. – (Сучасний бестселер України).

Корсак І. Імена твоєї, Україно : худ.-докум. оповід. / І. Корсак. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2007. – 300 с.

Корсак І. Капелан армії УНР / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2009. – 176 с.

Корсак І. Корона Юрія II : роман / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2011. – 148 с.

Корсак І. Мисливці за маревом : роман / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2014. – 272 с.

Корсак І. На межі : приповістки та силуетки / В. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2013. – 208 с.

Корсак І. Ф. На розстанях долі : роман / І. Ф. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2017. – 336 с. – (Сучасний бестселер України).

Корсак І. Немиричів ключ : роман / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2012. – 208 с.

Корсак І. Оксамит недавнених літ / І. Корсак. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 224 с.

Корсак І. Отаман Чайка : іст. роман / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2010. – 192 с.

Корсак І. Ф. Отаман Чайка : романи / І. Ф. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2018. – 504 с. : іл.

Корсак І. Перстень Ганни Барвінок : роман / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2015. – 248 с.

Корсак І. Покруч : оповідання / І. Корсак. – Луцьк, 1990. – 172 с.

Корсак І. Таємниця святого Арсенія : роман-есеї / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2010. – 168 с.

Корсак І. Тиха правда Модеста Левицького : повість-есеї / І. Корсак. – Київ : Ярославів Вал, 2009. – 166 с.

Корсак І. Тіні і полиски : оповідання / І. Корсак. – Київ : Рад. письменник, 1990. – 197 с.

Корсак І. «Вартовий Лорд» : проза / І. Корсак // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України / ред.-упоряд.

О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2017. – Ч. 22. – С. 123–128.

Корсак І. Вболіває за історичну пам'ять українців / І. Корсак // *Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видатними волинянами* / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 129.

Корсак І. З криниці минувшини : письменник про себе / І. Корсак // *Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спілки письменників України*. – Луцьк, 2010. – С. 110–121.

Корсак І. Долучити розпорошених / І. Корсак // *Голос України*. – 2018. – 23 січ. – С. 9.

Корсак І. За серпанком, загадковим серпанком : урив. з роману / І. Корсак // *Літ. Україна*. – 2018. – 10 берез. – С. 8–9.

Живий Іван Корсак. Спогади про письменника : зб. ст. – Київ : Ярославів вал, 2018. – 256 с.

Із кореня дужого. Путівцями героїв історичних романів Івана Корсака : зб. ст. / передм. О. Ковальчук. – Київ : Ярославів Вал, 2018. – 248 с.

Слабошпицький М. Ф. Наближення до суті. Літературні долі / М. Ф. Слабошпицький. – Київ : Ярославів Вал, 2015. – 620 с. – (БУКЛІТ).

Про І.Ф. Корсака – див. Іменний покажчик.

Слабошпицький М. Тіні в дзеркалі. Про час і про людей. Те, чого ви не прочитаете в історії літератури / М. Слабошпицький. – Київ : Ярославів Вал, 2018. – 734 с. : фот.

Про І.Ф. Корсака – див. Іменний покажчик.

Корнійчук Н. Доба торжества пам'яті / Н. Корнійчук // Корнійчук Н. Ф. Теплий трунок живиці : літ.-критич. статті, есе, поезія / Н. Ф. Корнійчук. – Луцьк, 2019. – С. 34–52.

Пахолок З. О. Письменники. Іван Феодосійович Корсак. Вітання з ювілеєм з Литви, або Іван Корсак литовською // *Луцька homo візія : іст.-краєзн. нариси* / З. О. Пахолок. – Луцьк, 2019. – С. 305–308.

Яручик В. Іван Феодосійович Корсак / В. Яручик // *Яручик В. Розмова з літератором. Сучасна українська художня творчість в іменах* / В. Яручик. – Луцьк, 2015. – С. 111–116.

Антоненко А. Чого нас вчить історія : 1 лютого відбудеться вечір пам'яті і представлять збірку «Із кореня дужого. Путівцями героїв історичних романів Івана Корсака» / А. Антоненко // *День*.

– 2018. – 31 січ. – С. 6.

Відійшов у вічність Іван Корсак // Луцьк. замок. – 2017. – 14 груд. – С. 2.

Він був особливим, не таким як всі // Полісся. – 2017. – 9 груд. – С. 2.

Григорчук М. Хотят ли русские войны.» : коментар до роману Івана Корсака «За серпанком, загадковим серпанком» / М. Григорчук // Літ. Україна. – 2018. – 7 черв. – С. 12.

Данилюк В. Без Івана Корсака. І з ним. / В. Данилюк // Волин. газ. – 2017. – 14 груд. – С. 12.

Дзюба С. Волинянина нагородили медаллю «Олександра Довженка» / С. Дзюба // Волин. новини. – 2016. – 3 листоп. – С. 16.

Дзьобик Ю. У Луцьку вперше вручили літературну премію імені Івана Корсака / Ю. Дзьобик // Літ. Україна. – 2018. – 20 верес. – С. 1.

Засновано літературну премію імені Івана Корсака // Слово Просвіти. – 2018. 25-31 січ. – С. 11 ; Укр. Слово. – 2018. – 3-16 січ. – С. 7. ; Укр. літ. газ. – 2018. – 12 січ. – С. 15.

Івана Корсака посмертно нагородили казахською відзнакою // Полісся. – 2018. – 1 листоп. – С. 7.

Корецька К. Ці люди не знали втоми / К. Корецька // Яровиця. – 2017. – №3. – С. 33–34. – (Оберіг : спецвип.).

Корсак В. Змінюємо минуле, думаємо про теперішнє, творимо майбутнє / В. Корсак // Літ. Україна. – 2018. – 30 серп. – С. 3.

Корсак В. Живий Іван Корсак : урив. із кн. / В. Корсак // Літ. Україна. – 2018. – 1 листоп. – С. 10.

Крालюк П. Пам'ть як присутність : виступ на презентації книги «Живий Іван Корсак» / П. Крालюк // Літ. Україна. – 2019. – 19 січ. – С. 4.

Лауреатом літературної премії імені Івана Корсака став письменник з Одеси [Суховерхий М.] // Літ. Україна. – 2019. – 28 верес. – С. 2.

Малімон Н. А. Тому, хто пише «по-кассандрівськи» пророчо : у Луцьку вперше вручать літературну премію імені Івана Корсака / Н. А. Малімон // День. – 2018. – 15 верес. – С. 15.

На здобуття премії імені Івана Корсака // Літ. Україна. – 2020. – 27 черв. – С. 2 ; Слово Просвіти. – 2020. – 25 черв.–1 лип. – С. 9.

Наєнко М. До Шевченківської три кроки... / М. Наєнко // Літ. Україна. – 2018. – 18 січ. – С. 2.

Не стало письменника Івана Корсака // Голос України. – 2017. – 9 груд. – С. 21.

«Не хочу, щоб квітка мого народу агубилась безслідно на лузі Божім...» // Волинь. – 2017. – 9 груд. – С. 1.

Небайдужий Н. Родинний стиль Корсаків : у Києві відбулося вручення премії ім. Є. Чикаленка і презентація книжки спогадів «Живий Іван Корсак» / Н. Небайдужий // Літ. Україна. – 2019. – 19 січ. – С. 4.

Романичук І. Книжковий сад Івана Корсака : у столиці вшанували пам'ять українського Дюма / І. Романичук // Літ. Україна. – 2018. – 8 лют. – С. 2, 4.

Слабошпицький М. Жив і писав так... / М. Слабошпицький // Літ. Україна. – 2018. – 20 груд. – С. 12.

Слабошпицький М. Ф. Мистецька фундація / М. Ф. Слабошпицький // Літ. Україна. – 2018. – 30 серп. – С. 3.

Слабошпицький М. На високому творчому злеті : на сорок днів відходу в засвіти Івана Корсака / М. Слабошпицький // Літ. Україна. – 2018. – 18 січ. – С. 15.

Слабошпицький М. Пам'яті Івана Корсака / М. Слабошпицький // Слово Просвіти. – 2017. – 14–20 груд. – С. 11.

Солоненко М. Пам'ятати минуле / М. Солоненко // Голос України. – 2018. – 18 верес. – С. 8.

У Луцьку вручили літературну премію імені Івана Корсака // Луцьк. замок. – 2018. – 20 верес. – С. 12.

Фільм про Івана Корсака // Вісник і К. – 2020. – 27 серп. – С. 3.

Якименко М. Висока нагорода за історичні романи [Винничук Ю.] / М. Якименко // Голос України. – 2020. – 18 верес. – С. 8.

Дудар Т. 15 вересня 60 років від дня народження І. Ф. Корсака (1946) – українського письменника і журналіста / Т. Дудар // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік / упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2005. – С. 159–162.

Філонюк М. 15 вересня 70 років від дня народження І. Ф. Корсака (1946) – українського письменника і журналіста / М. Філонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей

; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 225–231.

Розчерки на скрижалях : біобібліогр. покажч. творів Івана Корсака / упоряд. А. А. Понагайба. – Київ ; Луцьк : Ярославів Вал, 2016. – 177 с.

Корсак Іван Феодосійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

25 ВЕРЕСНЯ

70 років від дня народження Ф. Г. Мандзюка (1951–2015) – українського письменника та журналіста

25 вересня 1951 року у селі Гектари Горохівського району в родині Мандзюків народився син. Батьки були селянами з діда-прадіда: батько, Григорій Антонович, працював столяром, робив реманент, вози, вікна і двері людям по всій окрузі. Воював на фронтах Другої світової війни, мав важке поранення, був нагороджений бойовими медалями. Вже у старшому віці завідував колгоспною пасікою, мав і власну, з якої смакували всі рідні й близькі. Мати, Євгенія Іванівна, постійно працювала у колгоспній ланці, була гарною господинею, доброю і чуйною жінкою. Феодосій навчався у Гектарівській восьмирічній школі, а потім у середній школі м. Берестечка. З дитинства мав нахил до точних наук, малювання. Вже у школі писав замітки у районну газету. Після закінчення школи працював завклубом і обліковцем у рідному селі. Військову службу проходив у льотних військах у Тамбовській області (1969–1971 рр.). Ще під час проходження служби почав готуватися до навчання у вузі. Уподобання до техніки і архітектури змінилися рішенням вчитися на гуманітарному напрямі. Після року навчання на підготовчому відділенні стає студентом філологічного факультету Львівського державного університету імені Івана Франка (1972–1977 рр.). За роки навчання був активним учасником і головою творчої студентської поетичної студії, писав наукові роботи, рецензії на твори українських письменників, друкувався у газетах і журналах.

Закінчивши вуз у 1977 році, відхиляє пропозицію навчатися в аспірантурі, також бере відкріплення у Любешівському районі як вчитель української мови і літератури, мріючи про журналістику. Трудовий шлях журналіста починає у Горохівській районній газеті «Будівник комунізму», далі працює у луцькій районній газеті «Слава праці». Здібного молодого журналіста запрошують на роботу в обласну газету «Радянська Волинь». З кореспондента Ф. Мандзюк виростає до завідувача відділу агітації і пропаганди найавторитетнішої газети краю і України. Феодосій Мандзюк пише серйозні аналітичні статті і одночасно гумористичні твори, які друкує у республіканських газетах і журналах. Перша гумористична збірка «Специфічний дефіцит» вийшла друком у видавництві «Каменярь» (1989 р.). У цей же час у творчому середовищі Волині з'являється нове ім'я – Кость Волиняка. Довго залишалося таємницею справжнє ім'я автора гостросатиричних і гумористичних творів на злобу дня, які друкувалися на сторінках газети «Молодий ленінець». З серпня 1990 року великою популярністю користувалася газета «Нате», почесним редактором якої був Кость Волиняка (Феодосій Мандзюк). На сторінках цієї популярної газети, яка виходила великими тиражами і розповсюджувалася дуже швидко, друкувалися віршовані фейлетони, веселі опуси, гуморески вже знаного волинського поета-сатирика.

Робота власним кореспондентом Всеукраїнської газети «Молодь України» (1986–1991 рр.) сприяла утвердженню Феодосія Григоровича як талановитого майстра слова. На сторінках газети друкувалися матеріали на актуальні проблеми регіонів великої історичної Волині, розповіді про достойних людей сучасності та історичні постаті. Певний період Феодосій Григорович працював у видавництві «Надстир'я», спочатку головним редактором, потім – директором (1994–1999 рр.). У цей період він пише і друкує твори для дітей – вірші, казки, скоромовки. Далі було знову повернення в журналістику – робота заступником головного редактора газети «Вісник» (1999–2003 рр.) і головним редактором міської газети «Луцький замок» (2003–2008 рр.). Мандзюк ніколи не переставав працювати на ниві письменства і попри щоденну клопітку редакторську роботу, писав поетичні опуси, видає книги гумору для дорослих і дітей.

Особливу зацікавленість Феодосій Григорович виявляв до

вивчення давньої історії Луцька і Волині. Книги «Володимир-Волинський Свято-Успенський собор» (2001 р.), «Вулиці і майдани Луцька» (у співавторстві з В. П'ясецьким) (2005 р.), «У Луцькому замку» (у співавторстві з В. Окуневич) (2008 р.), «Луцьк. Фотоальбом» (2010 р.), стали вагомим внеском у дослідження визначних історичних пам'яток. Останнім прижиттєвим виданням стала цікава і цінна книга «Легенди старого Луцька» (2015 р.), до якої увійшло біля двохсот легенд і переказів про події, споруди і людей Луцька, і волинського краю з давніх часів до наших днів.

Ф. Г. Мандзюк, поринувши у світ краєзнавства, став вивчати архівні матеріали, документи та ілюстративний супровід до питання становлення і розвитку пожежної справи на Волині. Дві монументальні книги «Пожежно-рятувальна служба Волині» (2011 р.) та «Історія пожежництва Волині» (у співавторстві з В. Нестеровим, Д. Ляпуном, В. Лукашевич 2015 р.), стали вагомим новаторським доробком у вивчення важливої сфери життя волинської громади.

Неодноразово Феодосій Мандзюк обирався відповідальним секретарем Волинської обласної організації Національної спілки журналістів України, входив до складу правління. Національна спілка журналістів України відзначила його багаторічну плідну працю Золотою медаллю української журналістики (2009 р.). У 2018 році Волинська обласна спілка журналістів, редакція незалежної громадсько-політичної газети «Волинь нова» започаткували премію імені Феодосія Мандзюка, яка щорічно вручається журналістам «за краще висвітлення краєзнавчої тематики». Протягом останніх років у бібліотеках і музеях Луцька проходили презентації книг, вечори пам'яті Феодосія Мандзюка – талановитого письменника, журналіста, неординарної особистості.

Помер Феодосій Григорович Мандзюк після тяжкої хвороби 12 грудня 2015 року. Похований на міському кладовищі у с. Гараджа.

Світлана Василевська

Література:

Волиняк Кость. Вам привіт від Йеті! : сатирич. опуси / Кость Волиняк. – Луцьк : Надстир'я, 1993. – 64 с.

Волиняк Кость. Веселі опуси : гумор і сатира / Кость Волиняк.

– Луцьк : Волинянин, 2008. – 86 с.

Волиняка Кость. Джерело дзвенить дзюркоче / Кость Волиняка.

– Луцьк : Надстир'я, 1997. – 8 с.

Волиняка Кость. Музиканти / Кость Волиняка. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 16 с.

Волиняка Кость. Неправильні правила поведінки : смішна книжка для дітей / Кость Волиняка. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 32 с.

Волиняка Кость. Перелазив Тарас через перелаз / Кость Волиняка. – Луцьк : Надстир'я, 1995. – 8 с.

Волиняка Кость. Синдром дефіциту : сатирич. опуси / Кость Волиняка. – Луцьк : Ред.-вид. від. Волин. обл. упр. по пресі, 1991. – 64 с.

Волиняка Кость. Сниться Соні синє сонце / Кость Волиняка. – Луцьк : Надстир'я, 1995. – 8 с.

Волиняка Кость. 100 веселих скороговок : скороговки-розмалювки для дітей. дошкільн. і молодш. шк. віку / Кость Волиняка. – Луцьк : Волинянин, 2016. – 39 с

Волиняка Кость. У цирку жонглери жонгливали / Кость Волиняка. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 4 с.

Волиняка Кость. Хапайте і читайте! : сатира і гумор / Кость Волиняка. – Луцьк, 1991. – 96 с.

Волиняка Кость. Хапайте і читайте : віршовані фейлетони, сатиричні поеми, прикольні монологи, гуморески, усмішки, байки, притчі, частівки, колядки, тости, а також веселі казки, жарти, вірші та скороговки для дітей / Кость Волиняка. – Луцьк : Волинянин, 2011. – 240 с.

Волиняка Кость. Чому корова кольорова? / Кость Волиняка. – Луцьк : Надстир'я, 1995. – 8 с.

Волиняка Кость. Чотири чортики пошили шортики / Кость Волиняка. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 8 с.

Мандзюк Ф. Володимир-Волинський Свято-Успенський собор : іст. нарис / Ф. Мандзюк. – Луцьк : Вісник і К, 2001. – 80 с.

Мандзюк Ф. Дуля із знаком якості : гумор і сатира / Ф. Мандзюк. – Луцьк, 1991. – 76 с.

Мандзюк Ф. Звіриний суд : байки / Ф. Мандзюк. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 31 с.

Мандзюк Ф. Легенди старого Луцька / Ф. Мандзюк. – Луцьк : Волинянин, 2015. – 288 с.

Мандзюк Ф. Незвичайний мотоцикліст / Ф. Мандзюк. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 16 с.

Мандзюк Ф. Г. Специфічний дефіцит / Ф. Г. Мандзюк ; Сорока П. І. Секрет довгожителів / П. І. Сорока ; Яблонська Я. М. Лисячий комір / Я. М. Яблонська. – Львів : Каменярь, 1988. – 87 с.

Мандзюк Ф. У Луцькому замку / Ф. Мандзюк, В. Окунович. – Луцьк : Волинянин, 2008. – 176 с.

Мандзюк Ф. Як зайчата вчилися читати / Ф. Мандзюк. – Луцьк : Надстир'я, 1994. – 8 с.

Мандзюк Ф. Як звірі борщ варили / Ф. Мандзюк. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 4 с.

Мандзюк Ф. Ярмарок у лісі / Ф. Мандзюк. – Луцьк : Надстир'я, 1999. – 19 с.

Історія пожежництва Волині : бюлетень з історії пожежно-рятувальної служби Волинської області / упоряд. Ф. Мандзюк. – Луцьк : [б. в.], 2015. – 238 с.

П'ясецький В. Вулиці і майдани Луцька : іст.-краєзн. довід. / В. П'ясецький, Ф. Мандзюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2005. – 400 с.

Волиняка Кость. Поет, сатирик, публіцист і просто Простопчук Василь : до 60-річчя В. Простопчука / Кость Волиняка // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письмен. України. – Луцьк, 2012. – Вип. 1/18. – С. 150–155.

Мандзюк Ф. А контора пише ; Зразкова будова / Ф. Мандзюк // Світязь : літ. зб. Волин. орг. спілки письменників України. – Київ, 1992. – Кн. 1. – С. 51–54.

Мандзюк Ф. Г. Байки про авторів і про книжки / Ф. Г. Мандзюк // Книжковий сад «Надстир'я» (1992 – 2002) : статті. – Луцьк, 2002. – С. 115–118.

Мандзюк Ф. «Сміх – штука заразна» / Ф. Мандзюк // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видатними волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 154.

Мандзюк Ф. Як звірі борщ варили / Ф. Мандзюк // Література рідного краю : Волинь. 5–6 кл. – Луцьк, 1999. – С. 15

Волиняка Кость. Колядки з передвиборчої шухлядки : вірші / Кость Волиняка // Волинь-нова. – 2009. – 31 груд. – С. 10.

Волиняка Кость. Як дід з бабою приймали антикризову програму ; Як Володимир-Волинський закохався у Мар'янівку /

Кость Волиняка // Яровиця : наук.-метод. та культ.-просвіт. часоп. – 2016. – № 3/4. – С. 190–192.

Пахолок З. Літературні твори для дітей волинського письменника Феодосія Мандзюка / З. Пахолок // Волинь філологічна : укр. і пол. літ. для дітей та юнацтва. – Луцьк, 2007. – Вип. 3. – С. 58–80.

Пахолок З. О. Феодосій Григорович Мандзюк (Кость Волиняка, або просто дядя Костя). Вмів слухати й розуміти людей / З. О. Пахолок // Пахолок З. О. Луцька homo візія : істор.-краєзнавч. нариси / З. О. Пахолок. – Луцьк, 2019. – С. 308–311.

Крайванович С. «Легенди старого Луцька» / С. Крайванович // Вісник + К. – 2015. – 22 жовт. – С. 3.

Крайванович С. Освятили пам'ятник / С. Крайванович // Вісник + К. – 2018. – 27 верес. – С. 3.

Мазаний В. Феодосій Мандзюк – із волинського родоводу / В. Мазаний // Волинь-нова. 2016. – 10 груд. – С. 8.

Майстер слова відійшов у вічність // Волинь-нова. – 2015. – 15 груд. – С. 9.

Матуш Р. Пам'яті однокурсника / Р. Матуш // Вісник + К. – 2016. – 21 січ. – С. 9.

Пам'ять : запроваджено премію імені Феодосія Мандзюка // Волинь-нова. – 2016. – 2 лют. – С. 2.

Пахолок З. Вмів слухати й розуміти людей / З. Пахолок // Луцьк. замок. – 2018. – 20 верес. – С. 7.

Хотимчук Є. Світлій пам'яті Феодосія Мандзюка (Костя Волиняка) / Є. Хотимчук // Вісник + К. – 2015. – 17 груд. – С. 3.

Штинько В. Творчі гектари Феодосія Мандзюка дали достойний урожай / В. Штинько // Волинь-нова. – 2016. – 24 верес. – С. 9.

Василевська С. 25 вересня 60 років від дня народження Ф. Г. Мандзюка (1951) – українського журналіста, письменника та краєзнавця / С. Василевська // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2011 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – С. 100–102.

Павлюк І. Мандзюк Феодосій Григорович / І. Павлюк //

Українська журналістика в іменах: матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2001. – Вип. 8. – С. 180.

Павлюк І. Мандзюк Феодосій Григорович / І. Павлюк // Українська журналістика в іменах : матеріали до енцикл. слов. – Львів, 2000. – Вип. 7. – С. 207.

Пащук І. Мандзюк Феодосій Григорович / І. Пащук // Пащук І. Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини / І. Пащук. – Рівне, 2005. – С. 117.

Савчук М. Мандзюк Феодосій Григорович / М. Савчук // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. – Київ, 2018. – Т. 19 : Малиш-Медицина. – С. 103.

Феодосій Мандзюк (Кость Волиняка) // Письменники Лесиного краю : літературозн. довід. – Луцьк, 1994. – С. 23–24.

Мандзюк Феодосій Григорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

30 ВЕРЕСНЯ

100 років від дня народження В. Ф. Єлісеєвої (1921–2004) – організатора бібліотечної справи на Волині

Єлісеєва (Гурова) Віра Феодосіївна народилася 30 вересня 1921 року в селі Олексіївка Первомайського повіту Харківської області в сім'ї робітника Феодосія Петровича і домогосподарки Софії Данилівни. Після закінчення середньої школи в 1940 році стала студенткою Харківського бібліотечного інституту. Із початком німецько-радянської війни (1941) вступила до лав Червоної Армії. У 1942 році Віра закінчила 36-у школу повітряних стрільків-радистів Закавказького фронту, а з жовтня цього ж року була радіо-телефоністкою окремого батальйону зв'язку. Відчула на собі випробування воєнної пори. Багато років по тому з хвилюванням згадувала бойових подруг, з якими разом наближала мить перемоги над нацизмом.

Після закінчення війни Віра Гурова повернулася до Харкова, де бібліотечний вуз відновив роботу в складі місцевого педагогічного інституту. У червні 1947 року успішно здобувла диплом бібліотекаря-бібліографа вищої кваліфікації з оцінками

«відмінно» та «добре». До сьогоднішніх днів у родині дочки зберігається витяг із наказу Харківського державного педагогічного інституту від 28 червня 1947 року № 39, де, зокрема, зазначено: «Гурову Віру Феодосіївну відрядити на постійну роботу до Тернопільського відділу культосвітньої роботи згідно призначення Міністерства освіти з 1 вересня 1947 року».

Проте доля розпорядилася по-іншому, і життєві шляхи привели випускницю на Волинь, до Луцька. Вже потім, у 1970-х роках, на одній із зустрічей із бібліотечною молоддю Віра Феодосіївна пригадувала, що, в'їжджаючи в Луцьк з боку Львова поїздом, із вікна вагона їй відкрилася панорама древнього міста з величними храмами. Саме тут вдалося Вірі Феодосіївні реалізувати життєві пріоритети, створити сім'ю, зрізнитися з людьми і збудувати величний храм бібліотеки.

Фахівців такого профілю, та ще й з вищою освітою, на Волині не було. Тому вже 1 жовтня 1947 року молодому бібліотекареві довірили посаду директора Волинської обласної бібліотеки для дітей. Слід зазначити, що цей молодий заклад відновив свою роботу у січні 1947 року. Її першим директором була Дверницька Ганна Георгіївна, у якої, очевидно, не було відповідної вищої освіти. Проте саме Ганна Георгіївна стала добрим наставником і вчителем Віри Гурової у формуванні як керівника. Між ними склалися приязні стосунки. Свідченням цього – наказ по Волинській обласній бібліотеці для дітей від січня 1957 року, в якому з нагоди 10-річчя діяльності директорка Віра Єлісеєва висловлює подяку Ганні Дверницькій за спільну працю.

Із перших днів Віра Феодосіївна показала себе справжнім професіоналом. 17 років її роботи в обласній бібліотеці для дітей сповнені подвижницькою працею, активними зусиллями з творення обличчя закладу. Директорка дбала про імідж бібліотеки. Її накази передають тривогу за стан керівництва читанням, за формування читацьких смаків юних волинян. У бібліотеці діяв гурток підвищення ділової кваліфікації бібліотекарів.

Особливу увагу надавала формуванню мережі дитячих бібліотек Волині. Неодноразово разом із фахівцями вона виїжджала з метою надання методичної допомоги новоствореним дитячим книгозбірням. Віру Феодосіївну можна порівняти зі скульптором, який бережливо і наполегливо ліпив образ головної дитячої бібліотеки Волині. Особливу радість приносило

поповнення молодими фахівцями – випускниками бібліотечних вузів. Це дозволило, починаючи з 1951 року, провести заміну неспеціалістів молодими людьми, що закінчили Харківський вуз. Саме тоді влилися в ряди колективу Жеребець Марія Захарівна, Панченко Віра Федорівна, Мазурок Віра Миколаївна. А в січні 1961 року на посаду методиста запрошено Тарнавську Раїсу Миколаївну, що здобувала заочно вищу освіту в Харкові. Пізніше, в січні 1962 року, Раїса Миколаївна перейшла в обласну бібліотеку для дорослих. Пліч-о-пліч із Вірою Феодосіївною в цій книгозбірні вона працювала в 1964–1980 рр. Прикметно, що високий професіоналізм Раїси Тарнавської, напрацьований під опікою В. Ф. Єлісєєвої, став визначальним у її біографії – у 1981–1986 роках була заступником директора Волинської обласної бібліотеки для юнацтва, а в 1986–1993 роках перебувала на чолі Волинської обласної бібліотеки для дітей.

Віра Феодосіївна була суворим, вимогливим керівником, не уникала конфліктів та вміла відстоювати інтереси колективу. Її вміння приймати новаторські управлінські рішення були помічені новопризначеним начальником управління культури облвиконкому Миколою Олександровичем Царенком.

1 вересня 1964 року Віру Феодосіївну Єлісєєву за погодженням із Міністерством культури УРСР призначено директором Волинської обласної бібліотеки для дорослих. Із відстані часу можна судити, що в цей день в історії книгозбірні розпочалася «епоха Єлісєєвої», яка тривала майже два десятиліття. Основні риси цієї епохи – зваженість, послідовність у формуванні кадрових пріоритетів, застосування наукових підходів до вирішення засадничих питань розвитку бібліотеки. Із перших днів нова директорка отримала підтримку «золотого фонду» бібліотеки – фахівців із вищою освітою Андрієвської Е. Ф., Ясинської Д. М., Жичук О. К., Черниш П. П. У червні 1965 року на посаду завідувачки читального залу запрошено Домбровську (Гороть) Ольгу Віталіївну, яка мала досвід праці у бібліотеці с. Вишків. Нова директорка продемонструвала свіжий погляд на розв'язання фахових питань і бачення дальших перспектив. Відділи бібліотеки зміцнені висококваліфікованими спеціалістами: Мах М. М. (читальний зал), Рябук (Лелявська) Л. С. (бібліографічний відділ), Боєчко Т. В. (науково-методичний відділ). Утвердження наукового статусу книгозбірні розпочате в 1967 році з призначенням на посаду заступника директорки з

наукової роботи Черниш Параски Павлівни. Кінець 1960-х років позначився створенням самостійних відділів: комплектування (1967), міжбібліотечного і заочного абонементу (1968). «Друге дихання» заклад отримав із виділенням у структурі галузевих відділів, які очолили молоді фахівці – Любов Кравчук, Валентина Сметана, Наталія Єлісєєва, Ганна Панас. Уроки професійного гарту вкарбувалися в пам'яті Галини Кухарської, Тамари Боєчко, яким судилося після виходу на відпочинок В. Ф. Єлісєєвої перейняти в 1984 році естафету керівництва закладом.

Віра Феодосіївна заслужила безмежну шану і повагу багатьох поколінь бібліотекарів активною позицією в справі будівництва нового приміщення бібліотеки, яке тривало майже 10 років. Із ентузіазмом виходила на суботники разом із колективом, аби допомогти будівельникам. Хвилююче, піднесено звучав голос директорки на врочистому відкритті будівлі 15 травня 1978 року. Не приховуючи захоплення від досягнутого, вона в розмові з колегами з ніжністю називала споруджене приміщення «білою лебідкою».

Найпершою і найголовнішою справою життя Віра Феодосіївна вважала турботу про добре ім'я установи. Майбутнє бібліотеки пов'язувала у всі часи з випускниками вузів Києва, Рівного, Харкова. Щоб закріпити молодих вихованців вузів, зуміла достукатися до керівництва міста і отримала дозвіл на переобладнання 2-кімнатної квартири у центрі Луцька з книгосховища під гуртожиток бібліотеки. Перші посвяти в члени колективу проведені в книгозбірні саме з ініціативи директорки.

Предметом гордості керівника стало створення на Волині централізованих бібліотечних систем – від першої – у місті Нововолинську (1974) до Любомльської, Горохівської районних (1980, 1981). Віру Феодосіївну неймовірно тішило те, що до керма в районах, містах області приходять її однодумці-професіонали, що в Маневичах, Іваничах, Локачах з'явилися нові будівлі бібліотек. У 1975 та 1981 роках Волинська державна обласна наукова бібліотека була місцем проведення всеукраїнських семінарів, її досвід переймали.

Безмежну любов і закоханість до справи свого життя Віра Феодосіївна передала членам своєї родини, заснувавши трудову династію. Понад 40 років віддала роботі в бібліотеці та створеному нею відділу літератури з питань мистецтва донька Наталія

Євгенівна Польнюк. Із 2000 року, понад 18 років працювала в відділі обробки літератури і організації каталогів онука Ірина Василівна Власюк.

Віра Феодосіївна пішла на заслужений відпочинок в лютому 1984 року, однак упродовж наступних 20 літ життя не поривала зв'язків із рідним колективом. Пам'ятають життєві і творчі уроки талановитого керівника представники нинішнього керівництва обласної бібліотеки: директорка Людмила Стасюк, заступники директорки цієї установи Євгенія Євтушок, Наталія Рибачук. Розпочинала свій шлях під керівництвом Єлісеєвої В. Ф. і нинішній заступник директора обласної бібліотеки для юнацтва Катерина Прийма.

Віра Феодосіївна була відзначена урядовими нагородами – орденами «Знак пошани», Червоної Зірки і чотири медалями. Не дочекалася гідної оцінки своєї подвижницької праці з розбудови бібліотечної справи на Волині присвоєнням їй звання «Заслужений працівник культури України». Проте в пам'яті людській залишилася Великою людиною, палким ентузіастом справи, якій натхненно присвятила життя.

Померла 17 березня 2004 року. Похована на міському цвинтарі в с. Гаразджа.

Глибоко символічно, що саме в день народження Віри Феодосіївни відзначається з 1998 року професійне свято – Всеукраїнський день бібліотек.

Людмила Стасюк

Література:

Єлісеєва В. Формування і використання книжкових фондів / В. Єлісеєва, Д. Ясинська // Бібліотеки – скарбниці знань. – Київ, 1975. – С. 110–116.

Єлісеєва В. Вивчаємо, комплектуємо, пропагуємо / В. Єлісеєва. // Соц. культура. – 1981. – № 8. – С. 22–23.

Єлісеєва В. З турботою про читача / В. Єлісеєва // Мол. ленінець. – 1969. – 14 жовт.

Єлісеєва В. Книга вчить, виховує / В. Єлісеєва // Рад. Волинь. – 1978. – 19 груд.

Єлісеєва В. Не злічити книголюбів / В. Єлісеєва // Рад. Волинь. – 1979. – 27 верес.

Єлісеєва В. Світло книги – для всіх / В. Єлісеєва // Мол. ленінець. – 1978. – 16 трав.

Єлісєєва В. Чиста криниця знань / В. Єлісєєва // Рад. Волинь. – 1972. – 16 серп.

Блащук К. З історії Волинської обласної універсальної бібліотеки імені Олени Пчілки / К. Блащук // Олена Пчілка і Волинь : матеріали наук. практ. конф. – Луцьк, 1999. – С. 53–55.

Стасюк Л. Головна бібліотека Волинського краю / Л. Стасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Бібліотеки – осередки культури, освіти, науки: шлях довжиною у 75 років : матеріали LIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 75-річчю від дня заснування Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 45–47.

Стасюк Л. 10 червня 75 років від дня створення Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки (1940) / Л. Стасюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2014. – С. 90–94.

Стасюк Л. 10 червня 65 років від дня створення державної обласної бібліотеки для дорослих (1940) / Л. Стасюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2005 рік. – Луцьк, 2004. – С. 74–76.

Стасюк Л. Історія обласної наукової бібліотеки у постатях її керівників (1944–2004 рр.) / Л. Стасюк // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток бібліотечної справи в краї. : матеріали XVI Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 65-річчю Волин. держ. обл. наук. б-ки ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2005. – С. 43–44.

Є відомості про В. Ф. Єлісєєву.

Волинська державна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки // Вісник Кн. палати. – 2000. – № 3. – С. 7–9.

Гуменюк Н. Перше пальто першій дитячій бібліотекарці шив мандрівний кравець / Н. Гуменюк // Віче. – 2001. – 4 жовт.

Єлісєєва Віра Феодосіївна : [некролог] // Волинь. – 2004. – 20 берез.

Кухарська Г. І виростили храми слова / Г. Кухарська // Краєвид. – 1995. – №1. – С. 2–4.

Нагороди: відзнаки бібліотекарям і машинобудівникам // Волинь. – 2001. – 27 верес.

Оголошено подяку голови Волинської обласної ради В. Ф. Єлісеєвій.

Почесні відзнаки // Рад. Волинь. – 1975. – 26 лют.

Грамотою Президії Верховної Ради УРСР нагороджено В.Ф. Єлісеєву.

Стасюк Л. Головна бібліотека Волині // Бібл. планета. – 2004. – № 1. – С. 25–26.

Філатенко А. Людям на радість / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1978. – 17 трав.

Філатенко А. Тут живуть книги / А. Філатенко // Рад. Волинь. – 1996. – 21 листоп.

Хорошко С. У тім царстві... / С. Хорошко // Соц. культура. – 1983. – №8. – С. 27–29.

Штинько В. Хранителі людської мудрості / В. Штинько // Волинь. – 2000. – 13 черв.

Віра Феодосіївна Єлісеєва // Волинь бібліотечна : довідник. – Луцьк, 2003. – С. 38.

Історія бібліотеки [Електронний ресурс] // Волинська державна обласна універсальна наукова бібліотека імені Олени Пчілки : сайт. – Режим доступу: <http://ounb.lutsk.ua/history.html>. – Назва з екрану.

3 ЖОВТНЯ

75 років від дня народження М. Д. Юхти (1946) – заслуженого журналіста України

Михайло Дмитрович Юхта народився 3 жовтня 1946 року в селі Пристайлове Лебединського району Сумської області. Село Пристайлове розташоване у мальовничій місцевості з розкішними луками та лісами на березі річки Псел. Краса рідної землі, малої батьківщини ще в дитинстві пробудили у Михайловій душі потяг до знань, до слова, до письменства. Навчаючись у Будильській середній школі, писав вірші, оповідання, друкувався в пресі. Як майбутній журналіст дебютував регулярними дописами до районної газети «Життя Лебединщини». Таким чином Михайло набував першого досвіду оперативної журналістики.

Згодом М. Юхта долучився до районної літературної студії, яку організовував при газеті видатний український письменник Костянтин Олексійович Гордієнко. У цій «студії майстерності слова» Михайло усвідомив, що як і літературна, журналістська творчість, позначається індивідуальністю автора, гостротою його розуму, нестандартними підходами до оцінки життєвих явищ, про які доводиться писати та умінням їх правдиво й оригінально викласти. Кость Гордієнко, оцінивши здібності сільського хлопця, порадив йому йти в журналістику: ця рекомендація значною мірою визначила долю Михайла Юхти.

Успішно закінчивши Будильську середню школу, Михайло Юхта став студентом факультету журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка. Навчаючись в університеті, юнак вибрав свій напрямок у журналістиці – радіожурналістику, яка давала можливість швидко донести подію до слухача.

Після закінчення університету Михайло, будучи мобілізованим на дійсну військову службу, водночас працював у дивізійній газеті.

У 1976 році розпочав професійну журналістську працю кореспондентом-організатором районного радіомовлення в смт. Турійськ на Волині. Згодом працював на Волинському радіомовленні у Луцьку: спочатку як кореспондент, а з часом – редактор, завідувач кореспондентською мережею, старший редактор, завідувач відділу інформації. У 1974–1992 роках. Михайло Юхта працював власним кореспондентом республіканської газети «Радянська Україна», а з 1992 року – ще й власкором Держтелерадіо України по Волинській області.

Численні зустрічі з людьми різного віку, професій і світоглядів збагачували журналістський досвід. Серед перших інтерв'ю – розмова із подругою Лесі Українки, жителькою Колодяжного Варварою Дмитрук; бесіда із черкащанкою Євгенією Гончаревич-Голуб – правнучкою Тараса Шевченка, яка вчителювала в селі Сокіл Рожищенського району.

Перед мікрофоном Михайла Юхти поставали відомі люди та політики: Юрій Левітан та Євген Леонов, Штепсель і Тарапунька, Назарій Яремчук та Софія Ротару, Муслім Магомаєв, Леонід Кравчук, Володимир Литвин, Віктор Ющенко та Юлія Тимошенко.

Талант емоційного погляду на події, інформаційна насиченість,

толерантність, приємний голос та імідж радіожурналіста не залишали байдужими радіослухачів усієї України: Михайла Дмитровича впізнавали в ефірі вже за голосом, а тому він лідирував в рейтингу довіри слухачів за кількістю репортажів.

А ще завдяки особистим якостям і небайдужості до чужої долі поєднав чимало родин, багатьом допоміг у пошуку рідних, у тому числі, потерпілим від «Операції «Вісла», родичам полеглих учасників Другої світової війни.

Михайло Дмитрович – член національної спілки журналістів України, автор багатьох видань і публікацій. Його літературний псевдонім – Михайло Лавін. У 2004 році упорядкував і видав книгу про трагічну долю села на Рівненщині, яке у роки війни було спалене фашистами «Краса і біль Золочівки».

Останні роки він присвятив дослідженню дисидентського руху в Україні. Зокрема, нині підготовлена до друку книга «Долю обрав сам», присвячена життю та педагогічній діяльності Дмитра Полікарповича Іващенка – талановитого науковця, літературознавця, одного з лідерів дисидентського руху 1960-х років на Волині. Автор розповідає про драматичні 1965–1966 років, першу хвилю репресій, розкриває злочинну сутність радянського режиму, його каральних органів, які в слідчих ізоляторах, тюрмах і концтаборах калічили людські долі за любов до України. Завдяки цій книзі ми долучаємося до покоління шістдесятників, дізнаємося про їх біографії. Адже автор описав не тільки багатостраждальне життя Д. П. Іващенка, а також його побратимів, із якими він спільно боровся за національну ідею, мріяв про незалежність.

М. Д. Юхта – справжній фахівець, бо для нього журналістика стала не просто професією, а долею, покликом душі. Фахові заслуги М. Д. Юхти високо поціновані. Його не раз відзначали почесними грамотами Волинської облдержадміністрації, дипломами Держтелерадіо України. Він нагороджений Почесним Знаком «Відмінник телебачення і радіо України», медаллю «Ветеран праці», отримав іменний годинник від Президента України. У 2007 році М. Д. Юхті було присвоєно почесне звання «Заслужений журналіст України». Він є номінантом енциклопедичного словника «Українська культура в іменах».

Тамара Андрейчук

Література:

Іващенко В. Краса і біль Золочівки : іст.-краєзн. вид. / В.

Іващенко, М. Юхта. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 296 с.

Юхта М. Із радіо крізь життя / М. Юхта // Волинське радіо у наших долях / упоряд. В. В. Федчук. – Луцьк, 2020. – С. 72–74.

Юхта М. За віком вік, за культом культ... / М. Юхта // Волин. газ. – 2018. – 10 трав. – С. 1, 9.

Юхта М. Наші ювіляри / М. Юхта // Діалог. – 2012. – 3 трав. – С. 4.

Юхта М. Через усе життя / М. Юхта // Телерадіогазета. – 2015. – 8 лип. – С. 1, 16.

Павлюк І. Хрестоматія української легальної преси Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр. / І. Павлюк, М. Мартинюк. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 428 с.

Юхта М. – 104, 180, 216, 285.

Денисюк В. Юхта Михайло Дмитрович / В. Денисюк // Денисюк В. Журналістика Волині: Факти й імена : нариси історії засобів масової інформації Волині ХХ ст. / В. Денисюк. – Луцьк, 2005. – С. 108–109.

Федчук В. Шана попередникам. Вдячність тим, хто несе нашу естафету / В. Федчук // Волинське радіо у наших долях / упоряд. В. В. Федчук. – Луцьк, 2020. – С.19–23.

Копилова Т. 3 жовтня 60 років від дня народження М. Д. Юхти (1946) – українського радіожурналіста / Т. Копилова // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік / Упр. культури і туризму Волин. обл. держадміністрації ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2006. – С. 171–173.

Долі людські: радіожурналіст Михайло Юхта відновив розірвані мости сестри і брата [Електронний ресурс] // Волинь-нова : сайт. – Режим доступу: <https://www.volyn.com.ua/news/5418-doli-lyudsbki-radiozhurnalist-mikhaylo-yukhta-vidnoviv-rozirvani-mosti-sestri-i-brata.html>. – Назва з екрану.

4 ЖОВТНЯ
70 років від дня
народження Є. Я. Хотимчука (1951) –
українського письменника, заслуженого журналіста
України

Євген Якович Хотимчук народився 4 жовтня 1951 року в селі Рудка-Козинська Рожищенського району на Волині. Після закінчення десятирічної школи працював завідувачем бібліотеки у рідному селі.

З дитинства Євген мріяв про професію журналіста. Коли юнакові було чотирнадцять років, в районній газеті «Світло Жовтня» було опубліковано його першу замітку. У 1970 році Євген Хотимчук поступив на факультет журналістики Львівського державного університету імені Івана Франка.

Після закінчення університету Євген Хотимчук працював у газеті «Радянська Волинь», перебував на партійній роботі, обіймав посаду відповідального секретаря Волинської обласної журналістської організації. У 1988 році Євген Якович Хотимчук організовує на Волині всеукраїнський семінар журналістів із проблем екології. 3 квітня 1996 року Євген Якович Хотимчук стає головним редактором газети «Вісник і К», перший номер якої вийшов тиражем у 3 тисячі примірників. З часом тираж зріс у десятки разів і газета набула статусу всеукраїнського видання. Серед основних рубрик привертають увагу: «У світі», «Події в Україні», «Регіони», «Інтерв'ю», «Спорт», «Цікаві факти», «Невигаdana історія». Тижневик «Вісник і К» об'єктивно розповідає про те, що найближче людям, відстоює національні інтереси нашої держави. Про це говорять назви рубрик: «Ми – українці», «Вони боролись за Україну», «Наша гордість», «Пам'ять» та ін.

З ініціативи Євгена Хотимчука «Вісник + К» започаткував акцію «Знайди могилу повстанця», завдяки якій було знайдено поховання бійців УПА у селах Мульчиці Володимирецького району Рівненщини, Волосівка та Рудка-Козинська Рожищенського району на Волині.

Патріотичний дитячий конкурс повстанської пісні «Складемо хоч пізнії вінці», який проводиться на свято Покрови в Турійському районі на Волині також його заслуга. Редакція «Вісник + К» на чолі з Євгеном Хотимчуком підготувала та випустила у світ

книгу Олексія Пархомчука «Повстанський літописець».

У 2006 році за підсумками загальнодержавного конкурсу, проведеного Національною спілкою журналістів України, «Вісник і К» визнано найкращою регіональною газетою України. Стотисячний тираж та різноплановість газети дають можливість охопити читачами значну частину населення України різних вікових категорій.

З 1986 по 2003 роки Євген Якович обіймав пост голови Волинської обласної організації Національної спілки журналістів України.

У 2012 році він починає видавати журнал «Люди і долі».

Продовжують письменницько-журналістську стежину батька і його сини. Так, Володимир керує газетою «Програма-панорама», Павло – газетою «Ти і Я і вся сім'я», Тарас – рекламно-інформаційною агенцією «Твій вибір», що видає однойменний міський тижневик та глянцевиий щомісячний журнал «Твій стиль» (всього понад 10 видань).

Євген Хотимчук – заслужений журналіст України, автор книг, оповідань і повістей «Батькова хата» (1989), «Спокута» (1991), романів «Суд» (1994) та «Іду до тебе» (2011), збірки новел «Рідна мати моя», повісті «Коли дуби плачуть» (2016), збірки публіцистичних творів «Слово гаряче та щире» (2018), повісті «Прощання», роману «Калиновий щем» (2019 р.), повісті «Байструк» та «Женила сина Катерина» (2019). У 2019 році вийшла з друку його книга про загиблих у російсько-українській війні волинських хлопців «Волинський небесний батальйон».

Крім журналістської, письменницької, організаторської роботи Євген Якович займається благодійництвом: організовує допомогу дітям-сиротам, престарілим та нездоленим людям.

Професійна, громадська діяльність Євгена Яковича Хотимчука відзначена на державному рівні. Він удостоєний звання «Заслужений журналіст України», нагороджений орденом «За заслуги III ступеня», а також церковними нагородами.

Оксана Гаврилюк

Література:

Лис В. Там, за порогом : повість / В. Лис ; Хотимчук Є. Батькова хата : оповідання / Є. Хотимчук. – Київ : Молодь, 1989. – 288 с.

Хотимчук Є. Спокута : повість і оповідання / Є. Хотимчук. – Луцьк, 1991. – 167 с.

Хотимчук Є. Суд : роман, оповідання / Є. Хотимчук. – Київ : Укр. письменник, 1993. – 222 с.

Хотимчук Є. Я. Іду до тебе : роман / Є. Я. Хотимчук. – Луцьк : Вісник і К, 2011. – 516 с.

Хотимчук Є. Я. Рідна мати моя : оповідання / Є. Я. Хотимчук. – Луцьк : Волин. друк, 2016. – 158 с.

Хотимчук Є. Я. Коли дуби плачуть : повість у новелах / Є. Я. Хотимчук. – Луцьк : Вісник+К, 2016. – 222 с. – (Бібліотечка Вісник+К ; № 4).

Хотимчук Є. Я. Слово гаряче та щире / Є. Я. Хотимчук. – Луцьк : Вісник+К., 2017. – 374 с.

Хотимчук Є. Я. Прощання : повісті та новели / Є. Я. Хотимчук. – Луцьк : Вісник і К, 2018. – 192 с. – (Бібліотечка Вісник+К ; № 11).

Хотимчук Є. Я. Женила сина Катерина : новели та повісті / Є. Я. Хотимчук. – Луцьк : Вісник і К, 2019. – 241 с. – (Бібліотека Вісника).

Хотимчук Є. Я. Байструк : повісті / Є. Я. Хотимчук. – Луцьк : Вісник+К, 2019. – 334 с.

Хотимчук Є. «Вдячний мамі за те, що виховала нас працею» / Є. Хотимчук // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видатними волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 259.

Хотимчук Є. Молитва воїна : [передмова] / Є. Хотимчук // Волинський небесний батальйон / упоряд. Н. Слюсар ; худож. ред. В. Гошко ; літ. ред. О. Волошко. – Луцьк, 2019. – С. 3.

Хотимчук Є. Солдатка : [оповідання] / Хотимчук Є. // Журналістика у наших долях. Випускники факультету журналістики 1975 року Львівського національного університету імені Івана Франка про час, про себе, про фахову майстерність / упоряд. П. Кулінець. – 2-е вид. доп. – Рівне, 2017. – С. 457–459.

Хотимчук Є. Сорок літ на службі в журналістиці / Хотимчук Є. // Журналістика у наших долях. Випускники факультету журналістики 1975 року Львівського національного університету імені Івана Франка про час, про себе, про фахову майстерність / упоряд. П. Кулінець. – 2-е вид. доп. – Рівне, 2017. – С. 288–292.

Хотимчук Є. Три зустрічі з Іваном Корсаком / Є. Хотимчук // Живий Іван Корсак. Спогади про письменника : зб. ст. – Київ, 2018. – С. 184–186.

Хотимчук Є. Газети «Волинь» – 80 літ / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2019. – 26 верес. – С. 11.

Хотимчук Є. Духовна баба : із циклу «Фігури з натури» / Є. Хотимчук // Горохів. вісник. – 2020. – 9 квіт. – С. 5.

Хотимчук Є. Керенський : із циклу «Фігури з натури» / Є. Хотимчук // Горохів. вісник. – 2020. – 16 квіт. – С. 5.

Хотимчук Є. Книга пам'яті, книга болю [«Волинський небесний батальйон»] / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2019. – 19 верес. – С. 1, 9.

Хотимчук Є. Мамині очі сняться мені й досі : хоч її немає на світі вже чверть століття / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2019. – 16 трав. – С. 10.

Хотимчук Є. Пережила біду, горе та щастя і зберегла світлу душу й розум до 90 літ / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2019. – 19 груд. – С. 11.

Хотимчук Є. Пішла назавжди, та в пам'яті жива повстанська зв'язкова / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2019. – 21 берез. – С. 10.

Хотимчук Є. Полеглі на Донбасі сини приходять до матерів... у сні / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2020. – 5 берез. – С. 1, 10.

Хотимчук Є. Полишучка / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2019. – 6 черв., 13 черв., 20 черв., 27 черв., 4 лип., 11 лип., 18 лип., 25 лип., 1 серп. – С. 11.

Хотимчук Є. Помер перший губернатор Волині Володимир Блаженчук / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2019. – 7 листоп. – С. 7.

Хотимчук Є. Празник : [бувальщина] / Є. Хотимчук // Горохів. вісник. – 2020. – 12 берез. – С. 5.

Хотимчук Є. Семеньчик : із циклу «Фігури з натури» / Є. Хотимчук // Горохів. вісник. – 2020. – 2 квіт. – С. 10.

Хотимчук Є. Таке солодке слово «Мати» / Є. Хотимчук // Горохів. вісник. – 2020. – 16 лип. – С. 5, 10.

Хотимчук Є. Чому болять так довго рани Волинської різни? / Є. Хотимчук // Вісник+К. – 2018. – 12 лип. – С. 4.

Хотимчук Є. Щоб ми стрічалися ; Ялові кури / Є. Хотимчук // Горохів. вісник. – 2020. – 28 трав. – С. 10.

Бубенщикова О. Болі і радощі, печалі та біди своїх героїв журналіст і письменник Євген Хотимчук пропускає крізь серце і душу : Заслужений журналіст України – про сирітське дитинство, нерозділену любов, чиновницькі погрози і Божий рятунок / О. Бубенщикова // Твій вибір. – 2020. – 30 січ.–5 лют. – С. 1, 7.

Вербич В. Твори Євгена Хотимчука написані серцем, великою любов'ю / В. Вербич // Горохів. вісник. – 2020. – 16 лип. – С. 10.

Вийшла у світ нова книжка Євгена Хотимчука «Байструк» // Вісник+К. – 2019. – 6 черв. – С. 3.

Висока церковна нагорода шеф-редактору «Вісника+К» // Вісник+К. – 2016. – 16 черв. – С. 3.

Дідик О. Унікальна книга про героїв війни на Донбасі / О. Дідик // Горохів. вісник. – 2019. – 15 серп. – С. 6.

Дідик О. Унікальна книга про героїв війни на Донбасі / О. Дідик // Горохів. вісник. – 2019. – 15 серп. – С. 6.

Євген Хотимчук презентував свої книги у Ратному // Ратнівщина. – 2020. – 28 лют. – С. 2.

Калиновий щем // Вісник+К. – 2019. – 21 лют. – С. 3.

Кравчук Н. У Рудці-Козинській відбулася зустріч з першим письменником за... 520 років : Євген Хотимчук презентував у рідному селі відразу чотири нові книжки! / Н. Кравчук // Вісник+К. – 2019. – 20 черв. – С. 10.

Кравчук Н. Євген Хотимчук презентував у рідному селі відразу чотири нові книжки / Н. Кравчук // Наш край. – 2019. – 20 черв. – С. 4.

Краснодемський В. Знищуюча радіація подвійної моралі / В. Краснодемський // Голос України. – 2019. – 30 берез. – С. 10.

Краснодемський В. Книга – молитва про волинських героїв / В. Краснодемський // Голос України. – 2020. – 18 січ. – С. 10.

Мариняк Л. Відбулись зустрічі з письменником / Л. Мариняк // Селян. життя. – 2020. – 19 берез. – С. 4.

Павлюк О. Євген Хотимчук: «Мені слово журналістика аж пахне» : 45 років віддає своє життя творчості шеф-редактор «Вісника+К» / О. Павлюк // Вісник+К. – 2020. – 30 січ. – С. 8.

Петрук С. Коли творчість зігриває серця / С. Петрук // Вісник+К. – 2020. – 2 січ. – С. 7.

Романюк Н. Творчий вечір Євгена Хотимчука / Н. Романюк // Горохів. вісник. – 2020. – 20 лют. – С. 7.

Романюк Н. У Луцьку відбувся творчий вечір Євгена Хотимчука / Н. Романюк // Вісник+К. – 2020. – 13 лют. – С. 10.

Слюсар Н. Презентували книгу «Волинський неесний батальйон» / Н. Слюсар // Вісник і К. – 2019. – 17 жовт. – С.

Трофімчук Р. Зберегти «живі» свідчення / Р. Трофімчук // Наш край. – 2019. – 24 жовт. – С. 8.

Троневи́ч Н. 4 жовтня 60 років від дня народження Є. Я. Хотимчука (1951) – українського письменника, заслуженого журналіста України / Н. Троневи́ч // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2011 рік / упр. культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – С.108–110.

Хотимчук Євген Якович // Хто є хто на Волині : наші земляки : довід.-біогр. вид. – Київ, 2004. – Вип. 2. – С. 58.

Павлюк О. 45 років віддає своє життя творчості шеф-редактор газети «Вісник+К» [Електронний ресурс] / О. Павлюк // Вісник+К. : сайт. – Режим доступу: <https://visnyk.lutsk.ua/news/actual/47150-45-rokiv-viddaie-svoie-zhyttya-tvorchosti-shef-redaktor-gazety-visnyk+k/>. – Назва з екрану.

4 ЖОВТНЯ

60 років від дня народження М. Б. Чорного (1961) – заслуженого діяча мистецтв України

Микола Броніславович Чорний – авторитетний музикант, досвідчений педагог, високопрофесійний керівник, диригент і соліст духового оркестру, член багатьох творчих колективів Волинської області, музично-громадський діяч.

М. Б. Чорний – волинянин. Він народився 4 жовтня 1961 року в Луцьку. Навчався у Луцькому державному музичному училищі (клас викладача А. Ю. Тиможинського). У 1985 році закінчив Київську державну консерваторію імені П. І. Чайковського та був направлений на роботу в оркестр Донецького академічного державного театру опери і балету імені Анатолія Солов'яненка. За якийсь час повертається на Волинь. Працює викладачем у Луцькій дитячій музичній школі № 2, а з 1988 року – викладачем Луцького державного музичного училища. Як хороший професіонал, він упродовж багатьох років очолює предметно-циклову комісію оркестрових духових та ударних інструментів училища. З 2001 є головою асоціації духових та ударних інструментів Волинської обласної організації Національної Всеукраїнської музичної

спілки. Микола Броніславович багато уваги приділяє розвитку та утвердженню кращих традицій волинської школи духового виконавства. Він один з ініціаторів обласного конкурсу молодих виконавців на духових інструментах імені А. Ю. Тиможинського серед учнів початкових мистецьких навчальних закладів і конкурсу-огляду духових оркестрів. Як викладач-методист М. Б. Чорний підготував цілу плеяду фахівців музикантів. Більше тридцяти вихованців закінчили музичні академії, консерваторії, університети культури і мистецтв.

Важливою частиною праці й творчості М. Б. Чорного є його діяльність як диригента духового оркестру Волинського державного училища культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського. Під його керівництвом колектив виступав на багатьох майданчиках в Україні та за кордоном. У репертуарі колективу широка палітра творів академічного, народного та естрадного спрямування. Микола Броніславович окрім того є солістом симфонічного оркестру училища та народного духового оркестру Палацу культури міста Луцька.

За високі професійні досягнення М. Б. Чорний відзначений Почесними грамотами та подяками Волинської обласної державної адміністрації, обласної ради, Міністерства освіти та науки України. Указом Президента України від 9 листопада 2015 року з нагоди Всеукраїнського дня працівників культури та майстрів народного мистецтва М. Б. Чорному присвоєно почесне звання «Заслужений діяч мистецтв України».

Євгенія Ковальчук

Література:

Денисюк В. Одержимі творчістю : про мистець. та культ-освіт. уч. Волині. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Про М. Б. Чорного – с. 121–122.

Чорний Микола Броніславович : заслужений діяч мистецтв України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор. проекту, збирач. матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 159–163.

Волинський коледж культури і мистецтв імені І. Ф. Стравінського [Електронний ресурс] // Район. Луцьк : сайт. –

Режим досту: <http://www.vkkm.lutsk.ua/orkeistrov>. – Назва з екрану.

22 ЖОВТНЯ

85 років від дня народження Я. П. Федорчука (1936) – українського політичного та громадського діяча, письменника

Ярослав Петрович Федорчук народився 22 жовтня 1936 року в селі Несвіч Луцького повіту Волинського воєводства. Початкові знання отримав у рідному селі. Закінчив Львівський політехнічний інститут за фахом інженер-механік, навчався в аспірантурі Академії суспільних наук при ЦК КПРС в Москві. Кандидат економічних наук, автор ряду монографій і понад 60 наукових праць.

Трудова діяльність Ярослава Петровича є дуже насиченою. На початках він працював мотористом, слюсарем, виконробом, головним механіком, головним інженером на нафтопромислах Івано-Франківської області. Також обіймав керівні посади в партійних та державних органах УРСР.

Політична діяльність Ярослава Федорчука в роки незалежності України пов'язана з партією Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина». Він був одним з її засновників. Ярослава Петровича відносять до стратегів і організаторів партійного будівництва, структурування партії, основ організаційної роботи партійних осередків по всій вертикалі, виконання всіх організаційних рішень і програм цієї партії. У 1999–2002 роках він був керівником секретаріату фракції «Батьківщина», 2002–2005-х – керівником секретаріату БЮТ. Його праця була відзначена медаллю «Видатний учасник виборів» та спеціальним знаком пошани «Видатний борець виборів 2006 року».

З 2005 року Я. П. Федорчук – народний депутат України IV-VII скликань. З грудня 2007 року став головою підкомітету з питань благодійної діяльності та фінансування культури, Комітету з питань культури і духовності.

У 2008 році удостоєний звання Почесний доктор Луцького національного технічного університету.

У зрілому віці Ярослав Петрович почав займатися літературно-публіцистичною творчістю. Він є членом Національної спілки письменників України. Багато досліджень присвятив подіям

національно-визвольної боротьби. Його авторству належать книги «Волинянин. Дитинство і юність», «Волинянин. Напередодні» та «Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Волинська область. Підсумки». У 2011 році за мотивами автобіографічної повісті Ярослава Федорчука відбулася екранізація фільму «Волинянин». Він також є автором документального фільму про визвольні змагання «Вони боролись до загину». Ця стрічка вперше продемонстрована 2012 року.

У 2014 році під авторством Ярослава Федорчука вийшла друком книга «Афоризми». Презентація її другого видання відбулася 10 вересня 2019 року у Волинській державній обласній універсальній науковій бібліотеці імені Олени Пчілки. У своїх творах він виступає як філософ, знавець сучасних українських і світових реалій.

Має урядові нагороди – орден Трудового Червоного Прапора, Дружби Народів, Богдана Хмельницького. За вагомий особистий внесок у державне будівництво, активну законодавчу та громадську діяльність, багаторічну сумлінну працю Ярослав Петрович Федорчук відповідно Указу Президента України Віктора Ющенка № 899/ 2006 року був нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня. Має звання «Відмінник народної освіти України». Нагороджений грамотами Президії Верховної Ради УРСР (25.10.1968), Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

Алла Сахнюк

Література:

Федорчук Я. П. Волинянин / Я. П. Федорчук. – Київ : Просвіта. – 2007

Кн. 1 : Дитинство і юність. – 2007. – 176 с.

Федорчук Я. П. Волинянин / Я. П. Федорчук. – Київ : Міленіум. – 2007

Кн. 2 : Напередодні. – 2011. – 220 с.

Федорчук Я. П. Афоризми / Я. П. Федорчук. – Київ : Дивосвіт, 2014. – 61 с.

Федорчук Я. П. Афоризми / Я. П. Федорчук. – Луцьк : Твердиня, 2019. – 140 с.

Федорчук Я. П. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Волинська область. Підсумки / Я. П. Федорчук. – Луцьк : Твердиня, 2012. – 196 с.

З Україною в серці : поезії / упоряд. Я. П. Федорчук. – Київ : Укр. письменник, 2016. – 58 с.

Федорчук Я. Історія вимагає правди / Я. Федорчук // Волинь моя : журн. Міжнар. громад. об-ня «Волинське братство» / ред. М. Сорока. – Кам'янець-Подільський, 2019. – Вип. 10. – С. 198–201.

Федорчук Я. «Справжній інтелігент здатний на самопожертву» / Я. Федорчук // Славинський М. Б. Колеги: шляхи та роздоріжжя / М. Б. Славинський. – Київ, 2014. – С. 167–186.

Федорчук Я. З нових афоризмів / Я. Федорчук // Укр. літ. газ. – 2018. – 23 берез. – С. 13.

Федорчук Я. Коли нарешті народ прозріє? : фрагмент із роману «Волинянин» / Я. Федорчук // Укр. літ. газ. – 2012. – 28 груд. – С. 12.

Федорчук Я. Можливо, пора вже дійти до взаєморозуміння, каяття і прощення? / Я. Федорчук // Укр. літ. газ. – 2013. – 3 трав. – С. 3.

Федорчук Я. Якщо хочеш, щоб тебе почули... : афоризми / Я. Федорчук // Укр. літ. газ. – 2018. – 27 лип. – С. 11.

Корнійчук Н. Ф. Ой, ти розрив-трава... Польсько-українське протистояння на Волині у 40-х рр. ХХ століття / Н. Ф. Корнійчук. – Луцьк : Надстир'я, 2015. – 2015 с.

Сергійчук В. Не втрачаючи української душі / В. Сергійчук // Сергійчук В. Соборна пам'ять України : календар-альманах – 2011 / В. Сергійчук. – Київ, 2010. – С. 210–212.

Блінова В. Ярослав Федорчук: «Українці мужньо борються за свободу, але не вміють її берегти» / В. Блінова // Волинь-нова. – 2017. – 21 жовт. – С. 1, 6–7.

Блінова В. Ярослав Федорчук: «Хочеш змінити світ – спершу змінився сам» / В. Блінова // Волинь-нова. – 2016. – 22 жовт. – С. 1, 6.

Бондарчук Л. «Я не згоден із висловом, що політика псує людей» / Л. Бондарчук // Волинь-нова. – 2013. – 25 трав. – С. 7.

Гладун А. Торкнімося джерела мудрості / А. Гладун // Вісті Ковельщини. – 2019. – 5 груд. – С. 12

Грінчук Н. Волинянин – народний депутат чотирьох скликань / Н. Грінчук // Вісник + К. – 2016. – 20 жовт. – С. 7.

Грінчук Н. Побачили світ Афоризми Ярослава Федорчука /

Н. Грінчук // Вісник + К. – 2019. – 19 верес. – С. 3.

Коструба Н. Волинська душа Ярослава Федорчука у творі «Волянин» / Н. Коструба // Слава праці. – 2018. – 26 квіт. – С. 6.

Семенюк А. Мета його життя / А. Семенюк // Вісті Ковельщини. – 2019. – 31 жовт. – С. 5.

Славинський М. Коли в очах – і сонце, і сльоза... / М. Славинський // Укр. літ. газ. – 2014. – 18 лип. – С. 14–15.

Славинський М. «Щоб бути чесним, треба бути мужнім»: 22 жовтня відомому державному та громадському діячеві, прозаїкові Ярославу Федорчуку виповнюється 80 років / М. Славинський // Укр. літ. газ. – 2016. – 14 жовт. – С. 6.

Славинський М. Ярослав Федорчук: «Справжній інтелігент здатний на самопожертву» / М. Славинський // Віче. – 2012. – № 17. – С. 65.

Ушаков О. Мистецтво афоризму Ярослава Федорчука / О. Ушаков // Укр. літ. газ. – 2018. – 19 жовт. – С. 19.

Федорчук Ярослав Петрович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> – Назва з екрану.

24 ЖОВТНЯ **80 років від дня народження Ф. Г. Щегельського** **(1941–2016) –** **заслуженого працівника культури України**

У наміряному уявою вдячних учнів і студентів, відданих колег, палких прихильників сузір'я «Незабутніх», серед непроминальних музично-педагогічних працівників Волині яскраво сяє, віддзеркалюючи його земне та професійне буття, зірка Феофана Григоровича Щегельського. Він був викладачем класу баяна Луцької музичної школи №1 імені Фридерика Шопена впродовж 53 років, із 1963 по 2016 рік, і багаторіч – викладачем Волинського коледжу культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського, а й еталонною етичністю та етикетністю манер, поведінки, стилю; всеохопною доброзичливістю; сягаючої рівня бездоганності фаховістю; невтомною працьовитістю (бо, хто вміє вчитись, той уміє навчати), Феофан Григорович спромігся стати не просто

викладачем-методистом, а Навчителем. Тому нині модна лексема Номо Deus, але не стільки як про людину божественну, скільки – про людину божисту – таки про нього, Ф. Г. Щегельського!

Народився Ф. Г. Щегельський 23 жовтня 1941 року в селі Гірка Полонка Луцького району Волинської області у родині із традиціями музикування та виконавства, чи то народних пісень, чи то церковних псалмів. Сімейна звичка обернулась для Феофана неугасимим хистом до музики. Він виявився вправним і наполегливим самоуком: оволодів випозиченою у сусідів мандоліною. Згодом, насолодившись грою на вже батьком придбаній мандоліні, Феофан здолав ручну гармоніку (гармошку), став завсідником на шкільних самодіяльних концертах і конкурсах. Після закінчення у 1956 році сьомого класу Гіркополонківської школи Ф. Г. Щегельському вдалося вступити до класу баяна музичної школи у м. Луцьку: абітурієнт-переросток уразив своєю виконавською спроможністю В. П. Чинча та О. Й. Левковича. Під керівництвом і наставництвом саме О. Й. Левковича Ф. Г. Щегельський лише за два з половиною роки опрацював курс музичної школи та став одним із найкращих студентів Луцького музичного училища, отримавши диплом із відзнакою.

В училищі Ф. Г. Щегельським заопікувався прекрасний педагог і музикант В. К. Дяченко – випускник Київської консерваторії, із класу знаного викладача-новатора М. М. Геліса. У подальшому типова для Ф. Г. Щегельського невгамовність, винахідливість, методичне та методологічне урізноманітнення, самовдосконалення, самоконтроль, дисциплінованість були перейнятими від В. К. Дяченка, з яким у нього склались непорушні колежанські та, найголовніше, побратимські стосунки.

На музично-педагогічному факультеті Рівненського державного педагогічного інституту Ф. Г. Щегельський навчався у класі відомого викладача-музиканта, професора В. І. Голубничого. Закінчення ж інституту у 1971 році увиразнило бажання Ф. Г. Щегельського на базі набутого ним традиційного та інноваційного досвіду, досягнутих викладачевих практик і методик випрацювати власний, як викладача-баяніста методичний підхід.

Найголовнішим у навчально-методичних пошуках Ф. Г. Щегельського було бажання адаптувати техніку гри на баяні для виконання поліфоній, уподібнити баянно-акордеонне

звуківідтворення до органного та фортепіанного, а відтак значно розширити репертуарні можливості та пропозиції. Саме на прикладі роботи зі своїми учнями та студентами Ф. Г. Щегельський продемонстрував результативність поступального освоєння поліфонічних творів, і то від українських народних пісень, і до органних та клавірних прелюдій і фуг Й. С. Баха.

Найбажанішим подячним компліментом для Ф. Г. Щегельського були успіхи його учнів. Серед кількісно неозначеного згромадження його вихованців виокремимо здобутки Володимира Рунчака – всесвітньо відомого композитора та концертуючого баяніста, керівника міжнародного мистецького проекту «Нова музика в Україні», а попервах – випускника Луцької музичної школи та музичного училища; Петра Шиманського – кандидата мистецтвознавства, доцента ВНУ імені Лесі Українки; Андрія Дубія – доцента Національної музичної академії імені П.І. Чайковського та першого на Волині дипломанта міжнародного конкурсу баяністів і акордеоністів (м. Куєнка 1990, Іспанія); Віктора Зеленьюка – старшого викладача Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського та ін.

У 1992 році за значний внесок у розвиток національного баянного мистецтва Ф. Г. Щегельського було відзначено званням заслуженого працівника культури України. Концерти, конкурси, олімпіади, семінари, майстер-класи, промоакції на кошт школи – складали вируюче повсякдення Ф. Г. Щегельського, а ще ж багаторічне очільництво Волинською філією Асоціації баяністів та акордеоністів України. Тому шокуючим для всіх стало 12 липня 2016 року – за три місяці до власного 75-річчя маестро Щегельський відійшов у засвіти.

24 жовтня 2016 року на відзнаку ювілею в Луцькій музичній школі №1 імені Фридерика Шопена було відкрито клас-музей Ф. Г. Щегельського. Із 2018 року у Волинському коледжі культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського проводиться обласний конкурс баяністів і акордеоністів імені Феофана Щегельського.

Найкращим фаховим пошануванням Ф. Г. Щегельського стане збереження його музикантським талантом і педагогічним хистом витвореної «школи». Зусиллями відданих його пам'яті учнів, колег, послідовників і шанувальників «школі Щегельського» суджене яскраве майбуття.

Віктор Панасюк

Література:

Найда Я. Етюди для баяна : [ноти] / Я. Найда ; передм. Ф. Щегельський. – Луцьк, 2011. – 40 с.

Денисюк В.Т. Одержимі творчістю : про мистец. та культ.-освіт. уч-ща Волині / В. Т. Денисюк. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 228 с.

Є відомості про Ф. Г. Щегельського.

Сташевський А. Я. Володимир Рунчак – «Музика про життя...». Аналітичні есе баянної творчості : моногр. дослідж. / А. Я. Сташевський. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 199 с.

Є відомості про Ф. Г. Щегельського.

Семенюк Н. В. Феофан Щегельський – реорганізатор баянного мистецтва Волині / Н. В. Семенюк // Сучасна наука та освіта Волині : зб. матеріалів наук.-прак. конф. 22 листоп. 2018 р. / упоряд., ред. Б. Є. Жулковський. – Луцьк ; Володимир-Волинський, 2018. – С. 198–201.

Александрук-Гудзенко О. Золотий хлопчик і золотий лелека / О. Александр-Гудзенко // Вісник. – 2000. – 6 лип. – С. 3.

Гуменюк Н. Володимир Рунчак, який розвіює міфи / Н. Гуменюк // Віче. – 2002. – 27 черв. – С. 5.

Гуменюк Н. Дві квітневі перемоги Тані Дубій / Н. Гуменюк // Віче. – 1998. – 30 квіт. – С. 5.

Гуменюк Н. Маестро Щегельський: життя без фальшивих нот / Н. Гуменюк // Віче. – 2001. – 8 листоп. – С. 6.

Гуменюк Н. Тріумф Андрія / Н. Гуменюк // Віче. – 2007. – 13 груд. – С. 6.

Зосім О. Композитор, диригент / О. Зосім // Музика. – 1997. – №6. – С. 2–4.

Калиновська Н. Лауреат десяти конкурсів / Н. Калиновська // Волинь. – 2003. – 27 трав. – С. 2.

Плехова Н. Словесний портрет художника звука / Н. Плехова // Волин. губерні. відом. – 2002. – 24 жовт. – С. 15.

Ричук І. Я заражаю своїх учнів бацилами любові / І. Ричук // Аверс прес. – 2001. – 6 груд. – С. 13.

Рунчак В. Многії літа, Вам – вчителю! / В. Рунчак // Волинь-нова. – 2006. – 24 жовт. – С. 5.

Філатенко А. Зустріч у Києві / А. Філатенко // Волинь. – 2002.

– 20 черв. – С. 1.

Філатенко А. Перемоги учнів – це і перемоги вчителя / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2007. – 5 лип. – С. 4.

Філатенко А. Соло на баяні для ювіляра / А. Філатенко // Волинь. – 2001. – 23 жовт. – С. 6.

Філатенко А. Талант нашого земляка цінує світ / А. Філатенко // Волинь. – 1998. – 26 лют. – С. 2

Шиманський П. Авторський концерт композитора / П. Шиманський // Рад. Волинь. – 1991. – 19 берез. – С. 5.

Щегельський Феофан Григоривич : заслужений працівник культури України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор. проекту, збирач. матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 231–232.

Одержимість: баянна школа Феофана Щегельського [Електронний ресурс] // Волинь : сайт. – Режим доступу: <https://www.volyn.com.ua/news/10412-oderzhimistb-bayanna-shkola-feofana-shchegelskogo.html>. – Назва з екрану.

2 ЛИСТОПАДА

70 років від дня народження С. С. Костукевич (1951) – української художниці

Світлана Семенівна Костукевич народилася 2 листопада 1951 року в індустріальному Мелітополі на Запоріжжі. Батьки знаної сьогодні в Україні мисткині передали своїй доньці любов до краси, мистецтва, землі і природи. Від них, вчених-агрономів Волинської науково-дослідної станції, вона перейняла й особливу любов до квітів. З дитинства їхнє різнобарв'я тримало її в чарівливому поліні; збирала гербарії, захоплювалася флористикою і малювала. Початкову художню освіту здобула в Луцькій дитячій художній школі (клас педагога Віри Черній). Продовжила навчання у Львівському училищі прикладного мистецтва імені Івана Труша (1967–1971), по закінченні якого працювала у Волинських художньо-виробничих майстернях

Художнього фонду УРСР. У 1972–1979 рр. заочно навчалася в Українському поліграфічному інституті імені Івана Федорова за спеціальністю художник-графік, оформлення та ілюстрування книг. Студентську практику проходила в московському видавництві «Малыш». У 1991–2006 рр. викладала в Луцькому державному технічному університеті на кафедрі дизайну, також навчала малювати дітей недільної школи, що діяла при Свято-Покровському храмі в Луцьку.

Світлана Костукевич – член Національної спілки художників України з 1992 р. Твори експонуються на обласних та всеукраїнських виставках з 1980 р.; має кілька персональних виставок, серед яких знаковими є – «Мої квіти», 2012 р.; «Квіти – радість життя», 2015 р.

Квіти – головна тема творчості Костукевич. «Саме у квітах і травах багато енергії, – вважає мисткиня. – Але я ставлюся до квітів як художник, а не ботанік. Синтез мистецтва і природи – це світ, в якому я живу та відчуваю себе багатую». Костукевич вивчає особливості петриківського декоративного розпису, знайомиться з творчістю легендарної Катерини Білокур, естонської художниці Мілло Лейс, досліджує живопис китайських та японських авторів і шукає свій шлях у мистецтві. Вона вирощує квіти, пізнає їх «характери» і пише їх мистецькі життєписи. Опановує різні техніки, які здатні були б виразити її відчуття при спілкуванні з природою. Це й акварель, монотипія, батік, розпис по шовку, ткацтво. Квіти не лише пише, а й тче і вишиває. Її квіти – це чарівний сад, де можна відчувати гармонію та красу світу природи, якої так мало у наших нинішніх містах. Маки, піони, нарциси, чорнобривці, іриси, мальви, ромашки, гладіолуси, польові квіти...– наче дарунки людям, а ще нагадування їм (і собі), що всі ми – часточка природи («Шипшина», «Іриси», «Мальви», «Ромашковий день», «Гладіолуси», «Польові квіти» та інші). У своїй притаманній тільки їй манері натхненно оспівує тендітну швидкоплинну їх красу. Костукевич квітів не зриває, вона увічніює їх на полотні разом із росою у сонячних променях або у місячному сяйві на нічному небі («Сонячний день», «Вечір», «Серпень»). Вона навчилася записувати емоційні стани улюблених квітів і через один їх «погляд» передавати настрої цілого світу, підтверджуючи тезу: «У квітах – всесвіт». Відбувається пізнання великого через мале. У своїй творчості Костукевич йде від

замилування життям у його радісному оптимістичному сприйнятті з яскравим святковим буянням барв у реалістичних творах – до графічності малюнка, стриманості й чіткості кожної квіткової пелюстки в декоративних композиціях.

Художниця впевнена: людині важливо бути в гармонії з природою. Вболівання за морально-етичне ставлення особистості до природи простежується в багатьох її творах, зокрема і в роботі «Біля озера», яку авторка подарувала художньому музею рідного міста. А картину «Битва під Берестечком» презентувала Юрієві Шухевичу, депутату Верховної Ради України. Її твори часто купують для подарунків за кордон. Вони є в Ізраїлі, США, Канаді, Німеччині. Вона – учасниця численних благодійних акцій. Так, на живописному аукціоні «Схід сонця» у 2015р. найдорожчим лотом стала її картина «Піони на світанку». За виручені кошти організатори аукціону придбали військове спорядження для Майї Москвич, дівчини-воїна, яка добровольцем пішла на фронт захищати рідну землю і квіти України, аби художниця Світлана Костукевич й надалі могла прославляти своїм талантом довершеність Творця.

Творчість Світлани Костукевич – це мистецтво XXI століття, глибоко закорінене в національні традиції. Це проникнення у храм природи і храм людської душі, грані якої знаходять втілення у квітковій пелюстці, буянні барв Волинської землі.

Тамара Левицька

Література:

Волинь на зламі століть: історія краю (1989–2000 рр.). – Луцьк : Вежа, 2001. – 692 с.

Про С. С. Костукевич – с. 393.

Якубюк А. М. Натюрморт. Історія. Теорія. Практика : навч. посіб. / А. М. Якубюк. – Луцьк : Вежа, 2009. – 212 с.

Про С. С. Костукевич – с. 97, 148.

Анонс : «А на Волині всі поля квітучі» // Волинь-нова. – 2014. – 12 черв. – С. 2.

Вікно рубрики : її квіти дарують радість // Волинь-нова. – 2015. – 20 жовт. – С. 2.

Вітинська А. Світлана Костукевич : «Художниками стають лише сильні духом» / А. Вітинська // Луцьк. замок. – 2015. – 23 квіт. – С. 7.

Бурим Т. Квіти на снігу / Т. Бурим // Наше місто. – 2008. – 3 січ.

Головачук С. Квіти лучанки на Нововолинському морозі / С. Головачук // Волин. газ. – 2008. – 31 січ. – С. 6.

Цюриць С. Світ, який виріс / С. Цюриць // Волин. газ. – 2015. – 15 жовт. – С. 10.

Штинько В. Душа у квітковій пелюстці / В. Штинько // Волинь-нова. – 2012. – 18 лют. – С. 12.

Штинько В. Її полотна знані у світі // Волинь-нова. – 2006. – 2 листоп. – С. 3.

Левицька Т. 2 листопада 55 років від дня народження С. С. Костукевич (1951) – української художниці / Т. Левицька // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2005. – С. 185–186.

5 ЛИСТОПАДА

75 років від дня народження Я. М. Зеленова (1946) – заслуженого артиста України

Ярослав Михайлович Зеленов – артист оркестру та концертмейстер Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, заслужений артист України.

Ярослав Зеленов народився 5 листопада 1946 року у місті Луцьку в сім'ї службовців. З дитинства виявив інтерес до музики. З трирічного віку пробував грати на старенькому піаніно, яке було в родині. У п'ять років батько Михайло Васильович віддав сина до Луцької дитячої музичної школи №1 (клас фортепіано). Під час навчання Ярослав брав участь у концертних виступах. У 1960 році вступив до Луцького державного музичного училища, яке успішно закінчив у 1964 році, й отримав направлення на роботу до Нововолинської музичної школи. Паралельно він працював концертмейстером хору Нововолинської СШ №1, з яким у складі оркестру взяв участь у звіті художніх колективів Волинської області в Києві.

Творча робота була перервана на три роки строковою службою в армії (1965–1968 рр.)

Повернувшись у 1968 році до рідного Луцька, Ярослав Зеленов влаштувався на посаду концертмейстера та музиканта у Волинський обласний музично-драматичний театр імені Т. Г. Шевченка, де працює й понині вже понад 50 років. Як концертмейстер працював із такими відомими композиторами, як: І. Поклад, А. Кос-Анатольський, Я. Цегляр, В. Гомоляка, Л. Лядова, Л. Свіст, Г. Фінаровський, О. Зуєв; режисерами: Б. Лур'є, В. Сурковим, Е. Ольшевським, І. Афанасьєвим, С. Данченком, Ф. Стригуном, М. Ілляшенком, П. Ластівкою; балетмейстерами: М. Шкуренком, Є. Шваро, М. Пупченком, Є. Шишманом. Серед знакових вистав, у яких звучало багато музики: «Поцілунок Чаніти», «Під чорною маскою», «Конотопська відьма», «Жінка біля трону», «Кармен», «Тригрошова опера», «Суєта», «Наталка Полтавка», «Жахливе дівчисько», «Гайдамаки», інші. Ярославу Михайловичу довелося працювати поруч з видатними акторами Г. Канішевським, А. Юницьким, Ф. Балабухою. У 1970–1980-х у рік готувалося 6–9 музичних спектаклів, які представлялись як на основній сцені в Луцьку, так і на гастролях у різних містах СРСР. Музичні вистави були найулюбленішими у глядачів.

Трудовий стаж артиста оркестру і концертмейстера Ярослава Зеленова пов'язаний з більш як сотнею музичних вистав театру і сотнями концертів. Про його високий професіоналізм, музичний талант, відповідальність, ерудицію, виконавську майстерність з великою повагою відгукуються колеги. Він досконало володіє музичним інструментом. Ритмічність, відчуття ансамблю, його безперечне лідерство в оркестрі допомагають у виконанні поставлених режисером та диригентом завдань. Ярослав Михайлович акомпанує також балетній групі театру, сприяє виконавцям у розкритті характеру та особливостей музично-драматичного твору. Його називають концертмейстером від Бога, патріотом театру.

Ярослав Михайлович багато працює ще й як музикант-педагог. Він викладає на музичному відділі Луцького педагогічного коледжу, а з 1995 року паралельно трудиться на акторському відділі Волинського державного училища культури і мистецтв імені Ігоря Стравінського.

За багаторічну сумлінну працю Ярослав Зеленов удостоєний багатьох нагород: почесних грамот Волинської обласної ради і обласної адміністрації, грамота Верховної ради України. У 2017

році з нагоди Міжнародного дня театру згідно Указу Президента України Петра Порошенка (№82/2017) за вагомий особистий внесок у розвиток національної культури і театрального мистецтва, значні творчі здобутки та високу професійну майстерність артист оркестру, концертмейстеру Волинського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка Ярослав Михайлович Зеленов отримав почесне звання «Заслужений артист України».

Євгенія Ковальчук

Література:

Зеленов Я. М. До безтями любив спорт / Я. М. Зеленов // Життя – як пісня / А. П. Антонюк. – Луцьк, 2019. – С. 116–117.

Зеленов Ярослав Михайлович : заслужений артист України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор. проекту, збирач. матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 84–91.

Заслужений артист // Волин. газ. – 2017. – 6 квіт. – С. 16.

Зубчук К. Коханню хлопця з оркестрової ями і дівчини зі сцени – вже 50!: їхні долі поєднав театр / К. Зубчук // Волинь. – 2020. – 17 верес. – С. 8–9.

Ярослав Зеленов [Електронний ресурс] // Волинський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка : сайт. – Режим досту: <https://teatr.volyn.ua/worker>. – Назва з екрану.

9 ЛИСТОПАДА

75 років від дня народження М. М. Петрученка (1946) – українського художника і музиканта, учасника ансамблю «Колос»

Михайло Михайлович Петрученко народився 9 листопада 1946 року в мальовничому селі Білосток на Волині. Там закінчив середню школу. Проходив військову службу в армії. Певний період працював діловодом у Білостоцькій середній школі. Михайло

Петрученко закінчив Луцьке музичне училище по класу труби. Самотужки навчився гри на сопілці. 13 років був учасником заслуженого ансамблю «Колос». Закінчив вечірню художню студію для дорослих. Впродовж 1975–1990 років працював оформлювачем у Торчинській художній майстерні. Підкорився йому і такий вид мистецтва, як вибивання портретів на камені.

Улюблені жанри Михайла Михайловича – пейзажі, натюрморти, весільні та сімейні портрети. Також художник у своїх роботах відображає мариністичну тематику. На це його надихнула творчість художника Айвазовського. Щоб побачити полотна цього відомого митця, він узяв відпустку на три місяці, відвідав усі музеї й галереї Москви та Санкт-Петербурга. Вражень від цієї подорожі залишилось на все життя. На полотнах Михайла Петрученка знайшли своє відображення океани та моря, якими він милувався під час гастролей ансамблю «Колос» на Кубі, в Іспанії.

У 2015 році Михайло Петрученко брав участь у пленері художників «Волинська палітра незалежності України», який відбувався на базі Торчинського народного історичного музею імені Г. О. Гуртового і храму Різдва Пресвятої Богородиці у селі Новий Загорів Локачинського району. Тут він долучився до створення великоформатної панорамної картини та намалював індивідуальну роботу «Загорівський монастир», які репрезентували 23 серпня цього ж року в Торчинському народному історичному музеї імені Г. О. Гуртового.

Нині Михайло Михайлович займається творчістю для душі. Виконує роботи на замовлення. В доробку художника – понад 100 картин. Незмінним успіхом його твори користувалися на шести персональних виставках. Одна з них під назвою «Живописна мелодія» відбулася в 2016 році у Торчинському музеї. Декілька років поспіль роботи художника були представлені в рамках проведення обласного фестивалю народного мистецтва «Осінні барви Торчина».

Алла Сахнюк

Література:

Денисюк В. Золота нива «Колоса» : іст.-краєзн. нарис / В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 104 с.

Є відомості про М. М. Петрученка.

Денисюк В. Мистецький шлях «Колоса» : заслужений народний

ансамбль пісні і танцю України «Колос» (Торчин Волинської області) / В. Денисюк. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 160 с.

Є відомості про М. М. Петрученка.

18 ЛИСТОПАДА

70 років від дня народження Віталія Кушніра (1951) – волинського краєзнавця, музейника

Народився Віталій Кушнір у Затурцях, у великій селянській родині Григорія і Надії Кушнірів, де вже був сьомим з дітей. Дитинство, як у кожного, народженого незадовго по закінченню війни, було босим і не завжди ситим. Скибка хліба, посипана сіллю, кухлик молока – і бігай собі цілий день з ровесниками по дорозі, де пилюки по кісточки, здимай куряву аж до небес. До першого класу прийняли, коли ще не було й семи років. Та разом із навчанням у школі почались і «пастуші університети»: спочатку гуси, потім – корови. Теж своєрідна пастуша наука.

У школі навчався добре, особливо цікавили точні науки, тому після успішного закінчення Затурцівської десятирічки вступив до Львівського сільськогосподарського інституту на факультет механізації. Отримавши диплом, за скеруванням поїхав на Волинь, у Турійськ, до ріки дитинства Турії. Трудову діяльність розпочав інженером-інспектором районного управління сільського господарства. Після одруження і народження дочки був призваний до війська: служив рядовим у залізничних військах на півночі Росії.

Повернувся до цивільного життя вже на Прикарпатті, звідки родом дружина. Там працював головним інженером колгоспу, інженером-проектантом Дрогобицького комплексного відділу науково-дослідного і проектного інституту УкрДІПроНДІнафта. Тоді ж привіз у Затурці новину: виявлене родовище газу неподалік рідного села будуть розробляти. Вже на посаді головного інженера радгоспу «Правда» (Затурці Локачинського району) їздив до Кабміну за дозволами газифікувати державне насінницьке господарство у рідному селі.

Потім працював заступником голови Локачинської районної державної адміністрації, деякий час знаходився у статусі безробітного. І нарешті – робота, яка стала частиною змісту його життя: музейна справа. Такій несподіваній зміні занять послужила

громадська діяльність, до якої чоловік був небайдужим. Ставши одним з організаторів осередку Руху в рідному селі, активно боровся за утвердження української незалежності, разом з однодумцями відновлював символічну могилу В'ячеслава Липинського, впорядковував територію колишнього польського цвинтаря, проводив мітинги та вечори пам'яті видатного земляка. А так як зацікавлення історією було з дитинства (зимовими вечорами в родині любили читати художні твори на історичну тематику), то доля вказала на шлях, яким повинен був іти далі. Двадцять чотири роки Кушнір В. Г. працював на посаді завідувача відділу Волинського краєзнавчого музею, з них понад вісім – очолював колектив ентузіастів, які брали участь у створенні Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського. На посаді завідувача закладу організовував постійне вдосконалення тематичної структури експозиції, поповнення і збереження музейних фондів, проведення різноманітних культурно-мистецьких заходів та впорядкування музейної території. Віталій Григорович – зацікавлений, скрупульозний дослідник, автор багатьох науково-популярних статей, активний учасник історико-краєзнавчих конференцій, блискучий лектор та екскурсовод, гостинний господар музейного закладу. Він великий трудівник не лише в інтелектуальній царині, а й на полі, в саду, бо не боїться найчорнішої роботи як істинний хлібороб з діда-прадіда. Людей захоплює його безкорисливість, справедливість, щирість і доброзичливість. Часто відвідувачі музею подивовані високим інтелектом, ґрунтовними знаннями, його багатого, образною мовою. Іноді спадає на думку висновок: оце і є взірцевий керівник.

А ще Віталій Кушнір – активний член Всеукраїнського об'єднання «Свобода», невтомний просвітянин, організатор та учасник художньо-мистецьких заходів і мандрівок музейним колективом пам'ятними місцями України. Майстерно віршує, бо любить і відчуває рідне слово.

А як до цього додати, що він хороший сім'янин, авторитетний батько (обоє дітей закінчили школу із золотою медаллю), улюблений дідусь п'яťох онуків, доброзичливий родич та дбайливий господар ошатної садиби – то портрет буде майже довершеним. А грамоти, дипломи, відзнаки – це вже другорядне.

Доля відміряла йому уже чимало віку, проте швидка хода,

впевнені рухи, блискуча пам'ять, гостре перо, плани стосовно удосконалення та перебудови експозиції музею, нестримне бажання пізнавати, натхнення у праці свідчать про ще довгі життєві дороги попереду.

Наталя Гатальська

Література:

В'ячеслав Липинський і Волинь : путівник / авт. тексту В. Кушнір, упоряд. Є. Ковальчук. – Луцьк : Волин. краєзн. музей, 2007. – 28 с.

Кушнір В. Біля витоків Народного руху на Локачинщині / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся : історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина : матеріали XIII Волин. наук. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2004. – С. 91–92.

Кушнір В. В. К. Липинський. Сторінки життя і творчості / В. Кушнір // Нові обрії / Інститут фундаментальних досліджень Української наукової асоціації. – Київ, 2007. – Вип. 11: Довкілля. Соціо-економічні науки і гуманітарні проблеми. – С. 88–91.

Кушнір В. В'ячеслав Липинський і Богдан Лепкий. До історії стосунків / В. Кушнір // В'ячеслав Липинський в історії, теорії та практиці українського державотворення : матеріали Міжнар. конф. 26–27 квіт. 2007 р. / уклад. А. Г. Шваб. – Луцьк, 2007. – С. 529–537.

Кушнір В. В'ячеслав Липинський на Уманщині: наукові розвідки / В. Кушнір // Актуальні проблеми розвитку суспільства: історична спадщина, реалії та виклики XXI століття : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. / МАУП, Волинський ін-т ім. В. Липинського. – Луцьк, 2005. – С. 7–9.

Кушнір В. 9 листопада 130 років від дня народження С. К. Липинського (1884–1954) – вченого, агронома-селекціонера / В. Кушнір // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2014 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2013. – С. 157–159.

Кушнір В. Декілька штрихів до портрета князя Януша Радзивілла в контексті історичної битви під Лоевом у серпні 1649 року / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олика і Радзивілли в історії Волині та України : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2006. – Вип. 18. – С. 136–137.

Кушнір В. Думки В'ячеслава Липинського в контексті сьогодення / В. Кушнір // Соціально-економічні домінанти людського і технологічного розвитку України, 24 квіт. 2014 р : XII Міжнар. наук.-практ. конф. / ред. О. П. Самойленко. – Луцьк, 2014. – С. 22–23.

Кушнір В. Живі контакти з метром волинського краєзнавства / В. Кушнір // І Волинські обласні краєзнавчі читання, присвячені пам'яті Григорія Гуртового : матеріали І Волин. обл. краєзн. читань, присвяч. 90-річчю від дня народження Григорія Гуртового, смт. Торчин. – Луцьк, 2014. – С. 53–56.

Кушнір В. Залізничні маршрути В'ячеслава Липинського / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимир-Волинського та України : матеріали 54 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1000-річчю пам'яті київського князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору. – Луцьк, 2015. – Вип. 54. – С. 187–189.

Кушнір В. Затурцівський меморіальний музей В'ячеслава Липинського на краєзнавчій палітрі Волині / В. Кушнір // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали VI Всеукр. наук. конф., присвяч. 90-річчю Волин. краєзн. музею, м. Луцьк, 14 черв. 2019 р. – Луцьк, 2019. – Вип. 6. – С. 60–62.

Кушнір В. Їх познайомив Київ : до питання прямих та опосередкованих контактів В'ячеслава Липинського з представниками родин Косачів і Драгоманових / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Леся Українка і родина Косачів в історії та культурі України та Волині : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 145-річчю від дня народження Лесі Українки, с. Колодажне на Волині. – Луцьк, 2016. – Вип. 57. – С. 131–133.

Кушнір В. Локачинці у повстанських лавах / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Локачинський район і Затурці в історії України та Волині : матеріали XLVI Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України та 510-й річниці першої писемної згадки про Затурці – малу батьківщину В'ячеслава Липинського. – Луцьк, 2013. – Вип. 46. – С. 126–131.

Кушнір В. Меморіальний музей – унікальний об'єкт туристичного показу / В. Кушнір // Волинський музейний вісник

: наук. зб. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2015. – Вип. 7. – С. 57–64.

Кушнір В. Меморіальний музей В'ячеслава Липинського: завдання, можливості, перспективи / В. Кушнір // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2016. – Вип. 8. – С. 281–283.

Кушнір В. Один штрих до біографій видатних земляків / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : матеріали XXVII Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-й річниці від першої писем. згадки про Володимир та 110-річчю від дня народж. О. Цинкаловського. – Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 281–282.

Кушнір В. Озютичі в перші дні війни / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю : матеріали XXX Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2009. – Вип. 30. – С. 353–355

Кушнір В. Парнокопитні тварини у мисливських трофеях Радзивілів / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олика і Радзивілли в історії Волині та України : матеріали XVIII Всеукр. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 2006. – Вип. 18. – С. 90–91.

Кушнір В. Г. Постать В'ячеслава Липинського у спогадах, листах та щоденникових записах його сучасників / В. Г. Кушнір // Актуальні проблеми розвитку суспільства: історична спадщина, реалії та виклики XXI століття : VIII Міжнар. наук.-практ. конф / відпов. за вип. О. Г. Гудзенко-Александрчук. – Луцьк, 2011. – С. 18–23.

Кушнір В. 110 років з часу опублікування першої історичної праці В. К. Липинського «Данило Братковський...» (1909) / В. Кушнір // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Волин. обл. рада ; Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Київ, 2018. – С. 263–265.

Кушнір В. Таємниця поховання в парку колишньої садиби Липинських у Затурцях / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти : матеріали 66–67 Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 30-річчю від часу створення Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України. – Луцьк, 2019. – Вип. 66/67. – С. 204–208.

Кушнір В. Твори В. К. Липинського в колекції Затурцівського меморіального музею / В. Кушнір // Волинський музей: історія і сучасність : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. Луцьк-Колодяжне. – Луцьк, 2009. – Вип. 4. – С. 87 – 89

Кушнір В. Торуючи шлях у безсмертя / В. Кушнір // Живий Іван Корсак. Спогади про письменника : зб. ст. – Київ, 2018. – С. 229–232.

Кушнір В. 375 років від початку будівництва Троїцького костелу – пам'ятки містобудування і архітектури України національного значення в с. Затурці, тепер Локачинського району (1641–1642) / В. Кушнір // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2015 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 314–316.

Кушнір В. Фронтіві шляхи побратимів перетнулися у Затурцях / В. Кушнір // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Локачинський район і Затурці в історії України та Волині : матеріали XLVI Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 22-й річниці Незалежності України та 510-й річниці першої писемної згадки про Затурці – малу батьківщину В'ячеслава Липинського. – Луцьк, 2013. – Вип. 46. – С. 40–42.

Кушнір В. Від нас самих буде залежати, чи зуміємо ми вже нарешті як держава народитись: думки В'ячеслава Липинського в контексті сьогодення / В. Кушнір // День. – 2020. – 12–13 черв. – С. 12.

Кушнір В. В'ячеслав Липинський і українська державність / В. Кушнір // Селян. життя. – 2017. – 19 квіт. – С. 3.

Кушнір В. Таємниці Липинських / В. Кушнір // Волин. монітор. – 2019. – 23 трав. – С. 10–11.

Кушнір В. Штрихи до портрета мислителя : до 135-річчя від дня народж. В'ячеслава Липинського / В. Кушнір // Слово Просвіти. – 2017. – 11–17 трав. – С. 10–11.

Канецька М. До історії створення Меморіального музею В'ячеслава Липинського в с. Затурці / М. Канецька // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2016. –

Вип. 8. – С. 318–321.

Малімон Н. Довга дорога до Липинського: меморіальний музей теоретика української державності, в якому мав би побувати кожен українець, сьогодні потребує підтримки і держави і меценатів / Н. Малімон // День. – 2018. – 22–23 черв. – С. 8.

Ушакова Г. 3 днем народження, музей! / Г. Ушакова // Селян. життя. – 2020. – 27 серп. – С. 5.

Якименко М. В'ячеслав Липинський: «Ніхто не збудує нам державу, коли ми самі її не збудуємо ...» / М. Якименко // Голос України. – 2011. – 8 верес. – С. 21.

Вдячність: краєзнавець за покликом душі [Електронний ресурс] // Волинь-нова : сайт. – Режим доступу: <https://www.volyn.com.ua/news/54713-vdyachnistb-kraeznavets-za-pokliko>. – Назва з екрану.

24 ЛИСТОПАДА

**75 років від дня народження В. Й. Гутчинського
(1946–2014) – заслуженого вчителя України**

«Слово директор в мене асоціюється з образом диригента. Будь-яка симфонія або пісня лише тоді буде звучати музично грамотно, хвилююче, коли оркестр буде діяти злагоджено, розуміючи не лише кожен рух палички диригента, але й коли останній зуміє прочитати в очах своїх підлеглих радість чи біль, сумнів чи натхнення» – це один із аспектів визначення власного педагогічного кредо Володимиром Йосиповичем Гутчинським, директором Нововолинського ліцею-інтернату у 2000–2012 роках. Протягом 46 років педагогічної діяльності він завжди йшов до своїх учнів та колег з добром, любов'ю, милосердям і з глибоким переконанням, що «майбутнє стоїть за нашою професією».

В. Й. Гутчинський народився 24 листопада 1946 року в с. Лобачівка Горохівського району. Середню освіту здобув у Лобачівській середній школі. Любов до математики прищепив своєму здібному учневі талановитий вчитель Іліодор Никодимович Харкевич, який з часом був відзначений почесним званням «Заслужений вчитель України», обласною премією імені Михайла Кравчука. Саме йому завдячував за свій життєвий вибір

Володимир Йосипович.

Після закінчення школи вступив на математичне відділення фізико-математичного факультету Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки. Педагогічну діяльність розпочав у 1968 році вчителем математики Старозагорівської середньої школи Локачинського району. «Я ніколи не забуду свої перші уроки в Старозагорівській школі, які стали для мене творчим джерелом моєї педагогічної діяльності... Незнайомі дитячі погляди, спрямовані на тебе (погляди учнів, які не вміють прощати байдужості й брехні). Конспект уроку лежить перед тобою. І хоча весь урок завчений напам'ять, здається, що нічого не пам'ятаєш», – згадував Володимир Йосипович. Успішне становлення вчителя, його організаторські здібності та неймовірна наполегливість у роботі склали основу до призначення його директором Марковичівської восьмирічки, а згодом Старозагорівської середньої школи.

Із 1973 року розпочався новий період життя, пов'язаний з містом Нововолинськом. Пліч-о-пліч з дружиною працювали вчителями математики у Нововолинській середній школі № 6. Успіхи вчителя та його учнів зацікавили працівників кабінету математики Волинського інституту удосконалення кваліфікації вчителів. Протягом 1977/1978 навчального року ними вивчався досвід В. Й. Гутчинського з питання комплексного використання засобів навчання на уроках та в позаурочній роботі з математики. З метою його розповсюдження на базі СШ № 6 було проведено обласний семінар керівників методичних об'єднань вчителів математики. Неодноразово Володимира Йосиповича запрошували до виступів на курсах і семінарах при ОІУКВ, обласних педагогічних читаннях. У його школі передового досвіду навчалися вчителі математики міста та Іваничівського району. Узагальнені матеріали про роботу школи було надіслано на ВДНГ УРСР для експонування у павільйоні «Народна освіта».

У 1978–1988 роках В. Й. Гутчинський очолював Нововолинський міський методичний кабінет.

Робота з педагогічними кадрами організовувалась на діагностичній основі. Методичний кабінет координував роботу 12 творчих груп, асоціації вчителів математики, школи вищої майстерності для творчо працюючих вчителів фізики, університету педагогічної майстерності з питань виховної роботи,

педагогічного клубу «Асоль», ради молодих педагогів. Як правило, у вересні відбувалися заходи, присвячені молодому поповненню шкіл: від урочистої зустрічі молодих вчителів – до залучення їх до навчання у школах молодого спеціаліста, яких у місті працювало десять. Навчальний рік завершувався тижнем наставника, під час заходів якого вшановували і молодих педагогів, і їх наставників. Традиційні методичні тижні різного тематичного спрямування відбувалися у школах міста як правило два рази в рік: «Панорама методичних ідей», «Фестиваль творчих уроків і занять», «Активні форми роботи з учнями» були відкриті для педагогів міста, які могли відвідати заходи у будь-якій школі, збагачуючись самі та збагачуючи передовим досвідом своїх колег. Щороку вивчався досвід роботи педагогів міста та видавалися узагальнюючі матеріали, якими забезпечувалися методичні кабінети усіх шкіл міста.

У лютому 1988 року В. Й. Гутчинського призначено директором новобудови середньої школи № 7. Збудувавши та обладнавши школу, Володимир Йосипович багато уваги надавав формуванню педагогічного колективу. Своїх молодих колег вчив власним прикладом, всіляко підтримував їх ідеї та починання. З осені 1990 року всією школою розпочато пошук матеріалів для створення етнографічного музею. І вже у січні відбулося урочисте відкриття «Берегині».

Договір, укладений з Луцьким педагогічним інститутом імені Лесі Українки, забезпечив можливість диференційованої підготовки школярів з математики та наукового супроводу як учнів, так і вчителів, викладачами кафедри математичного аналізу. Співпраця сприяла також професійній орієнтації, а випускні екзамени зараховувались абітурієнтам із 7-ої школи як вступні.

З 8 класу у школі поглиблено вивчались математика, хімія та біологія. Обладнання двох комп'ютерних класів дозволяло з 5-го класу розпочати вивчення обчислювальної техніки та інформатики.

Володимир Йосипович завжди поєднував керівництво школою з викладанням. 9-А клас у 7-ій школі був особливим, бо його учнів, починаючи з 8 класу, готували до вступу в Нововолинський електромеханічний технікум. Саме в цьому класі викладав математику директор, бо завжди брав відповідальність

на себе. Спільні справи об'єднували і вчительський, і учнівський колективи.

Надзвичайно важкими були для директора 1990-і роки. Не виплачувалась вчасно заробітна плата. Важко було виживати в таких умовах усім, а особливо освітянським сім'ям, яким за основною роботою просто не вистачало часу на якісь додаткові заробітки. Та директор зумів зберегти колектив, який долаючи усі труднощі, забезпечував високу якість освіти. Володимир Йосипович у ці роки – учитель на довірі Київського педагогічного інституту ім. М. Драгоманова. Його кращі випускники вступають до цього закладу вищої освіти не складаючи екзамену з математики. Це було для вчителя і високою честю, і великою відповідальністю.

Волинський інститут удосконалення вчителів вивчив і поширив в області досвід роботи директора з питання управління навчально-виховним процесом у школі.

У 2000 році В. Й. Гутчинський очолив Нововолинський ліцей-інтернат Волинської обласної ради. Портфоліо Володимира Йосиповича як директора цього закладу освіти, яке зберігається у музеї Історії освіти Волині Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти, розкриває нові грані особистості талановитого вчителя, особливої людини і директора, формула успіху якого: «Кожна людина, яку я зустрічаю, у чомусь краща за мене, і саме цього я можу в неї навчитися». Постійна самоосвіта – одна із визначальних характеристик педагога.

В основі стилю управлінської діяльності В. Й. Гутчинського завжди був науковий аналіз, прогнозування, яке спиралося на психолого-педагогічне діагностування, врахування матеріальних та кадрових ресурсів, включаючи комп'ютерне забезпечення управлінської діяльності та освітнього процесу.

У 2007–2012 роках у ліцеї тривав експеримент з проблеми «Експериментальні технології з моделювання сучасного уроку», який дозволив значно підняти науковий та методичний рівень викладання. На базі ліцею Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти неодноразово проводив обласні семінари для вчителів різних фахів та керівників закладів освіти нового типу з питань використання інформаційних технологій в освітньому процесі.

За ініціативи директора ліцей на договірній основі співпрацював із 16 закладами вищої освіти України та Польщі.

Педагогічний колектив на чолі з директором брав участь у міжнародних проєктах «Intel. Навчання для майбутнього», «Україна – Польща. Лідери освітніх ініціатив», німецько-українському проєкті «Школи: партнери майбутнього» та ін.

У роки директорування В. Й. Гутчинського ліцей став лауреатом конкурсу «Сто кращих шкіл України» у номінації «Школа професійної кар'єри», учасником громадської акції «Флагман сучасної освіти України» та членом асоціації «Відроджені гімназії України».

У переліку особистих нагород В. Й. Гутчинського – значок «Відмінник народної освіти» (1982 р.), нагрудний знак «Василь Сухомлинський» (2006 р.), Почесна грамота Верховної ради України (2007 р.), почесне звання «Заслужений вчитель України» (2012 р.), чисельні грамоти Міністерства освіти і науки України, Волинської обласної державної адміністрації, обласної Ради народних депутатів, управління освіти і науки Волинської ОДА та Нововолинського міського відділу освіти, Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

У роздумах В. Й. Гутчинського «Моя педагогічна філософія», представлених у портфоліо, наголошено: «Слова В. О. Кольцова «Щоб бути хорошим викладачем, потрібно любити те, що викладаєш» залишилися для мене моїм педагогічним девізом. В школі повинні працювати тільки ті люди, які люблять дітей. І, що не менш важливо, шкільний учитель неодмінно повинен бути оптимістом за вдачею. Як би не було часом важко, ніколи не можна опускати руки, адже школа – це свого роду присяга на вірність дітям і відчуття великої відповідальності за їхнє майбутнє». Своєї присяги на вірність і відповідальність він дотримувався на усіх щаблях своєї педагогічної діяльності. Підтвердженням тому є спогади про нього його вихованців та колег. І щемні слова із одного з перших повідомлень, яке з'явилося в інтернеті 14 листопада 2014 року: «Пішов із життя дорогий нашому ліцею вчитель, колишній директор та просто чудова людина – Гутчинський Володимир Йосипович. Цю людину поважали всі... Він завжди піклувався про затишок в нашому ліцеї, про кожного учня, вчителя... Серед учнів його всі знали як «Великого татка»... Володимир Йосипович був найкращим із найкращих та назавжди залишиться у наших серцях.

Галина Романчук

Література:

Про нагородження державними нагородами України з нагоди Дня Соборності і Свободи України : Указ Президента України № 28/2012 [Електронний ресурс] // Президент України : сайт. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/document>. – Назва з екрану.

Гутчинський В. Розвиток творчого потенціалу вчителя в умовах ліцею / В. Гутчинський // Сільська школа у контексті переходу до профільного навчання : матеріали обласної науково-практичної конференції, 26 трав. 2005 р. – Луцьк : ВІППО, 2005. – С. 60–61.

Гутчинський В. Попереду шлях, що називається Життя / В. Гутчинський // Пед. пошук. – 2007. – №3 (55). – С. 41.

Гутчинський В. Перспективи розвитку інформаційних технологій у ліцейній освіті / В. Гутчинський // Пед. пошук. – 2005. – № 3. – С. 40–41.

Гутчинський В. Про проблеми вголос / В. Гутчинський // Пед. пошук. – 2003. – №1 (37). – С. 16–18.

Гутчинський В. Основа національного відродження / В. Гутчинський // Пед. пошук. – 2000. – №4 (28). – С. 31–32.

Анотований каталог передового педагогічного досвіду. – Луцьк : [б. м.], 1995. – 28 с.

Про В. Й. Гутчинського – с. 27.

Анотований каталог передового педагогічного досвіду. – Луцьк : [б. м.], 1997. – 36 с.

Про В. Й. Гутчинського – с. 4–5.

Здійснюючи педагогічний всеобуч: з досвіду педагогічної пропаганди в закладах народної освіти міста Нововолинська. – Луцьк : [б. м.], 1983. – 6 с.

Нововолинський ліцей-інтернат Волинської обласної Ради. Обдарована молодь України: оцінка сучасного стану та поширення перспективного досвіду роботи з обдарованою молоддю в регіонах України / уклад. С. О. Терепищій, О. Є. Антонова, Р. А. Науменко [та ін.]. – Київ, 2008. С. 55–57.

Новолинський обласний ліцей-інтернат. Директор Гутчинський Володимир Йосипович. Флагман сучасної освіти

України / голов. редкол.: Ю. А. Шеремета. – Київ, 2008. – С. 22–23.

Блінова В. В ООН доповідав випускник Новолинського ліцею: днями цей навчальний заклад Волині відзначає своє десятиріччя / В. Блінова / Вісник + К – 2002. – 21 лют. – С. 9.

Вегера Л. П. Ліцейний дух у серці, мов зоря... / Л. П. Вегера // Пед. пошук. – 2002. – № 1 (33). – С. 20.

Волинський С. Знову за парти / С. Волинський // Колгоспна правда. – 1969. – 2 верес. – С. 1.

Грамостика Л. Запрошує «Берегиня» / Л. Грамостика // Робітн. голос. – 1991. – 1 лютого. – С. 3.

Гутчинський Володимир Йосипович // Ліцеїст. – 2012. – № 1 (48). – С. 2.

Жук Н. Семінар у Нововолинську / Н. Жук // Робітн. голос. – 1991. – 17 трав. – С. 1.

Жук Н. Цікавить дітей інформатика / Н. Жук // Робітн. голос. – 1991. – 10 верес. – С. 2.

Жук Н. Як учать математики / Н. Жук // Робітн. голос. – 1991. – 3 верес. – С. 4.

Замрига-Лизун Н. «А стати ліцеїстом слабо?» / Н. Замрига-Лизун // Володимир вечірній. – 2001. – 10 трав. – С. 5.

Експеримент «Довіра» // Освіта. – 1997. – 11–18 черв.

Лісова А. Висока оцінка – директору ліцею / А. Лісова // Волинь-нова. – 2012. – 26 січ. – С. 10.

Лісова А. Збудися б усім задумам, про які велась мова за «круглим столом» педагогів міста Нововолинська / А. Лісова // Робітн. голос. – 1991. 9 січ. – С. 1.

Лісова А. Нововолинський ліцеїст – серед кращих в Україні / А. Лісова // Волинь-нова. – 2009. – С. 6.

Лісова А. Освіта: дружить ліцей із вишами // Волинь-нова. 2010. 12 жовтня. – С. 2.

Лісова А. Путівка у велике життя / А. Лісова // Волинь. – 2003. – 23 груд.

Лісова А. Ювілеї: привіт рідному ліцею з Вашингтона / А. Лісова // Волинь-нова. – 2012. – 1 берез. – С. 2.

Малицька Г. Я. Методичний фестиваль інноваційної педагогічної діяльності / Г. Я. Малицька // Пед. пошук. – 2003. – № 1 (37). – С. 12.

Рудь О. Віват, ліцей! / О. Рудь // Пед. пошук. – 2007. – № 1 (53). – С. 34.

Список кращих вчителів України, яким надано право рекомендувати своїх вихованців на педагогічні спеціальності за довірою // Освіта. – 1996. – 26 черв.

3 ГРУДНЯ

100 років від дня народження М. О. Царенка (1921–2010) – заслуженого працівника культури України

Микола Олександрович Царенко народився 3 грудня 1921 року у селі Буда Корюківського району Чернігівської області. З дитинства мав хист до музики – захоплювався грою на різних музичних інструментах. Згодом здобув педагогічну освіту, а з 1940 року розпочав свій трудовий шлях у Корюківській середній школі на посаді вчителя.

12 червня 1941 року Миколу Царенка було призвано на службу в армію, де мав змогу навчатися на курсах радиста. Починаючи з 1942 року Микола Царенко перебував на фронті, то ж військова професія придалася. Там став начальником радіостанції в авіачастині, в якій радисти обслуговували радянські літаки-штурмовики і винищувачі. Перемогу зустрів у Прибалтиці, звідки в жовтні 1945 року демобілізувався. За виявлений в роки війни героїзм та відвагу був нагороджений медалями «За бойові заслуги» та «За перемогу над Німеччиною».

Після війни Микола Царенко повернувся до роботи вчителя. У 1946 році був направлений на навчання у Харківську партійну школу. Після її закінчення свою трудову діяльність продовжив на Волині, зокрема Турійську. Там зустрів свою майбутню дружину Наталію, створив сім'ю.

І знову навчання – на курсах у Львівській партійній школі, згодом – праця у Ковелі та Луцьку. З 1962 року Микола Олександрович очолив Волинське обласне управління культури. Головним завданням на той час було закласти фундаменти майбутнього в галузі культури Волині. Працювати довелося багато і самовіддано, вирішувати проблеми з приміщеннями будинків культури області, зміцнювати матеріально-технічну базу установ, розвитку самодіяльної творчості і професійного мистецтва. Завдяки професійній підтримці Миколи Царенка на Волині започатковано ряд культурно-мистецьких подій, споруджено пам'ятник Лесі Українці в Луцьку, будівництво

приміщень обласного музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, обласної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки, реконструкцію будівлі обласної бібліотеки для юнацтва. У районних центрах та селах йшло будівництво закладів культури. Лише районних будинків культури за ті роки звели сім. Саме тоді свою творчість розпочав Волинський народний хор, заслужений ансамбль пісні і танцю "Колос".

Волинське обласне управління культури Микола Олександрович очолював до березня 1983 року. За більше ніж двадцять років роботи, не лише зміг зарекомендувати себе як мудрий керівник, а й домогтися того, що область протягом багатьох років здобувала перші місця в Україні за багатьма показниками культурного будівництва. За багаторічну плідну працю у галузі культури, вагомий особистий внесок у розвиток національного мистецтва Микола Царенко був нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, двома орденами "Знак Пошани". У 1976 році йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Усе своє земне життя Микола Царенко працював з людьми. І навіть перебуваючи на заслуженому відпочинку, продовжував підтримувати мудrimi порадами молоде покоління працівників культури, займатися активною громадською роботою в обласній організації ветеранів війни та Збройних сил.

20 жовтня 2010 року Микола Олександрович відійшов у Вічність. Доля вділила довгий земний шлях, який він пройшов з гідністю.

3 березня 2016 року Волинська обласна рада, розглянувши звернення представників творчої інтелігенції краю щодо вшанування пам'яті багатолітнього керівника сфери культури області Царенка Миколи Олександровича, заснувала обласну премію його імені. Високою нагородою відзначені кращі працівники культури Волині – Любов Рожнова, Антон Антонюк, Ярослав Корнелюк, Дмитро Поштарук.

Марія Філонюк

Література:

Історія міст і сіл Української РСР : Волинська область / ред. комісія тому І. С. Клімаш (гол. редкол.), Н. Л. Алексеева (заст. гол. редкол.), А. І. Вербівська, І. С. Гайдай, В. О. Замлинський, М. О. Царенко та ін. – Київ, 1970. – 746 с.

Царенко М. Високе покликання / М. Царенко // Рад. Волинь. – 1972. – 30 лип.

Царенко М. Виховуємо, вчимо / М. Царенко // Культура і життя. – 1966. – 13 січ.

Царенко М. Єднають нас труд і пісня / М. Царенко // Соц. культура. – 1979. – № 5. – С. 6–7.

Царенко М. Краса народного мистецтва / М. Царенко, О. Самохваленко // Рад. Волинь. – 1967. – 16 черв.

Царенко М. Культармієць – боець за ідейну переконаність / М. Царенко // Рад. Волинь. – 1968. – 25 черв.

Царенко М. Лине пісня над Поліссям / М. Царенко // Культура і життя. – 1982. – 30 квіт.

Царенко М. Наснага / М. Царенко // Мистецтво. – 1967. – № 3. – С. 2.

Царенко М. Наше спільне багатство / М. Царенко // Рад. Волинь. – 1977. – 10 верес.

Царенко М. Розквіт народних талантів / М. Царенко // Рад. Волинь. – 1969. – 26 верес.

Царенко М. Сяють самоцвітами таланти / М. Царенко // Рад. Волинь. – 1967. – 21 лют.

Патріарх волинської культури (з нагоди 90-річчя від дня народження заслуженого працівника культури України Миколи Олександровича Царенка) / упоряд. А. Антонюк. – Луцьк, 2011. – 264 с.

Пирожко С. Таким замінити немає / С. Пирожко // Телерадіогазета. – 2011. – 27 лип. – С. 1, 17.

Урок мужності в музеї // Діалог. – 2012. – 10 трав. – С. 16.

Філатенко А. Серце, віддане волинській культурі / А. Філатенко // Волинь-нова. – 2011. – 15 груд. – С. 8.

Харів Г. Нерукотворний пам'ятник / Г. Харів // Діалог. – 2011. – 15 груд. – С. 12.

Чалدرانян С. Як один день... / С. Чалدرانян // Культура і життя. – 1983. – 20 берез.

Білик В. 3 грудня 90 років від дня народження М. О. Царенка (1921–2010) – заслуженого працівника культури України /

В. Білик, М. Філонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2011 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки / ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – С. 125–127.

Пам'ять Миколи Царенка вшанували в Луцьку [Електронний ресурс] // Prostir museum : сайт. – Режим доступу: <http://prostir.museum.ua/>. – Назва з екрану.

4 ГРУДНЯ

75 років від дня народження І. В. Циганкової (1946) – заслуженого працівника культури України

Ірина Вадимівна народилася 4 грудня 1946 року у місті Володимирі-Волинському. У 1950 році переїхала до міста Луцька. Вся творча біографія Ірини Циганкової пов'язана з Луцькою дитячою музичною школою № 1 імені Фридерика Шопена, де вона навчалася з 5 років на фортепіанному відділі у класі викладача Л. М. Гіршберг. Після закінчення школи продовжила навчання в Луцькому музичному училищі на фортепіанному відділі в класі викладача В. М. Галкіної, яке закінчила з відзнакою у 1966 році. Вищу освіту Ірина Вадимівна здобувала на музично-педагогічному факультеті Рівненського державного педагогічного інституту ім. Д. З. Мануїльського. У 2002 відвідувала майстер-клас для викладачів композиції при Московській консерваторії, у 2002–2003 роках – разом зі своїми учнями брала участь у елітній музичній академії (м. Київ).

Трудову діяльність І. В. Циганкова розпочала у 1961 році під час навчання у музичному училищі, працюючи концертмейстром у Луцькому міському будинку культури, культосвітньому училищі, в музичному училищі у викладачів М. А. Пахолка, А. Ю. Тиможинського, О. О. Самохваленка та інших. З 1970 року – викладач спеціального фортепіано та композиції в Луцькій ДМШ №1.

Циганкова Ірина Вадимівна веде велику методичну роботу, проводить відкриті уроки та читає лекції на обласних семінарах, надає постійно консультації викладачам музичних шкіл області, обрана головою секції фортепіано Волинського відділення

Всеукраїнської музичної спілки.

Учні Ірини Вадимівни продовжують музичну освіту в спеціалізованих музичних закладах (музичне училище, музичні школи при Київській, Львівській, Санкт-Петербурзькій консерваторіях), працюють у музичних навчальних закладах Волині, України та за кордоном. Понад 30 учнів Ірини Циганкової стали лауреатами-стипендіатами Українського фонду культури за програмою «Нові імена України». Вони постійно беруть участь у благодійних концертах та урочистих академіях на Волині та по всій Україні, зокрема виступали на звітному концерті Волинської області в Києві у 1990-х роках. Також брали участь у мистецьких заходах дитячої музичної академії та в міжнародних фестивалях: «Київські літні вечори» – 2002, 2003 років, «Музичні прем'єри сезону» 2004–2005 років, піаністичних та композиторських конкурсів «Пам'яті Володимира Горовиця», «Жива музика». Також виступали в Національній філармонії, Українському Домі, в залах Палацу «Україна», Будинку вчителя, в Союзі композиторів України, Українському фонді культури в Києві.

За багаторічну працю Ірина Вадимівна була відзначена численними подяками та грамотами Луцької міської та Волинської обласної ради. У 2002 році за підсумками конкурсу «Людина року Волинського краю» була визнана «Діячем культури краю». У 2003 році нагороджена почесною відзнакою Міністерства культури України «За досягнення в розвитку культури та мистецтв». У 2008 році Ірина Циганкова отримала почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Виступи учнів Ірини Вадимівни, з її відмінним музичним супроводом, завжди є окрасою масових культурних заходів та імпрез нашого міста.

Валентина Машлай

Література:

Гімн ; Прапор ; Вишиванка ; Я – Україна ; України донечка ; Вербна неділя / Н. Гуменюк, І. Циганкова // В Україні – іменини : пісні для дітей на вірші Надії Гуменюк / Н. П. Гуменюк. – Луцьк, 2014. – С. 7, С. 8–9, С. 10, С. 12–13, С. 14–15, С. 18.

Ціхоцька Т. Стояла я і слухала весну ; Ноктюрн ; Одинокая зірка ясная / Т. Ціхоцька ; аранж. І. Циганкова // Ціхоцька Т. На крилах пісень : зб. пісень на вірші Лесі Українки / Т. Ціхоцька. – Луцьк, 2011. – С. 8–10, С. 11–23, С. 24–31.

Циганкова Ірина Вадимівна : заслужений працівник культури України // Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор. проекту, збирач. матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 228–230.

Заслужених побільшало // Волинь-нова. – 2008. – 5 квіт. – С. 2.

Харів О. Луцькій музичній школі № 1 – 80 літ! / О. Харів // Луцьк. замок. – 2019. – 23 трав. – С. 7.

Філонюк М. 4 грудня 70 років від дня народження І. В. Циганкової (1946) – заслуженого працівника культури України / М. Філонюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзнав. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Луцьк, 2015. – С. 260–262.

Музична година «Під знаком любові та музики», присвячена 210-річчю від дня народження Фредеріка Шопена, видатного польського композитора, піаніста [Електронний ресурс] // Волинська обласна державна адміністрація : сайт. – Режим доступу: <https://voladm.gov.ua/article/muzichna>. – Назва з екрану.

6 ГРУДНЯ

95 років від дня народження С. М. Курила-Шванса (1926–2003) – українського письменника

Курило-Шванс Степан Миколайович народився 6 грудня 1926 року в селі Радостів Грубешівського повіту на Холмщині (Польща) у хліборобській сім'ї. Зростав серед чесних, працьовитих, скромних, високих серцем і душею людей.

Дідусь Степана Миколайовича був сільським трударем, працював на землі. Колишній царський солдат. Ремонтував, шив чоботи, плів кошики. Батько, Микола Лукич Шванс, був людиною без докору, справедливим та дружнім. Мати, Євдокія Сафатівна, навчила сина любити і поважати людей, працювати.

Після польської семирічки закінчив Українську торговельну школу в Грубешові в 1943 році. Службову працю почав восени

1944 року в Українській евакуаційній комісії референтом. У 1945 році сім'я Швансів була переселена на Волинь. Родина поселилась у Копачівці, що поблизу Рожищ. Юного Степана прийняли на роботу в райфінвідділ податковим інспектором, згодом – головним бухгалтером в інспекцію державного страхування. З 1950 року Степан Миколайович мешкав в с. Доросині.

Та все ж юнак бачив своє майбутнє на гуманітарній стежині. Тому вступив на заочне відділення філологічного факультету Луцького педінституту імені Лесі Українки. Успішно його закінчив і здобув освітянську професію. Вчителював у Суській Ківерцівського та Боратинській Луцького районів семирічках і майже 35 років – у Доросинівській середній школі Рожищенського району. Навчав сільських дітей українській та німецькій мовам. Окрім основної роботи, працював у журналістиці. Постійно друкувався у газетах «Волинь», «Світло Жовтня», «Наш край» (нарис, новели, оповідання, краєзнавчі розвідки, публіцистичні статті).

У 1964 році, витримавши передбачені конкурси, став слухачем Московського літературного інституту імені Максима Горького. Заочно вчився на відділенні прози. Виробничу практику проходив у редакції Любешівської районної газети на посаді відповідального секретаря. Утвердився в намірі стати письменником. Усі подальші роки у вільну годину сідав за друкарську машинку, яку привіз із столиці. Наполеглива, професійна праця Степана Шванса над словом принесла творчі успіхи.

У творчому доробку С. Курила-Шванса – 10 збірок оповідань і новел, художньо-документальні повісті «Ад'ютант генерала Домбровського», «Це було на Червенській Русі» та двотомний роман-хроніка «На шляхах звивистих», «У вихорі війни». Героями книг переважно є односельчани, яким притаманні: мужність, порядність, стійкість, працелюбність. Шванс писав твори на реальних подіях, що відбувалися в селі. Своїми героями обирав дуже відомих у волинському краї людей і простих трудівників. Малював їх портрети щирим словом, іноді – з легким гумором.

Останніх пів року Степан Миколайович наполегливо працював уже над розділами заключної третьої книги роману-хроніки про Доросині та його людей. Вона мала охопити події повоєнного часу (1945 по 2000 роки) і завершитися розповіддю про урочисте святкування 550-річчя від першої писемної згадки про рідне йому

село, та на жаль, свій творчий задум до кінця не встиг здійснити. 10 квітня 2003 року раптово зупинилось його серце. Похоронено письменника на сільському кладовищі. На могилі за участі рожищенської районної влади споруджено пам'ятник.

На робочому столі літератора вже була готова третина розділів останньої книги трилогії про Доросині – «Село і його люди».

У березні 2012 року в оновленому музеї історії села Доросині відкрито широку експозицію про життєвий і творчий шлях письменника та з нагоди 85-річчя від дня народження «Степан Миколайович Курило-Шванс – педагог, краєзнавець, письменник».

У новоствореному залі історії школи існує літературний куточок С. М. Курило-Шванса. Тут зібрані перші збірки оповідань і новел, книги та особисті речі письменника, які передала дружина Олександра Захарівна.

У Рожищенському районі щорічно присуджується творча премія імені Степана Курило-Шванса за кращий матеріал історико-краєзнавчого змісту, опублікований на сторінках Рожищенської громадсько-політичної газети «Наш край».

Головним лейтмотивом усієї творчості автора С. М. Курило-Шванса було: «Людино! Де б ти не був, не була, в яких би обставинах не опинялася, – будь завжди Людиною!».

Тетяна Переходько

Література:

Курило-Шванс С. М. Ад'ютант генерала Домбровського : худ.-докум. повість / С. М. Курило-Шванс ; упоряд. В. Федчук. – 2-е вид. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2007. – 272 с.

Курило-Шванс С. М. Вірність і зрада : новели / С. М. Курило-Шванс. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 20 с.

Курило-Шванс С. М. Доземний уклін вам, мамо : новели / С. М. Курило-Шванс. – Луцьк : Зоря, 1997. – 28 с.

Курило-Шванс С. М. На шляхах звивистих... : роман-хроніка / С. М. Курило-Шванс. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 272 с.

Курило-Шванс С. М. На шляхах звивистих... : роман-хроніка / С. М. Курило-Шванс. – 2-е вид., і допов. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 318 с.

Курило-Шванс С. М. Село Доросині і його люди : твори різних жанрів / С. М. Курило-Шванс ; ред., та упоряд. В. Федчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2012. – 340 с.

Курило-Шванс С. М. Село Доросині і його люди : твори різних жанрів / С. М. Курило-Шванс ; ред., та упоряд. В. Федчук. – 2-е вид., доп. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2013. – 440 с.

Курило-Шванс С. М. У вихорі війни : роман-хроніка. Кн. II / С. М. Курило-Шванс ; ред. В. Федчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 279 с.

Курило-Шванс С. М. У розблиску громовиці: ад'ютант генерала : худ.-докум. повість / С. М. Курило-Шванс. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 272 с.

Курило-Шванс С. М. Убита радість : новели / С. М. Курило-Шванс. – Луцьк : Надстир'я, 1997. – 22 с.

Курило-Шванс С. М. Це було на Червенській Русі : повість / С. М. Курило-Шванс ; упоряд. В. Федчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 258 с.

Курило-Шванс С. М. В окопі ; Пісня : оповідання / С. М. Курило-Шванс // Світязь : альм. Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 1995. – Вип. 3. – С. 74–76.

Курило-Шванс С. М. Смерть квітучої хуторянки ; Іванова качка ; Зимового надвечір'я / С. М. Курило-Шванс // Світязь : альм. Волин. орг. Спілки письменників України. – Луцьк, 1998. – Вип. 5. – С. 92–95.

Курило-Шванс С. Голубка : оповідання / С. Курило-Шванс // Наш край. – 2003. – 17 квіт.

Курило-Шванс С. Доброго ранку, новий світе! ; Привіт, школо : новели / С. Курило-Шванс // Наш край. – 2006. – 28 серп.

Курило-Шванс С. «Марійко! Я живий!» / С. Курило-Шванс // Наш край. – 2003. – 8 трав.

Шванс С. Мати партизана : новела / С. Шванс // Мол. ленінець. – 1981. – 20 черв.

Шванс С. Три хвилини : оповідання / С. Шванс // Мол. ленінець. – 1986. – 18 січ.

Бондарук Л. Він знав односельчан... 800 років / Л. Бондарчук // Волинь-нова. – 2013. – 16 квіт. – С. 12.

Вербич В. Смерть виявилася безсилою перед словом / В. Вербич // Сім'я і дім. Нар. трибуна. – 2003. – 28 серп. – С. 9.

Дорош В. Данина шани сільському письменнику / В. Дорош // Волинь-нова. – 2006. – 18 груд. – С. 4.

Кужельюк М. Він не зміг бути інакшим: до 90-річчя з дня народження Степана Курила-Шванса / М. Кужельюк // Наш край. – 2016. – 1 груд. – С. 4.

Кужельюк М. Вшанували пам'ять непересічного земляка / М. Кужельюк // Наш край. – 2016. – 15 груд. – С. 8.

Кужельюк М. Таким він був / М. Кужельюк // Наш край. – 2015. – 9 квіт. – С. 4 ; 23 квіт. – С. 4.

Кужельюк М. Час уже увічнити того, хто прославив своє село / М. Кужельюк // Волинь-нова. – 2017. – 26 січ. – С. 8.

Краєзнавці, держайте! // Наш край. – 2020. – 17 верес. – С. 5.

Положення про творчу премію ім. Степана Курила-Шванса // Наш край. – 2020. – 13 лют. – С. 5.

Романчук Г. «На гостини до Шванса» / Г. Романчук // Волин. газ. – 2016. – 15 груд. – С. 14.

Сітовська Н. Добрими справами, гідними вчинками / Н. Сітовська // Наш край. – 2016. – 24 листоп. – С. 4.

Сітовська Н. Книги Курила-Шванса – правдива історія рідного краю / Н. Сітовська // Наш край. – 2016. – 14 квіт. – С. 5.

Сітовська Н. Педагог, краєзнавець, письменник (Степан Миколайович Курило-Шванс) / Н. Сітовська // Пед. пошук. – 2017. – № 1 (93). – С. 72–74.

Федчук В. Фронтowa доля чотирьох братів / В. Федчук // Наш край. – 2015. – 16 лип. – С. 8.

«Видатні волиняни»: Степан Курило-Шванс з Доросинь [Електронний ресурс] // Район Рожище : сайт. – Режим доступу: <https://rozhyshche rayon.in.ua/new>. – Назва з екрану.

12 ГРУДНЯ

85 років від дня народження А. І. Бондарчука (1936) – українського журналіста, письменника та громадсько-політичного діяча

Андрій Іванович Бондарчук народився 12 грудня 1936 року у селі Сереховичі Ковельського повіту на Волині в багатодітній селянській сім'ї, котра проживала на хуторі край села і володіла п'ятьма гектарами поліської землі. У 1944 році батько був

засуджений сталінською трійкою до десяти років, а в 1945 році помер у тюремному госпіталі.

1953 року Андрій Бондарчук вступив до Ковельського медичного училища, хоч плани були іншими. Після служби в армії працював фельдшером швидкої допомоги підземного здоровпункту, кріпильником шахти № 3 Нововолинська, дописував у місцеві газети.

Мрії про творчість привели його на заочне відділення факультету журналістики Львівського держуніверситету імені Івана Франка. З 1965 року працював на журналістській роботі: завідувачем відділу сільського господарства у Локачинській районній газеті «Колгоспна правда» (1966–1967), завідувачем відділу, а потім заступником редактора в Іваничівській районній газеті «Колос» (1967–1971). Після закінчення ВПШ при ЦК КПУ (1971) був направлений в обласну газету «Радянська Волинь». Там працював завідувачем відділу сільського господарства. З 1976 року – власкор республіканської газети «Правда України» на теренах Волинської і Рівненської областей.

У республіканській і всесоюзній пресі порушував гострі, актуальні питання. Зокрема, публікації 1986–1989 років про зловживання компартійної номенклатури у Волинській області викликали великий суспільний резонанс, сприяли тому, що на виборах до Верховної Ради УРСР у 1990 році виборці Горохівського виборчого округу №44 віддали перевагу журналісту перед партноменклатурними кандидатами і обрали його народним депутатом України. Був єдиним корінним волинянином серед волинської депутації. Редакційна колегія всесоюзної газети «Сельская жизнь» у 1989 році нагородила Андрія Бондарчука Почесною грамотою «За громадянську мужність».

У Верховній Раді Андрій Бондарчук входив до Народної Ради, фракції Народного руху України. Став автором кількох резонансних законопроектів. Ще у травні 1990 року у своєму першому виступі на сесії він поставив питання про нові державні свята – Різдво, Великдень і Трійцю. Наприкінці того ж року ці свята завдяки його лобюванню ВРУ затвердила як вихідні дні.

Досягненням Андрія Бондарчука також є прийняття закону, за яким воїни «останнього воєнного призову» до Червоної армії під час Другої світової війни були визнані учасниками бойових дій, у чому їм свого часу відмовив сталінський режим. Був

членом Конституційної комісії (у 2013 році раритетний перший проект Конституції України 1992 року передав до Волинського краєзнавчого музею), головою підкомісії з питань ЗМІ, секретарем Тимчасової комісії з боротьби з організованою злочинністю, корупцією і хабарництвом, яка потім стала постійною.

Після завершення депутатської каденції у 1994 році був представником Національної ради з питань телебачення і радіомовлення по Західному регіону України. Член Національної спілки журналістів України.

Андрій Бондарчук мешкає у Луцьку. Веде активну громадсько-політичну діяльність. Заснував у 1997 році Волинське крайове братство Святого апостола Андрія Первозваного (Луцьке Хрестовоздвиженське), а в 1998 році очолив Волинський осередок Асоціації народних депутатів України. Заснував та допоміг з облаштуванням у старовинному будинку (колишньому монастирі при Хрестовоздвиженській церкві) Музей Луцького братства і передав у 2011 році його державі (нині – відділ Волинського краєзнавчого музею). Ініціював відродження і реконструкцію некрополю перших братчиків (2012). У Сереховичах спорудив приміщення для сільського музею. Однак воно шість років пустує, бо місцева влада не знаходить коштів для встановлення опалення та оплати роботи музейника.

Доклав зусиль для повернення в українську культуру ряду писемних пам'яток Середньовіччя: «Пом'яник» Братства 1618 року, «Світ розглянутий по частинах» Данила Братковського, що був виданий у Кракові в 1697 році, «Лямент по отцю Іоану Василевичу, написаний в Луцьку року 1628-го», а також забутого видання вже новітньої історії В. Жуківа «Нищення церков на Холмщині у 1938 році» (1940). Допоміг у виданні фундаментальних книг з давньої історії Волині: «Архів Української Церкви. Історія Луцького братства та братського монастиря 1617–1833 рр.» доктора історичних наук з Києва, луцького братчика Михайла Довбищенка, «Батьківщина святого Володимира» львівського історика, дослідника Юрія Дибби тощо.

У 2015 році у селі Грабове Старовижівського (нині – Ковельського) району встановив «Пам'ятник повстанській матері», а у своїх рідних Сереховичах, на безіменній раніше могилі – пам'ятник земляку, вояку УПА Йону Шишкевичу. Пораненого в бою його взяли в полон, жорстоко катували, живим

закопали в землю. Вночі побратими викрали тіло, перевезли на цвинтар і поховали. Довгий час лише кілька людей знали, хто покоїться під зарослим горбочком. А ще центр села прикрашає скульптурна композиція «Сім'я», споруджена за кошти ювіляра. Ним встановлено також пам'ятний знак на місці спаленої церкви й зруйнованого за радянської влади старовинного кладовища.

У 2016 році в Луцьку, в День пам'яті жертв голодоморів за ініціативи Андрія Бондарчука відкрили поблизу Хрестовоздвиженської церкви пам'ятник Християнському милосерддю волинян. У знак глибокої вдячності волинянам, які ділилися хлібом, рятуючи від смерті біженців з голодуючої центральної та східної України.

Андрій Бондарчук є автором низки книг. Першою стала повість «Знімали у тайзі кіно про хліб» (2004). У літературному доробку письменника голодоморна тема займає помітне місце. До неї додалися: фундаментальна праця «Голодомор 1946–1947 років: непокараний злочин, забуте добро» (2017), яка здобула міжнародне визнання, зарахована в спецфонд Бібліотеки Конгресу США, «Уклін ангелу» (2018). Врятовані ювіляром спогади свідків повоєнної трагедії, зібрані відомою дослідницею голодоморів, кандидаткою історичних наук з Києва Олександрою Веселовою при її житті, які у 2019 році вийшли 1174-сторінковою книгою «Голод 1946–1947 рр. в Україні: колективна пам'ять». Багато своїх книг Андрій Іванович презентував для бібліотек України, області, Луцька, обласним організаціям «Просвіта», Національному музею «Меморіал жертв Голодомору». Активно займався зміцненням української армії під час відсічі московському агресору.

Також у доробку ювіляра – збірки повістей, новел, оповідань «Стежки до хати» (2006), документально-публіцистичного видання «Обірване коріння нації. Волинська хрестоматія» (2011), «Хроніка волинського «камікадзе». Бурхливих десять літ» (2012), «Луцьке Хрестовоздвиженське Братство. Історія та відродження» (2013), «Непокарані вбивці нації» (2013), «Юхим Ярошук: людина, громадянин, державний діяч» (2014), а також кіносценарій «Волинська Голгофа Братковського». У 2008 році він став членом Національної спілки письменників України.

Письменницьке 20-ліття Андрій Іванович відзначив фундаментальним 944-сторінковим виданням «Сереховичі: з історичної пам'яті» (2020). Хоча це була нелегка й тривала пра-

ця, але, як зізнається автор, від жодної книги не відчував такого піднесення. Його земляки в селі, поза межами Волині і України надіслали безліч схвальних оцінок. Її прочитали навіть ті, хто за своє життя подолав лише шкільні підручники. Мабуть, це і є головне для письменника.

Андрій Бондарчук – лауреат обласних премій: літературно-мистецької імені Агатангела Кримського, журналістських – імені Полікарпа Шафети та імені Степана Сачука «За служіння суспільству», імені Олександра Цинкаловського. Почесний громадянин Волині (2009) та Почесний громадянин Луцька (2013). Дипломант Всеукраїнського конкурсу короткометражних фільмів на історичну тематику. Нагороджений орденами «За заслуги» III і II ступенів (1997, 2008), рівноапостольного князя Володимира III ступеня, Золотою медаллю журналістики, пам'ятним знаком «Гвардія Революції», Почесною грамотою Верховної Ради України, багатьма іншими відзнаками.

Яна Лис

Література:

Бондарчук А. Знімали у тайзі кіно про хліб : повість / А. Бондарчук. – Луцьк : Терен, 2004. – 80 с.

Бондарчук А. І. Луцьке Хрестовоздвиженське братство: історія та відродження / А. І. Бондарчук. – Луцьк : Терен, 2013. – 472 с.

Бондарчук А. Обірване коріння нації : волинська хрестоматія / А. Бондарчук. – Луцьк : Терен, 2010. – 916 с.

Бондарчук А. Останній поклик війни / А. Бондарчук, О. Богнюк. – Луцьк : Вісник+К, 2009. – 36 с.

Бондарчук А. Стежки до хати : повісті, оповідання, замальовки, новели, розповіді / А. Бондарчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 195 с.

Бондарчук А. Уклін ангелу : повість / А. Бондарчук. – Луцьк : Надстир'я, 2018. – 196 с.

Бондарчук А. І. Хроніка волинського «камікадзе». Бурхливих десять літ / А. І. Бондарчук. – Київ : Вид-во ім. Олени Теліги, 2012. – 592 с.

Бондарчук А. І. Юхим Ярошук: людина, громадянин, державний діяч / А. І. Бондарчук. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 254 с.

Братковський Д. Світ, по частинах розглянутий : фототип. вид. / Д. Братковський ; організатор проекту, відп. за вип. А. Бондарчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 464 с.

Лямент по отцю Іоану Василевичу, написаний в Луцьку року 1628-го : фототипія, переклади, дослідження / організатор проекту, відп. за вип. А. Бондарчук. – Луцьк : Зоря, 2008. – 112 с.

Пом'яник : від року 1618 і далі / координатор проекту А. Бондарчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2000. – 70 с.

Україна. Голодомор 1946–1947 років: Непокараний злочин, забуте добро / авт.-упоряд. А. Бондарчук. – Київ : Орієнтир, 2017. – 604 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся: Луцька міська громада: історія, традиції, люди: Матеріали XXVI Волинської обл. наук.-іст.-краєзн. конф., присвяч.. 16-й річниці Незалежності України, 510-й річниці надання м. Луцьку Магдебурзького права і 390-й річниці створення Луцького православного братства : наук. зб. Вип. 26 / упор.: Г. Бондаренко, А. Бондарчук, А. Силюк. – Луцьк : Волинське обл. т-во краєзнавців, 2007. – 251 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сереховичі та Старовижівщина у світовій та українській історії. Матеріали LIII Всеукраїнської іст.-краєзн. наук. конф., присвяч.. 24-й річниці Незалежності України : наук. зб. Вип. 53 / ред., відпов. за вип. А. Бондарчук / ред., відпов. за вип. А. Силюк. – Луцьк, 2015. – 529 с.

Минуле і сучасне Волині та Полісся. Голодомор в Україні 1946–1947 років: причини, перебіг, наслідки. Західна України в контексті голодомору: наук. зб. : матеріали Всеукр. наук. конф. приуроч. 70-річчю трагедії укр. народу – голодомору 1946–1947 років. Вип. 59 / упоряд.: А. Бондарчук, А. Силюк. – Луцьк, 2016. – 200 с.

Бондарчук А. «Вибух» на Волині / А. Бондарчук // Живий Іван Корсак. Спогади про письменника : зб. ст. – Київ, 2018. – С. 187–192.

Бондарчук А. Відмикаю вікна історії / А. Бондарчук // Антологія літератури письменників Волині: Під Лесиним небом / упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2019. – С. 274–284.

Бондарчук А. Відроджене Луцьке Хрестовоздвиженське братство та його діяльність в кінці ХХ – початку ХХІ ст. / А. Бондарчук // Луцьке Хрестовоздвиженське братство – інституційний розвиток та місце в суспільному русі України та Білорусі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 400-літтю Луцького Хрестовоздвиженського братства. / упоряд.: О. Бірюліна, О. Карліна. – Луцьк, 2017. – С. 320–336.

Бондарчук А. Гібридність Голодомору – троянський кінь московської імперії / А. Бондарчук // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України / ред.-упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2018. – Ч. 23. – С. 11.

Бондарчук А. «Депутатів Верховної Ради першого скликання на сесію люди проводжали з квітами...» / А. Бондарчук // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видат. волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 38–39.

Бондарчук А. Знищене село Грива в контексті історії Камінь-Каширського району до 1952 року ; Микола Коніщук. Відомий і невідомий ; Так будували «комунізм» ; Провісники лиха / А. Бондарчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся : сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук. конф. – Луцьк, 2010. – С. 174–204, 204–210, 210–216, 216–219.

Бондарчук А. І. Знімали у тайзі кіно про хліб : повість / А. І. Бондарчук // На берегах Вижівки – 2 / уклад. О. І. Чабан. – Луцьк, 2011. – С. 218–249.

Бондарчук А. Микола Коніщук. Відомий і невідомий / А. Бондарчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 204–210.

Бондарчук А. Музей історії луцького братства та братський некрополь наймолодші і єдиний в Україні / А. Бондарчук // Роль особистості в Церкві : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2016. – С. 29–39.

Бондарчук А. Ні злочин, ні добро забуттю не підлягають : проза / А. Бондарчук // Світязь : альм. Волин. обл. орг. Нац. спілки письменників України / ред.-упоряд. О. Л. Ляснюк. – Луцьк, 2017. – Ч. 22. – С. 72–92.

Бондарчук А. Покута : новела ; оповідання / А. Бондарчук // На берегах Вижівки. – Луцьк, 2008. – С. 10–24.

Бондарчук А. Провісники лиха... / А. Бондарчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 216–221.

Бондарчук А. Святий Данило Братковський: із забуття до лику / А. Бондарчук // Святість людського життя / упоряд. В. Вакін. – Київ, 2019. – С. 161–174.

Бондарчук А. Сузір'я талантів : передмова / А. Бондарчук //

Слава і гордість культури України. Випускники Волинського державного училища культури і мистецтв ім. І. Ф. Стравінського 1952–1997 рр. / автор. проекту, збирач. матеріалів А. П. Антонюк. – Луцьк, 2017. – С. 9–10.

Бондарчук А. Так будували «комунізм» / А. Бондарчук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини : матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзн. наук.-практ. конф., м. Камінь-Каширський. – Луцьк, 2010. – Вип. 37. – С. 210–216.

Бондарчук А. Хай кожен засвітить свою свічку, і тоді зникне темрява : письменник про себе / А. Бондарчук // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письменників Волині, членів Нац. спілки письменників України. – Луцьк, 2010. – С. 4–13.

Бондарчук А. Чому так пізно ми порвали кайдани / А. Бондарчук // Апостол правди і науки. Волинські письменники – 200-літньому ювілею Тараса Шевченка / ред.-упоряд О. Г. Потурай ; ред. В. Гей. – Луцьк, 2014. – С. 5–13.

Бондарчук А. Як доктора історії Діму Табачника лихий попутав / А. Бондарчук // Волинь : всеукр. сусп.-політ, літ.-мист. часопис. – 2008. – № 10. – С. 283–286.

Бондарчук А. Волинь повоєнна: імпортований голод / А. Бондарчук // Волинь-нова. – 2018. – 20 верес. – С. 13.

Бондарчук А. «Є такий наказ – лелек убивати» / А. Бондарчук // Волинь. – 2019. – 26 берез. – С. 10.

Бондарчук А. Є у США «штат» Україна : ексклюзивне інтерв'ю з духовним побратимом / А. Бондарчук // Слово Просвіти. – 2020. – 26 листоп.–2 груд. – С. 5.

Бондарчук А. І в 93 роки волинянин з Америки воює за Україну / А. Бондарчук // Волинь. – 2019. – 14 трав. – С. 1, 12.

Бондарчук А. Їхнє життя згасло. А голоси живуть... / А. Бондарчук // Голос України. – 2020. – 28 листоп. – С. 14–15.

Бондарчук А. Кому і чим загрожує Ярошук? / А. Бондарчук // Волинь-нова. – 2018. – 30 жовт. – С. 8.

Бондарчук А. Мужні борці за нашу віру : діяльність Луцького Хрестовоздвиженського братства – яскрава сторінка в історії древнього Лучеська і Волині / А. Бондарчук // Волинь-нова. – 2010. – 11 листоп. – С. 7.

Бондарчук А. «На Андрія передзвонив із фронту онук і

привітав із святом. Я не знав, що він тільки що відійшов від наркозу – відірвало руку...» / А. Бондарчук // Волинь. – 2019. – 26 груд. – С. 8.

Бондарчук А. Останній постріл повстанця Петра Солодухи / А. Бондарчук // Волинь. – 2019. – 10 жовт. – С. 7.

Бондарчук А. «Оце так любов» : як газета «Волинь» допомогла мені знайти «кохану» / А. Бондарчук // Волинь-нова. – 2018. – 30 жовт. – С. 12.

Бондарчук А. Рік новий добром засіваймо / А. Бондарчук // Волинь. – 2019. – 17 січ. – С. 12.

Бондарчук А. Таємниця парламентської ночі: як із Верховної ради виносили Леніна / А. Бондарчук // Волинь. – 2020. – 25 черв. – С. 7.

Бондарчук А. Ще 20 років тому архієпископ Сімеон сказав краєзнавцю Дмитру Корнелюку: «Приставка Московський патріархат скоро у нас відпаде» : про це ковельський літописець розповів на презентації своєї книги «Вогонь дерзання» / А. Бондарчук // Волинь. – 2019. – 7 берез. – С. 20.

Бондарчук А. Як я підпільно робив фото на Байконурі / А. Бондарчук // Волинь. – 2020. – 9 квіт. – С. 11.

Корнелюк Д. Бондарчук Андрій Іванович : народний депутат України, журналіст, письменник, краєзнавець, Почесний громадянин Волині, м. Луцька, с. Сереховичі, голова Луцького Хрестовоздвиженського братства / Д. Корнелюк // Вогонь дерзання : іст.-релігійні нариски / Д. Корнелюк. – Ковель, 2018. – С. 194–199.

Андрій Бондарчук – почесний громадянин Луцька // Волинь-нова. – 2013. – 3 серп. – С. 3.

Андрій Бондарчук нагороджений почесною грамотою Верховної Ради // Діалог. – 2010. – 29 лип. – С. 11.

Бірюліна О. Пливла океаном і їхала автівкою: луцький музей отримав важливу книгу : перевидання книги «Євхологійон, альбо Молитвослов или Требник (Київ, 1646)» / О. Бірюліна // Волинь. – 2019. – 5 верес. – С. 12.

Солоненко М. Андрій Бондарчук: «Нам встеляли дорогу квітами» / М. Солоненко // Голос України. – 2020. – 27 черв. – С. 7.

Стасюк Л. І після їх смерті їхні голоси не згасли / Л. Стасюк //

Волинь. – 2019. – 21 листоп. – С. 8.

Цю книгу знатиме світ // Слово Просвіти. – 2018. – 9–15 серп. – С. 3.

Лис С. 12 грудня 75 років від дня народження А. І. Бондарчука (1936) – українського журналіста, письменника, громадського діяча / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2011 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки / ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – С. 127–129.

Бондарчук Андрій Іванович [Електронний ресурс] // 3 перших уст : сайт. – Режим досту: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

19 ГРУДНЯ

170 років від дня народження

Миколая Крушевського (1851–1887) –

вченого мовознавця, фольклориста, перекладача

Видатний мовознавець Миколай Крушевський є однією зі знакових постатей у краєзнавчому контексті Волині. Тривалий час ім'я вченого було широко знане у світі, але не надто відоме на рідних теренах. Крига забуття навколо імені вченого почала скресати наприкінці минулого століття, коли розпочалося активне дослідження його життєвого і наукового шляху.

Миколай Крушевський народився 6 (18) грудня¹ 1851 року в Луцьку та був охрещений 11 лютого 1852 року в Луцькій кафедральній римо-католицькій церкві – костелі св. Петра та Павла. Батько вченого, Вацлав Крушевський – шляхтич гербу Абданк після закінчення військової кар'єри обіймав посаду городничого в Острозі, Овручі, а з 1849 року – в Луцьку. Дружина В. Крушевського, Розалія Ноткен, належала до купецького стану й мала родинний маєток у селі Солотвин (Соловин) Голобської волості Ковельського повіту Волинської губернії. Оскільки за національністю батько Крушевського був поляком, а мати – нім-

¹ Дата вказана згідно Юліанського і Григоріанського календарів. Останній визначає святкування річниці від дня народження Миколая Крушевського в XX і XXI ст. 19 грудня.

кенею, то у сім'ї говорили трьома мовами: польською, німецькою, російською. Ніхто інший, як батьки, виявилися фундаторами мовознавчої підготовки майбутнього лінгвіста.

Дитинство майбутнього вченого пройшло в мальовничих місцях, овіяних сивою давниною. Чудові краєвиди зі стародавніми архітектурними спорудами викликали у нього інтерес до історії, що проявився згодом.

У 1862 році Миколай вступив до першого класу Луцького повітового дворянського училища, яке знаходилося поряд із замком Любарта. Формування особистості було продовжене в навчальному закладі, що мало славетні традиції. Раніше в ньому викладали діячі української культури: перший перекладач Євангелія українською мовою Пилип Морачевський та класик національної літератури Пантелеймон Куліш. За три роки Крушевський опанував арифметику; алгебру; загальну географію; російську та загальну історію; російську, французьку, німецьку та латинську мови; чистописання. Велике значення для навчання і розвитку Миколая мала фундаментальна училищна бібліотека, у якій переважали книги польською і латинською мовами: релігійні, філософські, з історії, географії, механіки, математики, живопису, різьбярства, а також описи міст, біографії знаменитих художників та белетристика. Про вплив книгозбірні на Миколая може свідчити використання в Казанському університеті тексту оповідання Олексі Стороженка «Межигірський дід», яке було в Луцьку. Підліток прочитав цей твір і, ймовірно, був вражений головним персонажем, хоробрим запорізьким козаком, який знав багато гарних пісень і дум, що брали за душу. Можливо, це оповідання викликало інтерес до українського фольклору.

Увесь період навчання в училищі Крушевський жив у Луцьку на квартирі, а на канікулах повертався додому в родинний маєток матері. Оскільки батько пішов у відставку, то вся сім'я переїхала до Солотвина. Саме тут Миколай глибше пізнав українську мову, народні звичаї, записав народні повір'я, які згодом використав у першій науковій праці про замовляння.

У 1866 році М. Крушевський продовжує навчання в Холмській греко-католицькій гімназії, яка розміщувалася в католицькому монастирському будинку на місці школи, керованої піярами. З часу свого виникнення римо-католицький орден ставив за мету навчання та виховання молоді, особливо з бідних родин. Разом

із Миколоєм у гімназії навчалися його брати Викентій-Ілля і Климентій Крушевські. Гімназія була влаштована як класична, тому в ній викладали релігію, історію, географію; фізику, природознавство, математику, російську словесність та мови: латинську, французьку, німецьку, російську, церковнослов'янську. Гімназійний період закріпив зацікавлення старанного учня гуманітарними дисциплінами.

У 1871 році Миколай Крушевський зі срібною медаллю закінчив гімназію і, склавши екзамени з латинської, грецької, російської мови, загальної та російської історії, вступив на історико-філологічний факультет Варшавського університету. На перший курс було зараховано лише двадцять студентів, не всі вони дійшли до четвертого курсу, але Крушевський увесь період студентства навчався добре. Він був одним із найкращих студентів на факультеті. На другому курсі відбулося знайомство з викладачем кафедри римської словесності І. В. Цветаєвим – майбутнім засновником Музею образотворчих мистецтв ім. О. С. Пушкіна у Москві, батьком російської поетеси Марини Цветаєвої. Як засвідчує листування між ними, тільки передчасна смерть Крушевського поставила крапку в цих стосунках.

Під час навчання на перших курсах Миколай Крушевський зацікавився загальною історією, багато займався філософією і вважав себе учнем представника емпіричної філософії у Росії, професора М. М. Троїцького. Пізніше інтерес до мовознавства взяв гору і за порадою професора М. О. Колосова здібний студент пише дипломний твір «Замовляння як вид російської народної поезії», який по завершенню був відзначений та опублікований. Студентська праця й дотепер залишається солідною теоретичною розробкою, яку використовують мовознавці та фольклористи.

У 1875 році після закінчення університету М. Крушевського було рекомендовано до аспірантури, але сімейні обставини – одруження – змушують його працювати. Наречена Крушевського – Юлія Олександрівна Ханкевич – шість років чекала на свого обранця. Відомо, що вона мала добру освіту, знала грецьку мову, любила французьку і польську літературу, допомагала чоловікові у науковій роботі. Під час проживання в Казані Юлія Крушевська листувалася з видатною польською письменницею Елізою Ожешко.

Юлія і Миколай Крушевські поїхали в далекий Троїцьк, де за

рекомендацією ректора Варшавського університету випускник зайняв місце вчителя давніх мов і класного наставника у класичній гімназії Троїцька Оренбурзької губернії (зараз місто Троїцьк розташоване у Челябінській області). Крушевський був поляком, і, хоча він не брав участі у подіях 1863 року, йому не дозволялося служити в центральних, великих містах Російської імперії. По дорозі до місця призначення подружжя пара заїхала до Казані, щоб отримати Миколаю професорську стипендію при університеті, але сподівання були марними. Натомість у Казані відбулася доленосна зустріч з Я. І. Бодуеном де Куртене – видатним теоретиком з питань загального і порівняльно-історичного мовознавства, який став добрим радником молодого вченого.

У Троїцьку народилася найстарша донька Юлії та Миколая Крушевських – Вацлава, яка була охрещена в Казані. Хрещеним батьком став професор Казанського університету Бодуен де Куртене.

Лише у 1878 році Крушевський з сім'єю переїхав до Казані й став професорським позаштатним стипендіатом Казанського університету, а через рік за працю «Спостереження над деякими фонетичними явищами, пов'язаними з акцентуацією» отримав кандидатське звання, а в 1881 році за дисертацію «До питання про гуну. Дослідження в галузі старослов'янського вокалізму» – ступінь магістра, у 1883 році за дисертацію «Нарис науки про мову» – ступінь доктора. До наукового доробку дослідника належить переклад «Восьми гімнів Ріг-Веди».

Безперечною заслугою мовознавця було прагнення розкрити закономірність функціонування і розвитку мови, розширити сферу застосування порівняльно-історичного методу, розробити питання фізіології звуків мовлення, узагальнити чергування звуків, що лягло в основу вчення про фонему, розв'язати проблему історичної зміни морфологічного складу слова. Розглядаючи фонетичну будову мови, він розвинув прогресивні ідеї французького лінгвіста Фердинанда де Соссюра та Бодуена де Куртене про фонему, чітко розрізняв звук у фізіологічному й «антропонімічному» планах. Свідченням є «Нариси з мовознавства. 1891–1894 роки» – посмертне видання з передмовою і за редакцією професора В. О. Богородицького.

У Казанському університеті М. Крушевський викладав загальне мовознавство, порівняльну фонетику і граматику

індоевропейських мов, санскрит. Крім того, вчений читав курси з різних розділів мовознавства: фізіологію звуків мовлення, російську граматику, романські мови, історію французької мови, лінгвістичну палеонтологію. Про це свідчать, зокрема, «Звіт про заняття порівняльним мовознавством за період від 15 грудня 1878 року по 1 жовтня 1879 року»; «Предмет, поділ і метод науки про мову. Вступна лекція, прочитана М. В. Крушевським 15 січня 1880 року».

Миколай Крушевський був дійсним членом Казанського товариства археології, історії та етнографії, на засіданнях якого виступав з науковими доповідями. Вчений багато і плідно працював, незважаючи на слабе здоров'я. Клімат Казані був дуже несприятливим для М. Крушевського та його сім'ї. Він М. Крушевський мріяв про переведення до Київського університету. Проте шлях до Києва для нього було закрито. Не здійснилася його мрія бути ближче до Волині, на якій пройшли дитячі та юнацькі роки, куди пізніше майже щоліта приїздив на відпочинок до родини. Але назавжди повернутися в Україну йому не довелося. Лише найменша його дочка Берта-Юстина Крушевська – полоністка і громадська діячка – змогла пов'язати своє життя з Україною. Вона працювала в Житомирській гімназії.

У 1886 році стан здоров'я вченого настільки погіршився, що він подав у відставку, а через рік після тривалої хвороби 31 жовтня (12 листопада) 1887 року помер. Миколай Крушевський був похований на католицькому цвинтарі в Казані.

У мовознавчих працях вітчизняних науковців посилення на невтормного працівника науки зустрічається вкрай рідко, що можна пояснити в певній мірі тим, що всі дослідження М. Крушевського є малодоступними. Не дивлячись на це, останнім часом пожвавився інтерес лінгвістів до наукової спадщини вченого у зв'язку з постановкою кардинальних питань в галузі теорії мови й історії мовознавства. У Польщі завдяки Р. О. Якобсону вперше були перекладені вибрані праці, у Росії перевидані вибрані праці М. Крушевського, з'явився англomовний переклад «Нарису науки про мову» та монографічне дослідження, присвячене видатному мовознавцю. Перший україномовний переклад дипломного твору видатного мовознавця «Замовляння як вид російської народної поезії» не втратив свого значення та актуальності й сьогодні, оскільки в ньому замовляння трактується з позицій психологізму.

На Волині здійснено перевидання «Восьми гімнів Рігведи» – перекладу М. Крушевського з санскриту окремих гімнів головної пам'ятки ведійських аріїв, у якій містяться джерела великої культури Давньої Індії. Побачили світ біобібліографічний покажчик та книжка матеріалів, про життя та наукову діяльність М. Крушевському, до якої увійшли листи, світлини, твори митців, що втілюють образ видатного вченого і зберігаються у Волинському краєзнавчому музеї.

Зінаїда Пахолок

Література:

Крушевський М. Вісім гімнів Рігведи / М. Крушевський ; упоряд., вступ. ст., дод. З. О. Пахолок. – Луцьк : Терен, 2004. – 137 с.

Крушевський М. Замовляння як вид російської народної поезії / М. Крушевський ; упоряд., перекл, вступ. ст., дод. З. О. Пахолок. – Луцьк : Вісник і К., 2002. – 192 с.

Kruszewski M. Writings in general linguistics. – Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1995. – 188 p.

Kruszewski M. Wybór pism. Z przedmowami Jerzego Kuryłowicza i Romana Jakobsona. Pzekładów dokonali Jerzy Kuryłowicz i Krystyna Pomorska. – Wrocław ; Warszawa ; Kraków : Zakład narodowi im. Ossolińskich: Wydawnictwo Polskiej Akademii nauk, 1967. – 172 s.

Radwańska Williams J. A paradigm lost. The linguistic theory of Mikołay Kruszewski. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1993. – 200 p.

Огнєва О. Д. Східні стежини Лесі Українки : (статті та матеріали) / О. Д. Огнєва. – Луцьк : Волин. кн., 2007. – 234 с.

Про М. Крушевського – див. Іменний покажчик.

Пахолок З. О. Миколай Крушевський і Волинь : каталог-довідник / З. О. Пахолок, І. М. Несторук. – Луцьк : Волинянин, 2012. – 156 с. : іл.

Гунчик І. Погляди М. Крушевського на замовляння та народні молитви з позицій філософії первісного мислення й асоціативної психології / І. Гунчик // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2014. – №9 (286) : Філологічні науки. Літературознавство. – С. 28–33.

Несторук І. Миколай Крушевський – видатний мовознавець

з Волині. Каталог матеріалів з фондів Волинського краєзнавчого музею / І. Несторук, З. Пахолок // Волинський музей: історія і сучасність. – Луцьк, 2009. – Вип. 4 : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю Волин. краєзн. музею та 60-річчю Колодяжнен. літ.-мемор. музею Лесі Українки. – С. 80–84.

Пахолок З. О. Волинь у становленні особистості М. В. Крушевського / З. О. Пахолок // Минуле і сучасне Волині. Історичні постаті краю : тези доп. та повідомл. V Волин. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1991. – С. 135–136.

Пахолок З. О. Життєвий і творчий шлях М. В. Крушевського / З. О. Пахолок // «Роде наш красний...» : Волинь у долях краян і людських док. – Луцьк, 1999. – Т. 3. – С. 320–330.

Пахолок З. Заможняння у науковій спадщині Олександра Потебні та Миколая Крушевського / З. Пахолок // *Językowy obraz swiata slowian a kultura : Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowej (Lublin? 5–7 listopada 2010 r.) / red. O. Tyszczenko. – Równe, 2010 = Мовна картина світу словян і культура. – С. 135–139.*

Пахолок З. О. Миколай Крушевський. Славетний мовознавець / З. О. Пахолок // Луцька homo візія : іст.-краєзн. нариси / З. О. Пахолок. – Луцьк, 2019. – С. 38–90.

Пахолок З. О. Рід Крушевських – духовний феномен на порубіжжі культур і епох / З. О. Пахолок // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2001. – № 9 : Філологічні науки. – С. 79–87.

Пахолок З. Талант землі волинської / З. Пахолок // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 183–197.

Пахолок З. О. Юстина Миколаївна Крушевська / З. О. Пахолок // Діяльність бібліотек по збереженню культурної спадщини і відродження духовності народу. – Житомир, 1996. – С. 178–179.

Семенюк А. Микола Крушевський / А. Семенюк // Семенюк А. Ковель: шлях через віки : іст.-краєзн. нариси / А. Семенюк. – Луцьк, 2010. – С. 401–402.

Беляков О. Повернення Миколая Крушевського : на здобуття премії імені Агатангела Кримського / О. Беляков // Луцьк. замок. – 2003. – 31 лип.

Кириленко М. Вшанування Миколая Крушевського / М. Кириленко // Луцьк. замок. – 2006. – 14 груд.

Кириленко М. Пам'яті видатного вченого / М. Кириленко //

Наш ун-т. – 2007. – 20 січ.

Ольшевський І. Волинь подарувала світу відомого польського мовознавця / І. Ольшевський // Волинь-нова. – 2013. – 28 верес. – С. 10.

Ольшевський І. Зінаїда Пахолок, Ілона Несторук, Миколай Крушевський і Волинь : каталог-довідник. – Луцьк : Волинянин, 2012. – 156 с. [рец. на кн.] / І. Ольшевський // Слово і час. – 2013. – № 10. – С. 123.–124.

Ольшевський І. Миколай Крушевський: волинський контекст / І. Ольшевський // Наш ун-т. – 2013. – 20 трав. – С. 13.

Пахолок З. Дослідження та популяризація творчості мовознавця з Волині Миколая Крушевського / З. Пахолок // Краєзнавство. – 2020. – № 4. – С. 116–133.

Пахолок З. Довге повернення Миколая Крушевського / З. Пахолок // Волинь-нова. – 2007. – 22 груд.

Пахолок З. Загублена парадигма / З. Пахолок // Волин. газ. – 2011. – 22 груд.

Пахолок З. Миколай Крушевський: на межі культур / З. Пахолок // Волин. монітор. – 2011. – 29 груд.

Миколай Крушевський : біобібліогр. покажч. / передмова, нарис, хронологія, укладання З. О. Пахолок. – Луцьк : Терен, 2005. – 134 с.

Ольшевський І. Миколай Крушевський: волинський контекст [Електронний ресурс] / І. Ольшевський // Волинський національний університет імені Лесі Українки : сайт. – Режим доступу: <https://vnu.edu.ua/uk/news/suspi>. – Назва з екрану.

23 ГРУДНЯ

**60 років від дня народження В. Д. Слапчука (1961) –
українського письменника, лауреата Національної премії
України імені Т. Г. Шевченка, заслуженого діяча мистецтв
України**

Слапчук Василь Дмитрович народився 23 грудня 1961 року в селі Новий Зборишів Горохівського (нині – Луцького) району Волинської області. Середню освіту здобував у Лобачівській

середній школі, далі навчався у технічному училищі №1 міста Луцька, працював шліфувальником на автозаводі «Комунар» у Запоріжжі.

У 1980 році Василь Слапчук був призваний до лав Радянської армії. Пройшов курс молодого бійця у місті Намангані (Узбекистан), потім – Афганістан. 3 грудня 1980-го по червень 1981 року – мотострілкова бригада у місті Джелалабад. Служив у третьому батальйоні 66 ОМСБ, який кидали на виручку передусім тим, кого «притискали» моджахеда. 18 червня 1981 року під час штурму укріпленої бази моджахедів в ущелині Тора-Бора (у 2001 році талібів та ісламістів) Аль-Каїди звідти «викурюватимуть» уже американські військові), був тяжко поранений. Куля пошкодила хребет, Василь втратив змогу ходити.

Нагороджений орденом Червоної Зірки, а вже за часів незалежної України – орденами «За мужність» III ступеня (1998) – за активну громадську діяльність, участь у вирішенні питань соціального захисту учасників бойових дій, інвалідів війни та сімей загиблих в Афганістані нагрудним знаком «Ветеран війни» (1994), медалями «За громадянську мужність» (Українська спілка ветеранів Афганістану, 2003), «15 років Збройним Силам України» (Міністерство оборони України, 2009), «За сприяння Збройним Силам України» (Міністерство оборони України, 2011), «25 років виведення військ з Афганістану» (2014). Має також державні нагороди Афганістану й Білорусі.

Упродовж 1988–1993 років Василь Слапчук продовжував навчання, здобуваючи вищу освіту на філологічному факультеті Луцького державного педагогічного інституту імені Лесі Українки. Перші кроки на науково-дослідницькому поприщі зробив під орудою професора Олександра Рисака, досліджуючи художні особливості роману Уласа Самчука «Марія».

Ранні вірші публікувалися в обласній молодіжній газеті «Молодий ленінець» у 1984 році, журналі «Перець» та у журналі «Жовтень» у 1989 році. У 1991 році вийшла у світ його перша поетична збірка «Як довго ця війна тривала». Відтак крок за кроком, книга за книгою наближали письменника до найвищого визнання його таланту в рідній державі. На Волині відзначений преміями «Надія» (1993), імені Агатангела Кримського (1997). Всеукраїнського резонансу творчість Василя Слапчука набула 1998 року з виходом книг поезії «Мовчання адресоване мені» та «Укол

годинниковою стрілкою» (з передмовою Миколи Жулинського).

Далі прийшло визнання у формі багатьох державних, недержавних та міжнародних премій. Ось лише деякі з них: 1999 рік – Всеукраїнська мистецька імені Василя Стуса, 2000 рік – премія фундації Воляників-Швабінських при Українському вільному університеті у Нью-Йорку (США) за поетичну книгу «Укол годинниковою стрілкою». Його книжки відзначені також літературними преміями імені Павла Тичини (2001), «Тріумф» (2001), імені Івана Огієнка (2002), Богдана-Нестора Лепкого (2002), Бориса Нечерди (2003) – за «самобутні художні відкриття та утвердження нових напрямків в українській поезії», Олекси Гірника (2006) – за «значні успіхи в національно-патріотичному вихованні дітей та молоді, прищепленні їм патріотичного ставлення до української мови», Івана Кошелівця (2008).

У нинішньому десятилітті нагороджений медаллю «Почесна відзнака» (Національна спілка письменників України, 2011), Почесною відзнакою «Заслужений діяч польської культури» (Міністерство культури і національної спадщини Польщі, 2013), медаллю «Олександра Довженка» (Міжнародна літературно-мистецька академія України, 2017), Премією імені Якова Гальчевського «За подвижництво у державотворенні» (2017), Міжнародною літературною премією імені Миколи Гоголя «Тріумф», Міжнародною літературно-мистецькою академії України (2020) – за книгу «Роман & Роман».

Із міжнародних премій варто згадати: імені Юзефа Лободовського (Польща, 2015) – за романи «Жінка зі снігу» та «Книга забуття», Міжнародна гуманітарна премія «Золотий асик» (Казахстан, 2016), літературна премія імені Ернеста Гемінґвея (Канада, 2016), Літературна премія імені Веніаміна Блаженного (Білорусь, 2017), Міжнародна літературна премія імені Джека Лондона (США, Сан-Франциско, 2019), Міжнародна літературна премія імені Антуана де Сент-Екзюпері (Франція-Німеччина, 2019).

Василь Слапчук голова ГО «Волинське асоційоване товариство «Афганський синдром» (2009–2014), голова ГО «Чумацький віз» (від 2014 року), заслужений діяч мистецтв України (2001), Почесний громадянин Луцька (2010) та Волині (2011).

Звання лауреата, Національної премії України імені Тараса Шевченка, удостоєний 2003 року за книги «Навпроти течії

трави» і «Сучок на костурі подорожнього». Серед державних нагород також є й суспільно значимі: грамота Верховної Ради України (2010), орден «За заслуги» III ступеня (2010) – за вагомий особистий внесок у справу консолідації українського суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави, орден «За заслуги» II ступеня (2014) – за вагомий особистий внесок у соціально-економічний, культурно-освітній розвиток Волинської області, значні трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю та з нагоди 75-річчя від дня утворення області.

На сьогодні творчість Василя Слапчука високо оцінена такими відомими українськими літературознавцями, як Володимир Базилевський, Євген Баран, Микола Жулинський, Микола Кодак, Михайло Слабошпицький, Петро Сорока, Дмитро Стус, Юрій Шерех-Шевельов та інші. У доробку митця сімнадцять поетичних збірок, десятків прозових, а ще книги критики, твори для дітей, переклади. У 2011 році захистив кандидатську дисертацію з філології, яка як монографія «Національний образ світу у творчості поетів-шістдесятників (М. Вінграновський і А. Вознесенський)» вийшла у Луцьку в 2016 році. Твори Василя Слапчука перекладалися іноземними мовами та видавалися, окрім України, у Польщі й Білорусі.

Яна Лис

Література:

Слапчук В. Бджолиний бог і бджоленятко / В. Слапчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2009. – 307 с.

Слапчук В. Д. Бронепотяг сучасного літпроцесу : рец., відгуки, нотат. / В. Д. Слапчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 139 с.

Слапчук В. В очікуванні на інквізителя : рецензії, відгуки, нотатки // В. Слапчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 128 с.

Слапчук В. Д. Вибране : поезії / В. Д. Слапчук ; ред.-упоряд. П. Коробчук, передм. Є. Баран. – Луцьк : Твердиня, 2011. – 584 с.

Слапчук В. Д. Вулик Батьківщини. Книга скорботи і відчаю : проза у віршах / В. Д. Слапчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – 84 с.

Слапчук В. Гарний настрій : оповідання / В. Слапчук. – Київ : Веселка, 1991. – 12 с.

Слапчук В. Дванадцять ню : інтим. лірика / В. Слапчук. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 180 с.

Слапчук В. Дикі квіти : роман / В. Слапчук. – Київ : Факт, 2004. – 296 с.

Слапчук В. Зелений ведмедик : оповідання для дітей / В. Слапчук. – Львів : Каменяр, 1993. – 32 с.

Слапчук В. Жінка зі снігу : повість / В. Слапчук. – Київ : Факт, 2008. – 276 с.

Слапчук В. Золоті куполи : поезії / В. Слапчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 276 с.

Слапчук В. Йшов їжак бережком : вірші / В. Слапчук. – Дубно : Незабудка, 1992. – 12 с.

Слапчук В. Клітка для неба: повість / В. Слапчук. – Київ : Факт, 2006. – 280 с.

Слапчук В. Д. Книга забуття : роман-автокоментар / В. Д. Слапчук. – Київ : Ярославів Вал, 2013. – 366 с.

Слапчук В. Колокол с красной звездой = Дзвін із червоною зіркою : стихи из афган. тетради / в пер. на рус. В. Быча / В. Слапчук. – Луцьк : Твердиня, 2009. – 196 с.

Слапчук В. Д. Кохання, Дао і марципани : проза / В. Д. Слапчук. – Київ : Укр. пріоритет, 2018. – 224 с.

Слапчук В. Крапка зсередини: перемови, поезії, простотакти / В. Слапчук. – Львів : Престиж-Інформ, 2000. – 120 с.

Слапчук В. Миколаєва ніч : поезія: для дошк. та молодш. шк. віку // В. Слапчук. – Луцьк : Твердиня, 2004. – 8 с.

Слапчук В. Між шляхом воїна і дао : есеї, інтерв'ю / В. Слапчук. – Луцьк : Терен, 2010. – 320 с.

Слапчук В. Д. Між шляхом воїна і Дао : есеї, інтерв'ю / В. Д. Слапчук. – Луцьк : Терен, 2011. – 308 с.

Слапчук В. Мовчання адресоване мені : трикнижжя : поезії / В. Слапчук. – Дрогобич : Відродження, 1996. – 320 с.

Слапчук В. Навпроти течії трави : поезії, проза / В. Слапчук. – Луцьк : Надстир'я, 2001. – 208 с.

Слапчук В. Д. Національний образ світу у творчості поетів-шістдесятників (М. Вінграновський і А. Вознесенський) : монографія / В. Д. Слапчук. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 283 с.

Слапчук В. Німа зозуля : вірші / В. Слапчук. – Дрогобич : Відродження, 1994. – 111 с.

Слапчук В. Новенький ровер старенького пенсне (Книга життя і смерті) : поезія / В. Слапчук. – Луцьк : Твердиня, 2007. – 88 с.

Слапчук В. Окраєць хліба : темат. вірші для дітей / В. Слапчук. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 18 с.

Слапчук В. Осінь за щокою : роман / В. Слапчук. – Київ : Факт,

2006. – 280 с.

Слапчук В. Політ механічної зозулі над власним гніздом : рецензії, відгуки, нотатки / В. Слапчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2001. – 100 с.

Слапчук В. Д. Поміж світів і сяяння світил : роман / В. Д. Слапчук. – Київ : Український пріоритет, 2016. – 278 с.

Слапчук В. Птах з обпаленим крилом : трикнижжя / В. Слапчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 304 с.

Слапчук В. Риба під парасолем : повість / В. Слапчук. – Київ : Ярославів Вал, 2005. – 222 с.

Слапчук В. Д. РОМАН & РОМАН : роман-цитатник / В. Д. Слапчук. – Київ : Рідна мова, 2019. – 591 с. – (Великий роман).

Слапчук В. Сліпий дощ : роман / В. Слапчук. – К. : Факт, 2003. – 336 с.

Слапчук В. Солом'яна стріха Вітчизни : поезії / В. Слапчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. – 176 с.

Слапчук В. Сучок на костурі подорожнього: поезії / В. Слапчук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2002. – 192 с.

Слапчук В. Д. Та сама курява дороги : роман / В. Д. Слапчук. – Київ : Укр. пріоритет, 2015. – 398 с.

Слапчук В. Так!.. : поезія, публіцистика: присвячую моєму Президенту Вікторові Ющенку та всім героям Помаранчевої революції / В. Слапчук. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 33 с.: іл.

Слапчук В. Трикнижжя Явіна: максими і простотаки : поезії / В. Слапчук. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 112 с.

Слапчук В. Укол годинниковою стрілкою : вірші укр. мовою / В. Слапчук. – Луцьк : ІНІЦІАЛ, 1998. – 176 с.

Слапчук В. Д. Чумацький шлях і його обочини : есеї, інтерв'ю / В. Д. Слапчук. – Житомир : Євенок О. О., 2016. – 244 с.

Слапчук В. Як довго ця війна тривала : поезії / В. Слапчук. – Луцьк : Ред.-вид. відділ Волин. облуправління по пресі, 1991. – 128 с.

Думи і песні Валыні : твори паэтау і пражайкау Валыні у перакладах на беларускую мову / уклад.: А. Каско, М. Сянкевіч. – Луцьк : Терен, 2012. – 232 с.

Твори В. Д. Слапчука в перекладах – с. 40–42.

Слапчук В. Війна навчила мене... ; Три квітки... : вірші / В. Слапчук // Гравітація взаємності : антологія сучасної української поезії / пер. на пол., упоряд. О. В. Криштальська ; ред., післямов. З. В. Фрончек. – Луцьк, 2013 – С. 448–449

Слапчук В. Куди не поткнешся – базар... / В. Слапчук // Апостол правди і науки. Волинські письменники – 200-літньому ювілею Тараса Шевченка / ред.-упоряд О. Г. Потурай. – Луцьк, 2014. – С. 79.

Слапчук В. «Література – єдине, що мене по-справжньому цікавить» / В. Слапчук // Топ-волиняни : зб. інтерв'ю із видатними волинянами / авт.-упоряд. Т. Хотимчук. – Луцьк, 2012. – С. 228.

Слапчук В. Людина в білих шатах / В. Слапчук // Сверстюк Є. О. На полі чести : [спогади] : у 2 кн. / Є. О. Сверстюк. – Київ, 2015. – Кн. II: Наш сучасник Євген Сверстюк. – С. 460–462.

Слапчук В. Рись звичайна : [вірш] / В. Слапчук // Поетична Червона книга України / пер. на англ.: Н. Куконіна, Е. А. Джонсон ; пер. на укр. Н. Куконіна. – Київ, [2013]. – С. 67.

Слапчук В. Роль поета и смысл творчества : передмова ; Поезії : переклад з української / В. Слапчук // Строки и смыслы : стихотвор. , перевод. / П. Кричевский. – Луцьк, 2016. – С. 3–5 ; 92–99.

Слапчук В. Український лицар. Погляд крізь віки / В. Слапчук // Із кореня дужого. Путівцями героїв історичних романів Івана Корсака : зб. ст. – Київ, 2018. – С. 21–24.

Слапчук В. «Через Інтернет домовилися...» : вірш / В. Слапчук // Луцький замок у мистецькому просторі України : тем. ант. віршів ХІХ–ХХІ ст. / упоряд.: М. М. Хмелюк, В. М. Кумановська. – Луцьк, 2012. – С. 73.

Слапчук В. Життя на дотик : вірші / В. Слапчук // Київ. – 2017. – № 7/8. – С. 48–57.

Слапчук В. Книга-забуття : роман-автокомент. / В. Слапчук // Київ. – 2013. – № 2. – С. 41–124.

Слапчук В. Лауреати Міжнародної премії імені Григорія Сковороди «Сад божественних пісень» / В. Слапчук // Літ. Україна. – 2018. – 9 серп. – С. 2.

Слапчук В. Ловець снів і екзорцист Сергій Дзюба / В. Слапчук // Укр. літ. газ. – 2020. – 28 серп. – С. 17.

Слапчук В. Політика поетики й поетика політики : [розмова

з українським письменником Василем Слапчуком / розмовляла Людмила Таран] / В. Слапчук // День. – 2020. – 21–22 лют. – С. 31.

Слапчук В. Ті, кому йти крізь пекло : урив. з роману / В. Слапчук // Березіль. – 2018. – № 4/6. – С. 41–108.

Абдрахімова Д. Засоби вираження емоційності в романі В. Слапчука «Поміж світів та сяяння світил» / Д. Абдрахімова // Scripta manent : молод. наук. вісн. ін-ту філолог. та журналіст. : зб. наук. пр. / уклад. Л. Б. Лавринович. – Луцьк, 2017. – Вип. 4. – С. 5–6.

Базилевський В. Імпресії та медитації : з озвученого і неозвученого членом Комітету з Шевченківської премії 1999–2005 років / В. Базилевський // 3 верховини півстоліття. Національний премії України імені Тараса Шевченка –50 / ред. В. Г. Абліцов. – Київ, 2013. – С. 342–380.

Баран В. В. Про поетичне вибране Василя Слапчука ; Імператор долі (Василь Слапчук) / В. В. Баран // Баран В. В. Повторення пройденого : літ.-крит. ст., рец., есеї / В. В. Баран. – Луцьк, 2013. – С. 22–55, 51–52.

Василь Слапчук // Волинь літературна : наші сучасники : зб. матеріалів про письм. Волині, членів Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 282–295.

Кицан О. Деканонізація східних жанрів у творчості волинських поетів / О. Кицан // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2015. – № 8 (309) : Філологічні науки. Літературознавство. – С. 68–72.

Корнелюк Д. Слапчук Василь Дмитрович / Д. Корнелюк // Вогонь дерзання : іст.-релігійознавчі нариси / Д. П. Корнелюк. – Ковель, 2018. – С. 218–219.

Оляндер Л. Польська література XX – початку XXI століть як складова частина європейського краснописьменства волинський текст / Л. Оляндер // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2014. – № 9 (286) : Філологічні науки. Літературознавство. – С. 112–118.

Повшук К. Поетика спогаду про війну в романах К. Воннегута «Бойня номер п'ять, або Хрестовий похід дітей» та В. Слапчука «Книга забуття» / К. Повшук // Scripta manent : молод. наук. вісник. ін-ту філолог. та журналіст. : зб. наук. пр. / уклад. Л. Б.

Лавринович. – Луцьк, 2017. – Вип. 4. – С. 80–83.

Сахарчук Н. Ю. У лабораторії В. Слапчука-критика : особливості вираження авторської суб'єктивності у книзі «Політ механічної зозулі над власним гніздом» / Н. Ю. Сахарчук // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 13 (238) : Філологічні науки. Літературознавство. – С. 113–117.

Хвіщук О. Оказіоналізми в поетичній творчості Василя Слапчука / О. Хвіщук // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали V наук.-практ. конф. студ. і аспірант. (10–11 трав. 2011 року) : в 3-х т. / ред. І. Я. Коцан. – Луцьк, 2011. – Т. 2. – С. 67–69.

Чуй С. Версифікаційні особливості поезій у прозі Василя Слапчука / С. Чуй // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2015. – № 9 (310) : Філологічні науки. Літературознавство. – С. 194–200.

Чуй С. В. Естетичні погляди Василя Слапчука / С. В. Чуй // Сучасна наука та освіта Волині : зб. матеріалів наук.-практ. конф. 22 листоп. 2018 р. / упоряд., ред. Б. Є. Жулковський. – Луцьк ; Володимир-Волинський, 2018. – С. 98–101.

Багряна А. Реальність і химерність / А. Багряна // Укр. літ. газ. – 2019. – 6 груд. – С. 15.

Занюк Л. «Стріляли в тіло, а між тим, якраз – у душу» / Л. Занюк // Волинь. – 2019. – 14 лют. – С. 11

Кицан О. Традиції східної поезії у творчості волинських поетів / О. Кицан // Яровиця. – 2015. – № 1/2. – С. 77–81.

Колошук Н. Роман&роман та його творець / Н. Колошук // Укр. літ. газ. – 2020. – 31 січ. – С. 19.

Кондратюк Л. Неповторний світ дитинства у повісті «Бджолиний Бог і бжоленятко» / Л. Кондратюк // Дивослово. – 2014. – № 1. – С. 23–25.

Моклиця М. Що таке роман-цитатник / М. Моклиця // Київ. – 2019. – № 11/12. – С. 173–176.

Оголошено імена лауреатів престижних недержавних відзнак 2020 року // Культура і життя. – 2020. – 14 лют. – С. 2–3.

Юлантова М. Василь Слапчук: «Я залежу від книг, як залежать від куріння чи алкоголю» / М. Юлантова // Волин. новини. – 2019. – 7 лют. – С. 9.

Яструбецька Г. Міф Сізіфа, або епістемологічна впертість:

романи «Книга забуття» й «Та сама курява дороги» В. Слапчука / Г. Яструбецька // Слово і час. – 2016. – № 5. – С. 61–69.

Яструбецька Г. Поміж світил і сяяння світил / Г. Яструбецька // Культура і життя. – 2018. – 12 січ. – С. 11.

«Все життя – один політ» (Василь Слапчук) : біобібліогр. покажч. – Луцьк : Твердиня, 2006. – 64 с.

Василь Слапчук // Письменники Волині : довід. Волин. обл. орг. Нац. спілки письм. України. – Луцьк, 2010. – С. 63–66.

Лис С. 23 грудня 50 років від дня народження В. Д. Слапчука (1961) – українського письменника, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка / С. Лис // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2011 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2010. – С. 134–135.

Слапчук Василь Дмитрович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрану.

25 ГРУДНЯ

80 років від дня народження Т. Г. Музичука (1941–1995) – українського актора, поета-пісняка, художника

Тарас Григорович Музичук – це людина, яка була усім серцем залюблена в українську культуру і мистецтво, це різнобічно обдарований митець: поет-пісняр, актор, художник, майстер різьби по дереву, вишивальник – такі основні грані його таланту.

Народився Тарас Музичук 25 грудня 1941 року в селі Гаразджа Луцького району. Дитинство почалося у важкі роки Другої світової війни, уже тоді довелося дізнатися, що таке скрута, втрати і біль. На далекий Сибір були вислані обидва дідусі, батько не повернувся з війни, тому його хлопець практично не знав. Але саме від батька передалися йому залюбування музикою і здібності до творення прекрасного. Малого Тараса ростила і виховувала мама, якій він по-синівськи щиро дякував «... за ласку, / За любов до людей, за науку», за те, що дала йому «... правду і казку / Як водила малого за руку».

Невичерпне джерело творчості Тараса Музичука – це та частинка волинської землі, де він побачив світ: чудова сільська природа Гаразджі та відкриті працьовиті люди села. В такій місцевості стояла біленька хатина з його дитячих років, а біля неї оспівані черешня й калина, що гармонійно вписувалися в красу довколишніх просторів.

Усе це хлопець мав можливість оглядати дорогою до середньої школи, яку закінчив у Теремному (нині частина Луцька). Крім школи відвідував художню студію. Бажаючи розвивати свої творчі вміння, він вступив і успішно завершив навчання на акторському відділі Київського театрального інституту імені І. Карпенка-Карого (сьогодні Національний університет театру, кіно і телебачення імені І. Карпенка-Карого).

Після цього, «вже навчений сталої професії», Тарас Григорович повернувся на батьківську землю. Тут працював актором у філармонії та Волинському обласному музично-драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка, даруючи глядачам під час кожного виступу частинку свого таланту.

Засіяна невтомною працею, проросла нива самобутніх поетичних творів Т. Музичука. Хоч збірка його поезій ні за життя, ні досі не видана, але він і не працював спеціально для неї. Головною радістю для поета було чути свої вірші піснями. Його недарма називають поетом-піснярем, оскільки писав такі милозвучні поезії, які ніби самі просилися на музику. У цьому співпрацював з відомими в Україні й на Волині композиторами, як Олексій Онишко, Ростислав Кушнірук, Олександр Злотник, Левко Дутківський, Ольга Супрунович.

Пісні на слова Тараса Музичука сьогодні добре відомі зацікавленим слухачам, зокрема, його «Червоні маки», «Скрипалю», «Синова молитва», «Пісня про земну красу». Ці та інші твори ввійшли до репертуару відомих виконавців – Павла Зіброва, Алли Кудлай, Іво Бобула, Василя Чепелюка, Валерія Маренича, Лілії Сандулеси, Алли Опейди, В'ячеслава Судими та інших. Постійні творчі контакти поєднували поета з Волинським народним хором та колективом народної аматорської хорової капели «Посвіт» Луцького міського дому «Просвіта». Пісня на його вірш «Прощайте, літа молодії» (ще відома як «Мені тринадцятий минало») стала своєрідною візитною карткою «Посвіту». Маючи приємного тембру голос, митець і сам часто полюбляв співати.

Вірші Т. Музичука публікувалися в республіканській та обласній пресі. Натхненні щедрим Божим усміхом, вони викликали живе зацікавлення і в літературознавців, і у простих людей села. Поет входив до Луцької районної літературно-мистецької студії «Зорі над Стиром». В одній з статей вдало підкреслюється, що він писав просто, так, як і жив, хоча життя простим не було. Надзвичайно ліричні, пройняті захопленням працьовитими людьми і живописною природою, ці вірші-самоцвіти черпалися з чарівної криниці його творчого потенціалу.

Як усі творчі люди, завжди був трішки замислений, небагатослівний, але доброзичливий, простий і щирий у спілкуванні. З гумором ставився до життя, що виявилось у написанні численних гуморесок («Котяча натура», «Живучий переляк», «Геніальна муха» та інші).

В останні свої роки Тарас Григорович займався малярством: писав пейзажі, портрети, натюрморти, працював в жанрі іконопису. В його руках навіть кусок деревини перетворювався в чудовий виріб, який він дарував своїм односельцям, залишаючи на ньому автограф. Різьбив іконостаси, підсвічники до храмів, власноручно оформляв церкву в рідному селі Гаразджі, зокрема, виготовив різьблену ікону Божої Матері. Вишивав рушники і подушки до інтер'єру батьківської хати. Ніколи не цурався сільської праці. Часто спішив у село, де його рук чекала доглянута пасіка.

Життя і творчість Т. Музичука просякнуті переживаннями за долю рідної землі. Наприкінці 1980-х – початку 1990-х років він брав участь у громадсько-політичних подіях, які відбувалися на Волині. Митець понад усе вірив, що після пережитого обов'язково настане омріяне майбутнє. В одній байці він цілком по серйозному написав: «Круті дороги нам належить перейти – / І будуть яблуні цвісти, / І буде пісня поміж нами...».

Тарас Григорович Музичук – це митець особливого гарту, наповнений величезним творчим горінням. Тому не тлів, а горів для людей... Не стало поета 6 липня 1995 року. Йому судився короткий вік – всього 53 роки – але він залишив по собі багатогранний спадок поета, актора, художника, майстра мистецького виробу, патріота української землі і батьківського краю.

Олександр Мельник

Література:

Музичук Т. Відверто кажучи : поезії / Т. Музичук // Зорі над Стиром : кол. зб. – вид. 2-е. – Луцьк, 2007. – С. 171–181.

Музичук Т. Слухняний Бурмило ; Службова мутація ; Вовчий смак / Т. Музичук // Світязь : альм. Волин. обл. Нац. спілки письменників України. – Київ, 1992. – Кн. 2. – С. 33–34.

Васіна Г. Синова молитва ; Пісня про земну красу / сл. Т. Музичука / муз. Г. Васіна // Васіна Г. Я Господа молю : пісні для дітей та юнацтва / Г. Васіна. – Луцьк, 2013. – С. 9, 37.

Кушнірук Р. Поезія співавторів хорової капели «Посвіт» ; Посвята хору «Посвіт» ; Слава Героям! Слава! ; Заповіт / сл. Т. Музичука, муз. Р. Кушнірук // Кушнірук Р. Ми зродились із крові народу / Р. Кушнірук. – Луцьк, 2007. – С. 102 ; 103 ; 104 ; 105.

Стефанишин М. На березі Стиру / сл. Т. Музичука, муз. М. Стефанишина // Стефанишин М. Ода Луцьку : пісен. зб. / М. Стефанишин. – Луцьк, 2012. – С. 34.

Стефанишин М. Світязаночка / сл. Т. Музичука, муз. М. Стефанишина // Стефанишин М. Не забудь : пісен. зб. / М. Стефанишин ; передм. І. Ольшевський. – Луцьк, 2013. – С. 9.

Гуменюк Н. А пісні Тарасові живуть / Н. Гуменюк // Віче. – 1996. – 26 груд.

Мельник О. Творчий спалах Тарасової музи / О. Мельник // Слава праці. – 2016. – 15 груд. – С. 5.

Пам'ять: він повертається до нас піснями // Волинь-нова. – 2006. – 28 груд.

Філатенко А. Незгасна зоря Тараса Музичука / А. Філатенко // Волинь. – 2005. – 22 жовт.

Гатальська Н. 25 грудня 65 років від дня народження Т. Г. Музичука (1941–1995) – актора, поета-пісняра, художника / Н. Гатальська // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2006 рік / Упр. культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. – Луцьк, 2005. – С. 202–203.

Мельник О. 25 грудня 75 років від дня народження Т. Г. Музичука (1941–1995) – українського актора, поета–пісняра, художника / О. Мельник // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2016 рік / Упр. культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки ; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А.А. Понагайба. – Луцьк, 2015. – С. 273–277.

Тарас Музичук [Електронний ресурс] // Українські пісні : сайт. – Режим доступу: <https://www.pisni.org.ua/persons/2912.html>. – Назва з екрану.

575 РОКІВ
від часу першої згадки про село Милуші,
тепер Луцького району
(1446)

Милуші – село Луцького району Волинської області, входить до Княгининівської сільської об'єднаної територіальної громади.

Перша писемна згадка про село належить до часів правління на Волині великого князя Свидригайла Ольгердовича. В листі від 15 травня 1446 року князь надає «Миловше в Луцком повете на реце Стыре» своєму вірному слугі Ходку, до «його живота», тобто до кінця життя останнього. У документі 1538 року принагідно згадується колишній власник Милуш пан Хмара, після смерті якого діти мали стати спадкоємцями села. Чи був Хмара спорідненим з Ходком – невідомо. Згадки про обидвох є рідкісними. Від назви села рід Хмар отримує відтопонімічне прізвище Миловшські. Станом на першу половину XVI століття відомо про існування Григорія Хмари-Миловшського, а в подальшому – ще кількох його нащадків, але Милушівський маєток вони уже втратили.

Документи фіксують, що в 70-ті роки XVI століття Милуші переходять до власності Івана Петровича Чаплича-Шпановського. Він спочатку робив службову кар'єру при князеві В. К. Острозькому, потім обіймав уряд луцького войського (1566–1685), згодом посів сенаторське крісло київського каштеляна (1585–1607).

У 1577 році податок з Милушівського маєтку Іван Чаплич Шпановський платив за 10 димів (заселених дворів) і 4

городників. У 1583 році платня здійснювалась тільки за 4 дими та 10 городників.

Єдиною спадкоємицею Івана Чаплича була його донька Федора Чапличівна, тричі заміжня. Дідичами Милуш Федора Іванівна і її третій чоловік князь Юрій Михайлович князь Вишневецький названі у 1609 році. Невдовзі подружжя заставило село за грошову суму Андрію Боговитину-Козерадському та його дружині Маруші Григорівні з роду Болбасів Ростоцьких. У цей час фіксуються численні конфлікти за межі між Милушами і сусідніми селами поміж подружжям Боговитиних і очільниками Жидичинського монастиря. Принагідно в документах згадується старожитний гостинець, який вів «з Луцка на Миловши до мостица або перевозу миловшского, з давних часов».

У 20-ті роки XVII століття село переходить у заставне володіння дочці Андрія і Маруші – Кристині Боговитянці, дружині князя Лева Воронецького. Згодом, у 1631 році, фінансове забезпечення з Милуш отримують черниці Львівського францисканського монастиря, оскільки так розпорядився заповітом попередній власник села кн. Юрій Вишневецький.

Тарифом подимного податку 1629 року зафіксовані ще одні власниці Милуш – черниці Львівського бернардинського монастиря (можливо це був той самий, що згаданий вище). Вони платять з села податок за 45 димів (дворів). Посесором (тимчасовим власником) села був Войцех Каменський.

У 1641 році у села з'являється новий власник – Ян Чаплинський, луцький бурграбій.

У роки Національної війни 1648–1654 років село кілька разів згадується в документах. Зокрема, 21 серпня 1655 року, – про те, що згідно Ухвали екстраординарного сеймику Волинського воєводства про збір воєводського посполитого рушення 21 серпня 1655 року шляхетське військо має збиратись між селами Миловші, Зміїнець і Боголюбє, і обрати там керівництво. Внаслідок незадовільного стану збору посполитого рушення волинський каштелян і полковник кн. Міхал-Юрій Чорторийський змушений був пересунути свій обоз від села Миловші до села Боголюбє і міста Торчина.

8 березня 1656 року фіксувався реєстр шкод, заподіяних у листопаді 1655 року в маєтку Чаплинських селі Миловші королівським полковником Андрієм Суходольським і його челяддю.

Така ж скарга стосувалась подій грудня цього року, коли збитки Милушам завдала короґва королівського ротмістра Стефана Радлінського того ж полку. Цих проблемних питань стосувався універсал коронного хорунжого О. Конєцпольського від березня 1656 року, в якому коронному війську наголошувалося про збереження дисципліни під час перебування на Волині.

У результаті військових лихоліть, голоду і хвороб Милуші втратили значну частину свого населення. У 1652 році з частини села Милуші спадкоємці Яна Чаплинського сплачували за 28 димів (при тому, що у 1629 р. таких було 45). Збирач податків зазначив, що під час останнього року кількість заселених дворів у селі зменшилась через мор під час епідемії. Заради готівкових коштів власники села продали 8 димів новому співвласнику п. Габрієлю Гротовському. Останній зобов'язувався сплатити зі своєї частини Милуш тільки від 4 димів, тому що інші 4 дими «убило през моровое повітре». У наступні кілька років в селі опустіло ще 8 димів. Кількість осіб в одному димі обраховують за середнім коефіцієнтом від 6 до 10–12. Отже, на другу половину XVII століття в селі могло проживати біля 140–280 селян. Відновлення сільської інфраструктури після втрат відбувалось довго.

У кінці XVIII століття Милуші вже належали до великої земельної власності князя Домініка Радзивілла. В селі була дерев'яна церква св. Параскеви П'ятниці, панський двір з дерев'яною забудовою. У 31 селянському дворі проживали 224 особи – 115 жінок і 109 чоловіків.

У середині XIX століття економічному і соціальному зростанню Милуш сприяло прокладання сільськими уряддами великого дорожнього тракту – Києво-Брестської дороги. На початку XX століття кількість мешканців села збільшилася до 550. В наш час в селі проживає до 800 осіб.

Олена Бірюліна

Література:

За тебе, Україно... Українські патріоти в Березі-Картузькому концтаборі (1934–1936) в документах державного архіву Брестської області / О. Ільїн [і ін.]. – 2-е вид. доп. і перероб. – Тернопіль, 2014. – 536 с.

Є відомості про село Милуші Луцького району.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область / редкол.:

І. С. Клімаш, Н. Л. Алексеева, О. Г. Михайлюк та ін. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1970. – 746 с.

Про село Милуші Луцького району – с. 74.

Собчук В. Від коріння до крони. Дослідження з історії князівських і шляхетських родів Волині XV – першої половини XVII ст. / В. Собчук. – Кременець : Кременецько-Почаївський держ. істор.-архітек. заповідник, 2014. – 508 с.

Є відомості про село Милуші Луцького району.

Пушкар Н. Автограф Петра Тарасова / Н. Пушкар // Волинський музейний вісник : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2015. – Вип. 7. – С. 383–386.

Баран В. Замироточила ікона Богоматері / Г. Баран // Віче. – 2009. – 13–19 серп. – С. 8.

Воробйова Л. День села у Милушах / Л. Воробйова // Слава праці. – 2011. – 19 листоп. – С. 2.

Лебідь Г. Перемога скроплена кров'ю / Г. Лебідь // Рад. Волинь. – 1965. – 2 лют.

Пушкар Н. Ювілей села Тарасове [нині Милуші] / Н. Пушкар // Слава праці. – 1990. – 13 груд.

Рощук К. Милуші / К. Рощук // Слава праці. – 2016. – 6 верес. – С. 5.

Стрисік К. Милуші – рідне село / К. Стрисік // Слава праці. – 2014. – 2 груд. – С. 2.

Трофимчук Т. Церква – прямо у будинку, але з розкоші – тільки книги / Т. Трофимчук // Волинь-нова. – 2018. – 25 верес. – С. 1, 10.

Бондаренко Г. В. Історична топоніміка Волинської області: назви населених пунктів / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 368 с.

Про село Милуші Луцького району – с. 219.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. / упоряд. В. М. Гика. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про село Милуші Луцького району – див. Географічний показник.

Шульгач В. П. Милуші / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 87.

Милуші [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

**525 років
від часу першої писемної згадки про село
Білашів тепер Ковельського району
(1496)**

Писемна історія села Білашів своїм корінням сягає ще часів Великого князівства Литовського. З'ясовуючи походження назви села, відомий український дослідник-ойконіміст Віктор Шульгач зауважує, що перша писемна згадка про село належить до 1496 року. Назву ж села він виводить від антропоніма *Білаш/Белаш*, оформленого присвійним суфіксом *-ів/-ов*. Тобто назва села походить від прізвища.

Упродовж XVI–XVIII століття Білашів згадується у документах як володіння Володимирської єпархії. В «Архіві князів Сангушків» серед іншого зустрічаємо датовану 20 грудня 1537 року справу про розмежування земель князів Василя Ковельського та Андрія Кошерського. За розпорядженням польського короля Зигмунта II у розгляді справи для з'ясування всіх обставин, визначення розмірів збитків, заслуховування свідків мали взяти участь князь Іван Андрійович Полубенський і князь Олександр Федорович Порицький. У документі зазначено, що князь Василь Ковельський надав давні документи про межі своїх земель і поставив за свідків жителів села Білашева Мацька Селевоновича, Сенька Бубича та Елізара Жуковича.

У 1577 році володимирський владика сплачував податки з Білашева за 39 димів (дим – одиниця оподаткування, господарська одиниця, в одному димі проживало до 12 осіб), 11 городників (категорія селян, яка наймитувала або наймалася на сезонні роботи) і млин на одне колесо. Отже, загальна кількість селян тоді могла коливатися в межах 480 осіб. Упродовж кількох років село, очевидно, розбудовувалося, бо вже у 1583 році власники вносили з Білашева з 59 димів, 9 городників, 3 комірників (безземельні наймані робітники, які не мали власного житла), і млина на два колеса. Число селян на цей час могло сягнути 720 осіб. Фігурує

село й в описі церков і маєтків Володимирської єпархії від 11 квітня 1593 року, який складався при передачі цієї єпископії Іпатію Потію.

Наступні документальні згадки про село Білашів датуються XVII століттям і пов'язані з селянськими втечами. Упродовж 1635–1643 роках село кілька разів згадується у документах поряд з іншими населеними пунктами, які також перебували у власності Володимирської єпископії. Зокрема, зафіксовано, що у цей період відбувалися систематичні втечі 95 родин (понад тисячу осіб за вісім років!) з містечка Озеряни, сіл Рокитниця, Ворона, Солотвин, Білашів, Сошично, Купичів, Грушівка Володимирського повіту до маєтків в Луцькому повіті.

Усі ці втечі відбувалися напередодні Національної революції під проводом Богдана Хмельницького. А вже за кілька років волинські населені пункти потерпали від нападів поляків, козаків, татар, в їх числі був й Білашів.

У конституції польського сейму за січень 1649 року йшлося про ухвалення більшістю воєводств рішення про сплату подвійного подимного податку на формування додаткових військових частин, необхідних для боротьби з козаками. Депутати від деяких воєводств, в тому числі й від Волинського, заявили про неспроможність сплачувати такий податок. Але 14 травня 1649 року реляційний сеймик Волинського воєводства затвердив чотирикратний (два подвійні) подимний податок. Науковці не можуть пояснити, чому місцевий сеймик затвердив чотирикратний податок, оскільки втрачено початок ухвали. Тим більше, що багато власників скаржилися на те, що їхні маєтки зазнали руйнувань упродовж 1648–1649 років.

За реєстром тих, хто сплатив чотирикратний подимний податок, вказано й село Білашів, яке було у власності Володимиро-Берестейської єпископії, входило у 1649 році до складу Купичівської економії і волості разом з містечком Озеряни (4 дими), селами Купичів (4), Солотвин (2), Грушівка (5), Ворона (7), Рокитниця (4), Сошична і Карасин (разом 30 димів) (війт і дозорця цієї економії і волості Андрій Левончич тоді складав присягу, як королівський підданий). У Білашеві тоді було 15 дворів. Отже, у порівнянні з іншими селами, Білашів було великим населеним пунктом. У реєстрі також зазначено, що ці володіння єпископії значно постраждали від набігів козаків, але були звільнені

польськими жовнірами, однак так ще не відбудувалися.

7 лютого 1650 року в Луцьку реляційний сеймик Волинського воєводства затвердив подвійний подимний податок. Цей податок призначався на виплату жалування повітовим корогвам, найперше тим, що брали участь у Зборівській експедиції 1649 року. Вже у цьому реєстрі в селі Білашів зафіксовано лише 6 димів. Чому кількість дворів скоротилася фактично у 2,5 рази, пояснено так: *«...по силюндрованю през Крыжа Святого татаров, кгдаж и взадь и въперод року прошлого [1649] кочовисьча свое одпроводили. Людый в неволю выбравши, халупы огнём знесли...»*. Отже, ті татарські загони, які виступили у боротьбі козаків з поляками союзниками перших, фактично зайнялися грабунком місцевого населення.

На кінець XVII століття, судячи з церковної документації, село вже було відбудоване. 4 грудня 1695 року відбулася генеральна візитація церкви Різдва Пресвятої Богородиці в селі Рокитниця Кисилінської протопопії (настоятелем храму вказано Самюеля Віжевського). Тоді ця парафія перебувала в юрисдикції греко-уніатських єпископів. До парафії також входили сусідні села Ворона, Грушівка, Білашів, загальна кількість дворів становила 80. Якщо порівняти кількість дворів у цих селах з показниками 1649 року, то можна припустити, що в Білашеві на кінець століття було як мінімум зо два десятки дворів.

Історія села у XVIII столітті залишається фактично невідомою. Маємо свідчення лише на кінець століття. У клірових відомостях церкви Різдва Пресвятої Богородиці села Рокитниця, до якої було приписним Білашів, зазначено, що в цьому селі у 1783 році діяла парафіяльна школа. Микола Теодорович у праці «Волинь в описании городов, местечек и сел. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии» стверджував, що після трьох поділів Речі Посполитої, у результаті чого Волинь ввійшла до складу Російської імперії, і ліквідації Греко-уніатської церкви в 30-х роках XIX століття, це село разом з іншими було передане в державну казну. Оскільки, під час підрахунку уніатських парафій у Ковельському повіті на початку XIX століття нами не було знайдено жодних відомостей про Рокитнівську уніатську парафію, припускаємо, що вона була переосвячена на православ'я ще у кінці 1790-х років., коли імператриця Катерина II у новоприєднаних землях розпочала примусову акцію

«навернення» уніатів на православ'я.

Упродовж XIX століття Білашів, очевидно, залишався приписним до церкви в Рокитниці, бо у клірових відомостях цієї церкви за 1898 рік вказано, що у Білашеві продовжує діяти парафіяльна школа. За польськими джерелами, станом на 1880 рік у селі також діяла католицька каплиця Ковельської парафії. Отже, жителі села належали до двох конфесій – православної та римо-католицької. А от саме село вже не було у державній власності, на той час 1409 десятин тут належало пану Яну Макулевському, ще 1248 десятин було у власності жителів мазурської та німецької колоній. Тоді в селі був 121 дим і 742 мешканці. О. Цинкаловський вказує, що у власності Макулевських на кінець XIX століття було 2 405 десятин землі.

На початку XX століття село належало до Любитівської волості, тут було 74 доми, 581 житель. На 1906 рік тут вже налічувався 91 двір та 653 мешканці, розташовувалася одна дільниця мирового посередника, дві дільниці мирового судді. За з переписом 1911 року у Білашеві було 685 жителів, діяли однокласна школа, горілчана крамниця, земська випозичальня сільсько-господарських машин і знарядь. У власності Мітельштадта перебувало 453 десятини землі.

На жаль, міжвоєнна історія села ще потребує детального вивчення та дослідження. На сьогодні Вікіпедія, яка для багатьох стала одним з перших джерел інформації, помилково подає датою заснування села 1583 рік, очевидно почерпнувши інформацію з багатотомної «Історії міст і сіл Української РСР. Волинська область». Також тут в розділі «Історія» маємо лише інформацію про українсько-польське протистояння у 1940-х рр. За радянських часів Білашів був центром сільської ради, до якої входили ще села Воля-Ковельська, Зелена, Іванівка, Перковичі. Тут містилася центральна садиба колгоспу «Комсомолец», була восьмирічна школа, бібліотека, клуб.

За переписом 2001 року у селі проживало 493 особи.

Вікторія Білик

Літертура:

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область / редкол.: І. С. Клімаш, Н. Л. Алексеева, О. Г. Михайлюк та ін. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1970. – 746 с.

Про село Білашів Ковельського району – с. 380.

Пушук І. Волиняни про «Волинь – 43»: українська пам'ять про польську експансію на Український Північний Захід у 1938-1944 рр. Усноісторичні свідчення. Волинська область. Рівненська область. Південна Волинь (Кременеччина). Берестійщина. Підляшшя. Холмщина) : у 2 ч. Ч. 1 / І. Пушук. – 2-е вид., доп. – Луцьк : Гадяк Ж. В., 2018. – 812 с.

Про село Білашів Ковельського району – див. Географічний покажчик.

Пушук І. Волиняни про «Волинь – 43»: українська пам'ять про польську експансію на Український Північний Захід у 1938-1944 рр. Усноісторичні свідчення. Волинська область. Рівненська область. Південна Волинь (Кременеччина). Берестійщина. Підляшшя. Холмщина) / І. Пушук. – Луцьк : Волиньполіграф, 2017. – 1064 с.

Про село Білашів Ковельського району – див. Географічний покажчик.

Березко О. Локальні особливості рушників Ковельського району : за матеріалами фондів Волинського краєзнавчого музею / О. Березко // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині: матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 297–300.

Бондаренко Г. Проекти гербів і прапорів сільських громад Ковельського району / Г. Бондаренко, І. Хамежук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині: матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 316–328.

Величко В. У Білашеві вп'яте день села / В. Величко // Вісті Ковельщини. – 2017. – 7 верес. – С. 5.

Гаврилюк Я. Постає пам'ять у граніті / Я. Гаврилюк // Волинь-нова. – 2013. – 5 листоп. – С. 5.

Гладищук О. Через роки і лихоліття / О. Гладищук, М. Чуль // Вісті Ковельщини. – 2017. – 28 січ. – С. 6, 7.

Горщарук П. Овдовіло село, занепало / П. Горщарук // Сіл. вісті. – 2002. – 21 берез.

Освячено церкву у Білашеві // Вісті Ковельщини. – 2011. – 6

жовт. – С. 11.

Терещук І. Гарний настрій був у всіх / І. Терещук // Вісті Ковельщини. – 2017. – 28 верес. – С. 8.

Топольський С. Моя маленька батьківщина, душі утіха і розрада / С. Топольський // Вісті Ковельщини. – 2013. – 5 верес. – С. 4.

Топольський С. Пам'ять народна жива / С. Топольський // Вісті Ковельщини. – 2013. – 28 трав. – С. 4

Топольський С. Село моє / С. Топольський // Вісті Ковельщини. – 2011. – 6 верес. – С. 2.

Хамратович О. Молодіє село / О. Хамратович // Прапор Леніна. – 1968. – 13 січ.

Цмокаленко Д. Дароване щастя / Д. Цмокаленко // Рад. Волинь. – 1947. – 14 верес.

Чуль М. І постав хрест в центрі села Білашева / М. Чуль // Вісті Ковельщини. – 2017. – 1 черв. – С. 8.

Бондаренко Г. В. Історична топоніміка Волинської області: назви населених пунктів / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 368 с.

Про село Білашів Ковельського району – с. 112–113.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. / упоряд. В. М. Гика. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про село Білашів Ковельського району – див. Географічний покажчик.

Цинкаловський О. Білашів / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся. : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 95.

Шульгач В. П. Білашів / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 13.

Білашів (Ковельський район) [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

450 РОКІВ

**від часу першої писемної згадки про місто Кошер,
тепер село Нові Кошари Ковельського району
(1571)**

У XIV століття Кошер був одним із укріплених військово-адміністративних волосних центрів Волинської землі часів князювання Любарта Гедиміновича. Після 1382 року Кошерська волость з рук Любарта перейшла у «держання» князю Федору Ольгердовичу, який на початку XV століття отримав підтвердження від наступного володаря – Вітовта Кейстутовича. Після смерті князя Федора, у 1404 році Кошер стає надбанням його старшого сина князя Романа Федоровича, а від 1433 року переходить у володіння молодшого – князя Сангушка Федоровича. Нащадки останнього володіють Кошером до середини XVII століття. За назвою поселення одна з гілок цього князівського роду переймає відтопонімічне означення до свого прізвища, від початку XVI століття іменується Сангушковичами Кошерськими.

Перше писемна згадка про міський статус Кошера віднотована в документі від 1571 роком, коли воно було у власності Лева Олександровича Сангушковича Кошерського. У подальших документальних джерелах назва містечка варіює в різних формах – Кошер, Кошор, Кошир, Кошар. Іменується воно також і як Кошер/Кошар Новий, вочевидь для відрізнєння від назви близького і спорідненого села Старий Кошар.

22 січня 1571 року у місті Камені (сучасному Камені-Каширському) князь Лев Олександрович Кошерський написав передсмертний заповіт, у якому розпорядився своїми маєтностями, серед яких назвав місто і замок Кошер, а також села, які «прислухали» до Кошерського замку: Старий Кошер, Городильці, Перевісся, Красностав'я, Тупали, а також двір Мезов з селами Черемшанка, Борзова, Селище.

Існування замку в Кошері документально засвідчено ще раніше, у 1564 році, коли власником поселення був батько князя Лева – Олександр Андрійович Сангушкович Кошерський. У 1570 році під час складання поборового податку князь Лев мав сплачувати з Кошера і «прислухаючої» сільської волості за 109 волок, з 23 городників і за 3 бояр. Статус Кошера як міста тут ще не вказаний, але очевидна його роль волосного центру.

Отже, закладання міської традиції Кошера належало князю Леву Сангушковичу Кошерському і припало на останній рік його життя.

За дослідженнями урбаніста Андрія Заяця, типовий локаційний привілей для новоутвореного міста передбачав певну будівельну програму, як-от побудову ратуші, воскобійні, лазні, важниці, постригальні, яток, крамниць та шинків. Забудова міста Кошера планувалась дерев'яною, і задля цього Лев Сангушкович мав надати осадникам міста дозвіл користуватись з його навколишніх лісових угідь.

У 1577 і 1583 рр. поборові податки з «містечка» Кошера сплачують уже опікуни неповнолітнього князя Григорія Левовича – дядько Федір-Роман Сангушкович і кн.Василь-Костянтин Острозький.

Після досягнення повноліття і шлюбу у 1593 році кн.Григорій Кошерський забезпечує на добрах Кошерської волості віно для дружини Софії Головчинської. Цього ж року князівське подружжя передає місто Кошер і села у заставу єврею Абрахамові Шмойловичу і його дружині Рихлі – на 5 років з річною платнею у 5 тис. польських золотих.

У 1600 році місто Кошер отримує привілей на магдебурзьке право. Згідно цього права створювався міський уряд, який складався з ради (2 або 4 райці на чолі з бурмистром) та лави (2 або 4 лавники) на чолі з війтом. Детального складу міського уряду Кошера акт на магдебургію, щоправда, не містив. Є звітка про право місту мати печать, але її опис в акті також відсутній.

Одним з атрибутів міста на магдебурзькому праві була наявність міського шпиталю. Про нього в Кошері попіклувався кн.Григорій Левович. У заповіті від жовтня 1602 року князь просив дружину Софію збудувати шпиталі у містах Горохові, Перемилі, Камені та Кошері. Наказував не порушувати у своїх маєтностях релігійних прав православних вірних – «у свою віру не обертати». Князь Григорій Львович був останнім православним у роді Сангушковичів Кошерських, а його дружина була римо-католичкою.

Син Григорія – князь Олександр прийняв католицизм під іменем Адама, перший в роду почав іменуватися короткою формою прізвища – Сангушко, до якого додавав придомок – Ольгердович. Після досягнення повноліття у 1614 році вступив у

власність маєтками свого роду.

У 1624 році кн.Адам-Олександр пустив місто Кошер з селами за 20 тис. золотих у заставу володимирському гродському судді Ольбрихту Люшковському. Залишаючись власником поселень, сплачував у 1629 р. подимний податок за Кошерську волость, яка складалась з наступних сіл (статус міста не зазначений): Кошар Новий (62 дими), Кошар Старий (81 дим), Тупали (25), Краснодуби (16), Кругель (49), Залісці (13), Перевісся (11), Суха Воля (24), Дамещин (10), Городилець (18). У цьому документі Кошер, імовірно, вперше названий Кошаром.

Заявником скарги до володимирського гродського суду у 1640 року названий підданий Сангушка «войт Кошарський учтивий Богдан», який виступав від імені «громади Кошарское». Повідомляючи суду про перебіг кримінальної справи, війт згадував про засідання «свого уряду», і про «пана старосту Кошарського» та інших слуг князя, через відсутність яких громада не могла успішно вирішити конфліктну ситуацію. Ця інформація є свідченням про слабкість міського уряду, і його залежність від господаря міста.

У буремні роки Козацької революції впродовж 1648–1654 років місто Кошар зазнає потужного розорення. Станом на 1649 рік в ньому фіксується тільки 58 димів-осель (пор.: 62 дими у 1629 р.), у 1650 р. – 50, у 1652 – 36, а у 1654 році. – тільки 18 димів. При тому, в останньому з податкових звітів вказано, що місто спустошили не татари з козаками, а жовніри, що стояли військом в місті тривалий час.

Після смерті безпотомного Адама-Олександра Григоровича Ольгердовича Сангушка Кошерського у 1653 році, Кошер та інші його маєтності потрапляють до польської родини Красицьких з Сеціна, яка поєдналась з князівським родом шлюбним союзом Юрія Красицького і Ганни Григорівни Сангушко. Один із трьох синів цього подружжя – хорунжий галицький Казимир-Юрій з Сеціна Красицький, граф на Красичині і Дубецьку, та його дружина Барбара Нарушевичівна – згадуються серед власників містечка Кошара у 1662 році.

Дослідник урбанізаційного руху на Волині в XVI – першій половині XVII століття Андрій Заяць дійшов до висновку, що Кошер/Кошар втратив свій міський статус уже в XVII столітті. Однак в перших десятиліттях XVIII століття знову натрапляємо на документальну згадку про нього. У судовій скарзі за 1724

рік як свідок згадується підстароста містечка Кошари Юзеф Карбовський, слуга свого пана. І хоч імені власника маєтку не вказано, ним був, найвірогідніше, хтось із великої родини Красицьких, які ретельно зберігали набуту на Волині власність подекуди до початку XX століття.

У наш час Нові Кошари мають статус села і під ним відновлені джерелами уже в XIX століття. На території сучасного села, в урочищі Замчисько, є пам'ятка археології – залишки Кошарського городища XIV – XV століття. Перші свідчення про нього наприкінці XIX століття опублікували Д. Самоквасов і В. Антонович, а в другій половині XX ст. досліджували П. Раппопорт і М. Кучинко. Про те, де саме в межах території сучасного села локалізувалась міська інфраструктура Кошар, досліджень не проводилось.

Олена Бірюліна.

Література:

Кучинко М. Середньовічні міста Волинського Полісся як оборонні та адміністративні центри регіону / М. Кучинко // Середньовічні і ранньомодерні оборонні споруди Волині : зб. наук. пр. / під. ред. В. Собчука. – Кременець, 2006. – С. 7–16.

Маркус І. Археологічні пам'ятки Ковельського району / І. Маркус [і ін.] // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і Ковельщина в історії України та Волині : матеріали 50 Всеукр. наук. іст.-конф. присвяч. 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель : наук. зб. / упоряд. А. Силук. – Ковель, 2013. – Вип. 50. – С. 8–13.

Шкляєва Н. Село Нові Кошари / Н. Шкляєва // Шкляєва Н. Волинські села в народних переказах / Н. Шкляєва. – Луцьк, 2011. – С. 56.

Гаврилюк Я. У Нові Кошари на Волині прийшов газ / Я. Гаврилюк // Волинь. – 1999. – 23 листоп.

Скоклюк С. У Нові Кошари прийшов газ / С. Скоклюк // Вісті Ковельщини. – 2004. – 20 лип.

Бондаренко Г. В. Історична топоніміка Волинської області: назви населених пунктів / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 368 с.

Про село Нові Кошари Ковельського району – с. 229.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області

(1600–1933) : спец. довід. / упоряд. В. М. Гика. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про село Нові Кошари Ковельського району – див. Географічний покажчик.

Цинкаловський О. Нові Кошари / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся. : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1984. – Т. 1. – С. 552.

Шульгач В. П. Нові Кошари / В. П. Шульгач // Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. слов.-довід. / В. П. Шульгач. – Київ, 2001. – С. 95.

Нові Кошари [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. : сайт. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

475 РОКІВ

**від часу першої писемної згадки про с. Ростань,
тепер Шацького району
(1546)**

Село Ростань розташоване в північній частині Любомльщини, за 26 км від районного центру – смт Шацьк, і за 59 км від залізничної станції Любомль. До залізничної станції Влодава (село Томашовка Брестського району Брестської області Республіки Білорусь) – лише 12 км, саме цією станцією активно користувалися мешканці села в роки СРСР. На південний схід від села Ростань знаходиться лісовий заказник місцевого значення «Ростанський».

Як зазначається в академічному словнику української мови, Розстань (Ростань) – місце перехрещення, розгалуження доріг; роздоріжжя.

Раніше село називалось «Вулька Хрипська», а у 1946 році було перейменовано на Ростань, вочевидь, отримавши назву одного з урочищ, де знаходився однойменний хутір і маєток.

Нами було віднайдено першу відому на даний час писемну згадку про село Вулька Хрипська (тоді – Воля Хрипська), котра належить до 1546 року. У виданому у 1758 році у місті Вільно (нині

– Вільнюс, Литовська Республіка) збірнику документів «Межі Польського Королівства та Великого Князівства Литовського» знаходиться датований 1546 роком документ – «DUKT GRANIC Koronnych y Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Anno 1546. Ex Archivo M.D.L.». В одній з частин цього документу – «OBWOD KORONNY. Miesiąca Augusta szesnasty dzień w Poniedziałek» – при описі кордонів згадується «Chrypska Wola». Автор збірника – історик Мацей Догель (1715–1760).

На одному з пагорбів на західній околиці села Ростань на площі близько 3–4 га розташований гравійно-гальковий кар'єр глибиною до 10–15 м. Тут були зібрані численні крем'яні предмети, серед них – невелика кількість крем'яних знахідок зі слідами обробки древньою людиною. Це місцезнаходження, де зафіксовані сліди перебування людей ашельської пори, датовані 300–200 тисячами років тому, вважається найдавнішим поселенням людей на території Волині.

У 1791 році уніатами в селі був побудований храм, котрий освячено 30 вересня 1791 року.

Після III поділу Речі Посполитої у 1795 році с. Вулька Хрипська та його населення увійшли до складу Володимирського повіту Волинської губернії Російської імперії.

Село Вулька Хрипська було свідком французько-російської війни 1812 року. Короткий час у Шацьку перебував головнокомандувач наполеонівських військ на Волині Карл Шварценберг із головними силами ввірених йому підрозділів та рухався через Волю Хрипську. Ще в 1960-тих роках у селі на перехресті біля клубу стояв великий дубовий хрест з написом, який місцеві жителі пов'язували з подіями 1812 року.

Станом на 1854 рік власником частини села був поміщик Вержиковський, у якого на 26 дворах проживало 203 жителі. Крім того, тоді було 20 дворів державних селян, де проживало 152 жителі.

У 1873 році на той час уже римо-католицький цвинтарний костел був переданий православним і став православною церквою Святого великомученика Георгія, котра була приписною до Михайлівського храму с. Пулемець. У 1875 році до церкви добудовано дзвіницю.

У 1891 році в селі Вулька Хрипська було відкрито церковно-парафіяльну школу. Проте є й інші дані: у кліровій відомості за

1911 рік зазначено, що церковно-парафіяльна школа в селі була відкрита 8 липня 1890 року.

У період Першої світової війни значна частина жителів села була евакуйована вглиб Російської імперії.

Після Ризького мирного договору 1921 року західна частина Волинської губернії опинилася у складі Другої Речі Посполитої, польський уряд зобов'язався гарантувати мовні та релігійні права українців. З цього приводу зберігся документ «Декларація жителів повіту Любомля, Пульма, Вульки Хрипської, Острів'я, зібрані при проведенні шкільного плебісциту про мову викладання у школі», датований 14 березня 1925 року. В декларації йдеться про прохання жителя с. Вулька Хрипська Миця Данила (батько учня Петра) ввести в існуючій публічній школі у селі українську мову навчання. Але викладання в школі й надалі велось польською мовою.

30 травня 1939 року постерунок у Піщі одержав інформацію, що священник Флегонт Зінкевич із Пулемця на богослужінні у Вільці Хрипській звернувся до православних батьків, які мають дітей, що ходять до школи, аби вони наказали своїм дітям відмовлятися від молитви польською мовою, а коли б учителі того вимагали, то щоб молилися місцевою мовою замість польської.

До 1939 р. в селі діяла публічна школа на 5 відділів, де навчалось 155 православних учнів. Протягом тижня проводилось 8 годин уроків релігії. Вчителем був псаломщик Олександр Осницький.

22 червня 1941 року село Вулька Хрипська було окуповане німецькими військами, визволене – 22 липня 1944 року.

У 1946 році село Вулька Хрипська було перейменоване на «Ростань», яке в тому ж році стало центром сільської ради. До її складу входили села: Пулемець, Хрипськ, Перешпа, Красний Бір. Пізніше село Пулемець стало адміністративним центром новоутвореної Пулемецької сільської ради, решта населених пунктів так і залишилися у складі Ростанської сільської ради.

У 1961 році церква в селі Ростань була закрита та багато років використовувалася як склад колгоспу, у 1982 році – зруйнована.

Після проголошення незалежності України громада вирішила побудувати новий храм. У березні 1993 року було закладено камінь і освячено місце під будівництво, яке було закінчене через 3 роки. У 1996 році у храмі розпочалися Богослужіння. Церкву було освячено 26 жовтня 1998 року

Відповідно до даних Всеукраїнського перепису населення 2001 року, у селі Ростань мешкало 410 осіб.

Сергій Лончук

Література:

Бондаренко Г. В. Історична топоніміка Волинської області: назви населених пунктів / Г. В. Бондаренко, В. В. Кихтюк. – Луцьк : Надстир'я, 2016. – 368 с.

Про село Ростань Шацького району – с. 260.

Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – Київ, 1970 – 746 с.

Про село Ростань Шацького району – с. 515.

Оксенюк Р. Нариси історії Волині. Соціально-економічний розвиток, революційний та національно-визвольний рух трудящих (1861–1939). – Луцьк, 1970. – 275 с.

Про село Ростань Шацького району – с. 40.

Ольховський І. А. Кривава Волинь. Кн. 1. Українсько-польське протистояння на теренах Любомльського та Шацького районів у 1939 – 1945 роках / І. А. Ольховський. – Київ : ГАРТ, 2008. – 248 с.

Про село Ростань Шацького району – с. 227–228.

Шкляєва Н. В. Волинські та поліські села в народних переказах : зб. народ. топонім. переказів Західної Волині та Західного Полісся / Н. В. Шкляєва. – Луцьк : Терен, 2014. – 383 с.

Про село Ростань Шацького району – с. 176.

Артюх В. Ще раз про палеоліт Шацького регіону / В. Артюх // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Старовижівщина та її населені пункти в історії України та Волині : матеріали XXXX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., смт Стара Виживка. – Луцьк, 2011. – Вип. 40. – С. 302–305.

Лончук С. З історії села Ростань (до 1946 року – Вулька Хрипська) Шацького району Волинської області / С. Лончук // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії. Міжнар. іст.-краєзн. конф., присвяч. 730-ій річниці часу першої відомої писемної згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писемної згадки про літописне м. Угровське : наук. зб. / упоряд. : Г. Бондаренко, О. Остапюк, А. Силук. – Луцьк, 2017. – Вип. 63. – С. 183–193.

Остапюк О. З історії церкви св. Архистратига Михайла с. Пулемець Шацького району / О. Остапюк // Волинська ікона: дослідження та реставрація : матеріали XVIII Міжнар. наук.

конф. – Луцьк, 2011. – С. 156–162.

Денисюк Л. Рідний край: його історія в народі ожива / Л. Денисюк // Шацьк. край. – 2009. – 4, 11 лип. – С. 6.

Малімон Н. Ростанське марево / Н. Малімон // День. – 2007. – 13 квіт. – С. 20.

Романюк Н. Ростанські ростані, або «Бресцький» слід у долях шацького прикордоння / Н. Романюк // Україна молода. – 2002. – 28 трав.

Цюп'ях М. День села в Ростані : концерт, подарунки і святкове частвування / М. Цюп'ях // Шацьк. край. – 2016. – 5 листоп. – С. 5.

Шепеля В. Коли сільське свято зближує людей / В. Шепеля // Шацьк. край. – 2019. – 6 черв. – С. 9.

Шульгач В. П. Ойконімія Волині : етимол. словн.-довід. / В .П. Шульгач . – Київ : Кий, 2001. – 189 с.

Про село Ростань Шацького району – с. 119.

Ростань [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільн енцикл. : сайт. – Режим досту: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрану.

250 РОКІВ

від часу відбудови костелу Успіння Богородиці у місті Ковелі

(перенесений з села Вишеньки Рожищенського району) (1771)

Костел Успіння Пресвятої Діви Марії у м. Ковель є найдавнішою унікальною пам'яткою дерев'яної архітектури Волині. Храм був побудований у 1639 році у с. Вишеньки Луцького повіту коштом місцевої католицької громади. Вперше село Вишеньки згадується у грамоті князя Любарта Гедиміновича 8 грудня 1322 року. Нині чисельність його населення лише трохи перевищує три сотні осіб. У другій половині XVII століття після наїзду татар і шведів костел був частково зруйнований та почав занепадати. В 1771 році Станіслав Манецькі – власник села Вишеньки відбудував храм. Після пожежі у 1847 році його частково відновили на мурованому саме тоді фундаменті, а в 1858–1859 роках відбудували повністю завдяки старанням польської громади, очолюваної католицьким

єпископом Кацпром Боровским. Архітектура костелу належить до типу «нетрадиційних дерев'яних храмів». Це – велика зрубова скриня, згідно з давнім теслярським мистецтвом будування, поставлена на фундаменті нижнього храму. У своєму об'ємі він має дві високі башти обабіч великого зрубу з двоярусним трикутним дахом, покритим гонтом. Головний вхід з класичним фронтоном. Такі деталі запозичені від мурованих костелів польської римо-католицької архітектури. Зовнішні і внутрішні стіни храму обшальовані деревом.

У 30-х роках ХХ століття парафію, що налічувала 1700–1800 вірних та охоплювала три десятка сусідніх сіл, останніми настоятелями були о. Броніслав Федорович та, пізніше, о. Станіслав Домбровський. Храм пережив майже без втрат Другу світову війну, але з установленням радянської влади у Західній Україні з 1945 року святиня служила господарським приміщенням, місцем для збору молока у місцевому колгоспі.

У жовтні 1993 року в Ковелі відроджується римо-католицька парафія Св. Анни. Біля року церковні служби відбувалися у тимчасовій каплиці приватного будинку на бульварі Лесі Українки. У 1994 році парафіяни звернулися до міської влади з проханням про виділення місця під будівництво костелу. Була виділена ділянка землі на місці колишнього автобусного парку та дозволено перенести унікальну пам'ятку архітектури – костел Успіння Діви Марії з села Вишеньки. На той час храм перебував у зруйнованому стані.

5 грудня 1994 року розпочалися перші будівельні роботи під керівництвом ковельських архітекторів Олександра Ключука і Петра Пекарчука. Через два роки роботи з перенесення та реставрації храму були закінчені. У жовтні 1996 року по вулиці Вербицького постала найстаріша в Ковелі дерев'яна споруда – римо-католицький костел. Реставратори відновили його стародавній вигляд. У кам'яний фундамент парафіяльного будинку закладено священний камінь, привезений з Єрусалиму. Найціннішою пам'яткою храму є відновлений бароковий вітар ХVIII століття. Зовні храм облицьований дошками, покритий гонтами, з двома куполами. Над входом влаштований орган. Його подарувала костелу німецька парафія міста Ліше. У 1996 році відбулося освячення оновленого костелу. Його здійснив єпископ Маркіян Трофим'як разом із єпископами, що прибули

з Німеччини, Польщі та Києва. Служіння в римо-католицькому храмі проводиться українською і польською мовами.

Людмила Карпюк

Література:

Антонюк Я. Трагедія руйнації храмів. Волинська область. XX століття : іст.-краєзн. довід. / Я. Антонюк. – Луцьк : Надстир'я, 2014. – 280 с.

Про костел Успіння Пресвятої Діви Марії в селі Вишеньки Рожищенського району – с. 141.

Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і ковельчани в історії України та Волині : матеріали XXIX Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 490-ій річниці надання Ковелю Магдебурзького права. м. Ковель : зб. наук. пр. - Луцьк : Надстир'я, 2008. – 353 с.

Про костел Успіння Пресвятої Діви Марії в селі Вишеньки Рожищенського району – с. 74–75.

Капітула І. Унікальна пам'ятка архітектури / І. Капітула // Нар. трибуна. – 1994. – 27 серп.

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 54.

Костел, 1771 г. (с. Вишеньки) // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР : иллюстр. справ.-каталог. – Киев, 1985. – Т. 2. – С. 103.

Костел Успіння Пресвятої Богородиці (м. Ковель, Волинська обл.): карта, опис [Електронний ресурс] // Дримба : сайт. – Режим доступу: <https://drymba.com/uk/1032559-kostel>. – Назва з екрану.

250 РОКІВ

**від часу побудови Свято-Михайлівської церкви в селі
Несвіч, тепер Луцького району
(1771)**

Село Несвіч знаходиться за 19 км від Луцька, на річці Полонка, при залізничній станції Несвіч-Волинський. У найдавніших актах село іменувалося Несвец. Вперше село згадується 1500

року, як родові помістя князів Несвіцьких, з яких вийшли роди великих волинських землевласників Збаразьких, Вишневецьких, Воронецьких, Порицьких. Із родового кореня князів Несвіцьких походить і легендарний гетьман України, засновник Запорізької Січі Дмитро Байда-Вишневецький. Після згасання роду поселення переходило у власність до інших магнатів. Наприкінці XVIII століття маєток належав Маєвським. «Словник географічний королівства польського» подає інформацію, що в XIX столітті у Несвічі був великий став, наповнений рибою. На ставу розташовувалося кілька млинів. Родючі ґрунти сприяли веденню різних видів сільського господарства. У другій половині XIX століття у Несвічі постав пишний палац із рисами класицизму та ренесансу, який був оточений гарним парком. Точних відомостей про тих, хто збудував палац немає. Палац проіснував до Першої світової війни, коли його було зруйновано. Останній власник обійстя Вінцентій Омецинський не мав коштів на відбудову, тому до Другої світової війни палац стояв у руїні, відтак був остаточно знищений. На околицях села виявлено залишки двох поселень доби бронзи (II та I тисячоліття до н. е.), а в урочищі Замчиську збереглися залишки давньоруського городища (XI–XIII ст.)

Михайлівська церква у селі Несвіч була побудована на кошти прихожан у 1771 р. з дерева без застосування металевих і кам'яних частин. У плані споруда – хрещатий п'яти зрубний храм з одним розташованим по центру восьмигранним верхом. Рамена хреста, утвореного бабинцем, видовженою вівтарною частиною, бічними об'ємами нави перекриті двосхилими дахами, формуючи таким чином трикутні причілки. До бабинця прибудований невисокий і вужчий, закритий ганок, завершений також двосхилим дахом, що формує трикутний причілок. Церква по-особливому скомпонована і врівноважена, як ззовні, так і всередині: приділи і бабинець об'єднані із навою співмірними арками, утворюючи єдиний простір. У роки Другої світової війни у церкві прихожани провели дрібний ремонт – встелили підлогу, збудували хори. Та вони виявилися високими та тісними і майже не використовуються. Вже у 2002 році було проведено ремонт купола, використавши сучасні металеві конструкції. Підлога у храмі дощата, стіни покриті олійною фарбою голубого кольору. Церква є типова для свого часу, максимально наближена до сільських осель XVIII століття. У храмі збереглися різьблені

царські врата XVIII століття та іконостас XIX століття з іконами XVIII і XIX століть, які мають художньо-мистецьку цінність.

Одночасно з церквою з північно-східного боку була збудована двоярусна дзвіниця типу «восьмерик на четверику» з характерним для споруд псевдоруського стилю шатровим завершенням з маківкою. Разом з церквою дзвіниця утворює єдиний архітектурний ансамбль.

У 1962 році влада пробувала закрити церкву, вказавши причину – потребує капітального ремонту. Рішення не було прийняте, храм продовжив свою діяльність, сьогодні це – парафія Православної Церкви України.

Завдяки своєрідній видовженій формі вівтарної частини, філігранному моделюванню окремих декоративних деталей Михайлівську церкву нині можна віднести до найбільш вишуканих зразків хрещатого храму цього стилістичного напрямку на території Волині.

Михайлівська церква і дзвіниця внесені до Державного реєстру національного культурного надбання по Волинській області.

Світлана Василевська

Література:

Кониш-Рабан Л. М. Несвіч і несвічани : іст.-краєзн. нарис / Л. М. Кониш-Рабан. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. – 165 с.

Про Свято-Михайлівську церкву – с. 101–102.

Бірюліна О. З документальної історії села Несвіч / О. Бірюліна // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Луцький район: історія, сучасність, перспективи : матеріали ХХІІ обл. наук.-практ. іст.-краєзн. конф. : наук. зб. / упоряд.: Г. Бондаренко, А. Сидорчук, І. Гусак. – Луцьк, 2007. – Вип. 22. – С. 86–89.

Духовність: на храмове свято – у рідне село // Волинь. – 2001. – 22 листоп.

Коструба Н. Свято-Михайлівський храм – окраса села Несвіч / Н. Коструба // Слава праці. – 2012. – 20 листоп. – С. 8.

Державний реєстр національного культурного надбання : (пам'ятки містобудування і архітектури України) // Пам'ятки України: історія і культура. – 1999. – № 2–3. – С. 52

Волинь туристична : путівник. – Луцьк : Світ успіху, 2008. – 362 с.

Про Свято-Михайлівську церкву села Несвіч Луцького району – с. 44.

Каталог метричних книг державного архіву Волинської області (1600–1933) : спец. довід. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 588 с.

Про Свято-Михайлівську церкву села Несвіч Луцького району – с. 207.

Михайловская церковь, 1771 г. (с. Несвич) // Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР : иллюстр. справ.-каталог. – Киев, 1985. – Т. 2. – С. 90–91.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич. – Луцьк : Вісник і К, 2002. – 154 с.

Фото Свято-Михайлівської церкви села Несвіч Луцького району – с. 99.

Михайлівська церква [Електронний ресурс] // Zruchno.Travel : сайт. – Режим досту: <https://zruchno.travel/ObjectEntity>. – Назва з екрану.

200 РОКІВ

від часу побудови Хрестовоздвиженської церкви в селі Обенижі, тепер Турійського району (1821)

Село Обенижі існувало вже в XV столітті: в документах Архіву Сангушків (том 3) згадується про існування в цей час православної церкви, яка була зруйнована в XVII столітті. На її місці 1821 році була побудована нова Хрестовоздвиженська церква коштом поміщика Мйончинського та парафіян села Обенижі. З 1895 року церква виглядає так, як тепер: цегляна, однонавна, з двома невеликими боковими вівтарями. Один із них освячений на честь великомучениці Параскеви в пам'ять однойменної дерев'яної церкви, що існувала в селі в 1532 році. В XIX столітті у вівтарі знаходилася чудотворна ікона «Розп'яття Ісуса Христа» з сорока вотивами у вигляді серця, рук і ніг. На честь ікони були встановлені відпусти 14 вересня, 29 жовтня і в десяту п'ятницю після Пасхи, на які богомольці збиралися

з усієї округи. В кінці XIX на початку XX століття на даху були встановлені бокові трикутні фронтони дерев'яної конструкції та перероблений фронтон головного фасаду.

На північному сході від церкви розташована цегляна, квадратна у плані двоярусна дзвіниця з арочними прорізами для дзвону. Діючий храм та дзвіниця є пам'ятками архітектури місцевого значення.

Ірина Москалюк

Література:

Державний реєстр національного культурного надбання: (пам'ятки містобудування і архітектури України) : Волинська область // Пам'ятки України: історія і культура. – 1999. – № 2/3. – С. 46–55.

Про Хрестовоздвиженську церкву в селі Обенижі Турійського району – с. 49.

Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР / гол. ред. Н. Л. Жариков. – Київ : Будівельник, 1985. – Т. 2. – 336 с.

Про Хрестовоздвиженську церкву в селі Обенижі Турійського району – с. 111.

Теодорович Н. И. Волинь в описаніи городовъ, местечекъ и селъ въ церковно-историческомъ, этнографическомъ, географическомъ и друг. отношеніяхъ : ист.-стат. описаніе церквей и приходоу Волынской епархіи. Т. V : Ковельскій уезд / Н. И. Теодоровичъ. – Почаевъ : Тип. Почаев-Успен. Лавры, 1903. – 559 с.

Про Хрестовоздвиженську церкву в селі Обенижі Турійського району – с. 490–491.

Ярмолук З. Нарис історії села Обенижі Турійського району Волинської області / З. Ярмолук. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2004. – 80 с.

Бондаренко Г. Обенижі / Г. Бондаренко // Бондаренко Г. Історична топоніміка Волинської області: назви населених пунктів / Г. Бондаренко. – Луцьк, 2016. – С. 232.

Штинько В. Спогад про Обенижі зігриває серце в Австралії: церква Воздвиження Чесного Хреста у с. Обенижі Турійського району / В. Штинько, Є. Ковальчук // Волинь: храми і люди : кра-

езн. нарис / В. Штинько, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2010. – С. 191–196.

Пам'ятку архітектури рятували громадою // Нар. слово. – 2009. – 3 жовт.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич, В. Свистун. – Луцьк : Вісник і К, 2004. – 130 с.

Фото Хрестовоздвиженської церкви в селі Обенижі – с. 114.

Цинкаловський О. Обенижі / О. Цинкаловський // Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : (краєзн. слов. від найдавніших часів до 1914 р.) / О. Цинкаловський. – Вінніпег, 1986. – Т. II. – С. 156.

**175 років
від початку будівництва Петропавлівської церкви в селі
Світязь, тепер Шацького району
(1846)**

На східному березі одного з найвідоміших в Україні озера Світязь розташоване однойменне село, перша писемна згадка про яке відноситься до 1444 року. Дані про церкву святих апостолів Петра і Павла та парафію села Світязь вперше знаходимо в архівних документах за 1531 рік, коли вони входили до складу Любомльської протопопії, а поселення відносилось до Любомльського староства Холмської землі Руського воєводства Королівства Польського. Світязь на той час належав князям Сангушкам, які походили з роду князя Володимира.

Після Берестейської унії 1596 року церква стає греко-католицькою. Князь Дмитро-Юрій Корибут Вишневецький, староста Любомльський, видає їй дозвіл на власні утіддя.

1659 року дипломом короля Яна II Казимира Любомльське староство вотчинним земським правом (в тому числі і Світязь) було подароване київському воєводі, гетьману Запорозьких військ Іванові Виговському. Юридично Виговські володіли ним до 1768 року, але жили тут набагато довше.

У травні 1775 року Любомль з прилеглими до нього землями (зокрема с. Світязь) був передарований графу Францішеку Ксаверію Браницькому, коронному гетьману Польщі, нібито за те, що він у 1762 році врятував від смертельної небезпеки

майбутнього короля Польщі Станіслава Августа Понятовського. Після третього поділу Польщі у 1795 році всю територію Любомльського староства було приєднано до Волині. Розпочався процес «повернення у православ'я». Церква у Світязі стала належати до Любомльського благочинного округу Володимир-Волинського повіту Волинської єпархії. Клірова відомість від 23 грудня 1796 року зазначає, що храм дерев'яний, старий, але до священнослужіння придатний. Має приписні села Смоляри і Голядин. 22 січня 1834 року храм згорів від недопаленої свічки. Вдалося врятувати легкі речі, книги, копії метричних книг. Вже через рік жителі села звели ближче до озера дерев'яну каплицю з дзвіницею. А муровану церкву розпочали будувати у 1840-х роках стараннями родини Браницьких. За переказами, дружина графа Францішека Ксаверія – Олександра Браницька перед смертю заповіла рідним звести 12 церков. Відтак втілював її волю син – Владислав Гжегож Браницький. Закінчила будівництво храму дружина Владислава – графиня Роза Потоцька вже після смерті чоловіка. У 1846 році церква, як і попередня, була освячена на честь святих Петра і Павла. До речі, Браницькі ще побудували церкви у Шацьку і у Головному Любомльському району.

Храм у Світязі за розмірами – найменший. В основу церкви покладена традиційна для України тридільна схема, реформована під впливом класицизму в центральну ротондову композицію (вплив петербурзької архітектури XIX ст.) Розвинутий монументальний купол підкрює собі всі частини споруди, створюючи характерний для Волині силует. З півдня і півночі від центральної частини прибудовані чотириколонні тосканські портики з двосхилим дахом. Дах над притворною і вівтарною частинами двосхилий, покрівля з бляхи. Центральна частина виступає за відмітки даху притвору, вівтаря і портиків другим ярусом круглої форми, який завершується куполом, що переходить у невеликий барабан, завершений цибулиною з хрестом. Другий ярус завершується карнизом. Фасади церкви оштукатурені, плоскі, за винятком західного фасаду притвору, де з двох сторін від входу розміщені по два пілястри нескладної форми. Вікна прямокутні, з простими обрамленнями, винятком є аркові вікна над входом. На південь від храму по осі південного фасаду знаходиться трипілонна аркова дзвіниця без цоколя, увінчана трикутним фронтоном. Старі дзвони з дзвіниці зняли в

час Першої світової війни, очевидно, для переплавлення на зброю. Церква як пам'ятник архітектури взята під охорону держави (охоронний номер 1043). Храм майже не перебудовувався. Капітальний ремонт проводився у 1926 році, у 1988 – внутрішні реставраційні роботи після 1999 року здійснено перекриття храму і побілку зовнішніх стін, деякі вікна другого ярусу були замуrowані. До вівтарної частини храму добудована паламарка, проведено опалення у церкві, з південного боку церковного подвір'я змурована з червоної цегли вхідна арка. В інтер'єрі церкви збереглися стінопис XIX століття, іконостас і царські врата XIX століття, що є головною окрасою церкви, і також знаходяться під охороною держави. У храмі є місцево шановані ікони, з цікавими історіями: Почаївська ікона Богородиці, що вважається мироточивою і чудотворною, до якої йдуть сотні паломників, та ікона Святого Миколая, що має статус найдавнішого церковного образу зі слідом від кулі з часів Другої світової війни.

Довкола храму раніше був цвинтар, про що свідчать залишки поховань. То було перше сільське кладовище Світязя. Зараз тут є острівок із синіх надгробних пам'ятників – місцева традиція ставити хрести тим селянам, яких забрала війна і не повернула родинам. Усі хрести з іменами, деякі – з фотографіями, але під жодним нема могил.

Храм – один з небагатьох у Західній Україні, що ніколи не переривав своєї діяльності: під владою Польщі, у німецькій окупації, за часів СРСР, у незалежній Україні. Будучи православною чи унійною, перебуваючи у складі Автокефальної православної церкви у Польщі, РПЦ чи УПЦ МП церква функціонувала за своїм призначенням. Тут служили священиками високоосвічені люди, що були громадськими діячами і великими патріотами, серед них: Анастасій Абрамович –відомий педагог, автор «Методики Закону Божого» (1938 р.). Впродовж багатьох років при церкві працювала церковно-приходська школа, існувало Братство Святого Пророка Іллі. Вже у незалежній Україні при храмі Петра і Павла був організований перший в Україні православний табір для дітей-сиріт, почала діяти недільна школа.

У 2003 році поблизу церкви розпочалося будівництво чоловічого монастиря, з'явилися чернечі келії та господарські приміщення. На подвір'ї храму встановили стелу з горельєфним зображенням Святих Апостолів та скульптурою Ангела

(роботи скульптора І. Дацюк). Окрім церкви Петра і Павла, тут функціонують ще два храми – на честь ікони «Спорителька хлібів» та Олексія – Чоловіка Божого. Храм святих апостолів Петра і Павла – головний храм монастиря відкритий щодня з 7 до 21 години. Тут здійснюються богослужіння добового кола та відправляються численні заказні треби. Для охочих у літній період проводяться екскурсії.

Ангеліна Вигодник

Літертура:

Державний реєстр національного культурного надбання: (пам'ятки містобудування і архітектури України) : Волинська область // Пам'ятки України: історія і культура. – 1999. – № 2/3. – С. 46–55.

Про Петропавлівську церкву села Світязь Шацького району – с. 56.

Годованюк О. М. Монастирі та храми Волинського краю / О. М. Годованюк. – Київ : Техніка, 2004. – 173 с.

Про Петропавлівську церкву села Світязь Шацького району – с. 143–145.

Демедюк О. І. Світязь. Підманево. Омельне. Села Шацького регіону / О. І. Демедюк. – Луцьк : Волинські старожитності, 2012. – 256 с.

Про Петропавлівську церкву села Світязь Шацького району – с. 116–119.

Мельник В. С. Шацьке поозер'я. Краєзнавчі штрихи з минулого і сьогодення / В. С. Мельник. – Луцьк, 2014. – 40 с.

Про Петропавлівську церкву села Світязь Шацького району – с. 16.

Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР / гол. ред. Н. Л. Жариков. – Київ : Будівельник, 1985. – Т. 2. – 336 с.

Про Петропавлівську церкву села Світязь Шацького району – с. 56.

Остапук О. З історії Петро-Павлівської церкви с. Світязь Шацького району / О. Остапук // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Володимир-Волинський в історії України та Волині : матеріали XIV Волин. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 13-й річниці Незалежності України та 680 річниці надання Володимир-Волин-

ському Магдебурзького права. м. Володимир-Волинський, 2004. – Луцьк, 2004. – С. 449–452.

Блищик О. Обитель на тюльпановому полі / О. Блищик // Волин. газ. – 2011. – 29 верес. – С. 1, 10.

Гордій О. Престольне свято у Світязі / О. Гордій // Шацьк. край. – 2016. – 16 лип. – С. 12.

Кома С. Храм тюльпанового поля / С. Кома // Волин. газ. – 2016. – 18 серп. – С. 7.

Остапюк О. З історії Петро-Павлівської церкви села Світязь / О. Остапюк // Шацьк. край. – 2006. – 6 січ. – С. 2 ; 14 січ. – С. 2.

Павлюк О. У Світязі зцілюються від безпліддя та раку / О. Павлюк // Вісник + К. – 2014. – 14 серп. – С. 16.

Сакура В. Обітниця дана за покликом серця і вірою у спасіння / В. Сакура // Шацьк. край. – 2004. – 17 квіт.

Сиротюк М. Гуляв Світязь на Петра й Павла / М. Сиротюк // Шацьк. край. – 2012. – 21 лип. – С. 7.

Храми Волині : фотозбірник / упоряд. Л. Бабич, В. Свистун. – Луцьк : Вісник і К, 2004. – 130 с.

Фото Петропавлівської церкви в селі Світязь – с. 128.

Остапюк О. 575 років від часу першої писемної згадки про с. Світязь, тепер Шацького району (1444) / О. Остапюк // Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2019 рік / Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки. – Київ, 2018. – С. 224–229.

Іменний покажчик

Авагян Р. А. 62–66
Арцишевський Р. А. 137–141
Бондаренко Г. В. 35–43
Бондарчук А. І. 241–250
Василюк В. Т. 84–87
Возняк Є. М. 112–116
Герман Ю. А. 116–119
Головацький Ю. М. 161–163
Гофман Якуб 81–84
Гошовський Й. В. 125–129
Гутчинський В. Й. 225–232
Давидюк В. Ф. 93–99
Єлісєєва В. Ф. 188–194
Залізник Л. Л. 43–47
Зеленов Я. М. 215–217
Ілляшенко М. В. 22–24
Киричук М. Г. 104–109
Король Є. Т. 146–148
Корсак І. Ф. 175–181
Костукевич С. С. 212–215
Костюшко Тадеуш 48–51
Крещук С. В. 169–173
Кримський А. Ю. 28–35
Крушевський Миколай 250–255
Кумановський М. І. 164–169
Курило-Шванс С. М. 237–241
Кушнір В. 219–225
Липинський Ян 109–111
Літвінчук Г. А. 24–28
Мандзюк Ф. Г. 182–188
Мартинюк М. І. 66–75
Музичук Т. Г. 266–270
Ольхович В. О. 149–152
Петрученко М. М. 217–219
Покальчук В. Ф. 133–137
Сидорчук Ю. В. 87–90
Слапчук В. Д. 257–266

Тимонішин А. Г.	119–122
Українка Леся	53–62
Федорчук Я. П.	205–208
Філатенко А. В.	99–104
Філіпович Г. Є.	51–53
Хотимчук Є. Я.	198–203
Царенко М. О.	232–235
Циганкова І. В.	235–237
Чорний М. Б.	203–205
Шаюк Є. П.	75–77
Щегельський Ф. Г.	208–212
Юхта М. Д.	194–197
Ядчук-Богомазова Т. С.	122–125
Якименко М. О.	141–146
Янковський П. М.	90–93
Ясинський Б. І.	157–161

Географічний показчик

Білашів, тепер Ковельського району 274–277
Вишеньки, тепер Рожищенського району 288–290
Грудки, тепер Камінь-Каширського району
Милуші, тепер Луцького району 270–272
Несвіч, тепер Луцького району 290–292
Нові Кошари, тепер Ковельського району 280–283
Обенижі, тепер Турійського району 293–294
Ростань, тепер Шацького району 284–287
Світязь, тепер Шацького району 295–298

СПИСОК

АВТОРІВ ІСТОРИЧНИХ ТА БІОГРАФІЧНИХ ДОВІДОК

Андреева А. С., молодша наукова співробітниця відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Андрейчук Т. Б., наукова співробітниця, в. о. завідувачки відділу науково-методичної роботи Волинського краєзнавчого музею.

Білик В. А., кандидатка історичних наук, провідна наукова співробітниця Музею історії Луцького братства, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Бірюліна О. А., завідувачка Музею історії Луцького братства, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Василевська С. І., старша наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Верба Т. В., завідувач науково-експозиційного відділу давньої, середньовічної та нової історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Вернидубов О. П., старший науковий співробітник відділу науково-методичної роботи Волинського краєзнавчого музею.

Вигодник А. П., старша наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Вознюк О. А., наукова співробітниця Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Волосюк Р. В., молодша наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Волох К. П., молодша наукова співробітниця Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею.

Гаврилюк О. І., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею.

Гатальська Н. Г., старша наукова співробітниця Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Дубень О. М., наукова співробітниця науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Дударчук Л. В., молодший науковий співробітник науково-експозиційного відділу давньої, середньовічної та нової історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Завада Л. М., наукова співробітниця відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Зозуля А. В., молодша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу давньої, середньовічної та нової історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Карпюк Л. А., старша наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Ковальчук Є. І., кандидатка історичних наук, доцентка кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки, заступниця директорки з наукової роботи Волинського краєзнавчого музею.

Кот Н. М., старша наукова співробітниця соціологічної лабораторії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Ланщина Л. В., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу природи Волині Волинського краєзнавчого музею.

Левецька Т. Л., старша наукова співробітниця Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Лис Я. В., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Локайчук С. М., кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри історії та культури української мови Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Лончук С. В., юрист, член Національної спілки краєзнавців України.

Маркус І. Я., старший науковий співробітник відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Машлай В. В., завідувачка відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

Мельник О. В., кандидат історичних наук, директор Торчинського народного історичного музею імені Григорія

Гуртового.

Москалюк І. П., наукова співробітниця Музею волинської ікони, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Навроцька З. М., завідувачка Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею

Олешко П. С., кандидат історичних наук, доцент, директор Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Охріменко Г. В., кандидат історичних наук, доцент.

Панасюк В. В., старший науковий співробітник відділу науково-методичної роботи Волинського краєзнавчого музею.

Пахолок З. О., докторка філологічних наук, професорка кафедри інформаційної діяльності та туризму Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Переходько Т. В., в. о. директорки комунальної установи «Рожищенський районний історико-краєзнавчий музей».

Романчук Г. Д., наукова співробітниця соціологічної лабораторії Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Сахнюк А. В., наукова співробітниця Торчинського народного історичного музею імені Григорія Гуртового.

Старикова О. Л., старша наукова співробітниця Художнього музею, відділу Волинського краєзнавчого музею.

Стасюк Л. А., директорка Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки, заслужений працівник культури України.

Суцук О. П., кандидатка історичних наук, директорка комунальної установи «Ківерцівський краєзнавчий музей».

Філонюк М. М., старша наукова співробітниця науково-експозиційного відділу новітньої історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Чашук М. Б., старша наукова співробітниця Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, філіалу Волинського краєзнавчого музею.

Чибирак С. В., кандидатка історичних наук, доцентка кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки, провідна наукова співробітниця відділу етнографії та народних промислів Волині Волинського краєзнавчого музею.

Чорний І. О., молодший науковий співробітник науково-

експозиційного відділу давньої, середньовічної та нової історії Волині Волинського краєзнавчого музею.

Юхимчук М. О., молодший науковий співробітник відділу музейного розвитку та екскурсійного забезпечення Волинського краєзнавчого музею.

УКЛАДАЧІ БІБЛІОГРАФІЧНИХ СПИСКІВ

Понагайба А. А., завідувачка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Гапонюк О. В., головна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Пащук В. В., бібліотекарка II категорії відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Хомяк Н. Д., провідна бібліотекарка відділу краєзнавчої роботи Волинської ДОУНБ імені Олени Пчілки

Науково-популярне видання

Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2021 рік

Редактори-упорядники:

Є. І. Ковальчук, канд. іст. наук

А. А. Понагайба

Відповідальні за випуск:

О. Г. Важатко

Л. А. Стасюк, засл. прац. культури України

Комп'ютерна верстка:

І. Г. Калаур

Оформлення обкладинки:

О. Ю. Тоцька (фото взяті з інтернет ресурсів)

Підписано до друку 18.12.2020р.

Формат 84х60 1/16. Папір офсетний. Друк офсетний.

Гарнітура Minion Pro, Academy CTT. Ум. друк. арк. 17,67.

Обл.-вид. арк. 11,25

Видавництво «Терези», ФОП Сікачова Л. В.

Віддруковано у ФОП Сікачова В. А.

Свідоцтво державного комітету телебачення

і радіомовлення України ДК № 4686 від 06.03.2014 р.